

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ГРИЩЕНКО ОЛЕКСАНДР ВОЛОДИМИРОВИЧ

УДК 343.983 (477)

**ДИСЕРТАЦІЯ
ВИКОРИСТАННЯ БАЛІСТИЧНОГО ОБЛІКУ
ЕКСПЕРТНОЇ СЛУЖБИ МВС УКРАЇНИ
В РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ**

12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза;
оперативно-розшукова діяльність»
(081 – Право)

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук (доктора філософії)

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ **О. В. Грищенко**

Науковий керівник **Чорноус Юлія Миколаївна,**
доктор юридичних наук, професор

Київ – 2021

АНОТАЦІЯ

Грищенко О. В. Використання балістичного обліку Експертної служби МВС України в розслідуванні кримінальних правопорушень. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук (доктора філософії) за спеціальністю 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» (081 – Право). – Національна академія внутрішніх справ, Київ, 2021.

Дисертацію присвячено розробленню теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо використання балістичного обліку Експертної служби МВС України в розслідуванні кримінальних правопорушень.

Для досягнення поставленої мети виконано такі задачі: висвітлено генезу, стан наукових досліджень щодо використання балістичного обліку Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України; розглянуто балістичний облік у структурі криміналістичного обліку Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України, визначено організаційно-правові засади його функціонування; охарактеризовано процеси автоматизації балістичного обліку Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України; проаналізовано порядок використання балістичного обліку Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України під час виконання організаційно-тактичних завдань розслідування кримінальних правопорушень і проведення судово-балістичних експертиз; окреслено напрями використання балістичного обліку Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України в методиці розслідування окремих видів кримінальних правопорушень.

Запропоновано визначення балістичного обліку Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України як структурного елементу криміналістичного обліку єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ України, який об'єднує інформаційно-пошукові й інформаційно-довідкові колекції вогнепальної зброї, її елементів, куль, гільз,

боєприпасів, слідів їх застосування, що ведуть з метою запобігання кримінальним правопорушенням, їх розкриття та розслідування на підставі відомостей, які можуть бути встановлені шляхом перевірки речових доказів й інших криміналістично значущих об'єктів за цим обліком і використані як доказ факту чи обставин, що встановлюють під час кримінального провадження, а також інформаційно-довідкового забезпечення судово-експертної, науково-дослідної та навчально-методичної діяльності.

Визначено місце балістичного обліку в структурі криміналістичної реєстрації, яку тлумачено як систему матеріальних об'єктів (баз даних, колекцій, картотек, інших способів систематизованого зберігання інформації), так і практичну реєстраційну діяльність із криміналістично значущою інформацією.

Досліджено організаційно-правові засади функціонування балістичного обліку Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України, регламентовані законами й підзаконними нормативно-правовими актами (Положення про єдину інформаційну систему Міністерства внутрішніх справ, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 14 листопада 2018 року № 1024; Порядок зберігання речових доказів стороною обвинувачення, їх реалізації, технологічної переробки, знищення, здійснення витрат, пов'язаних з їх зберіганням і пересиланням, схоронності тимчасово вилученого майна під час кримінального провадження, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 19 листопада 2012 року № 1104).

Визначено, що алгоритм дій компетентних суб'єктів щодо перевірки балістичних об'єктів, проведення експериментального відстрілу вогнепальної зброї, формування, ведення та використання балістичного обліку Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України регламентовано в Інструкції з організації функціонування криміналістичних обліків Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України, затвердженій наказом Міністерства внутрішніх справ України від 10 вересня 2009 року № 390. Зазначена

Інструкція передбачає, що балістичний облік охоплює оперативно-пошукові й інформаційно-довідкові колекції.

Оперативно-пошукові колекції куль, гільз і патронів зі слідами зброї формується з куль, гільз, патронів зі слідами зброї, їхніх копій та зображень, вилучених під час проведення огляду місця події, інших слідчих (розшукових) дій та оперативно-розшукових заходів; куль і гільз, експериментально відстріляних із вилученої, знайденої та добровільно зданої зброї, табельної зброї, що знаходиться на озброєнні правоохоронних органів, уповноважених органів державної влади; куль і гільз, експериментально відстріляних зі зброї, зареєстрованої на об'єктах дозвільної системи, зі зброї, яка знаходиться у власності громадян; відомостей про зразки саморобної зброї; гільз утраченої гладкоствольної вогнепальної зброї; відомостей про вчинені із застосуванням вогнепальної зброї кримінальні правопорушення та факти її вилучення з незаконного обігу.

Предметом інформаційно-довідкових колекцій є зброя, яка формується з натурних зразків, частин, механізмів, заготовок, інструментів і відомостей про них; боєприпасів (формується з натурних зразків боєприпасів або їхніх частин, відомостей про них); куль і гільз зі слідами зброї (формується з куль та гільз, що експериментально відстріляні зі зразків вогнепальної зброї).

Термін «оперативно-пошукові колекції», у зв'язку зі змістом криміналістично значущої інформації, що наповнює цей інформаційний ресурс, завдань і компетенції підрозділів Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України, запропоновано замінити на «інформаційно-пошукові». Цю пропозицію відображено в підготовленому в межах дослідження проекті Інструкції з організації функціонування криміналістичного обліку Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України.

Розглянуто особливості процесу автоматизації балістичного обліку Експертної служби МВС України як складової єдиної інформаційної системи МВС України, що реалізується за допомогою багатофункціональної комплексної системи дослідження об'єктів автоматизованої бази BALSCAN, і

відповідає сучасному рівню розвитку науки й техніки та потребам правоохоронної діяльності.

Визначено, що правоохоронні органи під час розслідування кримінальних правопорушень, учинених із застосуванням вогнепальної зброї, використовують можливості балістичного обліку з метою вирішення організаційно-тактичних завдань розслідування. Балістичний облік Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України реалізується у процесуальних (проведення судово-балістичних експертиз) і непроцесуальних (перевірка об'єктів за балістичним обліком, виконання низки організаційно-тактичних завдань розслідування) формах. Найпоширенішими та найінформативнішими речовими доказами під час розслідування кримінальних правопорушень, учинених із застосуванням вогнепальної зброї, є: зброя, кулі та гільзи зі слідами зброї, боєприпаси, об'єкти зі слідами застосування зброї.

Надано рекомендації щодо використання балістичного обліку Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України під час підготовки та проведення судово-балістичної експертизи, а саме: на стадіях попереднього й роздільного дослідження, експертного експерименту, порівняльного дослідження, оцінки результатів, формулювання висновків та оформлення результатів проведеного експертного дослідження.

Окреслено напрями використання даних балістичного обліку в методиці розслідування окремих видів кримінальних правопорушень, пов'язаних із використанням вогнепальної зброї, а саме під час: формування криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень; визначення типового переліку обставин, що підлягають встановленню; побудови типового алгоритму слідчих (розшукових) дій та інших заходів з огляду на слідчі ситуації; розроблення тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій; використання спеціальних знань у таких кримінальних провадженнях; застосування заходів взаємодії слідчого з експертними підрозділами Міністерства внутрішніх справ України, оперативними підрозділами Національної поліції, іншими правоохоронними та державними органами; під

час реалізації профілактичної діяльності в кримінальних провадженнях досліджуваної категорії.

Надано пропозиції щодо вирішення проблемних питань використання балістичного обліку Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України, а також удосконалення кримінального процесуального законодавства України, відомчих нормативно-правових актів; запропоновано криміналістичні рекомендації щодо організації і тактики використання балістичного обліку під час розслідування кримінальних правопорушень.

Ключові слова: криміналістичний облік, балістичний облік, вогнепальна зброя, балістика, розслідування, кримінальне правопорушення, кримінальне провадження, Експертна служба МВС України.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Назаров В. В., Грищенко О. В. Установление принадлежности пули и гильзы к одному патрону. *Криминалистика и судебная экспертиза*. 2003. Вып. 51. С. 102–107.

2. Грищенко О. В. Сучасний стан і перспективи акредитації підрозділів Експертної служби МВС України відповідно до вимог ISO/IES 17025. *Криміналістичний вісник*. 2006. № 2 (6). С. 5–9.

3. Грищенко О. В. Історична генеза використання балістичного обліку Експертної служби МВС України у розслідуванні кримінальних правопорушень. *European political and law discourse. Evropský politický a právní diskurz*. 2020. Vol. 7. Issue 6. 2020. P. 182–188. (Чеська Республіка).

4. Грищенко О. В. Теоретико-правові засади використання балістичного обліку Експертної служби МВС України у розслідуванні кримінальних правопорушень. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2020 № 45. С. 140-143. (Серія «Юриспруденція»).

5. Грищенко О. В. Актуальні питання автоматизації балістичного обліку Експертної служби МВС України. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2020. Вип. 3. Т. 2. С. 167–174.

6. Грищенко О. В. Використання балістичного обліку у методиці розслідування окремих видів кримінальних правопорушень. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2020. Вип. 5. С. 180–186.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

7. Грищенко О. В. Сучасні можливості та перспективи використання центральної кулегільзотеки. *Використання сучасних досягнень науки і практики у підвищенні ефективності боротьби зі злочинністю* : матеріали

наук.-практ. конф. (Київ, 30 берез. 2000 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2000. С. 251–255.

8. Грищенко О. В. Балістичний облік у структурі криміналістичного обліку Експертної служби МВС України. *Актуальні питання криміналістики* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 20 груд. 2019 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2019. С. 364–368.

9. Грищенко О. В. Використання можливостей балістичного та дактилоскопічного обліків у розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень. *Актуальні проблеми кримінального права* : тези доп. XI Всеукр. наук.-теорет. конф., присвяч. пам'яті проф. П. П. Михайленка (Київ, 20 листоп. 2020 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2020. С. 293–296.

які додатково відображають наукові результати дисертації:

10. Назаров В. В., Грищенко О. В. Моделювання як спосіб вирішення питання щодо встановлення приналежності кулі й гільзи до одного патрону. *Криміналістичний вісник*. 2001. Вип. 2. С. 110–116.

11. Ищенко А. В., Грищенко А. В. Правовые проблемы функционирования криминалистических баллистических учетов. *Криміналістичний вісник*. 2002. Вип. 4. С. 41–46.

12. Іщенко А. В., Грищенко О. В., Ігнат'єв І. В., Назаров В. В. Пістолети та револьвери, призначені для відстрілу патронів, споряджених металевими снарядами «несмертельної дії», та набоїв до них : судово-балістичний довідник. Київ : ВАРТА, 2005. 208 с.

13. Соколов О. С., Грищенко О. В., Щирба Д. Є. Встановлення моделі травматичної зброї калібру 9 мм Р.А. по слідам на стріляних гільзах : судово-балістичний довідник. Київ : ДНДЕКЦ МВС України, 2016. 132 с.

SUMMARY

O. Hryshchenko. Use of MoI Expert Service ballistic registration during the investigation of criminal violations. – Qualifying research paper, manuscript.

Thesis for the degree of the Doctor of Philosophy in Law, specialty 12.00.09 «Criminal Process and Forensic Science; Forensic Examination; Operative and Search Activity» (081 – Law). – National Academy of Internal Affairs, Kyiv, 2021.

Thesis presents formulation of theoretical background and practical recommendations regarding the use of MoI Expert Service ballistic registration during the investigation of criminal violations.

In order to achieve the stated aim the following tasks have been performed: revealing genesis and state of scientific research regarding the use of MoI Expert Service ballistic registration are revealed; describing ballistic registration as a component of MoI Expert Service forensic registration along with organizational and legal framework of its functioning; outlining the procedure of the use of MoI Expert Service ballistic registration in the course of performing organizational and tactical tasks as a part of criminal violation investigation and ballistic examination conduct; presenting possible ways to apply the MoI Expert Service ballistic registration in the methodology of investigating the specific types of criminal violations.

Author offers to define the MoI Expert Service ballistic registration as a structural element of forensic registration in the MoI unified information system which comprises search and reference collections of firearms, its elements, bullets, cartridges, ammunition, specific traces – these collections are kept and updated with aim to prevent criminal violations or investigate it on the basis of data subject to potential identification by checking the material evidence and other significant forensic objects with the use of this registration and presented as an evidence of a fact or circumstance to be established in the course of criminal proceeding along with the reference support of forensic, research and methodological activity.

Place of ballistic registration in the structure of forensic registration is defined (the latter is interpreted as system of material objects – databases, collections, card registers or other means for structured data storage) – and practical registration activity with forensic information.

The organizational and legal background of MoI Expert Service ballistic registration is studied (regulated by laws and by-laws (Guidelines on the unified information system of the Ministry of Interior, approved by the Cabinet of Ministers of Ukraine dd. November 14, 2018 № 1024; Procedure for material evidence storage by the prosecution, its implementation, technological processing, disposal, incurrence of costs associated with its storage and shipment, ensuring safety of temporarily seized property during criminal proceedings, approved by the Cabinet of Ministers of Ukraine dd. November 19, 2012 № 1104).

It is determined that the algorithm of actions taken by competent entities to examine ballistic objects, conduct experimental shooting of firearms, formation, maintenance and use of MoI Expert Service ballistic registration is regulated by the Instruction on organization of forensic registration of the Expert Service of the Ministry of Interior approved by the order of the Ministry of Interior of Ukraine dd. September 10, 2009 № 390. This Instruction envisages that ballistic registration covers operative-search and reference collections.

Operative-search collections of bullets, cartridges and casings with traces of weapons are formed from bullets, shell casings, cartridges with traces of weapons, itscopies and images seized during the inspection of the scene, other investigative (search) actions and operative-search activities; bullets and shell casings, experimentally fired from seized, found and voluntarily surrendered weapons, service weapons (in the service of law enforcement agencies), authorized state authorities; bullets and shell casings experimentally fired from weapons registered at the facilities of the licensing system, from weapons owned by citizens; information regarding samples of homemade weapons; cartridge cases of lost smoothbore firearms; information on criminal offenses committed with the use of firearms and the facts of its withdrawal from illegal circulation. Weapon is an object of any reference

collection which comprises full-scale samples, parts, mechanisms, blanks, tools and relevant information; ammunition (formed with full-scale samples of ammunition or its parts, relevant information); bullets and cartridges with traces of weapons (formed with bullets and cartridges experimentally shot from samples of firearms).

The term "operative-search collections", in connection with the content of forensic information used to fill this resource, tasks and competencies of the MoI Expert Service, is offered to be replaced by "search". This proposal is reflected in the draft Instruction on the MoI Expert Service forensic registration functioning (prepared within the framework of the research).

The peculiarities of the process of MoI Expert Service ballistic registration automation (as a component of the unified information system of the Ministry of Interior of Ukraine) are studied, implemented with the help of BALSCAN (multifunctional comprehensive system of automatized database object examination) and fully complying with the latest trends in law enforcement technology evolution.

It is determined that law enforcement agencies use the ballistic registration as a tool in order to solve investigative organizational and tactical problems while investigating criminal violations committed with the use of firearms. MoI Expert Service ballistic registration is presented in procedural (forensic ballistic examinations) and non-procedural (inspection of objects with use of ballistic registration, performance of a number of investigative organizational and tactical tasks) formats. The most common and informative material evidence processed while investigating criminal offenses committed with the use of firearms are: weapons, bullets and cartridges with traces of weapons, ammunition, objects with weapon traces.

Proposals are formulated for the use of MoI Expert Service ballistic registration in the course of forensic examination performance, namely at: the stages of preliminary and separate study, expert's experiment, comparative study, evaluation of results, formulation of outcomes and presentation of relevant expert's opinion.

Author outlines the areas for the use of ballistic registration in methodology of investigating the specific types of criminal violations related to the use of firearms, in

particular while: creating the forensic characteristics of criminal violations; identifying the typical list of circumstances subject to identification; establishing the typical algorithm of search (investigative) and other actions taking into consideration the investigative context; creating the tactics for performance of selected search (investigative) actions; using special knowledge in these criminal proceedings; using special approaches to ensure the interaction between investigator and MoI expert units, NPU operative departments, other law enforcement and state bodies; performing the preventive activity in criminal proceedings of the category in question.

Proposals are provided to solve the problems related to the use of MoI Expert Service ballistic registration and to amend the Criminal Procedure Code of Ukraine, ministerial legislative acts; forensic recommendations regarding the organization and tactics of ballistic registration use in the course of criminal violation investigation.

Key words: forensic registration, ballistic registration, firearms, ballistics, criminal violation, investigation, criminal proceeding, MoI Expert Service.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	15
ВСТУП	16
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ БАЛІСТИЧНОГО ОБЛІКУ ЕКСПЕРТНОЇ СЛУЖБИ МВС УКРАЇНИ В РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ	
1.1. Генеза використання балістичного обліку Експертної служби МВС України в розслідуванні кримінальних правопорушень.....	27
1.2. Стан наукових досліджень питань використання балістичного обліку Експертної служби МВС України в розслідуванні кримінальних правопорушень.....	39
Висновки до розділу 1.....	58
РОЗДІЛ 2. ПОНЯТТЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ БАЛІСТИЧНОГО ОБЛІКУ ЕКСПЕРТНОЇ СЛУЖБИ МВС УКРАЇНИ	
2.1. Балістичний облік у структурі криміналістичного обліку Експертної служби МВС України	61
2.2. Організаційно-правові засади функціонування балістичного обліку Експертної служби МВС України	81
2.3. Автоматизація балістичного обліку Експертної служби МВС України	105
Висновки до розділу 2.....	119
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВИКОРИСТАННЯ БАЛІСТИЧНОГО ОБЛІКУ ЕКСПЕРТНОЇ СЛУЖБИ МВС УКРАЇНИ В РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ	

3.1. Використання балістичного обліку Експертної служби МВС України під час вирішення організаційно-тактичних завдань розслідування кримінальних правопорушень.....	124
3.2. Використання балістичного обліку Експертної служби МВС України під час проведення судово-балістичних експертиз	144
3.3. Використання балістичного обліку Експертної служби МВС України в методиці розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із використанням вогнепальної зброї	167
Висновки до розділу 3.....	175
ВИСНОВКИ	180
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	185
ДОДАТКИ.....	207

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

АБІС – автоматизована балістична ідентифікаційна система

АРМ – автоматизоване робоче місце

ДНДЕКЦ – Державний науково-дослідний експертно-криміналістичний центр

МВС – Міністерство внутрішніх справ

НААУ – Національне агентство з акредитації України

НДЕКЦ – Науково-дослідний експертно-криміналістичний центр

НКВС – Народний комісаріат внутрішніх справ

СРСР – Союз Радянських Соціалістичних Республік

УРСР – Українська Радянська Соціалістична Республіка

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. Кримінальні правопорушення, учинені з використанням вогнепальної зброї, вирізняються підвищеною суспільною небезпечністю, адже посягають на життя і здоров'я людини, її власність та безпеку. Слід констатувати загрозливу кількість кримінальних правопорушень, пов'язаних із використанням вогнепальної зброї. Злочинці застосовують кілька екземплярів зброї, її нові зразки, перероблену або саморобну вогнепальну зброю.

Статистичні дані Офісу Генерального прокурора за 2018, 2019 та 2020 роки засвідчують, що до Єдиного реєстру досудових розслідувань внесено відомості про 1100, 935, 752 кримінальні правопорушення, учинені з використанням зброї та боєприпасів, із них 508, 388, 395 – учинені з використанням вогнепальної зброї [45; 46; 47]. Однак ці дані не цілком відтворюють реальну ситуацію, оскільки на криміногенній обстановці негативно позначаються збройний конфлікт на Сході України, збільшення кількості вогнепальної зброї, яка знаходиться в незаконному обігу.

Балістичний облік є складовою криміналістичного обліку Експертної служби МВС України, а здійснені дослідження засвідчили збільшення кількості випадків його використання під час виконання завдань кримінального провадження. Якщо загальний обсяг масиву центрального балістичного обліку (куль і гільз) 2000 року становив 4002 об'єкти, то 2020 року – уже 10 851 об'єкт. Кількість проведених перевірок зброї за масивом обліку 2000 року становила 1678, а 2020 року – уже 3742 факти. Станом на 2020 рік балістичний облік Експертної служби МВС України налічує близько 320 тис. одиниць зброї.

Використання балістичного обліку Експертної служби МВС України допомагає з'ясувати важливі обставини кримінального провадження під час розслідування кримінальних правопорушень. На думку слідчих, ідеться про перевірку зброї, боєприпасів, куль і гільз зі слідами зброї (82,5 %), проведення судово-балістичної експертизи (90,8 %), виконання низки організаційно-

тактичних завдань розслідування (75,2 %). Слідчі акцентували на необхідності забезпечення криміналістичними рекомендаціями із цих питань (93,6 %).

Теоретичне підґрунтя дисертації становлять фундаментальні роботи вчених, присвячені різним аспектам криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень, а саме напрацювання В. П. Бахіна, Г. П. Власової, А. Ф. Волобуєва, В. Г. Гончаренка, В. Я. Горбачевського, І. В. Гори, В. А. Журавля, А. В. Іщенка, І. І. Когутича, В. А. Колесника, Н. І. Клименко, В. О. Коновалової, В. С. Кузьмічова, В. В. Лисенка, В. К. Лисиченка, В. Г. Лукашевича, Є. Д. Лук'янчикова, О. І. Мотляха, Ю. Ю. Орлова, М. А. Погорецького, М. В. Салтевського, М. Я. Сегая, Д. Б. Сергєєвої, І. В. Пирога, О. В. Таран, В. В. Тіщенко, Л. Д. Удалової, П. В. Цимбала, І. Я. Фрідмана, К. О. Чаплинського, С. С. Чернявського, Ю. М. Черноус, В. М. Шевчука, В. Ю. Шепітька, М. Г. Щербаковського, Б. В. Щура та ін.

Деякі питання використання криміналістичних обліків під час розслідування кримінальних правопорушень висвітлено в працях В. В. Бірюкова, Д. В. Дабіжі, В. І. Пашка, В. Г. Хахановського. Різні аспекти криміналістичного дослідження вогнепальної зброї розглянуто в публікаціях В. В. Арешонкова, А. В. Кофанова, Р. В. Мельника, Я. В. Новака, Т. В. Тютюнник та ін.

Однак балістичний облік Експертної служби МВС України та його використання під час розслідування кримінальних правопорушень не був предметом окремого дослідження в науковій літературі. Тому нагальною є необхідність вирішення низки проблемних питань, пов'язаних з удосконаленням нормативно-правової регламентації порядку використання балістичного обліку під час кримінального провадження, розроблення організаційно-правових засад його функціонування та автоматизації відповідно до сучасних умов, надання криміналістичних рекомендацій щодо підвищення ефективності використання результатів перевірки за балістичним обліком під

час розслідування окремих видів кримінальних правопорушень. Окреслені й інші обставини засвідчують актуальність обраної теми.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до Переліку пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 2020 року, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 7 вересня 2011 року № 942; Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки, схваленої Указом Президента України від 20 травня 2015 року № 276/2015; Стратегії розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2017 року № 1023-р, і Плану заходів з її реалізації, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 року № 693-р; Стратегії розвитку Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України на період до 2020 року та Плану заходів щодо її реалізації, затверджених наказом МВС України від 15 березня 2017 року № 229; п. 12, 14, 27 Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки, затвердженої наказом МВС України від 11 червня 2020 року № 454; Основних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2018–2020 роки (рішення Вченої ради від 26 грудня 2017 року, протокол № 28). Тему дисертації затверджено рішенням Вченої ради Національної академії внутрішніх справ від 29 червня 2000 року (протокол № 11) й уточнено рішенням Вченої ради Національної академії внутрішніх справ від 29 вересня 2020 року (протокол № 20).

Мета і задачі дослідження. *Мета* роботи полягає у формуванні теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо використання балістичного обліку Експертної служби МВС України в розслідуванні кримінальних правопорушень.

Для досягнення поставленої мети необхідно було виконати такі *задачі*:

- висвітлити генезу використання балістичного обліку Експертної служби МВС України в розслідуванні кримінальних правопорушень;
- з’ясувати стан наукових досліджень щодо питань використання балістичного обліку Експертної служби МВС України в розслідуванні кримінальних правопорушень;
- розглянути балістичний облік у структурі криміналістичного обліку Експертної служби МВС України;
- визначити організаційно-правові засади функціонування балістичного обліку Експертної служби МВС України;
- охарактеризувати процеси автоматизації балістичного обліку Експертної служби МВС України;
- встановити порядок використання балістичного обліку Експертної служби МВС України під час виконання організаційно-тактичних завдань розслідування кримінальних правопорушень;
- проаналізувати особливості використання балістичного обліку Експертної служби МВС України під час проведення судово-балістичних експертиз;
- окреслити напрями використання балістичного обліку Експертної служби МВС України в методиці розслідування кримінальних правопорушень, пов’язаних із використанням вогнепальної зброї.

Об’єкт дослідження – суспільні відносини, що виникають у процесі формування, ведення, використання балістичного обліку Експертної служби МВС України в діяльності експертних підрозділів Експертної служби МВС України, органів досудового розслідування Національної поліції України під час розслідування кримінальних правопорушень.

Предмет дослідження – використання балістичного обліку Експертної служби МВС України в розслідуванні кримінальних правопорушень.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети в роботі використано загальнонаукові та спеціальні методи, які дали змогу найоптимальніше врахувати специфіку об’єкта й предмета дослідження,

зокрема: методи *формальної логіки* (аналіз, синтез, дедукція, індукція, аналогія, абстрагування) – для детального з’ясування змісту досліджуваних питань (у всіх розділах дисертації); *спеціально-правові* методи, передусім *порівняльно-правовий* – під час аналізу норм матеріального та процесуального права, наукових категорій, визначень і підходів (у всіх розділах дисертації); *історико-правовий* – у межах тлумачення крізь призму наукових поглядів і положень законодавства основних термінів, що використані в дисертації, серед яких «криміналістичний облік», «балістичний облік», «вогнепальна зброя» (підрозділи 1.2, 1.3), висвітлення розвитку наукових поглядів на деякі проблемні питання; *системно-структурний* – для формування алгоритму дій слідчого, експерта під час формування, ведення, використання балістичного обліку Експертної служби МВС України в розслідуванні кримінальних правопорушень (підрозділ 2.2); *метод системного аналізу* – під час визначення напрямів удосконалення процесу автоматизації балістичного обліку Експертної служби МВС України та його ефективного використання з метою з’ясування обставин кримінального провадження (підрозділ 2.3); *статистичний* – задля підтвердження теоретичних висновків даними державної та відомчої статистики, узагальнення результатів вивчення емпіричних джерел (у всіх розділах дисертації); *соціологічний* – з метою підтвердження наукових висновків даними анкетування слідчих й експертів (у всіх розділах дисертації).

Емпіричну базу дослідження становлять статистичні й аналітичні матеріали МВС України, Експертної служби МВС України, Національної поліції України, Офісу Генерального прокурора за 2000–2020 роки; дані, отримані внаслідок вивчення 86 кримінальних проваджень, досудове розслідування в яких за ст. 115, 121, 187, 296 КК України здійснювали протягом 2000–2020 років з використанням балістичного обліку та проведення судово-балістичної експертизи (Волинська, Дніпропетровська, Запорізька, Івано-Франківська, Київська, Кіровоградська, Луганська, Одеська області, м. Київ); результати анкетувань 109 слідчих Національної поліції України й 120 експертів Експертної служби МВС України (Вінницька, Житомирська,

Закарпатська, Київська, Полтавська, Сумська, Тернопільська, Харківська, Черкаська, Чернігівська області та м. Київ). Також використано власний досвід автора, набутий під час роботи в експертних підрозділах протягом 1999–2020 років.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є першим монографічним дослідженням, у якому комплексно висвітлено теоретичні положення та розроблено практичні рекомендації щодо використання балістичного обліку Експертної служби МВС України в розслідуванні кримінальних правопорушень, сформульовано низку положень, висновків і рекомендацій, що мають наукову новизну, зокрема:

вперше:

- сформульовано визначення поняття балістичного обліку Експертної служби МВС України як складової криміналістичного обліку єдиної інформаційної системи МВС України, який об'єднує інформаційно-пошукові й інформаційно-довідкові колекції вогнепальної зброї, її елементів, куль, гільз, боєприпасів, слідів їх застосування, що ведуть з метою запобігання кримінальним правопорушенням, їх розкриття та розслідування на підставі відомостей, які можуть бути встановлені шляхом перевірки речових доказів й інших криміналістично значущих об'єктів за цим обліком і використані як доказ факту чи обставин, що встановлюють під час кримінального провадження, а також інформаційно-довідкового забезпечення судово-експертної, науково-дослідної та навчально-методичної діяльності;

- висвітлено особливості процесу автоматизації балістичного обліку Експертної служби МВС України як складової єдиної інформаційної системи МВС України, що реалізують за допомогою багатofункціональної комплексної системи дослідження об'єктів автоматизованої бази BALSCAN, обґрунтовано, що вона відповідає сучасному рівню розвитку науки й техніки, потребам правоохоронної діяльності;

- сформовано напрями використання даних балістичного обліку в методиці розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із

використанням вогнепальної зброї, а саме: під час побудови криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень; формування переліку обставин, що підлягають встановленню; розроблення типового алгоритму слідчих (розшукових) дій та інших заходів з огляду на слідчі ситуації; обрання тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій; використання спеціальних знань у цих кримінальних провадженнях; застосування заходів взаємодії слідчого з експертними підрозділами МВС України, оперативними підрозділами Національної поліції, іншими правоохоронними й державними органами; під час реалізації профілактичної діяльності в кримінальних провадженнях цієї категорії;

удосконалено:

– наукові положення щодо передумов виникнення, становлення і розвитку балістичного обліку Експертної служби МВС України, якими стали розвиток кримінальної реєстрації, криміналістики загалом й експертних установ, що забезпечують формування та ведення таких обліків;

– місце балістичного обліку в структурі криміналістичної реєстрації, що тлумачено як систему матеріальних об'єктів (баз даних, колекцій, картотек, інших способів систематизованого зберігання інформації), так і практичну реєстраційну діяльність із криміналістично значущою інформацією;

– рекомендації щодо використання балістичного обліку Експертної служби МВС України під час підготовки та проведення судово-балістичної експертизи, а саме: на стадіях попереднього й роздільного дослідження, експертного експерименту, порівняльного дослідження, оцінювання результатів, формулювання висновків та оформлення результатів проведеного експертного дослідження;

дістало подальший розвиток:

– генеза формування балістичного обліку, обумовлена розвитком предмета криміналістики, залученням для реалізації криміналістичних завдань знань з інших галузей науки та практики з метою виконання завдань розслідування кримінальних правопорушень;

– характеристика балістичного обліку в структурі криміналістичного обліку Експертної служби МВС України, який відповідно до підготовленого в межах дослідження проєкту Інструкції з організації функціонування криміналістичного обліку Експертної служби МВС України належить до пріоритетних інформаційних ресурсів єдиної інформаційної системи МВС України;

– організаційно-правові засади функціонування балістичного обліку Експертної служби МВС України, відповідно до центрального рівня в Державному науково-дослідному експертно-криміналістичному центрі МВС України й обласного рівня – у територіальних підрозділах – науково-дослідних експертно-криміналістичних центрах, сформованих оперативно-пошукових та інформаційно-довідкових колекцій;

– пропозиції з удосконалення кримінального процесуального законодавства України, відомчих нормативно-правових актів щодо використання балістичного обліку Експертної служби МВС України під час розслідування кримінальних правопорушень;

– рекомендації щодо використання балістичного обліку Експертної служби МВС України з метою вирішення організаційно-тактичних завдань розслідування кримінальних правопорушень.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що викладені й аргументовані в дисертації теоретичні положення, висновки, пропозиції та рекомендації впроваджено та використано в:

– *законотворчій діяльності* – для внесення змін і доповнень до КПК України, законопроектів від 20 вересня 2019 року № 1222-1 «Про обіг зброї» та від 6 листопада 2020 року № 4335 «Про обіг цивільної вогнепальної зброї та боєприпасів до неї» з метою вдосконалення нормативно-правової регламентації використання балістичного обліку Експертної служби МВС України в розслідуванні кримінальних правопорушень (довідка Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності від 18 січня 2021 року);

– правозастосовній діяльності:

Експертної служби МВС України – під час підготовки нормативно-правових та методичних документів, а саме: Інструкції з організації функціонування криміналістичних обліків Експертної служби МВС, затвердженої наказом МВС України від 10 вересня 2009 року № 390; стандарту МВС СОУ 78-19-001:2007 «Пістолети, револьвери та інші короткоствольні пристрої несмертельної дії. Загальні технічні умови», затвердженого наказом МВС України від 29 серпня 2007 року № 325, а також проєктів нормативно-правових документів: проєкту постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін та доповнень до Порядку зберігання речових доказів стороною обвинувачення, їх реалізації, технологічної переробки, знищення, здійснення витрат, пов'язаних із їх зберіганням і пересиланням, схоронності тимчасово вилученого майна під час кримінального провадження», надісланого МВС до Кабінету Міністрів України 17 листопада 2020 року за № 38852/09-2020; проєкту Інструкції з організації функціонування криміналістичного обліку Експертної служби МВС України, надісланої на погодження до Департаменту юридичного забезпечення МВС України 7 червня 2018 року за № 19/8-11656; проєкту Інструкції з проведення огляду технічного стану та відстрілу вогнепальної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, газових пістолетів і револьверів в Експертній службі МВС України, надісланої на погодження до Департаменту юридичного забезпечення МВС України 7 червня 2018 року за № 19/8-11656 (акт впровадження Експертної служби МВС України від 13 січня 2021 року);

Департаменту інформатизації МВС України – під час підготовки проєктів нормативно-правових і нормативно-технічних документів, спрямованих на підвищення ефективності функціонування криміналістичного обліку єдиної інформаційної системи МВС та впровадження функціональної підсистеми єдиної інформаційної системи МВС «Єдиний реєстр зброї» (акт впровадження від 20 січня 2021 року);

Головного слідчого управління Національної поліції України – для вдосконалення досудового розслідування кримінальних правопорушень, учинених із використанням вогнепальної зброї (акт впровадження від 21 січня 2021 року);

– *освітньому процесі* – під час викладання навчальних дисциплін «Криміналістика», «Розслідування окремих видів кримінальних правопорушень», підвищення кваліфікації експертів Експертної служби МВС України, слідчих, дізнавачів, інспекторів-криміналістів Національної поліції та інших категорій практичних працівників, підготовки навчально-методичних праць (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ від 10 лютого 2021 року).

Особистий внесок здобувача. Дисертація виконана автором самостійно. Усі сформульовані положення та висновки є результатом особистих досліджень автора. Окремі положення дисертації викладено в наукових статтях «Установление принадлежности пули и гильзы к одному патрону» (особистий внесок автора – 50 %, 0,25 друк. арк.), «Моделювання, як спосіб вирішення питання щодо встановлення приналежності кулі й гільзи до одного патрону» (особистий внесок автора – 50 %, 0,25 друк. арк.), «Правовые проблемы функционирования криминалистических баллистических учетов» (особистий внесок автора – 50 %, 0,25 друк. арк.), судово-балістичних довідниках «Пістолети та револьвери, призначені для відстрілу патронів, споряджених металевими снарядами «несмертельної дії», та набоїв до них» (особистий внесок автора – 25 %, 2 друк. арк.), «Встановлення моделі травматичної зброї калібру 9 мм Р.А. по слідам на стріляних гільзах» (особистий внесок автора – 40 %, 2 друк. арк.), підготовлених у співавторстві.

Апробація результатів дисертації. Основні положення й висновки дослідження оприлюднено в доповідях на науково-практичних конференціях: «Використання сучасних досягнень науки і практики у підвищенні ефективності боротьби зі злочинністю» (Київ, 30 березня 2000 року),

«Актуальні питання криміналістики» (Київ, 20 грудня 2019 року), «Актуальні проблеми кримінального права» (Київ, 20 листопада 2020 року).

Публікації. Основні положення та висновки, сформульовані в дисертації, відображено в 13 наукових і навчально-методичних публікаціях, п'ять з яких – статті у журналах, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, одна стаття в іноземному науковому виданні, три тези наукових доповідей, опублікованих за результатами участі в науково-практичних конференціях, дві статті в науково-практичних збірниках, а також два судово-балістичні довідники.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, що містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (203 найменування на 22 сторінках) і шести додатків на 189 сторінках. Загальний обсяг дисертації становить 395 сторінок, із них основний текст – 174 сторінки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ БАЛІСТИЧНОГО ОБЛІКУ ЕКСПЕРТНОЇ СЛУЖБИ МВС УКРАЇНИ В РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

1.1. Генеза використання балістичного обліку Експертної служби МВС України в розслідуванні кримінальних правопорушень

Балістичний облік належить до системи криміналістичних обліків Експертної служби МВС України. Передумовами їх виникнення, становлення і розвитку є винахід вогнепальної зброї та формування судової балістики, а також започаткування, становлення й розвиток кримінальної реєстрації, криміналістики загалом та експертних установ, які забезпечували формування і ведення таких обліків. Тому в межах цього підрозділу вважаємо за доцільне стисло викласти етапи виникнення і становлення криміналістики загалом, судової балістики та криміналістичної реєстрації, що мали основоположне значення для появи балістичного обліку Експертної служби МВС України в його сучасному вигляді, а також установ, що в різні історичні періоди забезпечували їх ведення.

Формування криміналістики й окремих її розділів відбувалося переважно шляхом використання знань з інших галузей науки та практики. Унаслідок дії закону активного творчого пристосування досягнень різноманітних наук для завдань кримінального судочинства знання її галузі – балістики – були сприйняті криміналістикою та адаптовані до завдань розкриття, розслідування та попередження кримінальних правопорушень. Слід зауважити, що власне термін «судова балістика» стали використовувати в криміналістичній науці та практиці порівняно нещодавно. Зокрема, 1937 року відомий судовий медик і криміналіст В. Ф. Черваков після тривалої роботи щодо узагальнення теорії та

практики використання результатів дослідження зброї, боєприпасів, слідів пострілу для виконання завдань судочинства завершив оформлення системи знань у цій галузі й обґрунтував необхідність і доцільність виокремлення самостійного розділу в криміналістиці, який назвав «Судова балістика». Історію використання вогнепальної зброї здебільшого досліджують із XIV століття. Однак є свідчення про застосування вогнепальної зброї в давніші часи, оскільки появу вогнепальної зброї пов'язують із винаходом пороху.

Вивчення літератури дає підстави стверджувати, що першими з-поміж різних фахівців на слідах пострілу увагу зосередили медики. Загалом виникнення науки судової медицини датують часом узаконення звичаю залучати судових медиків до вирішення питань розслідування злочинів проти здоров'я та життя громадян.

Першою спробою наукового обґрунтування експертної практики дослідження вогнепальної зброї було опублікування 1874 року в Москві праці А. Наке «Судебная химия», у якій було розглянуто питання дослідження зброї та боєприпасів, встановлення давності стрільби тощо. Невдовзі, 1879 року, вийшла друком друга книга – «Материал к судебно-медицинскому исследованию огнестрельных повреждений» [99], що висвітлювала питання судової балістики (автор – медик М. Щеглов).

Можливості використання знань з балістики в розкритті та розслідуванні злочинів зацікавили науковців і працівників правоохоронних органів різних країн. На початку XX століття в Росії та світі загалом стали активно досліджувати вогнепальну зброю як засіб учинення злочину. У роботі І. М. Снегірьова «О сыске», що вийшла друком 1908 року, увагу зосереджено на конструкції основних видів вогнепальної зброї та слідах її дії на перешкодах. Професор Лозанського університету Р. А. Рейс під час лекцій членам делегації судового відомства Росії 1911 року детально висвітлював особливості дослідження вогнепальній зброї. У Санкт-Петербурзькому та Одеському кабінетах науково-судової експертизи протягом 1913 року проводили по одній ідентифікаційній балістичній експертизі, об'єктами яких були кулі та гільзи. У

Харкові 1915 року опубліковано книгу знаного криміналіста М. С. Бокаріуса «Судебная медицина в изложении для юристов», у якій поміж інших питань було розглянуто й деякі проблеми балістики. Того самого року в Петербурзі виходить друком фундаментальна праця С. М. Трегубова «Основы уголовной техники. Научно-технические приемы расследования преступлений». У роботі, що містила 16 глав, докладно висвітлено процес огляду місця події та слідів, які може бути виявлено й вилучено, а також уперше докладно окреслено можливості ідентифікації зброї за слідами на кулях і гільзах [10].

У грудні 1913 року у французькому журналі «Архіви кримінальної антропології та судової медицини» професор судової медицини з Парижа Балтазар надрукував статтю, у якій стверджував, що на денці гільз залишаються характерні сліди ударника, патронного упору (усіх його швів і нерівностей), зачепу викидача, які різняться в різних типів зброї [181]. Так було вперше встановлено, що сліди зброї на стріляній гільзі мають ідентифікаційне значення.

На початку ХХ ст. науковці спрямовували свої зусилля на технічне, інструментальне й методичне забезпечення балістичних досліджень. Зокрема, керівник Московського кабінету науково-судової експертизи В. Л. Русецький 1916 року розробив прилад для дослідження внутрішньої поверхні ствола вогнепальної зброї та фотографування його особливостей без порушення цілісності конструкції зброї, який не було виготовлено у зв'язку з війною та революцією. Професор судової медицини Київського університету К. Л. Таранухін 1918 року сконструював прилад для макро- та мікрофотографування куль [100].

Наукові розробки з проблем судової балістики було активізовано після закінчення Першої світової війни. У судово-медичні інститути при університетах і судово-хімічні лабораторії повернулися піонери судової балістики довоєнного часу, щоб спільно з молодим поколінням учених і техніків продовжити зупинену під час війни роботу.

Зокрема, 1919 року в Люксембургу П. Мединже знову взявся за вивчення слідів на патронних гільзах. Доктор Г. де Реше (1920 року очолив новостворену бельгійську Школу кримінології і поліцейської науки) і підполковник Маже (професор бельгійської військової школи) рік за роком працювали, знімаючи зліпки й відбитки з гільз та фотографуючи їх під мікроскопом, позолочуючи свинцеві кулі, щоб їх краще відтворити на фотознімках. Саме завдяки цим дослідникам європейські установи з ідентифікації вогнепальної зброї протягом тривалого часу вивчали гільзи в значно ширшому обсязі, ніж американські.

У Парижі відновив роботу професор Балтазар. Інший французький дослідник – Е. Локар з Ліона – обрав власний шлях досліджень. У Голландії доповідали про свої дослідження такі криміналісти й хіміки, як Гульст і Ван Ледден Гульзебош. В Афінах ставив експерименти грецький дослідник Георгіадіс. Росіяни Матвєєв і Зюськін, як і поляк Соболевський, опублікували низку наукових праць з експертизи вогнепальної зброї. У Німеччині проводили експерименти й робили наукові винаходи А. Брюнінг і доктор Крафт із Берліна, Ф. Петрускі з інституту судової медицини університету в Бреслау, радник поліції Вайценеггер з управління поліції Штутгарта, а також Отто Мецгер, директор бюро хімічних експертиз міста Штутгарта [181].

Було створено першу у світі спеціалізовану експертну установу з проблем судової балістики – Бюро судової балістики в Нью-Йорку (США) у 1923–1924 роках, а наступного року сконструйовано перший порівняльний мікроскоп [181].

Розвиток судової балістики тривав і в Європі.

У СРСР 1924 року вийшла друком робота І. М. Якімова «Практическое руководство к расследованию преступлений», у третьому розділі якої («Технические методы обнаружения и закрепления следов преступлений») увагу було зосереджено на методах виявлення, вилучення та дослідження слідів пострілу, а також рекомендаціях щодо їх зберігання [10].

Вагоме практичне значення для спеціалістів мала робота «Краткое пособие для экспертов», видана відділом карного розшуку Головного управління Робітничо-селянської міліції НКВС СРСР 1935 року. В Україні знаний вчений-криміналіст С. М. Матвеев 1936 року запропонував копіювати сліди на поверхні кулі за допомогою желатинового покриття фотопластинок, а 1937 року співробітник Харківського науково-дослідного інституту А. Ф. Дмитрієв розробив модель досконалішого, порівняно з приладом Брюнінга, апарату для фотографування куль [100].

Перший в СРСР підручник з криміналістики, що був опублікований 1935 року (В. І. Громов, С. М. Потапов, І. М. Якимов та ін.), у главі «Уголовная техника», яку підготував І. М. Якимов, містив підрозділ «Исследование вещественных доказательств и следов», у якому докладно схарактеризував види слідів дії вогнепальної зброї та методи їх виявлення і дослідження. У другому підручнику, що вийшов друком 1938 року, у главі «Исследование вещественных доказательств и следов», яку також написав І. М. Якимов, містився самостійний підрозділ «Экспертиза огнестрельного оружия и огнестрельных повреждений», написаний В. Ф. Черваковим.

Наукові винаходи вчених у різних галузях науки й техніки та їх активне пристосування до потреб дослідження зброї та слідів її застосування стали основою формування нової галузі криміналістики. Знаний судовий медик і криміналіст В. Ф. Черваков 1937 року в практичній діяльності проаналізував роботи вчених і практиків світу в галузі дослідження зброї в інтересах судочинства, систематизував їх і визначив систему цих знань як «судова балістика» [189].

У Москві 1940 року Б. М. Шавер й А. І. Вінберг видали четвертий підручник «Криміналістика. Підручник для юридичних шкіл та курсів». Відмінність цього підручника від попередніх полягала в теоретичному обґрунтуванні поняття науки криміналістики, її завдань і предмета, а глава «Уголовная техника» за змістом була схожою на підручники попередніх

випусків. Зазначене стосується і підручника 1945-го, 1949-го та 1950 року видання.

Першою в СРСР фундаментальною працею в галузі балістики стала колективна робота «Материальная часть стрелкового оружия», що вийшла друком у двох книгах 1945-го та 1946 року за загальною редакцією академіка Благонравова. У цій роботі було проаналізовано будову різних систем зброї, докладно описано конструктивно-розмірні характеристики найвідоміших на той час моделей зброї виробництва СРСР й іноземних країн.

Науковою основою ідентифікації в сучасній судовій балістиці стали праці Б. М. Комаринця «Криминалистическое отождествление огнестрельного оружия по стреляным гильзам» (1955) та «Идентификация огнестрельного оружия по выстреленным пулям» (1961), а також робота С. Д. Кустановича «Судебная баллистика» (1956).

Вагомий внесок у розвиток судово-балістичної експертизи зробили такі видатні вчені, як В. Є. Бергер [16], Г. Л. Грановський [15], І. А. Дворянський [1, 2], Б. М. Єрмоленко [39; 40], В. С. Митричев [117], М. В. Портнов [128], Є. І. Сташенко [53], Х. М. Тахо-Годі [174], Є. М. Тихонов [177], А. І. Устинов [129], В. В. Філіпов [185], Б. І. Шевченко [194] та ін.

Увагу слід акцентувати на розвитку криміналістичних установ СРСР й України.

В СРСР 1917 року створювали правоохоронні органи, до складу яких було включено експертні установи, що функціонували раніше.

1919 року колегія НКВС СРСР прийняла рішення про створення при Центррозшуку кабінету судових експертиз, реєстраційного та дактилоскопічного бюро і кримінального музею. У м. Харкові при відділі контррозвідки НКВС УРСР було створено науково-технічне відділення та фотохімічну частину [14].

1923 року затверджено Положення про кабінети судових експертиз, створено Харківський кабінет науково-судової експертизи (керівник – М. С. Бокаріус), Київський (В. І. Фаворський) та Одеський (М. П. Макаренко)

кабінети дістали статус державних, а з 1925 року вони стають інститутами й залишаються єдиними інститутами в СРСР до 1929 року. У РРФСР кабінетів науково-судової експертизи не було, однак функціонували науково-технічні відділи міліції, а окремі балістичні експертизи проводили в лабораторіях вищих навчальних закладів. У вересні 1923 року при Головному управлінні міліції створено науково-технічний кабінет (завідувач – О. А. Єлісєєв, консультант – М. С. Бокаріус) [10].

1944 року при Міністерстві юстиції СРСР було створено Центральну криміналістичну лабораторію (керівник – Б. І. Шевченко), яку з 1946 року було включено в структуру Всесоюзного інституту юридичних наук Міністерства юстиції СРСР, а з 1 жовтня 1962 року, після об'єднання з московською лабораторією судових експертиз, його перетворено на Центральний науково-дослідний інститут судових експертиз, який 1970 року перейменовано на Всесоюзний центральний науково-дослідний інститут судових експертиз Міністерства юстиції СРСР.

1949 року в складі Науково-технічного відділу Головного управління міліції організовано Науково-дослідний інститут криміналістики (керівник – Б. М. Комаринець), що з 1950 року став вищою загальносоюзною ланкою науково-технічних підрозділів міліції. Також 1949 року було утворено Всесоюзний науково-дослідний інститут криміналістики Прокуратури СРСР (перший керівник – С. П. Митричев) [14].

27 грудня 1950 року Міністр юстиції СРСР затвердив Положення про експертну установу. Таким чином, протягом 1950-х років в СРСР функціонували три загальносоюзні експертні установи, що підпорядковувалися різним правоохоронним відомствам.

Науково-технічна служба НКВС СРСР стала самостійною службою лише на початку 1950-х років. У її структурі вперше з'явилася окрема балістична лабораторія.

Перша Настанова з питань регламентації діяльності криміналістичних підрозділів органів внутрішніх справ була затверджена наказом МВС СРСР від

10 лютого 1972 року № 45. Наказом МВС СРСР від 30 листопада 1989 року № 300 «Про підвищення ефективності діяльності експертно-криміналістичних підрозділів органів внутрішніх справ» було вдосконалено окремі положення цієї Настанови. Цим наказом науково-технічні відділи були перейменовані в експертно-криміналістичні управління (відділи, відділення, групи).

Наказом МВС Української Радянської Соціалістичної Республіки (УРСР) від 31 травня 1991 року № 212 «Про затвердження Положення про Експертно-криміналістичне управління МВС УРСР, Приблизного положення про експертно-криміналістичний відділ, відділення обласних УВС, УВСТ» було суттєво розширено організаційно-штатну чисельність експертно-криміналістичних підрозділів органів внутрішніх справ УРСР, а також повноваження експертно-криміналістичних управлінь МВС УРСР як вищої керівної ланки експертної служби органів внутрішніх справ.

Після розпаду СРСР та проголошення незалежності України постала необхідність створення центрального експертного підрозділу, який забезпечував би розроблення методик проведення досліджень, виконання найскладніших і повторних експертиз, а також ведення центральних криміналістичних обліків. Такий підрозділ було створено наказом МВС України від 10 лютого 1992 року № 59 «Про створення криміналістичного центру при МВС України» [157].

Діяльність експертно-криміналістичних підрозділів органів внутрішніх справ в незалежній Україні була вперше регламентована наказом МВС України від 9 березня 1992 року № 140 «Про затвердження Положення про діяльність експертно-криміналістичних підрозділів органів внутрішніх справ України» [148]. Наказом МВС України від 14 січня 1994 року № 190 «Про введення Інструкції по формуванню, веденню та використанню криміналістичних обліків Криміналістичного центру Міністерства внутрішніх справ України» [144] було започатковано ведення центральних криміналістичних обліків в органах внутрішніх справ України. Постановою Кабінету Міністрів України від

6 травня 1998 року № 617 було утворено Державний науково-дослідний експертно-криміналістичний центр (ДНДЕКЦ) МВС України [159].

Настанова про діяльність експертно-криміналістичної служби МВС України була затверджена наказом МВС України від 30 серпня 1999 року № 682 [122, с. 174-217] і стала одним з основних відомчих нормативно-правових актів, що регламентує діяльність служби в сучасних умовах. Постановою Кабінету Міністрів України від 20 червня 2000 року № 988 було утворено Експертну службу МВС України [160], яка нині охоплює експертні підрозділи МВС України всіх рівнів.

Розглянемо детальніше генезу формування криміналістичних обліків. У наукових джерелах зазначено, що першими поміж усіх наявних балістичних обліків було запроваджено оперативно-довідкові обліки, а саме: облік зброї, що застосовували в разі вчинення злочинів, а також зброї, вилученої з незаконного обігу. Поява першого з них стала можливою завдяки виникненню та розвитку в країнах Західної Європи правової статистики. Однак укладені на початку XIX ст. у Франції обліки накопичували лише статистичні дані, що відображали кількість зброї, яку застосовували для вчинення вбивств, і назви місцевостей, де було вчинено вбивства [127].

Поява обліку вогнепальної зброї, вилученої з незаконного обігу, була пов'язана насамперед із запровадженням в окремих державах обмежень щодо прав володіння зброєю їх громадянами та здійсненням правоохоронними органами цих держав заходів щодо вилучення зброї з незаконного обігу. Лише в Нью-Йорку (США) протягом 1922 року поліція вилучила з незаконного обігу понад 3 тис. одиниць ручної вогнепальної зброї [181].

Першими довідково-інформаційними балістичними обліками, створеними для потреб протидії злочинності, були колекції вогнепальної зброї та довідники з описами та зображеннями її основних конструктивних і технічних характеристик.

Перші історичні відомості про запровадження експертно-криміналістичного обліку куль і гільз, вилучених із місць нерозкритих злочинів, датують початком ХХ століття.

Проаналізувавши низку наукових джерел, можна дійти висновку, що на початку ХХ ст., попри значні успіхи вчених і практиків у галузі балістичних досліджень, жодних криміналістичних балістичних обліків загальнодержавного або регіонального масштабів не було створено. Окремі відомості про тяжкі злочини, учинені з використанням вогнепальної зброї, містилися у формах статистичної звітності, однак інформація про зброю в картках різних форм звітності була факультативною, тому в більшості випадків її не фіксували.

Перший оперативно-довідковий криміналістичний балістичний облік в УРСР було запроваджено наказом по УРСР від 14 квітня 1936 року № 80 «Про введення Інструкції по обліку зброї, що вилучається органами міліції у населення» [51].

Отже, у перші десятиліття існування СРСР наявні криміналістичні обліки, зокрема балістичні, будь-яких суттєвих змін не зазнавали, а нові види обліків з'являлися лише на регіональному рівні й виключно в порядку власної ініціативи працівників низових підрозділів [131].

Започаткування в СРСР криміналістичних балістичних обліків безпосередньо пов'язане з діяльністю Б. М. Комаринця, який 1940 року очолив науково-технічний відділ НКВС СРСР, а з 1949 року – науково-дослідний інститут криміналістики в складі науково-технічного відділу НКВС СРСР. Він розробляв широкий спектр питань у галузі криміналістики, однак, на нашу думку, його праці саме в галузі ідентифікації в судовій балістиці [73, с. 11-114; 74; 75] стали найвагомим внеском у розвиток криміналістичної науки.

Першим методичним посібником з питань функціонування криміналістичних балістичних обліків стала робота «Использование пулегильзотек при расследовании преступлений», що вийшла друком 1963 року. Автори цього посібника (В. П. Власов, А. Н. Самончик) [22] докладно розробили методичні рекомендації щодо організації кулегільзотек, правила

направлення матеріалів у кулегільзотеки, а також принципи роботи кулегільзотек. Також у роботі містилися рекомендації щодо направлення в Центральну картотеку куль і гільз, крім карток з описами та зображеннями куль і гільз, власне куль та гільз зі слідами зброї, вилучених за найрезонанснішими злочинами, або якщо є підозра, що злочин учинили «злочинці-гастролери». Решту об'єктів в натурному вигляді необхідно зберігати в кушових кулегільзотеках.

Нормативно-правове закріплення функціонування кулегільзотек на центральному й регіональному рівнях було здійснено в першій Настанові по роботі криміналістичних підрозділів органів внутрішніх справ, затвердженій наказом МВС СРСР від 10 лютого 1972 року № 45.

Створення державної кулегільзотеки всієї зброї, що знаходиться в обігу на території України, було започатковано наказом МВС України від 25 березня 1993 року № 164 «Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення і використання вогнепальної зброї, боєприпасів до неї та вибухових матеріалів» [145].

Ведення центрального криміналістичного обліку куль, гільз і патронів зі слідами зброї, вилучених за фактами вчинення злочинів на території України, у центральному експертному підрозділі МВС України стало можливим лише після створення Центру криміналістичних досліджень (наказ МВС України від 10 лютого 1992 року № 59 [157]) і розбудови його матеріально-технічної бази.

Наказом МВС України від 30 серпня 1998 року було затверджено Настанову про діяльність експертно-криміналістичної служби МВС України [147], що протягом тривалого часу була основним нормативно-правовим актом з питань регламентації функціонування криміналістичних обліків (розділ 6 Настанови). Функціонування обліку куль і гільз зі слідами зброї регламентовано п. 6.6 Настанови.

Для вдосконалення нормативно-правової бази функціонування балістичних обліків і конкретизації окремих положень наказу № 682-98р було прийнято наказ МВС України від 2 вересня 1998 року, яким затверджено

Інструкцію про створення в системі МВС України кулегільзотеки табельної, відомчої, мисливської і спортивної нарізної вогнепальної зброї [146] та Інструкцію про формування, ведення і використання криміналістичного обліку гільз із слідами гладкоствольної вогнепальної зброї [146].

Отже, формування балістичного обліку обумовлено розвитком предмета криміналістики, залученням до виконання криміналістичних завдань знань з інших галузей науки та практики. Знання в галузі балістики були адаптовані криміналістикою до завдань розкриття, розслідування та попередження кримінальних правопорушень, а знання щодо накопичення, опрацювання, узагальнення інформації про застосовувану під час учинення кримінальних правопорушень зброї, боєприпасів, слідів їх застосування створили передумови для формування криміналістичного і, зокрема, балістичного обліку.

Балістичні обліки в сучасній теорії криміналістики на підставі інформації, яка в них міститься, та її причетності до події кримінального правопорушення, диференціюють на оперативно-довідкові, експертно-криміналістичні та довідково-інформаційні (довідково-допоміжні); за способом накопичення реєстраційної інформації – картотеки, колекції, альбоми, комп'ютерні бази даних тощо, а також змішані [30].

Для запровадження кожного з видів балістичного обліку мали виникнути певні передумови, яким, на нашу думку, був насамперед рівень розвитку криміналістичних знань на певному історичному відтинку в галузі дослідження зброї та криміналістичної реєстрації. Тому закономірно, що кожен із сучасних видів балістичних обліків впроваджували в різні історичні періоди й у різних місцевостях, і до досягнення сучасного рівня функціонування він підлягав численним видозмінам, зумовленим потребами практики протидії злочинності та новими досягненнями криміналістичної науки.

1.2. Стан наукових досліджень питань використання балістичного обліку Експертної служби МВС України в розслідуванні кримінальних правопорушень

Передумовами започаткування судово-балістичних обліків стали: по-перше, потреби правоохоронної практики як наслідок стрімкого розвитку вогнепальної зброї та значне збільшення кількості фактів її використання під час учинення злочинів; по-друге, розроблення в кінці XIX – на початку XX ст. науково-практичних засад і технічних засобів ідентифікації вогнепальної зброї за стріляними кулями й гільзами; по-третє, упровадження в правоохоронну практику більшості розвинених країн кримінальної реєстрації, формування теоретичного підґрунтя її ведення та постійне впровадження нових її видів шляхом розширення кола об'єктів, які реєструють.

Викладене вище дає підстави вважати цілком природним той факт, що аспекти побудови та функціонування судово-балістичних обліків розглядали різні вчені та практики в межах дослідження проблем кримінальної реєстрації (І. М. Якимов, Б. М. Шавер, А. І. Князєв, Д. П. Рассейкін, Є. І. Девіков, Є. І. Зуєв, Є. П. Іщенко, П. П. Іщенко), криміналістичних обліків (А. І. Вінберг, Б. І. Шевченко, Б. М. Комаринець, В. І. Пашко), криміналістичної реєстрації (Р. С. Белкін, С. А. Ялишев), оперативно-розшукових обліків (А. П. Федоров, О. Г. Маркушин, Д. Д. Максаров, В. П. Абросимов), оперативних обліків (В. К. Лохов, І. А. Возгрін, В. М. Шванков) і судової балістики (В. Ф. Черваков, Б. М. Комаринець).

Кожен із зазначених учених визначав поняття та місце судово-балістичних обліків з погляду тих аспектів їх функціонування, які він вивчав у межах загальної проблематики досліджень, а також під впливом конкретно-історичного розуміння предмета науки криміналістики.

Теоретичні засади функціонування судово-балістичних обліків уперше було розглянуто в межах дослідження проблем кримінальної реєстрації.

Необхідність розв'язання проблем кримінальної реєстрації стимулювала розроблення наукових методів розкриття та розслідування злочинів, тобто виникнення криміналістики. Організаційні заходи щодо подолання цієї проблеми в перші роки після Революції 1917 року активізували створення перших техніко-криміналістичних підрозділів радянської міліції.

Історично криміналістика склалася на підґрунті вивчення та узагальнення слідчої практики й активного використання природничих і технічних знань для завдань розкриття, розслідування та попередження злочинів. Протягом століть знання інших наук використовували фрагментарно, і лише в другій половині XIX ст. активізувалася робота з розроблення арсеналу технічних засобів, прийомів і методів, пристосованих для зазначених завдань, що одночасно з узагальненням судової, слідчої та експертної практики стало основою виникнення та розвитку криміналістики як самостійної науки.

У перші роки діяльності радянської міліції не було ні наукових критеріїв, ні практичної можливості поділу реєстрації осіб, способів і знарядь учинення злочинів й об'єктів злочинного посягання за криміналістичними, оперативно-розшуковими та адміністративними обліками. Тому всі види обліку було охоплено поняттям «кримінальна реєстрація» [109, с. 37]. Більшість перших робіт радянських криміналістів ґрунтувалася на ідеї підвищення ефективності системи кримінальної реєстрації та використання її можливостей у протидії злочинності. Очевидно, саме тому розвиток цієї криміналістичної теорії було спрямовано на розроблення її прикладних розділів – окремих видів кримінальної реєстрації, об'єднаних на підставі спільних завдань кримінальної реєстрації [13, с. 377].

Тому місце судово-балістичних обліків у системі кримінальної реєстрації різні вчені на різних етапах формування наукових засад кримінальної реєстрації визначали залежно від того, як вони окреслювали об'єкт пізнання цієї теорії, мету функціонування цього об'єкта та його зміст.

Автори першого в СРСР колективного підручника з криміналістики, що вийшов друком 1935 року (В. І. Громов, С. М. Потапов, І. М. Якимов та ін.),

дійшли висновку, що основою класифікації реєстраційних систем є елементи складу злочину: суб'єкт, об'єкт і злочинне діяння. Об'єкти судово-балістичних обліків автори віднесли до другої групи реєстраційних систем (за об'єктом злочину), а види слідів дії вогнепальної зброї та методів їх виявлення і дослідження було висвітлено в підрозділі «Исследование вещественных доказательств и следов», що належав до глави «Уголовная техника», написаної І. М. Якимовим [90]. У наступному (другому) підручнику, виданому 1938 року, у главі «Исследование вещественных доказательств и следов», яку також підготував І. М. Якимов, було науково обґрунтовано реєстрацію за способом учинення злочину та додано самостійний підрозділ «Експертиза вогнепальної зброї та вогнепальних ушкоджень», авторство якого належить В. Ф. Червакову.

Кримінально-правові засади класифікації видів кримінальної реєстрації обстоювали Б. М. Шавер й А. І. Вінберг у першому виданні підручника для юридичних шкіл (1940). З проблематики кримінальної реєстрації 1941 року було захищено дві кандидатські дисертації: А. І. Князєвим («Кримінальна реєстрація»), що обґрунтовував кримінально-правові засади класифікації видів кримінальної реєстрації, і Д. П. Рассейкіним («Реєстрація злочинців в СРСР»), що повернувся до класифікації видів реєстрації за способом учинення злочину.

Більшості наукових видань до початку 1960-х років притаманне визначення як основного елементу поняття кримінальної реєстрації – особи злочинця або інформації про нього. Визначення поняття кримінальної реєстрації, у якому об'єктами реєстрації, крім особи злочинця, визнано також різні предмети, що стосуються події злочину (зокрема, кулі та гільзи зі слідами зброї) уперше в науковій літературі запропонував М. В. Терзієв.

Нове тлумачення предмета науки криміналістики та відокремлення теорії оперативно-розшукової діяльності призвели до виникнення суперечностей між принципами функціонування окремих видів обліків і перегляду розуміння поняття та системи кримінальної реєстрації.

Розділ криміналістики, що традиційно іменували кримінальною реєстрацією, в окремих виданнях стали називати криміналістичним обліком,

який визначали як «кримінальну реєстрацію, що здійснюють у вигляді систематизованого письмового або іншого обліку певних відомостей про об'єкти, пов'язані з подією, яку розслідують, а також як систематизацію та класифікацію інформації з метою попередження та розкриття злочинів» [91, с. 231].

У криміналістичній літературі дедалі частіше вчені стали висловлювати суперечливі, а подеколи навіть полярні думки щодо системи кримінальної реєстрації загалом і віднесення її окремих видів до певної категорії обліків.

Дослідник Д. Д. Максаров пропонував розрізняти оперативно-розшукові, криміналістичні й адміністративні обліки залежно від сфери їх застосування та суб'єктів ведення. Тому, на його думку, облік вогнепальної зброї слід віднести до категорії оперативних, оскільки головною метою його створення є організація на підставі нього пошукової та розвідувальної роботи органів внутрішніх справ; крім цього, облік здійснюють оперативні підрозділи [109, с. 40].

Зазначені підстави розподілу обліків на оперативно-розшукові, криміналістичні й адміністративні, на нашу думку, є найзручнішими з практичного погляду, їх можуть використовувати в процесі розроблення нормативно-правових актів. Свідченням цього є багаторічна практика поділу у відомчих актах обліків експертно-криміналістичних підрозділів органів внутрішніх справ на оперативно-пошукові й інформаційно-довідкові. Однак, у зв'язку зі збільшенням кількості видів судово-балістичних обліків, розподіл їх лише за зазначеними підставами не відповідає вимогам сьогодення.

Отже, різні наукові позиції щодо визначення місця судово-балістичних обліків у системі обліків МВС України не суперечать одна одній, а, навпаки, доповнюють одна одну. Розбіжності поглядів, на нашу думку, зумовлені вибором різних підстав для розмежування системи кримінальної реєстрації на групи обліків. У зв'язку із цим слушним видається твердження деяких учених стосовно того, що відмінність між адміністративними, оперативними та криміналістичними судово-балістичними обліками є умовною і залежить

передусім від того, у якій сфері правоохоронної діяльності їх використовують [105, с. 73].

Позицію щодо приналежності судово-балістичних обліків до категорії криміналістичних аргументують у своїх роботах більшість учених-криміналістів, тобто вона є панівною в теорії криміналістики.

Для порівняння справедливості аргументів прибічників різних позицій розглянемо сутність судово-балістичних обліків. У системі МВС України функціонує система криміналістичних обліків, до яких належить такий вид, як балістичний.

Згідно з Інструкцією з організації функціонування криміналістичних обліків Експертної служби МВС України, затвердженої наказом МВС України від 10 вересня 2009 року № 390 [57], криміналістичні обліки створюють з метою використання їх для запобігання, виявлення, розкриття та розслідування злочинів й інших правопорушень під час здійснення оперативно-розшукової діяльності, дізнання та досудового слідства, а також з метою підвищення рівня інформаційного забезпечення проведення експертних досліджень (п. 1.3). Серед криміналістичних обліків окремо визначено балістичний (п. 1.5).

У межах тлумачення поняття «балістичний облік» слід розглянути сутність балістичних об'єктів, які підлягають реєстрації і становлять його зміст. Передусім ідеться про вогнепальну зброю.

Науковці А. В. Кофанов та О. Л. Кобилянський зазначають, що зброя – це предмети й пристрої, конструктивно призначені та придатні для неодноразового ураження (знищення, ушкодження) живих чи інших цілей під час активного нападу чи оборони, а також ураження аналогічними способами навчальних (спортивних) цілей під час практичного відпрацювання цих дій і проведення спортивних змагань, тренувань, які не мають прямого господарсько-побутового, виробничого, спеціального призначення [88].

Вогнепальна зброя – пристрої, конструктивно призначені для ураження цілі на відстані снарядом, що одержує спрямований рух у стволі за рахунок енергії згоряння метального заряду й відповідає критеріям зброярності,

надійності, вогнестрільності. Деякі зразки вогнепальної зброї можуть не мати ствола як окремого оформленого конструктивного елемента (наприклад, у деяких зразках револьверів функцію спрямовувальної частини ствола, призначеної для розгону снаряда й надання йому спрямованого руху, виконують передні частини зарядних камор) [88, с. 7-8].

Водночас Р. В. Мельник пропонує таке визначення: зброя – це певна сукупність пристроїв і засобів, які використовують для ураження живої сили, техніки (бронетехніки, гелікоптерів, літаків тощо), споруд під час проведення бойових дій [113, с. 278-285].

Також А. В. Іщенко, О. В. Грищенко, І. В. Ігнат'єв, В. В. Назаров додають, що приналежність об'єкта до вогнепальної зброї визначають за наявністю в нього сукупності таких загальних криміналістичних ознак: 1) призначення для ураження цілей на відстані снарядами, що одержують спрямований рух за рахунок енергії згоряння металевих зарядів; 2) придатність для неодноразового ураження цілей. Призначення для ураження цілей на відстані снарядами, що одержують спрямований рух за рахунок енергії згоряння металевих зарядів, визначають за наявністю в об'єкта сукупності конструктивних ознак, притаманних певному типу, виду, моделі чи зразку вогнепальної зброї (стволу, затвору, ударно-спускового механізму). Придатність для ураження цілей за можливості неодноразового використання об'єкта встановлюють за наявністю: 1) надійності конструкції: придатності її для неодноразового виконання пострілів без руйнування (ушкодження) конструкції за умови забезпечення безпеки того, хто стріляє; 2) конструктивної можливості виконання пострілів із забезпеченням снарядом енергетичних характеристик, достатніх для ураження цілі [136].

У криміналістиці є різні системи класифікації вогнепальної зброї, розроблені вченими-криміналістами за різними підставами та критеріями. Розглянемо сучасну систему класифікації:

- 1) за цільовим призначенням: бойова, мисливська і спортивна;

2) за суб'єктами призначення: військова, поліцейська, цивільна, кримінальна;

3) за способом виготовлення: промислового виробництва; кустарного виробництва; перероблена саморобним способом; виготовлена шляхом переробки саморобним способом виробів, що не були вогнепальною зброєю (газова й пневматична зброя тощо), саморобна вогнепальна зброя;

4) за особливостями конструкції, способом керування та утримання: вогнепальна зброя стандартних видів; нестандартна вогнепальна зброя;

5) за будовою каналу ствола (стволів): нарізна; гладкоствольна; комбінована тощо [88, с. 10-12].

На думку В. В. Бірюкова, основною характеристикою, притаманною зброї, є її безпосереднє цільове спрямування, призначене для завдання значних тілесних ушкоджень людині, тварині або руйнування перешкоди. Саме цільове призначення суттєво позначається на конструктивних особливостях конкретного виду зброї і технології її виготовлення. Ці ознаки властиві для будь-якого виду зброї та боєприпасів [17, с. 19].

Натомість у п. 2.1, 2.2 і 2.3 Методики встановлення належності об'єкта до вогнепальної зброї та його придатності до стрільби, затвердженої рішенням секції судової балістики та трасології Науково-координаційної методичної ради ДНДЕКЦ МВС України, міститься три визначення зброї:

– зброя – спеціально виготовлені пристрої, призначені для неодноразового ураження (знищення, ушкодження) цілей у збройній боротьбі, полюванні, спорті та для самооборони;

– вогнепальна зброя – це така зброя, що призначена для ураження цілей снарядами, що одержують спрямований рух у стволі (за допомогою сили тиску газів, які утворюються внаслідок згоряння метального заряду) і мають достатню кінетичну енергію для ураження цілі, що знаходиться на визначеній відстані;

– стрілецька вогнепальна зброя – нарізна вогнепальна зброя калібром до 20 мм і гладкоствольна вогнепальна зброя калібром до 26 мм (4-й калібр) включно [114, с. 5].

Для визначення вогнепальної зброї слід керуватися Інструкцією про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів, затвердженої наказом МВС України від 21 серпня 1998 року № 622 [60].

Згідно з п. 8 цієї Інструкції, вогнепальна зброя – зброя, яка призначена для ураження цілей снарядами, що одержують спрямований рух у стволі (за допомогою сили тиску газів, які утворюються внаслідок згоряння металевих зарядів) і мають достатню кінетичну енергію для ураження цілі, що знаходиться на визначеній відстані.

Бойова вогнепальна зброя – вогнепальна зброя, призначена для ураження людини та (або) техніки. До бойової зброї не належить старовинна зброя та її сучасні копії.

Мисливська вогнепальна зброя – вогнепальна зброя, що відповідає вимогам, установленим до мисливської зброї технічним регламентом, а за його відсутності – національним (галузевим) стандартом.

Боєприпаси – спеціально виготовлені вироби одноразового використання, призначені забезпечити ураження цілей в умовах збройної боротьби, самооборони, полювання, спорту. До бойових припасів належать патрони до нарізної вогнепальної зброї різних калібрів, а також заряджені патрони до гладкоствольних мисливських рушниць, мисливський порох і капсулі [60].

Дискусійним є питання віднесення травматичної зброї (так званих пристроїв для відстрілу набоїв, споряджених металевими снарядами не смертельної дії) до категорії вогнепальної.

Останніми роками в Україні було розроблено низку моделей спеціальних засобів активного самозахисту – пістолетів і револьверів, призначених для відстрілу патронів, споряджених металевими снарядами не смертної дії (гумовими або пластизоловими кулями).

Перші зразки пристроїв з'явилися в Україні на початку 90-х років ХХ століття. З того часу номенклатура моделей пристроїв і набоїв до них постійно розширюється. Зокрема, 2000 року в Україні було сертифіковано 9 найменувань пристроїв і 4 найменування набоїв, а вже на початку 2007 року в обігу знаходилося вже понад 45 найменувань пристроїв і 16 найменувань набоїв. Нині цифри збільшилися в рази. Постійне розширення переліку категорій осіб, яким дозволено придбання зазначених вище пристроїв, збільшує обсяги їх законного обігу і, закономірно, імовірність незаконного їх застосування та потрапляння в незаконний обіг унаслідок втрати власниками. Аналіз експертної практики засвідчує, що пристрої, як і будь-яка інша зброя, що знаходиться в незаконному обігу через її втрату законними власниками, привертає інтерес злочинців, оскільки її може бути використано під час учинення злочинів.

У процесі розкриття та розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних зі зброєю, щорічно правоохоронні органи України вилучають з незаконного обігу десятки пістолетів і револьверів так званої не смертної дії. Однак до цього часу між експертами установ Міністерства юстиції, підрозділів Експертної служби МВС України й Міністерства охорони здоров'я тривають суперечки щодо віднесення або невіднесення такої зброї до категорії вогнепальної.

Деякі вчені та практики пропонують не відносити пристрої не смертної дії до категорії вогнепальної зброї на підставі таких критеріїв:

- 1) призначення пристроїв, яке визначає або їх виробник, або практика їх застосування;
- 2) визначення в нормативно-правових актах, що регламентують обіг пристроїв, і в паспорті на пристрій мінімальної відстані його застосування, що

поєднана з кожним із видів наявних штатних набоїв (від 1 до 3,5 м, залежно від виду набою);

3) снаряди, що вистрілюються з пристроїв унаслідок своєї маси й еластичності матеріалу виготовлення (гума, пластизол), мають значно нижчу пробивну здатність, ніж металеві кулі, у польоті швидко втрачають кінетичну енергію, на відстані понад 3,5 м уже не можуть спричинити тяжких і смертельних ушкоджень.

Однак такі твердження видаються дискусійними з таких причин:

1. Призначення будь-якого предмета кожна людина визначає насамперед на підставі таких об'єктивних факторів, як конструкція, розміри, матеріал виготовлення тощо. Своєю чергою конструкція, розміри, матеріал виготовлення всіх відомих авторам пристроїв дає змогу віднести їх до категорії вогнепальної зброї.

2. Критерій визначення мінімальної відстані застосування пристрою, що поєднана з кожним із видів наявних штатних набоїв, є суб'єктивним. Керуючись логікою цього критерію, можна не відносити до категорії вогнепальної зброї більшість видів службової та «цивільної» (термін законодавства низки держав Європи й Америки) короткоствольної зброї, визначивши мінімальну відстань їх застосування на рівні 250–300 м тощо.

3. Заперечення критерію недостатньої пробивної здатності снарядів логічно впливає з контраргументів до критерію «мінімальної відстані застосування», оскільки внаслідок зменшення відстані застосування пристрою до 0,5 м і менше (наприклад, в екстремальних умовах) вистрілені снаряди набувають значення кінетичної енергії, достатнього для спричинення людині тяжких та смертельних тілесних ушкоджень (понад 0,5 Дж).

Крім того, конструкція більшості пристроїв дає змогу здійснювати стрільбу металевими снарядами, що поєднують зі штатними набоями (шумовими або спорядженими пластизоловими снарядами) методом їх роздільного заряджання.

Вважаємо, що всі пістолети та револьвери, призначені для стрільби патронами, спорядженими металевими снарядами не смертельної дії, належать до категорії короткоствольної гладкоствольної вогнепальної зброї.

Традиційно в криміналістичній літературі та судово-експертній практиці приналежність предмета до вогнепальної зброї визначають за наявністю в ньому сукупності таких загальних криміналістичних ознак:

- призначення предмета для ураження цілей на відстані снарядами, що одержують спрямований рух завдяки енергії згоряння металевих зарядів;
- придатність для неодноразового ураження цілей.

Призначення для ураження цілей на відстані снарядами, що одержують спрямований рух завдяки енергії згоряння металевих зарядів, визначають за наявністю в об'єкта сукупності конструктивних ознак, притаманних певному типу, виду, моделі чи зразку вогнепальної зброї (у нашому випадку – ствола, затвора, ударно-спускового механізму) [115].

Придатність для ураження цілей за можливості неодноразового використання об'єкта визначають за:

- надійністю конструкції, тобто придатністю її для неодноразового виконання пострілів без руйнування (ушкодження) конструкції та за умови забезпечення безпеки того, хто стріляє;
- конструктивною можливістю виконання пострілів із забезпеченням снарядом енергетичних характеристик, достатніх для ураження цілі.

Аналіз експертної практики засвідчує, що зброя не смертельної дії відповідає всім зазначеним критеріям, тому належить до категорії вогнепальної.

Абсолютну більшість пістолетів і револьверів не смертельної дії розроблено на базі аналогічних за конструкцією та назвою зразків газової зброї, які відрізняються від попередників лише конструкцією ствола (відсутністю в ньому будь-яких перетинок, виступів, діафрагм тощо). Майже всі патрони, споряджені металевими снарядами не смертельної дії, виготовляють з використанням капсульованих гільз газових (шумових) патронів калібрів 9 мм РА Knall і .380 Knall (крім патрона «Терен 3Р2» та «Оса» – на основі гільз

.38 Spesial), вони відрізняються лише внутрішнім компонованням (снарядом і навіскою пороху).

Пункт 2.4 Методики криміналістичного дослідження газових пістолетів та револьверів чітко визначає криміналістичні вимоги до газової зброї та порядок проведення її випробувань:

«2.4. Досліджуваний екземпляр не може бути визнаним газовою зброєю (тобто відноситься до категорії вогнепальної зброї), якщо він відповідає хоча б одній з вимог:

2.4.1. Дозволяє здійснення пострілів кулевими або шротовими патронами, при цьому снаряду надається питома кінетична енергія понад $0,5 \text{ Дж/мм}^2$.

2.4.2. Дозволяє використовувати газові або шумові патрони для здійснення пострілів снарядами, що заряджаються окремо від патрона, при цьому снаряду надається питома кінетична енергія понад $0,5 \text{ Дж/мм}^2$.

2.4.3. Дозволяє переробку досліджуваного екземпляра звичайним універсальним інструментом загального вжитку без незворотних змін деталей зброї для здійснення пострілів кулевими чи шротовими патронами або снарядами, що заряджаються окремо від патрона, при цьому снаряду надається питома кінетична енергія понад $0,5 \text{ Дж/мм}^2$ ».

Пістолети та револьвери несмертельної дії відрізняються від своїх газових аналогів, у яких зі ствола саморобним способом вилучено обов'язкові захисні елементи (перетинки, штифти, втулки тощо), лише маркуванням. Однак перероблену саморобним способом газову зброю відносять до категорії вогнепальної, це не викликає суперечок між експертами, а зброю несмертельної дії, тобто таку саму газову, перероблену аналогічно, але заводським способом, окремі фахівці установ Міністерства юстиції України пропонують не відносити до категорії вогнепальної.

На наш погляд, це цілком нелогічно, оскільки використовувати для стрільби патрони, споряджені шротом, або стріляти металевими кулями, що поєднані із шумовими патронами (методом роздільного заряджання), мають однакову можливість як власник переробленого газового пістолета, так і

власник пістолета не смертельної дії. При цьому перший несе юридичну відповідальність за факт переробки, а другий не несе відповідальності, оскільки переробку здійснює завод – виробник зброї.

Вагомим аргументом віднесення пристроїв не смертельної дії до категорії вогнепальної зброї є результати аналізу практики експертно-криміналістичного забезпечення розкриття та розслідування кримінальних правопорушень, учинених з використанням вогнепальної зброї. Адже на обліку в ДНДЕКЦ МВС України знаходяться тисячі злочинів, учинених із застосуванням такої «не смертельної» зброї, серед яких убивства, завдання тяжких тілесних ушкоджень, розбійні напади тощо.

Ще одним вагомим аргументом є регламентація зброї не смертельної дії як об'єкта балістичного обліку.

Наприклад, центральна оперативно-пошукова колекція охоплює: кулі, гільзи та патрони зі слідами зброї, вилученими під час проведення огляду місця події, інших слідчих дій, оперативно-розшукових заходів; кулі та гільзи, експериментально відстріляні з вилученої, знайденої та добровільно зданої зброї; кулі та гільзи, попередньо експериментально відстріляні з викраденої (утраченої) зброї, яку зберігали та використовували в Збройних силах України, органах внутрішніх справ, інших правоохоронних органах, на об'єктах дозвільної системи, а також з нарізної, газової зброї, пістолетів і револьверів, призначених для відстрілу патронів, споряджених гумовими або аналогічними за властивостями кулями не смертельної дії (зброя не смертельної дії), що знаходилися в особистому користуванні громадян [57].

Предмет вивчення судової балістики, а отже, і предмет криміналістичної реєстрації в системі балістичного обліку є достатньо широким, його об'єктами та джерелами криміналістично значущої інформації є: стрілецька вогнепальна зброя, її частини, деталі та спорядження до неї; пристрої, конструктивно схожі з вогнепальною зброєю (ракетниці, стартові, будівельно-монтажні пістолети, зброя для підводного полювання, газові та пневматичні пістолети й револьвери

тощо); патрони та їх елементи, зокрема зі слідами вогнепальної зброї: гільзи, капсулі, металевий елемент, клейтухи-контейнери, кулі, шріт, картеч тощо; матеріали, інструменти й інші засоби (креслення, записи) для виготовлення зброї або патронів та їх спорядження; предмети зі слідами дії вогнепальної зброї – вогнепальні ушкодження та відкладення продуктів пострілу на перепонах від зброї, з якої здійснено постріл [94].

З'ясовано, що криміналістичні балістичні обліки функціонують у структурі правоохоронних органів різних держав з кінця 20-х років ХХ століття. Вагомі результати, отримані за період функціонування цих обліків, довели їх високу ефективність у забезпеченні розкриття та розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із використанням вогнепальної зброї. Теоретичні засади функціонування судово-балістичних обліків сформовані відомими вченими-криміналістами в межах дослідження проблем криміналістичної науки.

З огляду на поставлену мету, під час дослідження ми скористалися результатами фундаментальних праць із проблематики використання досягнень науково-технічного прогресу в кримінальному судочинстві. Ідеться про здобутки в розробленні теоретико-методологічного підґрунтя криміналістичного забезпечення кримінального провадження. Це наукові праці у сфері кримінального процесу й криміналістики, судової експертизи. Увагу акцентовано на працях із проблематики криміналістичної техніки, кримінальної реєстрації, функціонування криміналістичних обліків. Досліджено напрацювання Ю. П. Аленіна [4], В. П. Бахіна [9], Р. С. Белкіна [11], І. В. Гори [26, с. 209-214], В. Г. Гончаренка [25], В. А. Журавля [48], А. В. Іщенка [63], Н. І. Клименко [64], І. І. Когутича [68], В. А. Колесника [69, с. 129-134], О. Н. Колесніченка [70], В. П. Колмакова [71], В. С. Кузьмічова [101], Є. Д. Лук'янчикова [106], О. М. Моїсєєва [119], О. І. Мотляха [120], Ю. Ю. Орлова [126, с. 12-19], І. В. Пирога [134], М. В. Салтевського [164], М. Я. Сегая [166], Д. Б. Сергєєвої [168], В. В. Тіщенко [180], В. Г. Хахановського [187], С. С.

Чернявського [190], Ю. М. Чорноус [191], В. Ю. Шепітька [195, с. 198-207; 197 с. 40-42] та ін.

У дисертації використано наукові праці вчених, які безпосередньо досліджували проблематику кримінальної реєстрації та криміналістичних обліків, а саме роботи Є. І. Зуєва, Є. П. Іщенка [54], В. І. Пашка [130, с. 130-133] та ін.

З огляду на те, що сутність криміналістичних обліків полягає в опрацюванні криміналістично значущої інформації шляхом використання спеціальних знань, інститут спеціальних знань підлягав окремому дослідженню.

Обґрунтованим є визначення В. К. Лисиченка, В. В. Циркаля, згідно з яким спеціальними знаннями є не загальновідомі в судочинстві наукові, технічні та практичні знання, отримані внаслідок професійного навчання або роботи за певною спеціальністю особою, залученою як спеціаліст з метою сприяння слідчому чи прокурору в з'ясуванні обставин справи або дачі висновку з питань, для вирішення яких потрібне їх використання [104, с. 22].

Дотримання принципу науковості є обов'язковим під час кримінального провадження, у криміналістичній діяльності, під час застосування спеціальних знань у різних формах. Зокрема, В. Ю. Шепітько заперечує можливість використання в доказуванні пристроїв і приладів, що ґрунтуються на невстановлених наукових явищах [195, с. 198–207]. Використання нетрадиційних знань без наукового обґрунтування призводить до слідчих, судових та експертних помилок.

Закономірності виникнення, збирання, дослідження, оцінки та використання доказів і такі, що ґрунтуються на пізнанні цих закономірностей, засоби й методи розкриття, розслідування та запобігання кримінальним правопорушенням є предметом вивчення науки криміналістики. Службова функція криміналістики полягає в оснащенні практики боротьби зі злочинністю сучасними ефективними засобами й методами розкриття та розслідування кримінальних правопорушень і їх профілактики. Аналіз цієї практики засвідчує,

що правоохоронні органи України не можуть задовольнити пред'явлені до них вимоги без належно організованої та ефективної системи криміналістичного забезпечення їхньої діяльності. На цій обставині неодноразово акцентували вчені [197, с. 40-42].

Криміналістичним забезпеченням діяльності правоохоронних органів вважають систему криміналістичних знань і таких, що ґрунтуються на них, навичок та вмінь їх працівників використовувати наукові рекомендації, застосовувати криміналістичні засоби, методи й технології їх використання з метою виявлення, розкриття та розслідування злочинів [93, с. 34].

На переконання Ю. М. Чорноус, термін «криміналістичне забезпечення» завдяки фундаментальним напрацюванням учених-криміналістів є невід'ємною складовою понятійного апарату науки криміналістики та важливим практичним завданням, що визначає ефективність діяльності правоохоронних органів. Криміналістичне забезпечення реалізується під час розслідування та запобігання кримінальних правопорушень, а також судового розгляду кримінальних проваджень шляхом застосування криміналістичних засобів, методів, прийомів відповідно до певних рівнів, напрямів і форм [192, с. 40-51].

Важливим напрямом криміналістичного забезпечення є техніко-криміналістичне. За цим напрямом Ю. М. Чорноус обґрунтовує необхідність реалізації таких заходів: застосування технічних засобів і методів виявлення, фіксації, збирання, дослідження слідів злочину, іншої криміналістично значущої інформації, зокрема шляхом використання спеціальних знань, залучення спеціалістів до проведення слідчих (розшукових) дій; фіксація перебігу й результатів проведення слідчих (розшукових), судових дій; ведення систем кримінальної реєстрації та криміналістичних обліків (реєстрацію та облік криміналістично значущої інформації здійснюють переважно підрозділи МВС України); залучення експертів і проведення експертиз тощо [192, с. 40-51].

Важливі завдання з криміналістичного забезпечення діяльності правоохоронних органів виконують Експертна служба МВС України та її

підрозділи. Основною функцією експертних підрозділів правоохоронних органів є техніко-криміналістичне забезпечення діяльності цих органів, а також отримання за допомогою спеціальних знань і технічних засобів інформації, що має значення для виконання завдань кримінального судочинства. Така інформація може мати дві форми: 1) процесуальна (отримана під час проведення слідчих (розшукових) дій (огляд місця події, проведення експертиз тощо); процесуальні дії під час судового розгляду; непроцесуальна (оперативна; дані, отримані за допомогою засобів, не визначених законодавством; інформація, отримана від приватних установ). Доказовою в кримінальних провадженнях є процесуальна інформація [23, с. 164-169].

У МВС України останніми роками здійснено комплекс організаційних і методичних заходів щодо організації розкриття, розслідування та профілактики кримінальних правопорушень, пов'язаних із застосуванням вогнепальної зброї, за допомогою криміналістичних обліків, ведення яких покладено на Експертну службу МВС України.

Відповідно до Інструкції з організації функціонування криміналістичних обліків Експертної служби МВС України, затвердженої наказом МВС України від 10 вересня 2009 року № 390 [57], криміналістичні обліки створюють з метою їх використання для запобігання, виявлення, розкриття і розслідування злочинів та інших правопорушень під час здійснення оперативно-розшукової діяльності, дізнання та досудового слідства, а також з метою підвищення рівня інформаційного забезпечення проведення експертних досліджень (п. 1.3). Серед криміналістичних обліків окремо визначено балістичний (п. 1.5).

Нині, з огляду на сучасний стан законодавства та практичної діяльності, у межах здійснюваного дослідження розроблено проєкт нової Інструкції з організації функціонування криміналістичного обліку Експертної служби МВС України (додаток В) [58]. Інструкція визначає структуру, порядок формування та використання криміналістичного обліку Експертної служби МВС України, який належить до пріоритетних інформаційних ресурсів єдиної інформаційної

системи МВС України й регламентує засади функціонування балістичного обліку.

Попри це, слід зауважити, що багатоаспектна проблема використання балістичних досліджень під час розслідування кримінальних правопорушень потребує окремого, детальнішого аналізу, оскільки в наявних наукових працях її розглянуто фрагментарно, за інших історичних умов і без урахування сучасного стану розвитку науково-технічного прогресу.

Упродовж понад 90-річного періоду функціонування балістичних обліків у криміналістичній літературі не було сформовано однозначного підходу до визначення їх місця та ролі в системі обліків, створених правоохоронними органами держави для протидії злочинності. З огляду на значний обсяг питань, які охоплює окреслена проблематика, конкретизуємо питання щодо сучасного стану наукових досліджень з питань використання балістичного обліку Експертної служби МВС України в розслідуванні кримінальних правопорушень.

Криміналістичні обліки є предметом дослідження в працях сучасних українських науковців, які висвітлювали питання:

– інформаційно-довідкового забезпечення розслідування кримінальних правопорушень. Дослідження В. В. Бірюкова «Інформаційно-довідкове забезпечення розслідування злочинів: проблеми теорії і практики» (Київ, 2011) присвячене питанням виникнення, розвитку та сучасного стану окремого криміналістичного вчення про використання даних інформаційних систем у розслідуванні злочинів; поняття та класифікації інформації, що має значення для розвитку наукових основ інформаційно-довідкового забезпечення розслідування злочинів; висвітлення інформаційних систем – джерел криміналістично значущої інформації тощо. У дослідженні увагу зосереджено на криміналістичних обліках – джерелах криміналістично значущої інформації, їх значенні в розслідуванні злочинів. Проаналізовано поняття та зміст криміналістичних обліків; сформульовано визначення поняття та класифікацію об'єктів криміналістичних обліків [18]. Питання інформаційного,

комп'ютерного забезпечення функціонування криміналістичних обліків порушено в роботі В. Г. Хахановського «Теорія і практика криміналістичної інформатики» (Київ, 2011) [188]. Становить науковий інтерес робота Д. В. Дабіжі «Використання обліків та автоматизованих інформаційних систем при розслідуванні кримінальних правопорушень» (Київ, 2017) [34];

- функціонування криміналістичних обліків. Дисертація В. І. Пашко «Наукові та методичні основи організації і використання експертно-криміналістичних обліків органів внутрішніх справ України» (Київ, 1995) [131];

- криміналістичного дослідження вогнепальної зброї. Зокрема, це дисертація А. В. Кофанова «Теоретичні та практичні аспекти криміналістичного дослідження гладкоствольної вогнестрільної зброї» (Київ, 2000) [87]. У ній автор дослідив наукові засади судової балістики як галузі криміналістичної техніки; особливості методики судово-балістичних досліджень (основи методики, види судово-балістичних досліджень гладкоствольної вогнепальної зброї, застосування методу експерименту як складової судово-балістичного дослідження) [87].

Окреслену проблематику проаналізовано в дисертаціях Р. В. Мельника «Криміналістичне дослідження об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю» (Київ, 2014) [111] та Я. В. Новака «Сучасний стан та перспективи розвитку криміналістичного дослідження вогнепальної зброї» (Київ, 2007) [125]. У дослідженні Я. В. Новака розглянуто поняття та сутність криміналістичного дослідження вогнепальної зброї; сформульовано визначення поняття судової балістики та її місце в системі криміналістичного зброєзнавства; запропоновано класифікацію вогнепальної зброї; визначено об'єкти криміналістичного дослідження вогнепальної зброї, боєприпасів і слідів їх застосування; висвітлено особливості використання спеціальних знань під час виявлення та розслідування злочинів, що вчинені із застосуванням вогнепальної зброї. Автор за змістом окремого підрозділу досліджує криміналістичні балістичні обліки та їх використання в діяльності з розкриття й розслідування злочинів [125];

– судово-балістичної експертизи вогнепальної зброї. Дисертація Т. В. Тютюнник «Теоретичні та організаційно-технічні основи інформаційного забезпечення судово-балістичної експертизи» (Харків, 2008) [183].

Під час підготовки дисертації досліджено праці з окресленої проблематики, опубліковані в джерелах, що індексуються в наукометричній базі даних Scopus. Зокрема, опрацьовано статтю В. Шепітька, М. Шепітька, Е. Сімакової-Єфремян, А. Коломійцева «Визначення швидкості кулі після рикошету за допомогою комп'ютерного моделювання» [203].

Водночас зауважимо, що особливості використання балістичного обліку Експертної служби МВС України під час розслідування кримінальних правопорушень не були предметом окремого дослідження в науковій літературі.

Висновки до розділу 1

За результатами здійснених досліджень визначено такі етапи формування балістичного обліку Експертної служби МВС України: 1) передумови: винахід вогнепальної зброї та формування судової балістики; розвиток криміналістики, становлення кримінальної реєстрації та експертних установ; 2) перші наукові обґрунтування експертного дослідження вогнепальної зброї (А. Наке «Судебная химия» (1874); М. С. Бокаріус «Судебная медицина в изложении для юристов» (1915), С. М. Трегубов «Основы уголовной техники. Научно-технические приемы расследования преступлений» (1915); 3) технічне та методичне забезпечення проведення балістичних досліджень (К. Л. Таранухін, 1918) – прилад для макро- та мікрофотографування куль); 4) перші підручники з криміналістики, у яких розглянуто сліди вогнепальної зброї, методи їх виявлення і дослідження (В. І. Громов, С. М. Потапов, І. М. Якимов та ін., 1935); 5) обґрунтування терміна «судова балістика» (В. Ф. Черваков, 1937); 6) формування наукових засад ідентифікації в судовій балістиці

(Б. М. Комаринець «Криминалистическое отождествление огнестрельного оружия по стреляным гильзам», 1955; С. Д. Кустанович «Судебная баллистика», 1956); 7) створення перших експертних установ у структурі правоохоронних органів (1917), Харківського, Київського та Одеського кабінетів судової експертизи (1923); 8) формування науково-технічної служби НКВС СРСР із балістичною лабораторією (1950); 9) нормативно-правова регламентація криміналістичних обліків (1972); 10) створення першого в Україні криміналістичного центру при МВС (1992), ДНДЕКЦ МВС України (1998), Експертної служби МВС України (2000); 11) нормативно-правова регламентація загальнодержавної кулегільзотеки зброї (1993), балістичного обліку Експертної служби МВС України (2009).

Передумовами здійснення наукових досліджень з окресленої проблематики стали, по-перше, потреби правоохоронної практики внаслідок значного збільшення кількості фактів використання вогнепальної зброї під час учинення кримінальних правопорушень; по-друге, розроблення наукового підґрунтя і технічних засобів ідентифікації вогнепальної зброї за стріляними кулями й гільзами; по-третє, упровадження в правоохоронну практику більшості країн кримінальної реєстрації, формування теоретичних засад її ведення та постійне впровадження нових її видів шляхом розширення кола об'єктів, які реєструють.

Включати до об'єктів криміналістичної реєстрації предмети, що стосуються події злочину (зокрема кулі та гільзи зі слідами зброї), уперше в науковій літературі запропонував М. В. Терзієв (1960). Першим методичним посібником із цієї проблематики була робота «Использование пулегильзотек при расследовании преступлений» (В. П. Власов, А. Н. Самончик, 1963).

Закономірним є факт, що окремі аспекти побудови та функціонування балістичного обліку розглядалися багатьма вченими та практиками у межах дослідження проблематики криміналістичної реєстрації (І.Н. Якимов, Б.М. Шавер, А.І. Князєв, Е.П. Іщенко), криміналістичних обліків (А.І. Вінберг, Б.І. Шевченко, Б.М. Комаринець, В.І. Пашко), криміналістичної реєстрації (Р.С.

Бєлкін), оперативно-розшукових обліків (Максаров Д.Д., Абросімов В.П.) оперативних обліків (Лохов В.К., Возгрін І.А.) та судової балістики (В.Ф. Черваков, Б.М. Комаринець). Кожен учений визначав поняття та зміст балістичного обліку з погляду тих аспектів функціонування, які були охоплені колом його наукових інтересів, а також під впливом конкретно-історичного розуміння предмета науки криміналістики.

РОЗДІЛ 2

ПОНЯТТЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ БАЛІСТИЧНОГО ОБЛІКУ ЕКСПЕРТНОЇ СЛУЖБИ МВС УКРАЇНИ

2.1. Балістичний облік у структурі криміналістичного обліку Експертної служби МВС України

Балістичний облік є видом криміналістичного обліку, що належить до системи криміналістичної реєстрації (галузі криміналістичної техніки), яка своєю чергою є складовою системи науки криміналістики, основні функції якої – інформаційне й техніко-криміналістичне забезпечення виконання завдань кримінального судочинства.

Функціонування балістичного обліку (зосередження, систематизація, порівняльні ідентифікаційні дослідження об'єктів обліку – куль і гільз зі слідами зброї) забезпечують фахівці, використовуючи спеціальні знання та криміналістичну техніку, розроблену (або пристосовану) для виконання завдань судової балістики (галузі криміналістичної техніки).

Тому функціонування балістичного обліку ґрунтується на законах, принципах, методах і засобах науки криміналістики загалом, криміналістичної техніки як її частини, окремих її галузей – судової балістики та криміналістичної реєстрації.

З огляду на зазначеного вище, вважаємо за необхідне розглянути детальніше місце балістичного обліку як виду криміналістичного обліку в системі науки криміналістики й такого її розділу, як криміналістична техніка.

Термін «криміналістика» походить від латинського слова «criminalis» – той, що належить до злочину. У минулому ним позначали сукупність кримінально-правових наук. В останній чверті XIX ст. науку, що вивчала

техніку, тактику й методику розслідування злочинів, уперше визначив як систему спеціальних знань і назвав криміналістикою австрійський криміналіст Г. Гросс у швейцарському журналі кримінального права (1892). Гросс зазначав, що «криміналістика за своєю природою починається лише там, де встановлюють... яким саме способом вчиняють злочини. Як дослідити ці способи і розкрити їх, які були мотиви вчинення певного злочину, про які завдання йшлося, адже це не визначає ні кримінальне право, ні процес. Це становить предмет криміналістики» [33, с. 111]. Отже, згідно з твердженням Г. Гросса, криміналістика має вивчати способи вчинення злочину й методи його розкриття.

Історично криміналістика сформувалася на підставі вивчення та узагальнення слідчої практики й активного використання природничих і технічних знань з метою розкриття, розслідування та попередження злочинів. Протягом століть знання інших наук використовували фрагментарно, і лише в другій половині XIX ст. активізувалася робота зі створення арсеналу технічних засобів, прийомів і методів, пристосованих для реалізації зазначених завдань, що разом з узагальненням судової, слідчої та експертної практики стало основою виникнення та розвитку криміналістики як самостійної науки.

З часу застосування Г. Гроссом терміна «криміналістика» і до середини 70-х років XX ст. між ученими різних країн та закладів тривали дискусії щодо визначення поняття криміналістики як самостійної (не прикладної) науки, а також її системи, предмета, об'єкта вивчення та її законів, принципів і методів.

У XIX ст. криміналістика відокремилася від кримінального процесу як прикладна технічна дисципліна, тому спочатку в наукових виданнях її називали «поліцейською технікою». Згодом як розділ науки було виокремлено прийоми проведення слідчих дій – «слідча тактика», а в 1930-х роках – третій розділ – «методика розслідування окремих видів злочинів». У середині 1950-х років сформувалася методологія криміналістики. Сучасна система криміналістики має чотири розділи: 1) методологія науки криміналістики; 2) криміналістична техніка; 3) слідча тактика; 4) криміналістична методика (методика

розслідування окремих видів злочинів) [165].

З розвитком науки її система постійно вдосконалювалася. Деякі вчені самостійними галузями науки криміналістики вважають криміналістичне слідознавство (М. В. Салтевський) і криміналістичну експертизу (експертологію), які раніше традиційно як підгалузі належали до галузей криміналістичної техніки.

Криміналістика розробляє власні методологію та засоби розкриття, розслідування і попередження кримінальних правопорушень.

Службова (прикладна) функція криміналістики полягає в оснащенні практики протидії злочинності сучасними ефективними засобами й методами розкриття та розслідування злочинів, їх профілактики. Аналіз цієї практики засвідчує, що правоохоронні органи України не можуть задовольнити пред'явлені до них вимоги без належно організованої та ефективної системи криміналістичного забезпечення їхньої діяльності.

Розглядаючи термін «забезпечення» стосовно діяльності з розслідування злочинів, Є. Д. Лук'янчиков зауважував, що в статистиці його може бути визначено як сукупність засобів, інструментів, що спрямовані на виконання певних завдань, а також умов, що сприяють процесу їх виконання, і в динаміці – як процес створення та подання зазначених вище засобів й умов [107, с. 111].

На думку Т. В. Авер'янової та Р. С. Белкіна, система криміналістичного забезпечення має три підсистеми: криміналістичних знань, криміналістичної освіти, криміналістичної техніки [93].

Водночас В. Г. Коломацький стверджував, що криміналістичне забезпечення – це система впровадження в практичну діяльність посадових осіб, підрозділів, служб й органів внутрішніх справ з охорони суспільного порядку та боротьби зі злочинністю криміналістичних знань, утілених в умінні працівників використовувати наукові, методичні, техніко-криміналістичні засоби й технології їх застосування з метою запобігання, розкриття та розслідування злочинів. А отже, система криміналістичного забезпечення

містить три підсистеми: криміналістичні знання (розробки криміналістичної науки); криміналістична освіта (підготовка); криміналістична техніка (засоби й методи) [72, с. 62-63].

Такі позиції засвідчують практичне спрямування криміналістичного забезпечення, оскільки теоретичні знання, криміналістичні рекомендації можуть виявитися нереалізованими, якщо своєчасно не будуть доведені до відома працівників правоохоронних органів.

Обґрунтованою видається думка В. В. Лисенка, який зазначає, що криміналістичне забезпечення діяльності правоохоронних органів щодо виявлення та розслідування злочинів є певною системою, яка охоплює такі елементи: блок криміналістичних рекомендацій (організаційного, тактичного, методичного спрямування); блок підготовки відповідних кадрів (спеціальної криміналістичної освіти); блок технічного та інформаційного забезпечення процесу виявлення, розслідування та попередження злочинів [103].

Слід зауважити, що криміналістична техніка – це одне з перших понять, що сформувалося в криміналістиці, основа науки на стадії становлення (тоді її називали «поліцейською», «кримінальною»), що виникла на засадах використання природничо-технічних наук у процесі розслідування злочинів. В умовах сьогодення криміналістична техніка як розділ науки криміналістики становить систему наукових положень і рекомендацій, які забезпечують розроблення технічних засобів (приладів, інструментів, пристроїв, матеріалів), а також прийомів та методів їх використання з метою розслідування й попередження кримінальних правопорушень. Таке двоєдине поняття криміналістичної техніки є найприйнятнішим [94, 87-88].

Отже, терміном «криміналістична техніка», по-перше, позначають розділ криміналістичної науки, по-друге – сукупність технічних засобів, тобто приладів, апаратури, оснащення, інструментів, пристосувань і матеріалів, що застосовують для збирання та дослідження доказів в процесі судочинства.

До галузей криміналістичної техніки належать: криміналістична фотографія і відеозапис; трасологія (криміналістичне дослідження слідів);

криміналістичне зброезнавство (криміналістичне дослідження зброї, боєприпасів, вибухових речовин і пристроїв та слідів їх дії); криміналістичне дослідження письма (криміналістичне почеркознавство та криміналістичне авторознавство); техніко-криміналістичне дослідження документів; габітологія; фоноскопія; одорологія; криміналістичне дослідження матеріалів, речовин і виробів. Галуззю криміналістичної техніки є і криміналістична реєстрація, що становить сукупність знань про організацію та функціонування криміналістичних обліків, а також використання інформації, що в них міститься, під час розслідування та попередження кримінальних правопорушень. Окреслений перелік галузей криміналістичної техніки не є вичерпним, оскільки в сучасних умовах науково-технічного прогресу простежується тенденція до формування нових її галузей [94, с. 89-90].

Криміналістична техніка використовує як загальнонаукові, так і спеціальні методи. Засоби, прийоми й методики криміналістичної техніки формують природничі й технічні знання.

Криміналістична реєстрація є важливою галуззю криміналістичної техніки. Термін «кримінальна реєстрація» виник одночасно з термінами «кримінальна техніка» і «кримінальна тактика». Згодом два останні було замінено на криміналістичну техніку й криміналістичну тактику, оскільки вони визначали розділи криміналістичної науки. Реєстрація і надалі іменувалася «кримінальною».

Однак і в працях сучасників трапляється термін «кримінальна реєстрація» [96].

На думку Р. С. Бєлкіна [13, с. 380], настав час замінити цей термін, по-перше, тому, що він не відображає криміналістичної сутності означеного ним інституту й приналежності знань про нього до криміналістичної теорії. По-друге, він не дає змоги чітко відмежувати систему й результати реєстрації, про яку йдеться, від кримінальної статистики, яка також є обліком окремих даних про злочинців і злочинність, їх реєстрацію та вираження в певних формах. Акцентування на криміналістичному спрямуванні реєстрації як

криміналістичному інституті засвідчує її якісне, а не кількісне наповнення. Цілком поділяючи позицію Р. С. Белкіна, ми й надалі будемо використовувати термін «криміналістична реєстрація».

Ефективність розкриття, розслідування та попередження кримінальних правопорушень безпосередньо залежить від якості та кількості криміналістично значущої інформації, її доступності для слідчих та осіб, що здійснюють розшук. Такою інформацією передусім вважають фактичні дані або відомості, що знаходяться в причиново-наслідковому зв'язку з подією кримінального правопорушення та характеризують спосіб його вчинення, осіб, що його вчинили, предмет злочинного посягання, знаряддя злочину, а також інші схожі обставини, які називають актуально криміналістично значущими. Джерелами такої інформації є різноманітні (матеріальні й ідеальні) сліди злочину, а отже, і всі слідоутворювальні об'єкти.

Водночас у процесі кримінального провадження часто постає необхідність отримання виключно довідкової інформації про індивідуальні та родові (видові) ознаки людини, матеріалів, речовин і виробів, які подеколи не мають причиново-наслідкових зв'язків з подією кримінального правопорушення, однак сприяють реалізації діагностичних, ситуаційних, класифікаційних та ідентифікаційних завдань. До такої інформації належать відомості про джерела походження; якісний та кількісний склад відомих речовин і матеріалів; їхні фізичні та хімічні властивості; зразки виробів або продукції тощо. Така інформація має потенційне криміналістичне значення. Разом з актуальною вона становить криміналістично значущу інформацію, раціональне використання якої, з огляду на її обсяг і різноманітність, можливе тільки в межах інформаційно-пошукової системи, що забезпечує накопичення, обробку, зберігання та пошук такої інформації. Її називають криміналістичною реєстрацією, яку вважають як визначеною системою матеріальних об'єктів (колекції, картотеки, бази даних, інші способи систематизованого зберігання інформації), так і практичну реєстраційну діяльність.

Як окрема криміналістична теорія вчення про криміналістичну реєстрацію становить систематизоване знання про певне коло об'єктів і явищ реального світу: про види криміналістичної реєстрації, їх зв'язки між собою та іншими техніко-криміналістичними засобами, характер і зміст інформації, яку реєструють (збирають), принципи, способи й форми її систематизації, зберігання, пошуку та передання, про оптимальну організацію та управління реєстраційними апаратами й засобами тощо. У широкому значенні слова об'єктом цієї теорії є криміналістична реєстрація як вид практичної діяльності в протидії злочинності

Криміналістична реєстрація – це облік за індивідуальними ознаками, які не сумуються. Цим вона принципово відрізняється від кримінальної статистики, як і способами збирання інформації, формами й завданнями використання інформації, критеріями класифікації. Різниться вона і з оперативною звітністю як за об'єктами, так і за формами й способами реєстрації даних і завданнями використання.

Коли йдеться про криміналістичну реєстрацію в її предметному вираженні, то маємо на увазі певну систему матеріальних об'єктів (картотеки, колекції, інші банки реєстраційних даних) й оперування цими об'єктами, тобто практичну реєстраційну діяльність. Таким чином, криміналістична реєстрація як інститут практичної діяльності ґрунтується на єдності системи речових засобів реєстрації та системи дій, оперування цими засобами під час виконання завдань кримінального судочинства.

Система речових засобів реєстрації має підсистеми – види криміналістичної реєстрації. У теорії науки криміналістики не сформовано однозначного підходу до визначення поняття та системи криміналістичної реєстрації, тому кожен науковець, що вивчав проблеми дослідження теоретичних засад цього інституту науки, пропонував власну класифікацію. Також у різних працях одного вченого іноді трапляються різні варіанти визначення цієї системи, що можуть принципово різнитися.

Зокрема, П. П. Цветков, автор глави 9 підручника «Криміналістика» за загальною редакцією професора І. Ф. Крилова [89], визначає, що «Кримінальна реєстрація – це науково розроблена система обліку осіб, предметів, інших об’єктів і відомостей про них, що мають криміналістичне значення. Система кримінальної реєстрації охоплює різні види криміналістичних обліків, котрі мають власну структуру, призначення та порядок ведення. В основу певного виду обліку покладено ознаки (прикмети), за якими можливо здійснювати розшук та ідентифікацію» [89]. Трактуючи поняття кримінальної реєстрації, автор говорить про систему обліків осіб, предметів, інших об’єктів і відомостей про них, водночас під час визначення системи кримінальної реєстрації виокремлює лише дві групи обліків: реєстрація людей та реєстрація предметів. Такі або принципово схожі спрощені визначення поняття криміналістичної реєстрації та її системи притаманні більшості джерел радянської криміналістичної літератури, виданої до середини 80-х років XX століття.

У третьому виданні Курсу криміналістики [13, с.380] Р. С. Белкін зазначає: «Для означення підсистем (видів) криміналістичної реєстрації доцільно використовувати термін «криміналістичний облік», оскільки види криміналістичної реєстрації відрізняються один від одного саме обліковими даними, способами та формами їх зосередження та систематизації. Криміналістична реєстрація як система матеріальних об’єктів є системою криміналістичних обліків. Однак коли ми говоримо про облік, то маємо на увазі й власне процедуру обліку, а не тільки його речове (предметне) вираження – зафіксовані дані. Процедура обліку – це дії щодо збирання та реєстрації даних, їх зосередження та систематизації, зберігання, пошуку та передання. Тому ми вважаємо, що криміналістична реєстрація як об’єкт пізнання, об’єкт криміналістичної науки є системою криміналістичних обліків у їх матеріальному (речовому) і функціональному вираженні. Отже, криміналістичну реєстрацію можна визначити як систему криміналістичних обліків певних об’єктів – носіїв інформації, яку використовують для розкриття, розслідування та попередження злочинів» [13, с. 380].

Автори підручника «Курс криміналістики» [102, с. 683] в системі кримінальної реєстрації, залежно від їхніх мети й функцій, виокремлюють три групи обліків: оперативно-довідкові, розшукові та криміналістичні, а також зауважують, що, крім них, ще є експертно-криміналістичні колекції та картотеки.

На нашу думку, розглянуті класифікації не позбавлені недоліків, адже не мають чіткої структури, видаються надто спрощеними. Оскільки підставами для здійснення класифікації обрано мету та функції обліків, то назва групи обліків «криміналістичні» не відповідає цій системі, оскільки є елементом класифікації обліків за іншими підставами. Тому із цієї системи виокремлено криміналістичні колекції та картотеки, що не віднесені авторами до жодної з груп обліків.

Спрощеність першої класифікації та нелогічність другої, на нашу думку, полягають у помилковому тлумаченні авторами значення термінів «оперативність» і «розшук» під час встановлення системи криміналістичної реєстрації. Зокрема, поняття «оперативність», по-перше, є відправним положенням одного з принципів функціонування будь-якого з видів криміналістичних обліків; по-друге, може засвідчувати непроцесуальний характер певного обліку й даних, одержаних унаслідок його функціонування. Поняття «розшук» відображає виключно мету функціонування певного обліку. Звісно, оперативно-розшукові обліки як окремий вид кримінальної реєстрації мають певну специфіку, що є достатньо вивченою в теорії оперативно-розшукової діяльності. Проте деякі їх об'єкти можуть бути одночасно віднесені до експертно-криміналістичних й оперативно-довідкових, оскільки одночасно зі спеціальною метою – забезпечити виконання завдання з розшуку різноманітних категорій предметів та осіб, вони також спрямовані реалізувати завдання з розкриття та розслідування кримінальних правопорушень. Ідеться про такі об'єкти, як особи, що переховуються від слідства та суду; безвісно зниклі; невпізнані трупи; викрадені, знайдені, вилучені номерні речі (зброя) тощо. Частину цих об'єктів також можна віднести до оперативно-довідкових

обліків, частину – до експертно-криміналістичних на підставі особливостей об'єктів обліку, як пропонують автори підручника за загальною редакцією Р. С. Белкіна «Криміналістика» [92, с. 369-372], що вийшов друком 2000 року.

У цій роботі хоча й міститься визначення терміна криміналістичної реєстрації, аналогічне обом виданням «Курсу криміналістики», однак запропоновано принципово іншу її систему: «Нині в межах криміналістичної реєстрації налічується близько трьох десятків різних обліків, які залежно від особливостей об'єктів обліку й ознак, що їх характеризують, класифікують за трьома основними напрямками: оперативно-довідкові обліки; криміналістичні обліки; довідково-допоміжні (інформаційно-довідкові) обліки. Диференціацію обліків здійснюють за їхнім цільовим призначенням та особливостями об'єктів обліку, способами виявлення та фіксації ознак, що характеризують об'єкти обліку, особливостями організації обліків» [92, с. 369–372]. Далі зазначено, що:

- об'єкти оперативно-довідкових обліків здебільшого мають причиново-наслідковий зв'язок з подією злочину, зовнішньо очевидні ознаки, що сприймаються зором;

- об'єкти криміналістичних обліків неодмінно мають причиново-наслідковий зв'язок з подією злочину; їхні реєстраційні ознаки виявляють шляхом дослідження з використанням криміналістичної техніки та спеціальних знань;

- об'єкти довідково-допоміжних обліків не мають причиново-наслідкового зв'язку з подією злочину. Їхні реєстраційні ознаки виявляють як неозброєним оком, так і за допомогою спеціальних досліджень.

Оперативно-довідкові обліки ґрунтуються на таких ознаках осіб, предметів, речей, виробів (наприклад, заводські номери, маркування з вказівкою на виробників, час і місце випуску), виявлення та фіксація яких не потребує експертно-криміналістичних знань, застосування відповідних засобів і методів (крім випадків знищення або підроблення номерів тощо). Ознаки таких об'єктів реєстрації описують безпосередньо слідчі та працівники оперативних підрозділів, на відміну від криміналістичних обліків, коли інформаційні ознаки

виявляють переважно шляхом спеціальних досліджень або експертиз, хоча ведуть такі обліки не тільки в експертно-криміналістичних підрозділах, а й в інформаційних центрах органів внутрішніх справ [92].

Ми поділяємо позицію авторів цього підручника щодо визначених термінів криміналістичної реєстрації та її системи, водночас вважаємо за доцільне сформулювати висновок про те, що балістичний облік має експертно-криміналістичну сутність, адже для формування, ведення, використання балістичного обліку його суб'єктам слід оперувати реєстраційними ознаками, проводити експертні дослідження, володіти спеціальними знаннями в галузі судової балістики.

Вважаємо за доцільне на перспективу продовжити розроблення питання щодо уточнення назви групи криміналістичних обліків, для виявлення реєстраційних ознак об'єктів яких необхідно здійснити дослідження із застосуванням криміналістичної техніки та спеціальних знань, на назву «експертно-криміналістичні». На нашу думку, така назва акцентує на тому, що обліки ведуть тільки спеціалісти, що мають необхідні спеціальні знання та володіють навичками застосування криміналістичних технічних засобів, необхідних для виявлення реєстраційних ознак об'єктів обліків, для чого проводять певні дослідження. Крім того, утверджена нині назва призводить до тавтології, оскільки слово «криміналістичні» наявне як у назві системи криміналістичної реєстрації загалом, так і в назві групи криміналістичних обліків (тобто назва системи є аналогічною назві одного з її елементів, що є порушенням закону логіки: частина цілого не може дорівнювати цілому).

Слушною є думка авторів підручника «Криміналістика» [92, с. 369–372], які вважають, що вид криміналістичного обліку слід відрізняти від його форми, тобто способу накопичення реєстраційної інформації (картотеки, колекції, альбоми, комп'ютерні бази даних тощо, а також змішані, наприклад комп'ютерна база даних, оформлена у вигляді картотеки та продубльована в роздрукованому й підшитому в журнали вигляді, тощо).

Криміналістична реєстрація, як і будь-яка система, вирізняється єдністю завдань функціонування, певною організацією та наявним зв'язком між елементами. Її завданнями є: накопичення даних, які можуть бути використані для розкриття, розслідування та попередження кримінальних правопорушень; забезпечення умов ідентифікації об'єктів за допомогою облікових даних; сприяння розшуку об'єктів, дані про яких знаходяться в криміналістичних обліках; надання оперативно-розшуковим, слідчим і судовим органам довідкової та орієнтуючої інформації.

З огляду на завдання криміналістичної реєстрації, її можна вважати своєрідною інформаційною системою, що збирає та обробляє інформацію про кримінальні правопорушення, причетних до них осіб і предметів, передає цю інформацію органам і підрозділам, що безпосередньо протидіють злочинності. На думку Р. С. Белкіна, вона належить до категорії систем, що забезпечують боротьбу зі злочинністю, тобто є одним із видів техніко-криміналістичного забезпечення виконання завдань судочинства [13, с. 382].

У наукових колах утвердилося два підходи до визначення об'єктів реєстрації. Загальноприйнята позиція полягає в тому, що об'єктами обліку є безпосередньо носії інформації: сліди рук, стріляні кулі та гільзи тощо.

Деякі автори вважають, що об'єкти реєстрації та об'єкти обліку не завжди збігаються. Тобто реєструють одні об'єкти, а обліковують за зареєстрованими ознаками інші. Наприклад, облік невстановленої зброї, яку застосовували під час учинення злочинів, проводять за вилученими у процесі огляду місця події стріляними кулями та гільзами тощо.

На думку Р. С. Белкіна, така позиція є слушною, але потребує уточнення: «об'єкти реєстрації охоплюють дві категорії: носіїв реєстраційної інформації та джерел цієї інформації. Ці об'єкти можуть зливатися в один (викрадена зброя, невпізнаний труп тощо), а можуть бути окремими (облік невідомих злочинців (джерело інформації) за слідами, залишеними на місці вчинення злочину (носії інформації))» [13, с. 383; 92, с. 369].

Процедуру криміналістичного обліку становлять дії щодо збирання, реєстрації, зосередження та систематизації об'єктів (або відомостей про них) за їхніми ідентифікаційними ознаками, зберіганням, пошуком та переданням з метою використання облікових даних для попередження, розкриття і розслідування кримінальних правопорушень, а також здійснення розшуку.

Зосередження об'єктів обліку або інформації про них – це концентрація відомостей про зареєстровані об'єкти (або власне об'єкти) у спеціалізованих масивах на різних рівнях (централізованому, регіональному, місцевому). Систематизацією вважають розміщення реєстраційних документів або об'єктів згідно зі встановленою, науково розробленою системою, яка ґрунтується на класифікації ідентифікаційних ознак об'єктів обліку.

Об'єкт реєстрації визначає вид криміналістичного обліку. З появою нових видів об'єктів реєстрації з'являються нові види обліків. Для формування та ведення кулегільзотек, тобто колекцій куль і гільз зі слідами зброї, суб'єктам їх ведення для виявлення, фіксації та застосування в практичній діяльності реєстраційних ознак потрібно проводити спеціальні дослідження, для чого необхідно мати спеціальні знання в галузі судової балістики.

На підставі зазначеного можна дійти висновку, що балістичний облік Експертної служби МВС України, залежно від наявності або відсутності відомостей про причетність зброї, з якої вони були стріляні, до вчиненого кримінального правопорушення, можна віднести до таких, що має експертно-криміналістичний або інформаційно-довідковий характер (зміст).

Визначаючи місце балістичного обліку в структурі криміналістичного обліку Експертної служби МВС України, слід розглянути тлумачення цього питання за змістом нормативно-правових актів.

Згідно з Інструкцією з організації функціонування криміналістичних обліків Експертної служби МВС України, затвердженою наказом МВС України від 10 вересня 2009 року № 390 [57], криміналістичні обліки охоплюють такі види обліку: трасологічний облік; дактилоскопічний облік; балістичний облік; облік холодної зброї; облік грошових знаків, бланків документів, цінних

паперів і пластикових платіжних карток; облік осіб за ознаками зовнішності; вибухотехнічний облік; пожежно-технічний облік; облік наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів; облік генетичних ознак людини; облік записів голосів і мовлення осіб; облік ідентифікаційних позначень транспортних засобів та реквізитів документів (підписів, печаток, штампів); облік матеріалів, речовин і виробів (п. 1.5 Інструкції) [57].

Інструкція з організації функціонування криміналістичних обліків Експертної служби МВС України, затверджена наказом МВС України від 10 вересня 2009 року № 390, у п. 1.4 визначає, що криміналістичні обліки функціонують на трьох рівнях: 1) центральному – у ДНДЕКЦ МВС України, у якому ведуть центральні колекції; 2) обласному – у науково-дослідних експертно-криміналістичних центрах при головних управліннях, управліннях МВС в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, на залізничному транспорті, де ведуть обласні колекції; 3) місцевому (місцевому кушовому) – у підрозділах з експертно-криміналістичного забезпечення роботи міських, районних, лінійних органів внутрішніх справ, де ведуть місцеві (місцеві кушові) колекції [57].

Слід зауважити, що зазначені, а також інші положення Інструкції з організації функціонування криміналістичних обліків Експертної служби МВС України, затвердженої наказом МВС України від 10 вересня 2009 року № 390 [57], є застарілими, не відповідають чинному законодавству та потребам практики.

Робоча група Експертної служби МВС України, до якої входить і здобувач (Олександр Грищенко), підготувала проєкт Інструкції з організації функціонування криміналістичного обліку Експертної служби МВС України, надісланий на погодження до Департаменту юридичного забезпечення МВС України 7 червня 2018 року за № 19/8-11656 (додаток В) [58]. Нині проєкт цієї Інструкції знаходиться на стадії доопрацювання в державних і правоохоронних органах.

Згідно із проєктом Інструкції, зміни стосуватимуться як поняття, так і

структури криміналістичного обліку Експертної служби МВС України.

Важливо, що криміналістичний облік Експертної служби МВС України належить до пріоритетних інформаційних ресурсів єдиної інформаційної системи МВС України.

Положення про єдину інформаційну систему МВС України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 14 листопада 2018 року №1024 [139], визначає структуру, загальні засади функціонування єдиної інформаційної системи МВС.

Єдина інформаційна система МВС України – це багатфункціональна інтегрована автоматизована система, що безпосередньо забезпечує реалізацію функцій її суб'єктів, інформаційну підтримку та супроводження їхньої діяльності, становить сукупність взаємопов'язаних функціональних підсистем, програмно-інформаційних комплексів, програмно-технічних і технічних засобів телекомунікації, які забезпечують логічне поєднання визначених інформаційних ресурсів, обробку та захист інформації, внутрішню та зовнішню інформаційну взаємодію (п. 2) [139].

Слід акцентувати на тому, що чинна редакція Інструкції з організації функціонування криміналістичних обліків Експертної служби МВС України, затверджена наказом МВС України від 10 вересня 2009 року № 390 [57], використовує термін «криміналістичні обліки» в множині, як збірне поняття, що охоплює різні види криміналістичного обліку: трасологічний, дактилоскопічний, балістичний тощо, натомість проєкт нової Інструкції з організації функціонування криміналістичного обліку Експертної служби МВС України оперує терміном «облік» в однині, з позицій тлумачення як родового поняття.

Використання терміна «криміналістичний облік» зумовлено необхідністю узгодження відомчих нормативно-правових документів, адже термін «криміналістичний облік експертної служби» визначено в переліку пріоритетних інформаційних ресурсів єдиної інформаційної системи МВС (постанова Кабінету Міністрів України № 1024, 2018 рік, додаток до

Положення) [132].

Тобто балістичний облік Експертної служби МВС України належить до системи криміналістичного обліку Експертної служби МВС України.

Розглянемо структуру криміналістичного обліку Експертної служби МВС України детальніше.

Криміналістичний облік єдиної інформаційної системи МВС ведуть з метою запобігання кримінальним правопорушенням, їх розкриття та розслідування з використанням відомостей, які можуть бути встановлені шляхом перевірки речових доказів за цим обліком і використані як доказ факту чи обставин, що встановлюють під час кримінального провадження, а також інформаційно-довідкового забезпечення судово-експертної, науково-дослідної та методичної діяльності.

За результатами здійснених досліджень можна сформулювати авторське визначення балістичного обліку Експертної служби МВС України як структурного елементу криміналістичного обліку єдиної інформаційної системи МВС України, який об'єднує інформаційно-пошукові й інформаційно-довідкові колекції вогнепальної зброї, її елементів, куль, гільз, боєприпасів, слідів їх застосування, що ведуть з метою запобігання кримінальним правопорушенням, їх розкриття та розслідування з використанням відомостей, які можуть бути встановлені шляхом перевірки речових доказів та інших криміналістично значущих об'єктів за цим обліком і використані як доказ факту чи обставин, що встановлюють під час кримінального провадження, а також інформаційно-довідкового забезпечення судово-експертної, науково-дослідної та навчально-методичної діяльності.

Об'єктами криміналістичного обліку є сліди (їх копії, зображення), вироби, речовини, матеріали, зразки генетичних ознак, записів голосів і мовлення людини, інші об'єкти, визначені цією Інструкцією, або їх матеріальні відображення, які вилучають або отримують під час досудового розслідування, у процесі діяльності правоохоронних органів, а також інші об'єкти й відомості про них, що отримує Експертна служба МВС України відповідно до

законодавства від судів, органів досудового розслідування, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності.

Слід зазначити, що порядок, передбачений Інструкцією з організації функціонування криміналістичних обліків Експертної служби МВС України, затвердженою наказом МВС України від 10 вересня 2009 року № 390 [57], унаслідок низки законодавчих змін, реформування системи правоохоронних органів, експертних підрозділів зазнав суттєвих змін. Тож нині слід розглядати функціонування балістичного обліку Експертної служби МВС України на двох рівнях:

центральному – у ДНДЕКЦ МВС України;

обласному – у територіальних підрозділах – науково-дослідних експертно-криміналістичних центрах МВС України (далі – НДЕКЦ).

Необхідно акцентувати на особливостях, які виникли внаслідок реформування системи МВС України, Експертної служби МВС України, Національної поліції. Унаслідок реформування Експертної служби МВС України питання реалізації криміналістичного обліку на місцевому рівні стали проблемними. Національна поліція не була наділена повноваженнями вести обліки криміналістично значущої інформації. Однак можна припустити, що завдання місцевого (кущового) обліку по суті будуть частково покладені й на підрозділи техніко-криміналістичного забезпечення органів досудового розслідування Національної поліції України.

Для ефективного виконання поставлених завдань останніми роками вжито низку заходів. Зокрема, згідно з відомчими нормативно-правовими документами, облік криміналістично значущої інформації на місцевому рівні здійснюють за допомогою інформаційної підсистеми «СЛІД». Відповідно до Інструкції з формування та ведення інформаційної підсистеми «СЛІД» інформаційно-телекомунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України», затвердженої наказом МВС України від 16 березня 2020 року № 257 [149], метою інформаційної підсистеми «СЛІД» є:

- облік інформації про об'єкти, вилучені під час проведення слідчих (розшукових) дій, у єдиному інформаційному просторі з використанням сучасних інформаційних технологій, комп'ютерного й телекомунікаційного обладнання;

- забезпечення інформаційно-аналітичної підтримки діяльності органів (підрозділів) поліції, спрямованої на запобігання та розкриття кримінальних правопорушень;

- встановлення зв'язків між даними, що мають значення для кримінального провадження;

- забезпечення обробки інформації про об'єкти, що були вилучені під час проведення слідчих (розшукових) дій, наповнення та підтримання в актуальному стані інформаційних ресурсів баз (банків) даних, що належать до інформаційної підсистеми Національної поліції (п. 3 Інструкції) [149].

До інформаційної підсистеми «СЛІД» вносять інформацію про об'єкти, що були вилучені під час проведення слідчих (розшукових) дій, відповідальні особи органів досудового розслідування поліції після її оцінювання на предмет наявності комплексу ідентифікаційних ознак керівником (особою, яка виконує його обов'язки) підрозділу криміналістичного забезпечення органу досудового розслідування поліції. У разі виявлення під час проведення аналізу вилучених об'єктів збігів з іншими внесеними до інформаційної підсистеми «СЛІД» об'єктами про це негайно доводять до відома керівництву органу досудового розслідування поліції. Інформація про такі об'єкти невідкладно вносяться до інформаційної підсистеми «СЛІД». Контроль за своєчасністю формування та ведення інформаційної підсистеми «СЛІД», повнотою та достовірністю внесеної інформації здійснює керівник підрозділу криміналістичного забезпечення органу досудового розслідування. Відповідальними особами за внесення інформації про об'єкти, що були виявлені (вилучені) під час проведення слідчих (розшукових) дій, є інспектори-криміналісти, яких залучають до проведення таких дій як спеціалістів у встановленому законодавством порядку.

Інспектор-криміналіст забезпечує повноту та своєчасність внесеної ним інформації до інформаційної підсистеми «СЛІД» у строк, що не перевищує 24 год з часу завершення відповідної слідчої (розшукових) дії, а за фактом умисного вбивства або тяжкого тілесного ушкодження зі смертельними наслідками, учиненого в умовах неочевидності, або з обтяжливими обставинами, чи інших кримінальних правопорушень проти особи, які можуть викликати суспільний резонанс, – невідкладно.

Надання доступу до інформаційних ресурсів, що оброблюють в інформаційній підсистемі «СЛІД», забезпечує адміністратор системи «ІПП» відповідно до нормативно-правових актів МВС.

Згідно з п. 7 Інструкції [149], облік унесеної до інформаційної підсистеми «СЛІД» інформації ведуть за такими категоріями:

- фотозображення слідів рук;
- фотозображення слідів підшав взуття;
- фотозображення слідів знарядь злочину;
- фотозображення слідів структури матеріалу (рукавичок);
- фотозображення слідів протекторів шин транспортних засобів;
- мультимедійна інформація (фото-, відео-, звукозапис) щодо осіб, які причетні до вчинення кримінального правопорушення;
- мультимедійна інформація (фото-, відеозапис) обстановки події, що сталася;
- інформація про кулі, гільзи й патрони зі слідами зброї;
- інформація про об'єкти біологічного походження;
- інформація про інші вилучені матеріальні об'єкти, які були знаряддям вчинення кримінального правопорушення та зберегли на собі його сліди або містять інші відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюють під час кримінального провадження [149].

Можна дійти висновку, що відомості про слідову інформацію, які опрацьовують в інформаційній підсистемі «СЛІД», належать до

криміналістично значущої інформації. До неї належать відомості про кулі, гільзи і патрони зі слідами зброї.

Інформаційна підсистема «СЛІД» почала функціонувати нещодавно, нині відбувається накопичення криміналістично значущої інформації, однак питання взаємодії та обміну інформацією щодо криміналістично значущих, зокрема балістичних, об'єктів, серед яких – вогнепальна зброя та сліди її застосування, між підрозділами техніко-криміналістичного забезпечення органів досудового розслідування Національної поліції України й Експертної служби МВС України потребують урегулювання.

Отже, балістичний облік Експертної служби МВС України функціонує на двох рівнях: центральному – у ДНДЕКЦ МВС України; обласному – у територіальних підрозділах – НДЕКЦ МВС України.

Відповідно до Інструкції з організації функціонування криміналістичних обліків Експертної служби МВС України, затвердженої наказом МВС України від 10 вересня 2009 року № 390 [57], криміналістичні обліки передбачають такі види: трасологічний облік; дактилоскопічний облік; балістичний облік; облік холодної зброї; облік грошових знаків, бланків документів, цінних паперів і пластикових платіжних карток; облік осіб за ознаками зовнішності; вибухотехнічний облік; пожежно-технічний облік; облік наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів; облік генетичних ознак людини; облік записів голосів і мовлення осіб; облік ідентифікаційних позначень транспортних засобів та реквізитів документів (підписів, печаток, штампів); облік матеріалів, речовин і виробів (п. 1.5) [57].

Згідно з проектом нової Інструкції з організації функціонування криміналістичного обліку Експертної служби МВС України [58], криміналістичний облік єдиної інформаційної системи МВС буде охоплювати такі інформаційні ресурси: трасологічний облік; облік слідів, відбитків і відтисків пальців та долонних поверхонь рук; облік куль і гільз зі слідами зброї та зразків зброї й боєприпасів; облік грошових знаків і бланків документів; облік наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів,

сильнодіючих та отруйних лікарських засобів; облік генетичних ознак людини; облік записів голосів і мовлення людини; облік ідентифікаційних позначень транспортних засобів; облік матеріалів, речовин і виробів; вибухотехнічний облік (п. 7 проєкту Інструкції).

Водночас таку редакцію не можна вважати досконалою, адже серед «обліку куль і гільз зі слідами зброї та зразків зброї й боєприпасів» доцільно виокремити «балістичний облік». До обліку «куль і гільз зі слідами зброї та зразків зброї й боєприпасів», крім вогнепальної зброї, належатимуть холодна зброя, спецзасоби тощо, а це викликає критичні зауваження. Однак до цього питання ми повернемося далі за текстом дисертації.

2.2. Організаційно-правові засади функціонування балістичного обліку Експертної служби МВС України

Вивчення наявних джерел засвідчило, що балістичний облік за змістом інформації, яка підлягає реєстрації та пов'язана з подією кримінального правопорушення, диференціюється на такі різновиди: оперативно-довідкові, експертно-криміналістичні й довідково-інформаційні (довідково-допоміжні) колекції; за способом накопичення реєстраційної інформації – на картотеки, колекції, альбоми, комп'ютерні бази даних тощо, а також змішані. Для запровадження кожного з видів балістичних обліків мали виникнути певні передумови: рівень розвитку криміналістичних знань на певному історичному відтинку, рівень розвитку знань у галузі дослідження зброї та криміналістичної реєстрації. Тому закономірно, що кожен з різновидів сучасного балістичного обліку впроваджували в різні історичні періоди і в різних місцевостях, вони підлягали численним видозмінам та оптимізуванню, що було зумовлено потребами практики протидії злочинності та новими досягненнями криміналістичної науки.

Згідно з п. 1.1 Інструкції з організації функціонування криміналістичних обліків Експертної служби МВС України, затвердженої наказом МВС України

від 10 вересня 2009 року № 390 [57], правовим підґрунтям функціонування (формування, ведення та використання) криміналістичних обліків є Конституція України, закони України, нормативно-правові акти Президента України та Кабінету Міністрів України, нормативно-правові акти МВС України, зокрема ця Інструкція.

Однак таке положення щодо визначення правових засад функціонування балістичного обліку (у складі криміналістичних обліків) Експертної служби МВС України не можна вважати досконалим.

Із цього приводу слід проаналізувати положення проєкту нової Інструкції з організації функціонування криміналістичного обліку Експертної служби МВС України [58].

Визначено, що правовою основою функціонування криміналістичного обліку єдиної інформаційної системи МВС України є Конституція України [86], КПК України [97], закони України «Про інформацію» [152], «Про судову експертизу» [158], «Про захист персональних даних» [151], «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» [150], Положення про Міністерство внутрішніх справ України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 року № 878 [140], Положення про єдину інформаційну систему Міністерства внутрішніх справ, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 14 листопада 2018 року № 1024 [139], Порядок зберігання речових доказів стороною обвинувачення, їх реалізації, технологічної переробки, знищення, здійснення витрат, пов'язаних з їх зберіганням і пересиланням, схоронності тимчасово вилученого майна під час кримінального провадження, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 19 листопада 2012 року № 1104 [141], Положення про Експертну службу Міністерства внутрішніх справ України, затверджене наказом МВС України від 3 листопада 2015 року № 1343 [138], інші нормативно-правові акти.

Такий широкий підхід до тлумачення правового підґрунтя криміналістичних обліків (і безпосередньо балістичного) Експертної служби МВС України видається досконалішим. Однак слід додати, що, з огляду на

пріоритетне значення в правовому регулюванні правовідносин міжнародного законодавства, до визначеної правової основи слід віднести положення міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Це зумовлено провідним значенням Конституції України 1996 року, яка регламентує основи кримінального судочинства й передбачає, що «чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України» (ч. 1 ст. 9) [86].

Кримінальний процесуальний кодекс України, прийнятий 13 квітня 2012 року [98], ураховує пріоритетне значення міжнародних договорів України в регулюванні кримінальних процесуальних правовідносин і засвідчує прогресивність кроків щодо імплементації норм міжнародних договорів та наближення кримінального провадження України до міжнародних стандартів, позитивного досвіду іноземних держав, підвищення ефективності заходів міжнародного співробітництва [193].

Міжнародним договором, згідно з п. «а» 4.1 ст. 2 Конвенції про право міжнародних договорів 1969 року, слід вважати міжнародну угоду, що укладена між державами в письмовій формі та регулюється міжнародним правом, незалежно від того, чи міститься така угода в одному документі, двох або декількох пов'язаних між собою документах, а також незалежно від її конкретного найменування [76, с. 19-57].

Відповідно до ст. 19 Закону України «Про міжнародні договори» 2004 року, чинні міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства, їх застосовують у порядку, передбаченому для норм національного законодавства. Якщо міжнародним договором України, який набрав чинності в установленому порядку, встановлені інші правила, ніж ті, що передбачені у відповідному акті законодавства України, то застосовують правила міжнародного договору [155].

Таким чином, положення низки міжнародних договорів України, які визначають правові засади кримінального судочинства, мають бути враховані

під час формування правового підґрунтя балістичного обліку Експертної служби МВС України. Ідеться про:

- міжнародні договори України, які регламентують права і свободи людини (Загальна декларація прав людини 1948 року [49, С. 6-9], Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, а також Перший протокол та протоколи № 2, 4, 7, 11 до неї [156], Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 року [118, с. 9-19], Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських і таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання 1984 року [84, с. 37-44], Європейська конвенція про запобігання тортурам та нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню 1987 року) [43];

- багатосторонні міжнародні договори з питань міжнародної правової допомоги й інших форм міжнародного співробітництва в кримінальному провадженні (Європейська конвенція про взаємну правову допомогу у кримінальних справах 1959 року з Додатковим протоколом 1978 року та Другим додатковим протоколом 2001 року до неї [42, с. 112-232]; Європейська конвенція про міжнародну дійсність кримінальних вироків 1970 року [41, с. 252-272]; Європейська конвенція про передачу провадження у кримінальних справах 1972 року [44, с. 297-327]; Конвенція про передачу засуджених осіб 1983 року з Додатковим протоколом 1997 року [83, с. 328-388]);

- багатосторонні міжнародні договори з питань боротьби з міжнародною злочинністю (Конвенція про боротьбу з незаконним захопленням повітряних суден 1970 року [80, 612-618], Конвенція про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки цивільної авіації, 1971 року [81, с. 619-628], Конвенція ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин 1988 року [77, с. 244-285], Конвенція про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, 1990 року [82], Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності 2000 року [79, с. 554-606], Конвенція про кіберзлочинність 2001 року [82], Конвенція ООН проти корупції 2003 року [78] тощо).

Зазначене узгоджується з принципами функціонування балістичного обліку, якими є законність, гуманізм, повага до прав і свобод людини й громадянина, наукова обґрунтованість, усебічність та повнота застосування спеціальних знань (відповідно до Інструкції з організації функціонування криміналістичних обліків Експертної служби МВС України, затвердженої наказом МВС України від 10 вересня 2009 року № 390 [57]).

Крім того, урахування міжнародного законодавства є важливим для формування методики та проведення експертного дослідження. Згідно з Інструкцією з організації проведення та оформлення експертних проваджень у підрозділах Експертної служби МВС України [56], під час проведення судової експертизи або експертного дослідження з метою виконання певного завдання експерти застосовують відповідні методи дослідження (загальні, загальнонаукові, спеціальні), методики проведення судової експертизи, нормативно-правові акти й нормативні документи (міжнародні, національні та галузеві стандарти, технічні умови, правила, норми, положення, інструкції, рекомендації, переліки, настановчі документи Держспоживстандарту України), а також чинні стандарти УРСР та державні класифікатори, галузеві стандарти й технічні умови СРСР, науково-технічну, довідкову літературу, програмні продукти, мережу Інтернет тощо [57].

Балістичний облік Експертної служби МВС України створений з метою його використання для запобігання, виявлення, розкриття та розслідування кримінальних правопорушень під час здійснення оперативно-розшукової діяльності, дізнання та досудового розслідування, а також з метою підвищення рівня інформаційного забезпечення проведення експертних досліджень.

Джерелами формування балістичного обліку є об'єкти (їх копії, зображення) та (або) відомості про них, що надходять з органів дізнання, досудового слідства, прокуратури, судів, підрозділів, які відповідно до чинного законодавства мають право здійснювати оперативно-розшукову діяльність, а

також з Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства юстиції України, інших органів виконавчої влади, а також Національного банку України [57].

Балістичний облік охоплює оперативно-пошукові та інформаційно-довідкові колекції.

Оперативно-пошукові колекції призначені для отримання інформації про особу, яка причетна до вчинення злочину; ідентифікації особи, знаряддя злочину, що використовували під час учинення злочину; установлення спільної родової (групової) належності матеріалів і речовин; інших фактичних даних, які свідчать про вчинення злочинів конкретною особою; отримання іншої інформації щодо вчинених злочинів і запобігання їм (п. 1.6.1 Інструкції [57]).

Колекції формуються з об'єктів (їх копій, зображень) та (або) відомостей про них, вилучених або отриманих під час огляду місця події, проведення інших слідчих дій, оперативно-розшукових заходів, а також отриманих під час криміналістичної реєстрації дактилокарт, фото- й відеозображень, записів голосів і мовлення осіб, ДНК-профілів.

Направлення об'єктів (їх копій, зображень) для поставлення (перевірки) на облік здійснюють тільки після проведення їх експертних досліджень. Після проведення експертних досліджень об'єктів (їх копій, зображень) працівники, які їх проводили, складають реєстраційні картки, в обов'язковому порядку організовують їх перевірки за відповідними видами та рівнями криміналістичних обліків Експертної служби МВС України. Про результати перевірки інформують органи досудового розслідування, дізнання, підрозділи, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність.

Інформаційно-довідкові колекції призначені для використання об'єктів, розміщених до них, під час проведення експертних досліджень, створення науково-дослідних і дослідно-конструкторських розробок, оновлення методичної та нормативної бази судової експертизи, підготовки орієнтовної інформації, узагальнення відомостей про причини й умови вчинення злочинів та інших правопорушень з метою запобігання їм (п. 1.6.2 Інструкції [57]).

Колекції формуються з об'єктів, що становлять інтерес для оперативно-службової, науково-дослідної та методичної діяльності, є речовими доказами в кримінальних справах, за якими закрито провадження і щодо яких є рішення суду про їх уміщення до колекцій, а також об'єктів, отриманих від установ, організацій, підприємств незалежно від форми власності.

У розділі II Інструкції з організації функціонування криміналістичних обліків Експертної служби МВС України, затвердженої наказом МВС України від 10 вересня 2009 року № 390 [57], висвітлено особливості функціонування окремих видів криміналістичних обліків. Зокрема, увагу зосереджено на функціонуванні балістичного обліку (п. 2.2 Інструкції [57]).

Балістичний облік функціонує на центральному й обласних рівнях та охоплює:

1) оперативно-пошукові колекції:

- куль, гільз і патронів зі слідами зброї (формується з куль, гільз, патронів зі слідами зброї, їх копій та зображень, вилучених під час проведення огляду місця події, інших слідчих дій та оперативно-розшукових заходів);
- куль і гільз, експериментально відстріляних з вилученої, знайденої та добровільно зданої зброї;
- куль і гільз, експериментально відстріляних з табельної зброї, що знаходиться на озброєнні правоохоронних органів, уповноважених органів державної влади;
- куль і гільз, експериментально відстріляних зі зброї, зареєстрованої на об'єктах дозвільної системи;
- куль і гільз, експериментально відстріляних зі зброї, яка знаходиться у власності громадян;
- відомостей про зразки саморобної зброї;
- гільз утраченої гладкоствольної вогнепальної зброї;
- відомостей про вчинені із застосуванням вогнепальної зброї злочини та факти її вилучення з незаконного обігу [57].

Слід розглянути зміст поняття «*оперативно-пошукові колекції*» в структурі балістичного обліку. Термін «колекції» в такому сенсі використовують упродовж тривалого часу. Такі колекції в Інструкції з організації функціонування криміналістичних обліків Експертної служби МВС України, затвердженої наказом МВС України від 10 вересня 2009 року № 390, мають назву «оперативно-пошукові». Змінити їх назву на «інформаційно-пошукові» пропонується у зв'язку з тим, що підрозділи Експертної служби МВС України не є суб'єктами оперативної чи оперативно-розшукової діяльності. Тому в проєкті Інструкції з організації функціонування криміналістичного обліку Експертної служби МВС України [58] регламентовано функціонування саме інформаційно-пошукових колекцій, які призначені для:

- 1) отримання інформації про особу, яка причетна до вчинення кримінального правопорушення;
- 2) ідентифікації особи, знаряддя злочину або інших засобів чи виробів, які використовували під час учинення кримінального правопорушення;
- 3) установлення групової (спільної родової) належності виробів, матеріалів і речовин;
- 4) отримання іншої інформації щодо вчинених кримінальних правопорушень і запобігання їх учиненню.

Інформаційно-пошукові колекції мають формуватися з об'єктів і відомостей про них, вилучених або отриманих під час досудового розслідування кримінальних правопорушень, дактилоскопічної реєстрації осіб, куль і гільз, отриманих під час контрольного відстрілу зброї [58].

Однак згідно з чинним законодавством використовують термін «оперативно-пошукові колекції» як стосовно криміналістичних, так і щодо балістичного обліку.

Центральна оперативно-пошукова колекція складається з:

- куль, гільз і патронів зі слідами зброї, вилучених під час проведення огляду місця події, інших слідчих дій, оперативно-розшукових заходів;

- куль і гільз, експериментально відстріляних з вилученої,

знайденої та добровільно зданої зброї;

- куль і гільз, попередньо експериментально відстріляних з викраденої (утраченої) зброї, що зберігали та використовували в Збройних силах України, органах внутрішніх справ, інших правоохоронних органах, на об'єктах дозвільної системи, а також з нарізної, газової зброї, пістолетів і револьверів, призначених для відстрілу патронів, споряджених гумовими або аналогічними за властивостями кулями несмертельної дії, що перебували в особистому користуванні громадян;

- інформації про вчинені на території України злочини із застосуванням вогнепальної зброї та факти вилучення з незаконного обігу такої зброї;

- гільз втраченої гладкоствольної вогнепальної зброї;

- інформації про зразки саморобної зброї [57].

Обласні оперативно-пошукові колекції складаються з:

- куль, гільз і патронів зі слідами зброї (їх копій або зображень), вилучених під час проведення огляду місця події, інших слідчих дій, оперативно-розшукових заходів;

- куль і гільз, експериментально відстріляних з табельної зброї, що знаходиться на озброєнні правоохоронних органів;

- куль і гільз, експериментально відстріляних зі зброї, зареєстрованої на об'єктах дозвільної системи;

- куль і гільз, експериментально відстріляних з нарізної зброї, яка знаходиться у власності громадян;

- гільз, експериментально відстріляних зі зброї несмертельної дії;

- гільз, експериментально відстріляних з газової зброї;

- інформації про вчинені на території області злочини із застосуванням вогнепальної зброї та факти вилучення такої зброї з незаконного обігу;

- інформації про зразки саморобної зброї, вилученої на території області.

Кулі, гільзи, патрони зі слідами зброї, вилучені під час огляду місця події, інших слідчих дій, оперативно-пошукових заходів, надають до НДЕКЦ органи досудового розслідування в триденний термін незалежно від того, розкрито злочин чи ні. Після проведення перевірки за обласними колекціями, але не пізніше за триденний термін усі кулі, гільзи та патрони надсилають до центральної колекції. Після перевірки й поставлення на облік у центральній колекції надлишок куль, гільз і патронів може бути повернуто для вміщення до обласної колекції [57].

Кулі, гільзи та патрони зі слідами зброї, вилучені під час огляду місця події, інших слідчих дій, оперативно-розшукових заходів, експериментальні відстріли вилученої з незаконного обігу зброї підлягають реєстрації та зберігаються в спеціально обладнаних шафах або ящиках, які в неробочий час зачиняють та опечатують [57].

Алгоритм перевірки балістичних об'єктів, проведення експериментального відстрілу вогнепальної зброї, а також формування, ведення та використання балістичного обліку Експертної служби МВС України регламентовано в Інструкції з організації функціонування криміналістичних обліків Експертної служби МВС України, затвердженій наказом МВС України від 10 вересня 2009 року № 390 [57].

Тож повернемося до структури балістичного обліку Експертної служби МВС України. Наступним структурним елементом, що функціонує на центральному та обласних рівнях, є:

2) інформаційно-довідкові колекції, які містять:

- зброю, яка формується з натурних зразків, частин, механізмів, заготовок, інструментів і відомостей про них;
- боєприпаси (формується з натурних зразків боєприпасів або їх частин, відомостей про них);
- кулі та гільзи зі слідами зброї (формується з куль і гільз, що експериментально відстріляні зі зразків вогнепальної зброї).

Центральна інформаційно-довідкова колекція містить натурні зразки, інформацію про зразки зброї та боєприпасів, кулі й гільзи зі слідами зброї.

Обласні інформаційно-довідкові колекції складаються з натурних зразків, відомостей про зразки зброї та боєприпасів, їх частин; куль і гільз зі слідами зброї (їх зображень).

Розглянемо питання вдосконалення використання балістичного обліку в розслідуванні кримінальних правопорушень на прикладі інформаційно-довідкових колекцій.

Цей вид балістичного обліку, а саме інформаційно-довідкові колекції, має інформаційне спрямування, його можуть накопичувати (крім натурних колекцій, для ведення яких необхідно мати дозвіл компетентного державного органу) заінтересовані організації або особи з власної ініціативи.

Суб'єктами ведення балістичного обліку (інформаційно-довідкових колекцій) є: експертні установи різних міністерств і відомств; окремі експерти; науковці (конструктори вогнепальної зброї, військові інженери-балісти тощо).

До інформаційно-довідкових колекцій належать:

- криміналістичні довідники (офіційні та неофіційні видання), що містять відомості про типи, види, зразки вогнепальної зброї, боєприпасів і сліди, які залишають конкретні моделі зброї на боєприпасах та їх частинах;
- колекції вогнепальної зброї, конструктивно схожих із нею виробів та їх частин і механізмів, боєприпасів та їх частин, зокрема куль та гільз, стріляних із різних систем, типів, видів і зразків вогнепальної зброї;
- інформаційно-пошукові комп'ютерні системи, що містять відомості про типи, види, зразки вогнепальної зброї, боєприпасів і сліди, які залишають конкретні моделі зброї на боєприпасах та їх частинах;
- картотеки, що містять відомості про окремі, раніше досліджувані в тій установі, у котрій формуються обліки, типи, види, зразки вогнепальної зброї, боєприпасів і сліди, які залишають конкретні моделі зброї на боєприпасах та їх частинах;

– каталоги продукції фірм виробників і реалізаторів, що містять відомості про основні характеристики продукції, що випускають або реалізують, її види та модифікації.

Сфери застосування балістичного обліку (інформаційно-довідкового спрямування):

1. Процесуальна – використання балістичних об'єктів або даних про них як порівняльного матеріалу з метою встановлення схожості з ними досліджуваних об'єктів у процесі проведення судово-балістичних експертиз.

2. Непроцесуальна:

– оперативна – використання об'єктів балістичних обліків або даних про них як: а) порівняльного матеріалу з метою встановлення схожості з ними досліджуваних об'єктів у процесі проведення балістичних досліджень за постановами й запитами слідчого, дізнавача та оперативних підрозділів; б) узагальненого довідкового матеріалу з метою отримання оперативно-розшукової інформації про злочинців і системи, типу й виду вогнепальної зброї, конструктивно схожих із нею виробів та боєприпасів, які використовували під час учинення кримінального правопорушення.

3. Науково-дослідна – використання накопиченого матеріалу з метою розроблення нових, удосконалення наявних:

– методик, методичних рекомендацій проведення балістичних експертиз і досліджень;

– довідників, картотек і каталогів вогнепальної зброї, конструктивно схожих із нею виробів, їх слідів на кулях та гільзах і боєприпасів;

– розмірів, конструкції або балістичних характеристик окремих систем, типів і видів вогнепальної зброї, конструктивно схожих із нею виробів та боєприпасів тощо.

У цьому контексті слід окреслити вимоги щодо використання інформаційно-довідкових колекцій як порівняльного матеріалу в процесі проведення балістичних експертиз і досліджень, серед яких:

- встановлення схожості проводять за зовнішніми ознаками досліджуваних об'єктів (конструкції загалом і наявності характерних елементів, їх форми, за відносними розмірами) шляхом порівняння з відомими аналогами;
- для порівняння використовують дані, що містяться в джерелах, перелічених вище, з дотриманням пріоритетності у використанні цих джерел;
- під час використання зазначених джерел пріоритет надають тим, що належать до Переліку науково-методичних матеріалів, інформаційно-довідкових фондів та програмних засобів, рекомендованих Міністерством юстиції України для проведення судово-балістичних експертиз.

Функціонування балістичного обліку Експертної служби МВС України ґрунтується на принципах, законах, методах і засобах криміналістичної реєстрації та судової балістики.

Окресливши організаційно-правові засади функціонування балістичного обліку Експертної служби МВС на сучасному етапі, слід зосередити увагу на тих заходах, які доцільно впровадити для вдосконалення окресленої діяльності.

Зокрема, у проєкті Інструкції з організації функціонування криміналістичного обліку Експертної служби МВС України [58] розділ VI має назву «Облік куль і гільз зі слідами зброї та зразків зброї й боєприпасів».

У проєкті документа визначено, що:

1. Облік куль і гільз зі слідами зброї та зразків зброї й боєприпасів об'єднує інформаційно-пошукові та інформаційно-довідкові колекції і функціонує на центральному й обласному рівнях.

2. Інформаційно-пошукові колекції центрального й обласного рівнів утворюють систему балістичного обліку, завданням якої є встановлення:

фактів використання під час учинення кримінальних правопорушень конкретних одиниць зброї;

фактів використання під час учиненні різних кримінальних правопорушень тих самих одиниць зброї;

утраченої (викраденої) табельної, відомчої та іншої раніше зареєстрованої в установленому порядку зброї серед вилученої, добровільно зданої та знайденої зброї.

3. Центральна інформаційно-пошукова колекція містить такі розділи:

1) кулі, гільзи й патрони зі слідами зброї (зображення слідів зброї), вилучені під час оглядів місця події, інших слідчих (розшукових) або негласних слідчих (розшукових) дій, щодо яких не встановлено зброю, з якої їх відстріляно;

2) кулі й гільзи зі слідами зброї (зображення слідів зброї), отримані під час контрольного відстрілу втраченої (викраденої) зброї, яку зберігали та використовували в Збройних силах України, Національній поліції України, інших уповноважених органах, на об'єктах дозвільної системи, яка знаходилася в особистому користуванні громадян;

3) саморобна та перероблена зброя.

4. Інформаційно-пошукові колекції обласного рівня мають такі розділи:

1) кулі, гільзи й патрони зі слідами зброї (зображення слідів зброї), вилучені під час оглядів місця події, інших слідчих (розшукових) або негласних слідчих (розшукових) дій, щодо яких не встановлено зброю, з якої їх відстріляно;

2) кулі та гільзи зі слідами зброї (зображення слідів зброї), отримані під час контрольного відстрілу втраченої (викраденої) зброї, яку зберігали та використовували в Збройних силах України, Національній поліції України, інших уповноважених органах, на об'єктах дозвільної системи, яка знаходилася в особистому користуванні громадян;

3) кулі й гільзи зі слідами зброї (зображення слідів зброї), отримані під час контрольного відстрілу зброї, яка зареєстрована на об'єктах дозвільної системи та знаходиться у власності громадян;

4) гільзи зі слідами зброї (зображення слідів зброї), експериментально відстріляні з пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими

снарядами не смертальної дії, газових пістолетів і револьверів, які зареєстровані на об'єктах дозвільної системи й знаходяться у власності громадян;

5) саморобна та перероблена зброя.

5. Перевірці за інформаційно-пошуковими колекціями підлягають:

1) кулі, гільзи й патрони зі слідами зброї, вилучені під час огляду місця події, щодо яких не встановлено зброю, з якої їх відстріляно; кулі та фрагменти куль з механічними пошкодженнями підлягають перевірці за інформаційно-пошуковими колекціями в разі збереження на їх поверхні двох і більше недеформованих слідів полів нарізів, придатних для ідентифікації, які збереглися по всій довжині, або за наявності недеформованої ділянки з придатними для ідентифікації слідами всіх полів нарізів завдовжки не менш ніж 2 мм; кулі та фрагменти куль, які мають вищий ступінь механічних пошкоджень і деформації, можуть уміщуватися до інформаційно-пошукових колекцій разом з гільзами, вилученими під час огляду місця події, але щодо них проводять лише цільові перевірки зброї чи інших куль, вилучених під час огляду місця події, за окремими запитами уповноваженої службової особи, яка здійснює відповідне кримінальне провадження, судді або суду;

2) кулі та гільзи, отримані під час контрольного відстрілу зброї табельної, відомчої, зареєстрованої на об'єктах дозвільної системи й такої, що знаходиться у власності громадян, яка після цього була втрачена (викрадена);

3) кулі та гільзи зі слідами зареєстрованої зброї, яка була втрачена (викрадена), вилучені під час огляду місця події за цими фактами або в її власників;

4) вилучена, знайдена та добровільно здана нарізна вогнепальна зброя промислового виробництва, гладкоствольна зброя, яка не має мисливського та спортивного призначення, пристрої вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертальної дії, які незаконно зберігали на підприємствах, в установах, організаціях чи у фізичних осіб;

5) гладкоствольна мисливська та спортивна зброя зі знищеними номерними позначеннями або вилучена в осіб, яких звинувачують або підозрюють в учиненні кримінальних правопорушень з використанням цієї зброї;

6) вогнепальна зброя саморобна, перероблена та виготовлена шляхом переробки виробів, що не були вогнепальною зброєю;

7) вихолощена зброя, виготовлена з вогнепальної зброї шляхом її саморобної переробки.

Вогнепальна зброя, пристрої вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, вилучені в осіб, які їх зберігали на законних підставах, підлягають перевірці лише в разі, якщо цих осіб звинувачують або підозрюють в учиненні вмісних кримінальних правопорушень з їх використанням.

Запити про перевірку за інформаційно-пошуковими колекціями куль, гільз або патронів зі слідами зброї, вилучених під час огляду місця події, інших слідчих (розшукових) або негласних слідчих (розшукових) дій, оформлюють згідно з додатками (наведеними за змістом проєкту зазначеної вище Інструкції). Надіслання для перевірки за інформаційно-пошуковими колекціями таких куль, гільз і патронів зі слідами зброї здійснюють у п'ятиденний строк після проведення судової експертизи.

Кулі, гільзи або патрони зі слідами зброї, надіслані до НДЕКЦ для проведення судової експертизи за фактами вчинення кримінального правопорушення на території обслуговування іншого НДЕКЦ, після її проведення надсилають для організації перевірки до відповідного НДЕКЦ за місцем учинення кримінального правопорушення.

Знищення зброї, зазначеної вище, є забороненим до отримання інформації про результати її перевірки за центральною інформаційно-пошуковою колекцією.

Перевірці за інформаційно-пошуковою колекцією балістичного обліку не підлягають:

1) кулі та гільзи, вилучені під час огляду місця події, які відстріляні з табельної, відомчої вогнепальної зброї під час припинення протиправних дій або затримання осіб за підозрою в учиненні кримінальних правопорушень;

2) кулі та гільзи зі слідами зброї, які вилучені під час огляду місця події або інших слідчих (розшукових) дій, якщо вони вилучені не у зв'язку з учиненням кримінальних правопорушень з використанням вогнепальної зброї;

3) кулі та гільзи, вилучені під час огляду місця події, інших слідчих (розшукових) або негласних слідчих (розшукових) дій, якщо вони відстріляні з неперероблених пістолетів і револьверів, призначених для стрільби 4-мм патронами Флобера, газових та сигнальних пістолетів і револьверів, пневматичних пістолетів, револьверів і гвинтівок, а також відстріляні капсулі, використані для стрільби з капсульної зброї;

4) кулі, картеч, дріб (шрот), відстріляні з мисливської гладкоствольної зброї, обрізів такої зброї, а також з дульнозарядної зброї;

5) вогнепальна зброя, яку зберігали та використовували на законних підставах і яку було надано для проведення судової експертизи або цільової перевірки на причетність до вчинення конкретного правопорушення, але за результатами судової експертизи або цільової перевірки не встановлено факт використання цієї зброї під час учинення правопорушень;

6) гладкоствольна мисливська зброя, крім зазначеної в п. 5;

7) дульнозарядна зброя з гнотовим запаленням, кременева, капсульна тощо;

8) вихолощена зброя, виготовлена в установленому законом порядку або виготовлена шляхом саморобної переробки макетів масогабаритних;

9) пістолети та револьвери, призначені для стрільби 4-мм патронами Флобера;

10) пневматичні, газові, сигнальні пістолети, револьвери, гвинтівки, які не мають ознак саморобної переробки;

11) гранатомети і зразки ствольної артилерії.

Відомості про об'єкти, уміщені до інформаційно-пошукових колекцій, оформляють на реєстраційних картках об'єктів, уміщених до обліку куль і гільз зі слідами зброї.

Реєстраційні картки не оформляють на кулі та гільзи, отримані під час контрольного й експериментального відстрілів зброї. Відомості про такі об'єкти не потребують наявності їх фотозображень.

Запит про перевірку та вміщення об'єкта до інформаційно-пошукових колекцій має містити відомості про цей об'єкт в обсязі, необхідному для оформлення реєстраційних карток.

Допустимим є видалення лакового покриття з капсулів відстріляних гільз, вилучених під час огляду місця події, інших слідчих (розшукових) або негласних слідчих (розшукових) дій, якщо воно заважає оцінці ознак у слідах зброї на капсулі під час вирішення питання щодо придатності цих слідів для ідентифікації. Якщо є можливість, слід уникати видалення лакового покриття на всіх відстріляних гільзах, які є об'єктами дослідження. Факт його видалення відображається в реєстраційній картці об'єкта.

Під час контрольного й експериментального відстрілу зброї перед проведенням стрільби обов'язково видаляють лакове покриття з капсулів патронів (за його наявності).

Кулі, гільзи чи патрони зі слідами зброї, вилучені під час огляду місця події, інших слідчих дій за фактами використання зброї під час вчинення кримінальних правопорушень, після перевірки за інформаційно-пошуковими колекціями на обласному рівні надсилають для перевірки за центральною інформаційно-пошуковою колекцією.

Після перевірки та вміщення достатньої кількості куль і гільз до центральної інформаційно-пошукової колекції їх надлишок повертають для вміщення до обласної інформаційно-пошукової колекції.

Якщо кількість куль і гільз перевищує ту, що необхідна для вміщення до інформаційно-пошукової колекції центрального й обласного рівнів, надлишок

куль і гільз повертають ініціатору перевірки для зберігання разом з матеріалами кримінального провадження.

Щомісяця (до 5 числа місяця, наступного за звітним) НДЕКЦ надсилає до уповноваженого підрозділу з контролю за обігом зброї та дозвільної системи ГУНП запит щодо надання інформації про факти втрати (викрадення) зброї, пристроїв, що зберігали та використовували на об'єктах дозвільної системи та які зберігали у власності громадяни, а також факти знайдення (вилучення) таких зброї, пристроїв, утрачених (викрадених) раніше.

Узагальнену інформацію щокварталу подають до ДНДЕКЦ.

У разі втрати (викрадення) зброї, пристроїв, які раніше надходили до НДЕКЦ для контрольного відстрілу, кулі та гільзи, що отримані під час такого відстрілу та зберігаються в інформаційно-пошуковій колекції обласного рівня, надсилають до ДНДЕКЦ для вміщення до центральної інформаційно-пошукової колекції в п'ятиденний строк із дня отримання письмового повідомлення про втрату цієї зброї, пристрою. У такому самому порядку до ДНДЕКЦ надсилають інформацію про знайдення (вилучення) зброї, пристроїв, утрачених (викрадених) раніше, для вилучення з центрального обліку відстріляних з них гільз і куль та повернення їх ініціатору взяття на облік.

Після перевірки за центральною інформаційно-пошуковою колекцією кулі та гільзи, відстріляні з вилученої, знайденої та добровільно зданої зброї, залишають у ДНДЕКЦ до закінчення строку їх зберігання. Надалі стосовно цих куль і гільз проводять лише додаткові цільові перевірки за мотивованим запитом органу досудового розслідування або суду, а також перевірки куль, гільз та патронів зі слідами зброї, вилучених під час огляду місця події, стосовно зброї, яку було вилучено, знайдено або добровільно здано пізніше від дати вчинення конкретного злочину, але перевірено за центральною інформаційно-пошуковою колекцією раніше.

Кулі та гільзи зі слідами зброї, отримані під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій, після перевірки вміщують до центральної

інформаційно-пошукової колекції, де зберігають до встановлення зброї, з якої їх відстріляно, або закінчення строку їх перебування на обліку.

У разі надіслання до центральної інформаційно-пошукової колекції об'єктів, тимчасово вилучених із неї для проведення судових експертиз або інших слідчих дій, у супровідному листі зазначають про факт повернення об'єктів, а також реєстраційний номер, раніше наданий об'єктам під час їх уміщення до центральної інформаційно-пошукової колекції.

У разі встановлення за результатом судової експертизи екземпляра зброї, з якої відстріляно кулі та гільзи, тимчасово вилучені з центральної інформаційно-пошукової колекції, такі кулі та гільзи повертають ініціатору проведення експертизи разом з висновком експерта. Водночас до ДНДЕКЦ надсилають повідомлення про ідентифікацію зброї та відсутність підстав для повернення цих куль і гільз до центральної інформаційно-пошукової колекції.

Строки перебування об'єктів на обліку в інформаційно-пошуковій колекції:

1) куль, гільз і патронів зі слідами зброї, вилучених під час огляду місця події або інших слідчих дій, куль і гільз, отриманих під час контрольного відстрілу зброї, яка була втрачена (викрадена), – 30 років;

2) гільз, отриманих під час контрольного відстрілу пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, які було втрачено (викрадено), – 15 років;

3) куль і гільз, вилучених під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій, – 15 років;

4) гільз, отриманих під час контрольного відстрілу газових пістолетів і револьверів, які було втрачено (викрадено), – 5 років;

5) куль і гільз, експериментально відстріляних з вилученої, знайденої та добровільно зданої зброї, – 5 років;

6) куль і гільз, отриманих під час контрольного відстрілу зброї табельної, відомчої, зареєстрованої на об'єктах дозвільної системи та у власності

громадян, – до заміни їх на кулі й гільзи, отримані під час наступного контрольного відстрілу зброї, або до отримання письмового повідомлення про зняття зброї з обліку у зв'язку з вилученням її з обігу й утилізацією.

У разі заміни куль і гільз, отриманих під час контрольного відстрілу зброї, сліди зброї на кулях і гільзах, отриманих під час наступного відстрілу цієї зброї, порівнюють зі слідами на кулях і гільзах, отриманих під час її попереднього відстрілу.

У разі встановлення розбіжностей, обумовлених суттєвою зміною рельєфу слідоутворювальних деталей зброї, яка призвела до втрати первісних ідентифікаційних ознак у слідах зброї, про це повідомляють підрозділ дозвільної системи Національної поліції України за місцем реєстрації такої зброї. До обліку вміщують кулі та гільзи, отримані під час останнього відстрілу. Кулі та гільзи, отримані під час попереднього відстрілу, після перевірки за обласною інформаційно-пошуковою колекцією надсилають для перевірки за центральною інформаційно-пошуковою колекцією. Після проведення перевірки за центральною інформаційно-пошуковою колекцією кулі та гільзи повертають до НДЕКЦ, який їх надав, для подальшого надсилання до відповідного підрозділу Національної поліції України.

Після закінчення строку перебування на обліку та зняття з нього об'єктів інформаційно-пошукової колекції:

1) кулі, гільзи та патрони зі слідами зброї, вилучені під час огляду місця події, інших слідчих (розшукових) або негласних слідчих (розшукових) дій, кулі й гільзи, отримані під час відстрілу зброї, яку було втрачено (викрадено), гільзи, отримані під час відстрілу пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, газових пістолетів і револьверів, які було втрачено (викрадено), – уміщують до архівної частини відповідного розділу інформаційно-пошукової колекції, де зберігають в упакованому вигляді;

2) кулі та гільзи, експериментально відстріляні з вилученої, знайденої та добровільно зданої зброї, – знищує комісія, яку призначають наказом директора ДНДЕКЦ (НДЕКЦ);

3) кулі та гільзи, вилучені з обліку у зв'язку з їх заміною під час чергового контрольного відстрілу зброї, – знищує комісія, яку призначають наказом директора НДЕКЦ, із залученням до її складу представника підрозділу Національної поліції України з контролю за обігом зброї (за згодою).

Кулі, гільзи й патрони зі слідами зброї, уміщені до інформаційно-пошукової колекції, систематизують за: калібрами, типами, зразками патронів, частинами яких вони є; калібрами, типами, зразками зброї, з якої їх відстріляно; хронологією надходження тощо.

Кулі, гільзи й патрони зі слідами зброї, вилучені під час огляду місця події, інших слідчих (розшукових) дій, які вміщені до інформаційно-пошукової колекції, позначають кольоровою поміткою і/або літерно-цифровим кодом у спосіб, що не призводить до пошкодження слідів зброї на них та не ускладнює проведення перевірок.

Перевірку умов зберігання інформаційно-пошуковою колекцією куль, гільз і патронів зі слідами зброї проводять в ДНДЕКЦ (НДЕКЦ) щомісяця.

Інвентаризацію інформаційно-пошуковою колекцією куль, гільз і патронів зі слідами зброї, вилучених під час огляду місця події, інших слідчих (розшукових) або негласних слідчих (розшукових) дій, куль і гільз, отриманих під час контрольного відстрілу зброї, яку було втрачено (викрадено), проводить комісія, яку призначають наказом директора ДНДЕКЦ (НДЕКЦ), щороку до 25 грудня.

Реєстраційні картки на саморобну та перероблену вогнепальну зброю складають на об'єкти, під час виготовлення або переробки яких застосовували верстати, інструменти, пуансони, клейма, які залишають сліди, придатні для ідентифікації, або об'єкти, які за наявною в них сукупністю випадкових конструктивних ознак придатні для встановлення єдиного джерела походження зі схожою зброєю.

Реєстраційні картки не оформлюють на вогнепальну зброю:

1) промислового виробництва, саморобним способом вкорочену або оснащену пристроями для зменшення звуку пострілу (глушниками) чи вкомплектовану саморобною ложею;

2) перероблену або виготовлену шляхом переробки виробів, які не були вогнепальною зброєю, якщо це не супроводжувалося встановленням саморобних основних частин, виготовлених із використанням верстатів, інструментів, пуансонів, клейм, які залишають сліди, придатні для ідентифікації;

3) саморобну зброю, виготовлену на низькому технічному рівні з використанням підручних, випадкових засобів і матеріалів.

Реєстраційні картки саморобної та переробленої вогнепальної зброї оформлюють згідно із формою, визначеною додатком (розміщеним за змістом проєкту зазначеної вище Інструкції). До них додають електронні зображення об'єктів, які не зазнавали редагування. Назви електронних файлів цих зображень зазначають у реєстраційних картках.

Реєстраційні картки саморобної та переробленої вогнепальної зброї разом з електронними файлами зображень невідкладно надсилають до ДНДЕКЦ засобами єдиної інформаційної системи МВС України для проведення перевірки та прийняття рішення стосовно доцільності вміщення об'єкта до інформаційно-пошукової колекції. Реєстраційні картки в паперовому вигляді надсилають до ДНДЕКЦ одночасно з кулями та гільзами, отриманими під час експериментального відстрілу відповідної зброї.

Уміщенню до інформаційно-пошукової колекції підлягає саморобна та перероблена вогнепальна зброя, що має ознаки, за якими під час проведення порівняльного дослідження з іншими зразками такої зброї можливе встановлення єдиної групової приналежності (єдиного джерела походження).

Доцільність уміщення конкретного зразка саморобної або переробленої зброї до інформаційно-пошукової колекції центрального або обласного рівня вирішують з огляду на наявну кількість вилучених однотипних зразків.

За узгодженням з ініціатором проведення експертизи таку зброю залишають в ДНДЕКЦ (НДЕКЦ), про що зазначають у повідомленні, яке додають до висновку експерта разом з клопотанням про передачу цієї зброї до інформаційно-довідкової колекції ДНДЕКЦ (НДЕКЦ) у разі прийняття судового рішення про її спеціальну конфіскацію.

До саморобної та переробленої вогнепальної зброї, яка залишається в ДНДЕКЦ (НДЕКЦ) для уміщення до інформаційно-пошукової колекції, після проведення судової експертизи прикріплюють реєстраційну бирку в спосіб, що не перешкоджає порівняльному дослідженню під час проведення перевірок за інформаційно-пошуковою колекцією.

Після отримання судового рішення про спеціальну конфіскацію та передачу саморобної та переробленої зброї до ДНДЕКЦ (НДЕКЦ) таку зброю переводять з обліку інформаційно-пошукової колекції до обліку інформаційно-довідкової колекції.

Інформаційно-довідкові колекції зброї та боєприпасів ведуть на центральному й обласному рівнях з метою використання їхніх об'єктів:

- у порядку, встановленому методиками проведення судових експертиз;

- для відстрілу вилученої, добровільно зданої та знайденої зброї з метою її перевірки за криміналістичним обліком куль і гільз зі слідами зброї;

- під час створення науково-дослідних та дослідно-конструкторських розробок, технічних регламентів, державних і галузевих стандартів, інших нормативно-правових та науково-технічних актів;

- у процесі підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації судових експертів Експертної служби МВС;

- для виконання інших завдань, покладених на Експертну службу МВС.

ДНДЕКЦ, НДЕКЦ мають право отримувати або придбавати в порядку, визначеному нормативно-правовими актами МВС, з метою виконання завдань, покладених на Експертну службу МВС, зброю та боєприпаси мисливського, спортивного, військового та іншого призначення, конструктивно схожі на них вироби, пристрої вітчизняного виробництва для відстрілу патронів,

споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, газові пістолети й револьвери.

Порядок обліку, зберігання та використання інформаційно-пошукових й інформаційно-довідкових колекцій зброї та боєприпасів, а також порядок проведення відстрілу зброї, пристроїв визначають окремими наказами МВС.

Розглянуті вище пропозиції щодо ведення балістичного обліку Експертною службою МВС України відповідають чинній нормативно-правовій базі, ураховують наявну практику функціонування балістичних обліків і викладені в проєкті Інструкції з організації функціонування криміналістичного обліку Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України [58], яка в установленому порядку впроваджена до законотворчої діяльності (додатки В, Е).

2.3. Автоматизація балістичного обліку Експертної служби МВС України

Ефективне функціонування балістичного обліку Експертної служби МВС України (формування, ведення, використання) залежить від його автоматизації.

Процеси автоматизації, запровадження прогресивних інформаційних технологій для виконання завдань правозастосовної діяльності є актуальними в криміналістиці.

Останніми десятиліттями, зазначають В. Ю. Шепітько та Г. К. Авдєєва, в Україні, як і у світі загалом, триває глобальний процес соціальної інформатизації, зокрема – у правоохоронній діяльності. В умовах сьогодення працівники органів досудового розслідування мають потребу в якісній інформаційній підтримці та високій швидкості одержання інформації, оскільки основні їхні зусилля в розслідуванні, розкритті й запобіганні злочинам пов'язані з пошуком, накопиченням і зберіганням значного обсягу необхідної інформації, її оцінкою, побудовою версій та розробленням планів

розслідування, складанням процесуальних й інших документів, організацією процесу розслідування загалом. Застосування новітніх інформаційних технологій безумовно сприяє підвищенню ефективності діяльності органів досудового розслідування та рівня протидії злочинності в Україні [196, с. 194-195].

Основними напрямками використання інформаційних технологій на досудовому слідстві є створення та ведення криміналістичних обліків, побудова суб'єктивних портретів, користування базою законодавства України й іншими базами даних. У сучасних умовах слідчим потрібні інформаційні технології для оптимізації управління процесами інформаційного забезпечення, здійснення автоматизованого пошуку відомостей щодо будь-яких об'єктів (осіб, подій, предметів тощо), одержання формалізованих знань з усіх видів баз даних, що є у світі, статистичного й географічного аналізу подій, пошуку окремих об'єктів та осіб тощо [196, с. 196–197].

Автоматизація забезпечує процес ідентифікації інформаційних об'єктів, а також проведення ідентифікації вогнепальної зброї за слідами на стріляних гільзах і кулях. Для цього використовують автоматизовані балістичні ідентифікаційні системи (АБІС), автоматизовані балістичні ідентифікаційні комплекси.

Науково-технічний прогрес відбувається в усіх сферах суспільного життя, актуальність дослідження в зазначеному напрямі посилюється тим, що чимало АБІС за час експлуатації застаріли не тільки фізично, а й морально, виробивши свій технічний ресурс у деяких випадках цілком [6, с. 301].

Подальшому вдосконаленню використання АБІС, що буде сприяти ефективнішому пошуку об'єктів, сприятиме розроблення концепції єдиного класифікатора куль і гільз, а також слідів, залишених на їх поверхнях частинами зброї, а також побудова вже на цій підставі автоматизованої пошукової системи зброї. Для забезпечення можливості формування різними дослідниками єдиної бази даних пошукової системи необхідним є уніфікування

методики вимірювань параметрів слідів відповідно до зазначеного єдиного класифікатора.

Подальше вдосконалення комп'ютерної техніки надасть можливість застосувати складніші математичні методи обробки слідової інформації та здійснити перехід до роботи з тривимірними характеристиками слідів. Саме ці зміни повинні сприяти створенню повністю автоматичної системи судово-балістичної ідентифікації, здатної виконувати не тільки технічні, а й аналітичні завдання [20, 21, с.113].

З початком ХХІ ст. розпочалися активні процеси автоматизації балістичного обліку, і нині Експертна служба МВС України за цим напрямом досягла вагомих результатів. Однак цей процес не можна вважати завершеним унаслідок активного науково-технічного прогресу, слід констатувати автоматизацію балістичного обліку Експертної служби МВС України, що відповідає найкращому досвіду іноземних держав. Вважаємо за доцільне розглянути теоретичні, правові й організаційні засади автоматизації балістичного обліку Експертної служби МВС України.

Науковим підґрунтям дослідження щодо теоретичних, правових, організаційних засад функціонування балістичного обліку є праці Р. С. Белкіна, В. В. Бірюкова, Г. Л. Грановського, Д. В. Дабіжі, А. В. Іщенко, В. С. Митричева, В. І. Пашко, В. Ф. Червакова, В. Ю. Шепітька.

Історія функціонування балістичного обліку, зокрема кулегільзотеки, засвідчила його важливе значення під час розкриття та розслідування кримінальних правопорушень. Наприклад, протягом 1996–2002 років було проведено близько 20 тис. перевірок зброї за масивами кулегільзотек, у процесі яких отримано понад 250 позитивних результатів. Масиви всіх кулегільзотек загалом налічували понад 100 тис. об'єктів балістичного спрямування (куль, гільз і патронів зі слідами зброї). Слід зазначити, що всі перевірки раніше проводили в ручному режимі. Тому термін проведення однієї перевірки становив від 0,5 до 8 год, що майже унеможливлювало перевірку зброї, що знаходиться в особистому користуванні громадян. Надзвичайно важливими й

актуальними постали питання автоматизації обліків, створення автоматизованих робочих місць на базі електронно-обчислювальних машин, розроблення автоматизованих пошукових систем, розвитку інформаційних мереж передавання зображень, що дали б змогу експертам регіонального рівня безпосередньо зі своїх робочих місць передавати зображення слідів у центральний банк даних і взаємодіяти з іншими регіонами, а головне – створити загальнодержавну колекцію куль і гільз, відстріляних з усієї зброї, що є в обігу на території України [28, с. 167-174].

У більшості розвинених країн протягом тривалого часу діють автоматизовані пошукові системи, за допомогою яких порівнюють зображення куль і гільз в автоматичному режимі. Наприклад, у США роботу щодо створення загальнодержавної автоматизованої пошукової системи було розпочато ще на початку 1950-х років. У Литовській РСР в 1970-х роках були спроби автоматизації функціонування кулегільзотек за допомогою перфокарт; в УРСР (Харківський НДЕКЦ МВС України) проводили експерименти з дослідження мікрорельєфу слідів на кулях за допомогою профілограм; у 1980-х роках Є. М. Тихонов й І. В. Горбачов розробили концепцію побудови автоматизованих пошукових систем.

Основою ефективної роботи будь-якої автоматизованої пошукової системи є банк зображень бокових розгорток куль і донець гільз, окремих слідів на кулях та гільзах або формалізованих даних про них. Під час отримання таких даних необхідно звести до мінімуму суб'єктивний фактор (вплив експерта на процес побудови зображення або отримання формалізованої інформації), домогтися якісного, повного й достовірного відображення слідів на всій поверхні досліджуваного об'єкта, стовідсоткової повторюваності результатів незалежно від місця та часу їх одержання. Тільки за такого підходу до вибору джерела первинної інформації можна сподіватися на ефективність проведення балістичних досліджень будь-якої складності, а також функціонування автоматизованих пошукових систем.

Практичне використання автоматизованих балістичних комплексів засвідчило такі очевидні переваги, як швидкість проведення експертизи, наочність даних, можливість швидкого доступу до збереженої інформації, одержувані під час роботи з електронними кулегільзотеками. Кількісне зростання рівня злочинності із застосуванням вогнепальної зброї, поява нових видів зброї та боєприпасів, розширення масштабів їх обігу актуалізували потребу проводити численні балістичні дослідження, а отже, активніше використовувати зазначені комплекси в діяльності правоохоронних органів України як на центральному, так і на регіональному рівнях [135, с. 88].

Відповідно до відомих нормативно-правових актів, об'єкти балістичного походження, вилучені з місць учинення кримінальних правопорушень, надсилають до балістичного обліку Експертної служби МВС України, що діє на центральному й обласному рівнях. Сюди також надсилають експериментально відстріляні кулі та гільзи з вилученої, знайденої, добровільно зданої зброї, втраченої зброї громадян, об'єктів дозвільної системи, табельної зброї працівників органів внутрішніх справ [135, с. 88].

Балістичний облік (раніше відомий як кулегільзотека) в Україні функціонує на двох рівнях: центральному (ДНДЕКЦ МВС України) і регіональному (НДЕКЦ МВС України в областях).

Така централізація дає змогу проводити висококваліфіковані перевірки в межах усієї держави і за результатами об'єднувати кримінальні правопорушення, учинені в різних регіонах, а також встановлювати факти застосування вилученої з незаконного обігу зброї під час учинення кримінальних правопорушень. Поряд з перевагами наявні й недоліки централізації. Обсяг центральної кулегільзотеки великий, тому перевірка вручну є надто складною. Завдяки автоматизації праці робота з великими масивами даних стала ефективнішою. Постало основне завдання – створити алгоритм пошуку за слідами на кулях і гільзах. Крім того, потрібно було створити пристрій для запису в пам'ять комп'ютера цифрових зображень поверхонь куль і гільз з відповідними роздільною здатністю та контрастом,

забезпечити відтворюваність зображення того самого об'єкта на різних пристроях з огляду на особливості тіньової картинки мікрорельєфу, запобігати втратам інформації під час запису зображень деформованих об'єктів тощо. Це завдання з різним ступенем успіху реалізували розробники в середині 90-х років минулого століття: у країнах Заходу та Росії з'явилися перші автоматизовані балістичні ідентифікаційні обліки. Назву «автоматизована балістична ідентифікаційна система» слід тлумачити як функціонально завершену систему, що структурно містить три основні частини:

- сканувальний пристрій для отримання та введення цифрового зображення досліджуваних об'єктів балістичної експертизи в пам'ять комп'ютера;
- комп'ютерну платформу;
- програмне забезпечення, що охоплює спеціальне програмне забезпечення для керування сканувальним пристроєм і прикладне програмне забезпечення для роботи з отриманими цифровими зображеннями під час проведення балістичного дослідження.

Термін «автоматизований» стосується як сканувального пристрою та має на меті отримання і введення зображення всієї бічної поверхні (або значних фрагментів) кулі й денця гільзи в автоматичному режимі, так і програмне забезпечення (ідеться про можливість автоматичної ідентифікації зображення досліджуваного об'єкта за сформованими базами даних). Базовим елементом АБІС є сканувальний пристрій. Саме його конструктивні особливості забезпечують якість первинного матеріалу – цифрового зображення, зрештою – визначають ефективність проведення експертизи [135, с. 89-90].

Історія запровадження автоматизованого балістичного обліку полягає в тому, що в період з 1996-го до 2005 року в центральну кулегільзотеку ДНДЕКЦ МВС України надійшли кулі й гільзи, експериментально відстріляні з понад 23 тис. одиниць придатної до стрільби зброї з числа вилученої, знайденої чи добровільно виданої. Протягом 1996–2005 років було проведено понад 25 тис. перевірок зброї за масивом центральної кулегільзотеки, у процесі яких

отримано понад 350 позитивних результатів, тобто ефективність роботи центральної кулегільзотеки становила 1 позитивний результат на 70 перевірок. Слід зазначити, що всі перевірки проводили безпосередньо експерти, у «ручному» режимі. Тому термін проведення однієї перевірки не відповідав потребам практики.

Для розв'язання наявних проблем фахівці кількох наукових установ України розробили й упровадили в практичну діяльність експертних підрозділів автоматизоване робоче місце «Баліст», лазерну автоматизовану балістичну систему «Рикошет» й експериментальну установку «Корід». Це надало можливість експертам значно скоротити терміни та підвищити рівень виконання найскладніших балістичних і трасологічних досліджень, однак не вдалося вирішити питання повної автоматизації ідентифікаційних досліджень.

Для підвищення ефективності та скорочення термінів проведення перевірок за масивом балістичного обліку 2005 року керівництво МВС України прийняло рішення здійснити повну автоматизацію функціонування центральної кулегільзотеки ДНДЕКЦ МВС України. З цією метою було закуплено програмно-апаратний комплекс «ТАИС» виробництва ТОВ «ЛДІ-РусПрибор» (Російська Федерація).

Слід констатувати, що в умовах сьогодення найвідомішими та вже перевіреними практикою є такі системи. Українські розробки: АРМ «Баліст» (РТФ НТУУ «КПІ», м. Київ); АРМ «Рикошет». Продукція російських виробників: комплекс «Кондор» (ТОВ «СДЦ», м. Санкт-Петербург); комплекс «ТАИС» (ТОВ «ЛДІ-Русприбор», м. Санкт-Петербург); комплекс «Арсенал» (ЗАТ «Системы Паппилон», м. Міас). Продукція країн Заходу: комплекс IBIS (Forensic Technology Inc., Canada); комплекс Drug Fire (USA). Оскільки всі виробники використовують однакові комп'ютерні платформи, відмінність між комплексами (їхні переваги й недоліки) зумовлені переважно технічними й оптичними характеристиками сканувальних пристроїв, а також програмним забезпеченням [135, с. 91].

В експертних підрозділах МВС України, зазначає В. В. Арешонков, є досвід використання таких автоматизованих балістичних систем, як: АРМ «Баліст», що функціонувало в НДЕКЦ при ГУМВС України в Одесі, Кіровограді, Чернігові; лазерна автоматизована балістична система «Рикошет» – у НДЕКЦ при ГУМВС України у м. Києві (комплекс «Рикошет» призначений для проведення балістичних досліджень слідів на кулях і гільзах та експертиз, складання експертних висновків, збереження отриманої інформації в локальній базі даних для організації подальшого пошуку [24, с. 75-79]), АБІС «ТАИС» – у ДНДЕКЦ при МВС України. Також працівники Національної академії внутрішніх справ України створили експериментальне АРМ експерта-баліста «Корид» [6, с. 301].

Практична діяльність повсякчас актуалізувала необхідність пошуку й використання найефективнішої автоматизованої бази даних. Зокрема, 2014 року на території України в законному обігу знаходилося понад 300 тис. одиниць табельної та відомчої зброї, 180 тис. пристроїв для відстрілу гумових куль, понад 105 тис. одиниць нарізної мисливської і спортивної, 730 тис. гладкоствольної мисливської, 120 тис. газової та 2700 одиниць нагородної короткоствольної зброї. Водночас 2014 року було втрачено (викрадено, загублено тощо) близько 5,5 тис. одиниць зброї, а 2013-го – близько 7,5 тис. Природно, що значна кількість такої зброї потрапляє в незаконний обіг, а згодом її використовують під час учинення злочинів.

Упродовж тривалого періоду (2005–2014), на базі низки підрозділів Експертної служби МВС України (шість підрозділів Експертної служби: ДНДЕКЦ, НДЕКЦ в АР Крим, Донецька, Харківська, Вінницька області та м. Київ) працювала АБІС «ТАИС». Станом на 2014 рік у масиви цього обліку було вміщено ідентифікаційну слідову інформацію про понад 10 тис. куль і гільз, вилучених з понад 2,5 тис. місць учинення злочинів, а також експериментально відстріляні з понад 500 тис. одиниць зареєстрованої зброї різних категорій. Щорічно експерти встановлювали в середньому близько 100 позитивних результатів перевірок.

Наявність АБІС «ТАИС» давала змогу експертам зазначених підрозділів перевіряти вилучені з місць події кулі та гільзи за масивами зареєстрованої зброї фактично впродовж кількох годин, у разі виявлення збігів – оперативно надавати органам досудового розслідування інформацію про власників цієї зброї.

Час на введення 1 кулі або 1 гільзи, залежно від калібру патрона й ступеня деформації чи корозії поверхні, становив від 5 до 15 хвилин. Таким чином, час уведення в базу даних однієї одиниці зброї (інформація про зброю та зображення 2-х куль і 2-х гільз) становив близько 30 хвилин. До комплектації «ТАИС» належали два сканери куль, дві сканери гільз, одне додаткове робоче місце та сервер.

Схожі автоматизовані балістичні пошукові системи функціонують у різних розвинених країнах. У США в деяких штатах досі функціонує система «Druggfier», яку поступово замінюють на розроблену в Канаді систему «IBIS», що також функціонує у Великій Британії, Польщі, Таїланді тощо. У підрозділах МВС Росії, а також у Литві, Латвії, Молдові, Киргизії та Білорусії функціонує АБІС «ТАИС», у підрозділах поліції Федеративної Республіки Німеччини та ще низки європейських країн – «EVOFINDER», яка є фактично «європеїзованою» системою «ТАИС», оскільки її розробляли одні й ті самі винахідники. Також у деяких підрозділах МВС Російської Федерації продовжують функціонувати системи «Арсенал» і «Кондор». В Україні було впроваджено системи «Баліст», «Рикошет» і «Корід».

Отже, у світі актуальними та конкурентоздатними залишаються: система «IBIS» (Канада), вартість 1 комплекту якої становить від 1,2 млн доларів США; «EVOFINDER» (Федеративна Республіка Німеччина), вартість 1 робочого місця – від 120 тис. євро; АБІС «ТАИС» (Російська Федерація), вартість 1 комплекту (4 робочі місця та 1 місце адміністратора) – близько 400 тис. доларів США (повнофункціональна система з можливістю пошуку інформації) та від 260 тис. доларів США (скорочена версія, тільки для введення інформації). Усі три системи аналогічні за принципом уведення, зберігання та

обробки інформації, відрізняються лише зовнішнім виглядом, конструкцією сканерів, програмним інтерфейсом і ціною.

Загалом можна вважати, що програмне забезпечення всіх зазначених комплексів відповідає їх призначенню та наявній методиці балістичної ідентифікації. АБІС здійснюють автоматичне порівняння (крім «Рикошет» і «Баліст») знайдених на місці події куль і гільз з наявними в базі зразками, їх ранжування відповідно до ступеня схожості. Експерта звільняють від малопродуктивної, рутинної роботи, тож він може більше часу відвести для ретельного дослідження відібраних зразків на порівняльному мікроскопі. Завдяки об'єднанню комп'ютерів у мережі експерт має унікальну можливість провести за стислий проміжок часу порівняльний аналіз не тільки за локальними, а й за національними базами даних. АБІС мають можливість зберігати в пам'яті величезну кількість зразків зображень куль і гільз, що дає змогу швидко порівнювати з ними всі нові надходження. Таким чином, з'являється можливість встановлювати зв'язки між злочинами, що, на перший погляд, не були очевидними.

Однією з найпоширеніших на території Співдружності Незалежних Держав (а також країнах, що розташовані поблизу) стала АБІС «ТАИС». Цю систему було встановлено в Російській Федерації, Литві, Латвії, Абхазії, Білорусі. До 2015 року система «ТАИС» функціонувала в ДНДЕКЦ МВС України.

Як у більшості країн, так і в Україні триває робота зі створення та запровадження ефективніших програмних засобів для проведення балістичних досліджень і створення автоматизованих пошукових систем.

Однак, проаналізувавши технічні й експлуатаційні показники наявних автоматизованих пошукових систем, можна виокремити такі основні їхні недоліки:

– апаратною основою більшості систем є мікроскоп (крім АРМ «Корід») з електронним виведенням зображення за допомогою ПЗС матриць, які, з погляду фізичних принципів побудови зображення, мають суттєві недоліки;

- висока вартість систем іноземного виробництва та їх орієнтованість на добре виражені сліди від частин зброї іноземного виробництва (тому ефективність їхньої роботи без адаптації досить низька);

- більшість систем мають виключно пошукову спрямованість і не дають можливості проводити подальші балістичні дослідження (порівняльні, ідентифікаційні);

- автоматизовані пошукові системи працюють переважно тільки з однією частиною боєприпасів (кулями чи гільзами);

- процес сканування об'єктів не цілком автоматизований (наявність суб'єктивного фактора, обумовленого втручанням експерта в процес сканування, суттєво позначається на об'єктивності отриманої інформації);

- використання оптичних систем з боковим освітленням не забезпечує стовідсоткової відтворюваності зображення поверхні;

- виробники АБІС, які розроблено в Росії («ТАИС» (ЛДИ-Русприбор), «Арсенал» (Системы Папилон), «Кондор» (СДЦ)), хоча й декларують можливості цих продуктів з автоматичного проведення досліджень, однак поки що їх не апробовували з великими базами даних. Комплекс «Рикошет» позбавлений більшості зазначених недоліків. Його головною перевагою є принципово новий підхід під час одержання зображень, а саме: використання монохроматичного лазерного випромінювача, промінь якого розташовується під нульовим кутом до об'єкта, що дає змогу одержувати стовідсоткову повторюваність результатів сканування та роздільну здатність не нижче за 5 мкм. Уся система цілком автоматизована і компактна [28, с. 170].

Стосовно питання автоматизації пошуку та ідентифікації за базами даних кулегільзотек можна дійти обережного висновку про те, що досі прийнятного формалізму, вираженого в одержанні правила, яке вирішують математичним шляхом, для автоматизації балістичної експертизи за достатньо великими базами даних отримати не вдалось нікому з виробників автоматизованих пошукових систем. Ідеться про використання кореляційних алгоритмів для автоматизованого створення переліку об'єктів з базами даних у порядку

спадання ступеня їх схожості з контрольним об'єктом за низкою характерних ознак. Це полегшує роботу експерта, що в будь-якому випадку буде досліджувати ці об'єкти й виносити своє рішення.

Аналіз досвіду роботи експертних підрозділів інших країн засвідчує однозначний висновок про те, що автоматизовані пошукові системи нині надають можливість суттєво підвищити ефективність роботи експерта в напрямі пришвидшення досліджень, підвищення якості ілюстративного матеріалу, полегшення процесу проведення дослідження тощо.

Питання автоматизації балістичних обліків актуалізує необхідність координації зусиль усіх розробників автоматизованих пошукових систем, науковців й експертів-практиків, а також проведення низки науково-дослідних робіт з метою розроблення алгоритмів автоматизації ідентифікації досліджуваного об'єкта за базами даних.

Нині Експертна служба МВС України повинна забезпечити належне функціонування на сучасному технічному рівні балістичного обліку куль і гільз, вилучених під час огляду місця події за фактами вчинення злочинів та втрати зброї, а також куль і гільз, отриманих під час контрольного відстрілу зброї, яка знаходиться у власності громадян та на об'єктах дозвільної системи.

Балістичний облік Експертної служби МВС України працює за допомогою багатофункціональної комплексної системи дослідження об'єктів автоматизованої бази BALSCAN виробництва чеської компанії Laboratory Imaging s.r.o.

Упродовж 2018 року в лабораторії досліджень, сертифікації зброї та обліку тривала апробація (тестова експлуатація) системи BALSCAN з використанням локальної мережі із семи станцій, з яких п'ять додано в другому півріччі 2018 року.

За цей час створено електронну базу слідів зброї на гільзах, уміщених до центрального балістичного обліку Експертної служби МВС України, до якої внесено 21 795 об'єктів, що становить 94 % від загального обсягу об'єктів, які знаходяться на обліку (гільзи, вилучені з місць учинення злочинів і стріляні з

втраченої вогнепальної зброї). 2018 року згідно з результатами перевірок за створеною базою даних у системі BALSCAN отримано 42 позитивні ідентифікації, 2019 року – 98 позитивних ідентифікацій. Отримані результати достатні для висновку про те, що система BALSCAN за своїми технічними властивостями дає змогу виконати завдання щодо створення електронних баз даних слідів зброї на кулях і гільзах в обсязі, що відповідає потребам балістичного обліку Експертної служби МВС України. Водночас балістичний облік Експертної служби МВС містить розділ куль і гільз, отриманих під час контрольного відстрілу зброї, яка знаходиться у власності громадян і на об'єктах дозвільної системи.

Станом на 2020 рік у підрозділах Експертної служби МВС функціонують 27 комплексних систем багатофункціонального дослідження об'єктів BALSCAN виробництва чеської компанії Laboratory Imaging s.r.o. Усі системи об'єднано в одну мережу. Загалом у підрозділах Експертної служби знаходяться на обліку близько 321 664 одиниць зброї (180 019 тис. нарізної та 141 665 тис. травматичної дії та газової), яка потребує введення до створюваної електронної бази даних. Загальна кількість гільз, отриманих під час контрольного відстрілу цієї зброї, сягає 950 тис. одиниць.

Станом на 31 грудня 2020 року в кожному територіальному НДЕКЦ МВС функціонує по одному комплекту системи дослідження об'єктів балістичного походження BALSCAN. Усі НДЕКЦ, крім Волинського, Донецького, Закарпатського, Івано-Франківського та Черкаського, вносять зображення слідів від зброї на гільзах до масиву автоматизованого центрального балістичного обліку Експертної служби МВС.

У Волинському, Донецькому, Закарпатському, Івано-Франківському та Черкаському НДЕКЦ МВС у січні–лютому 2021 року заплановано проведення навчання працівників роботи з багатофункціональною комплексною системою дослідження об'єктів балістичного походження BALSCAN, після чого вони почнуть вносити зображення слідів від зброї на гільзах до масиву

автоматизованого центрального балістичного обліку Експертної служби МВС України.

Для підвищення ефективності функціонування балістичного обліку Експертної служби МВС в автоматизованому режимі її керівництво планує закупити ще кілька активних станцій багатофункціональної комплексної системи дослідження об'єктів балістичного походження BALSCAN для їх подальшого розміщення в НДЕКЦ МВС України, де кількість контрольних відстрілів зброї найбільша і де використання одного комплекту системи BALSCAN розтягне процес внесення зображень слідів від зброї на гільзах до масиву автоматизованого центрального балістичного обліку Експертної служби МВС на роки.

Отже, питання автоматизації балістичного обліку Експертної служби МВС України є актуальним, відбувається його систематичне вдосконалення відповідно до найкращих світових зразків, прогресивного досвіду іноземних держав.

Нині Інструкція з організації функціонування криміналістичних обліків Експертної служби МВС України 2009 року (п. 1.12) [57] визначає, що криміналістичні обліки можуть вести з використанням комп'ютерної техніки та програмного забезпечення, погодженого з ДНДЕКЦ МВС України. Направлення запитів на перевірку об'єктів, що вміщені до колекцій, та інформування про її результати здійснюють за допомогою цифрової відомчої телекомунікаційної мережі МВС [6, с. 296-302]. Однак такі умови організаційно-технічного забезпечення не цілком відповідають сучасному рівню розвитку науки й техніки.

Унаслідок тривалої роботи в межах діяльності Експертної служби МВС України було розроблено новий документ – проєкт Інструкції з організації функціонування криміналістичного обліку Експертної служби МВС України. У ньому передбачено, що криміналістичний облік єдиної інформаційної системи МВС України складається, обробляється та зберігається відповідно до вимог

законодавства в електронному вигляді та функціонує з використанням автоматизованих робочих місць (п. 10 цієї Інструкції).

Інформація, яку обробляють у криміналістичному обліку єдиної інформаційної системи МВС України, має відповідати єдиним вимогам, визначеним для інформаційних ресурсів, й узгодженим показникам для їх автоматизованого оброблення, використання та надання користувачам в уніфікованому вигляді, а також єдиним правилами її класифікації та кодифікації шляхом використання відповідних загальнодержавних, міжнародних класифікаторів, кодифікаторів й уніфікованих відомчих словників (п. 12 Інструкції).

Цей документ визначає структуру, порядок формування та використання криміналістичного обліку Експертної служби МВС України, який належить до пріоритетних інформаційних ресурсів єдиної інформаційної системи МВС, і регламентує засади функціонування балістичного обліку.

Висновки до розділу 2

Криміналістичну реєстрацію слід визначити як окрему криміналістичну теорію та практичну діяльність, призначену за допомогою системи матеріальних об'єктів (баз даних, колекцій, картотек, інших способів систематизованого зберігання інформації) й оперування цими об'єктами сприяти розкриттю, розслідуванню, попередженню кримінальних правопорушень.

Обґрунтовано недоцільність використання терміна «кримінальна реєстрація» як галузі криміналістичної техніки, яку слід замінити на криміналістичну реєстрацію. Зазначене зумовлено необхідністю узгодження термінології із системою криміналістики, опрацювання криміналістично значущої інформації під час реєстраційної діяльності.

Функціонування балістичного обліку (формування, накопичення, зосередження, систематизація, порівняльні ідентифікаційні дослідження об'єктів обліку тощо) забезпечують фахівці, використовуючи спеціальні знання та засоби криміналістичної техніки, розроблені (або пристосовані) для виконання завдань судової балістики. З огляду на таку обставину, висловлено думку, що за своєю сутністю балістичний облік має експертно-криміналістичну сутність, адже для формування, ведення, використання балістичного обліку його суб'єктам слід оперувати реєстраційними ознаками, проводити експертні дослідження, мати спеціальні знання в галузі судової балістики.

Балістичний облік належить до структури криміналістичного поряд із такими обліками, як: трасологічний; дактилоскопічний; вибухотехнічний; пожежно-технічний; облік холодної зброї; грошових знаків, бланків документів, цінних паперів і пластикових платіжних карток; облік за ознаками зовнішності; наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів; генетичних ознак людини; записів голосів і мовлення осіб; ідентифікаційних позначень транспортних засобів та реквізитів документів; матеріалів, речовин і виробів.

Криміналістичний, а в його структурі – балістичний, облік Експертної служби МВС України функціонує на двох рівнях: центральному – у ДНДЕКЦ МВС України; обласному – у територіальних підрозділах – НДЕКЦ МВС України.

Організаційно-правові засади функціонування балістичного обліку Експертної служби МВС України визначені законами й підзаконними нормативно-правовими актами (Положення про єдину інформаційну систему МВС, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 14 листопада 2018 року № 1024; Порядок зберігання речових доказів стороною обвинувачення, їх реалізації, технологічної переробки, знищення, здійснення витрат, пов'язаних з їх зберіганням і пересиланням, схоронності тимчасово вилученого майна під час кримінального провадження, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 19 листопада 2012 року № 1104).

Алгоритм дій компетентних суб'єктів щодо перевірки балістичних об'єктів, проведення експериментального відстрілу вогнепальної зброї, формування, ведення та використання балістичного обліку Експертної служби МВС України визначено в Інструкції з організації функціонування криміналістичних обліків Експертної служби МВС України, затвердженій наказом МВС України від 10 вересня 2009 року № 390. У цій Інструкції зазначено, що балістичний облік об'єднує оперативно-пошукові й інформаційно-довідкові колекції.

У проєкті Інструкції з організації функціонування криміналістичного обліку Експертної служби МВС України в структурі балістичного обліку заплановано зміни, зокрема, облік куль і гільз зі слідами зброї та зразків зброї й боєприпасів буде охоплювати інформаційно-пошукові та інформаційно-довідкові колекції. Інформаційно-пошукові колекції центрального й обласного рівнів використовують для встановлення: фактів використання під час учинення кримінальних правопорушень конкретних одиниць зброї; фактів використання під час учинення різних кримінальних правопорушень тих самих одиниць зброї; утраченої (викраденої) табельної, відомчої та іншої раніше зареєстрованої в установленому порядку зброї серед вилученої, добровільно зданої та знайденої зброї. Інформаційно-довідкові колекції формуються з об'єктів, які становлять інтерес для судово-експертної, науково-дослідної та методичної діяльності, були об'єктами судової експертизи в кримінальних провадженнях, щодо яких є рішення суду про їх уміщення до колекцій, а також інших об'єктів і відомостей про них, отриманих від правоохоронних органів й установ, організацій, підприємств незалежно від форми власності.

Інструкція з організації функціонування криміналістичних обліків Експертної служби МВС України 2009 року визначає, що криміналістичні обліки можуть вести з використанням комп'ютерної техніки та програмного забезпечення, погодженого з ДНДЕКЦ МВС України (п. 1.12). Однак з плином часу постало питання невідповідності правового регулювання автоматизації

балістичного обліку сучасному рівню розвитку науки й техніки та потребам правоохоронної діяльності.

Прогресивні кроки в цьому напрямі передбачено в проєкті Інструкції з організації функціонування криміналістичного обліку Експертної служби МВС України. Визначено, що криміналістичний облік єдиної інформаційної системи МВС України складається, обробляється та зберігається відповідно до вимог законодавства в електронному вигляді, функціонує з використанням автоматизованих робочих місць. Інформація, яку обробляють у криміналістичному обліку єдиної інформаційної системи МВС України, має відповідати єдиним вимогам, визначеним для інформаційних ресурсів, та узгодженим показникам для їх автоматизованого оброблення, використання і надання користувачам в уніфікованому вигляді, а також єдиним правилами її класифікації та кодифікації.

В Експертній службі МВС України є досвід використання автоматизованих балістичних систем, таких як: АРМ «Баліст», автоматизована балістична система «Рикошет», АБІС «ТАИС», АРМ експерта-баліста «Корід». Проте на підставі аналізу їхніх технічних й експлуатаційних показників було виокремлено недоліки, пов'язані з технічним, програмним забезпеченням, високою вартістю обладнання та обслуговування.

Нині автоматизований балістичний облік Експертної служби МВС України працює за допомогою багатофункціональної комплексної системи дослідження об'єктів автоматизованої бази BALSCAN виробництва чеської компанії Laboratory Imaging s.r.o. Упродовж 2018 року в лабораторії досліджень, сертифікації зброї та обліку тривала апробація системи BALSCAN з використанням локальної мережі низки станцій. За цей час створено електронну базу слідів зброї на гільзах, уміщених до центрального балістичного обліку Експертної служби МВС України, до якої внесено 21 795 об'єктів, що становить 94 % від загального обсягу об'єктів, які знаходяться на обліку (гільзи, вилучені з місць учинення злочинів і стріляні із втраченої вогнепальної зброї). 2018 року згідно з результатами перевірок за

створеною базою даних у системі BALSCAN отримано 42, а 2019 року – 98 позитивних ідентифікацій. Станом на 31 грудня 2020 року в кожному територіальному НДЕКЦ МВС України функціонує по одному комплекту системи дослідження об'єктів балістичного походження BALSCAN. Обґрунтовано, що система BALSCAN за своїми технічними властивостями дає змогу реалізувати завдання щодо створення електронних баз даних слідів зброї на кулях і гільзах в обсязі, що відповідає потребам балістичного обліку Експертної служби МВС України.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ВИКОРИСТАННЯ БАЛІСТИЧНОГО ОБЛІКУ ЕКСПЕРТНОЇ СЛУЖБИ МВС УКРАЇНИ В РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

3.1. Використання балістичного обліку Експертної служби МВС України під час вирішення організаційно-тактичних завдань розслідування кримінальних правопорушень

Кримінальні правопорушення, учинені з використанням вогнепальної зброї, посягають на життя, здоров'я та майнові інтереси громадян, тому є одними з найбільш суспільно небезпечних. Останніми роками правоохоронні органи України значно вдосконалили й активізували роботу щодо попередження, розкриття та розслідування кримінальних правопорушень цієї категорії. Однак кількість учинених найбільш тяжких і резонансних злочинів (вбивств, розбійних нападів і пограбувань), на жаль, залишається досить загрозливою. Урізноманітнилися та ускладнилися способи вчинення кримінальних правопорушень із застосуванням вогнепальної зброї, поширенішими стали випадки вчинення вбивств на замовлення злочинцями-професіоналами, під час яких застосовують два і більше екземплярів зброї, вогнепальну зброю новітніх зразків і саморобну зброю досконалішої конструкції тощо. Крім того, за офіційними даними Офісу Генерального прокурора, упродовж січня-червня 2020 року обліковано 3519 кримінальних проваджень, порушених за ст. 263 КК України, що передбачає відповідальність за носіння, зберігання, придбання чи збут вогнепальної зброї (крім гладкоствольної мисливської), бойових припасів, вибухових речовин/пристроїв без передбаченого законом дозволу. Ще 331 кримінальне правопорушення було кваліфіковано як теракт, а у 296 випадках самостійне кримінальне

правопорушення супроводжувалося ще й використанням зброї та боєприпасів. Експерти проаналізували випадки обігу та використання нелегальної зброї, боєприпасів і вибухівки в різних регіонах України протягом січня–червня 2020 року, про які було повідомлено у відкритих джерелах. За цей період було виявлено 841 повідомлення (подію), пов’язане з незаконним використанням, зберіганням і збутом зброї [52].

У процесі розслідування кримінальних правопорушень, пов’язаних із застосуванням вогнепальної зброї, дослідження речових доказів і висунення слідчих версій важливе значення має як процесуальна форма експертного супроводження розслідування кримінальних правопорушень проведення судово-балістичних експертиз, а також непроцесуальна форма – перевірки об’єктів за криміналістичними обліками. Міністерство внутрішніх справ України останніми роками здійснило низку організаційних і методичних заходів з організації профілактики, розкриття та розслідування кримінальних правопорушень за допомогою криміналістичних обліків, формування та ведення яких покладено на Експертну службу МВС України. Ця тенденція стосується і використання балістичного обліку під час розслідування кримінальних правопорушень, учинених із використанням вогнепальної зброї.

Отже, під час розслідування кримінальних правопорушень правоохоронні органи встановлюють об’єктивну істину про подію кримінального правопорушення, для чого збирають усіма дозволеними законодавством процесуальними методами доказову, а непроцесуальними – орієнтуючу інформацію.

У цьому контексті актуальним є дослідження форм використання балістичного обліку Експертної служби МВС України під час розслідування кримінальних правопорушень, учинених із застосуванням вогнепальної зброї.

Використання балістичного обліку Експертної служби МВС України здійснюють у процесуальних формах:

- проведення судово-балістичних експертиз (90,8 % слідчих, 83,3 % експертів, додаток А);

непроцесуальних формах:

- перевірка об'єктів за криміналістичними та балістичним обліками (82,5 % слідчих, 97,5 % експертів, додаток А);
- виконання низки організаційно-тактичних завдань розслідування (75,2 % слідчих, 75,8 % експертів, додаток А).

Типовими організаційно-тактичними завданнями в процесі розслідування, які виконують шляхом використання можливостей балістичного обліку Експертної служби МВС України, є:

- об'єднання кримінальних проваджень за умови встановлення шляхом перевірки за балістичним обліком фактів використання під час учинення різних кримінальних правопорушень тих самих примірників вогнепальної зброї;
- з'ясування загальних й індивідуальних ознак вогнепальної зброї, слідів її застосування, за умови встановлення шляхом перевірки за балістичним обліком моделі вогнепальної зброї, яка була використана під час учинення кримінального правопорушення;
- встановлення того, чи було саморобну зброю виготовлено на одному й тому самому устаткуванні, за умови перевірки кількох примірників вогнепальної зброї за балістичним обліком;
- використання результатів перевірки за балістичним обліком як фактичної підстави призначення судово-балістичної експертизи;
- використання результатів перевірки за балістичним обліком під час проведення судово-балістичної експертизи (як порівняльних зразків для обґрунтування висновку судово-балістичної експертизи).

Об'єктами балістичного обліку під час розслідування кримінальних правопорушень, учинених із застосуванням вогнепальної зброї, є:

- зброя (71,5 % слідчих, 80,8 % експертів (додаток А), 88,3 % кримінальних проваджень (додаток Б));
- кулі та гільзи зі слідами вогнепальної зброї (61,3 % слідчих, 66,7 % експертів (додаток А), 93,0 % кримінальних проваджень (додаток Б));

- боєприпаси (33,0 % слідчих, 35,0 % експертів (додаток А), 38,4 % кримінальних проваджень (додаток Б));

- об'єкти зі слідами застосування вогнепальної зброї (60,6 % слідчих, 45,0 % експертів (додаток А), 89,5 % кримінальних проваджень (додаток Б)).

Проведені емпіричні дослідження також засвідчили, що під час розслідування кримінальних правопорушень, учинених із застосуванням вогнепальної зброї, необхідним є використання балістичного обліку Експертної служби МВС України для виконання організаційно-тактичних завдань розслідування з метою встановлення обставин кримінального провадження. Отже, можуть бути з'ясовані такі обставини кримінального провадження:

- факт застосування одного екземпляра вогнепальної зброї під час учинення кримінальних правопорушень у різних регіонах (35,8 % слідчих, 23,3 % експертів (додаток А), 88,3 % кримінальних проваджень (додаток Б), 25,6 % кримінальних проваджень);

- факт застосування конкретного екземпляра вогнепальної зброї під час учинення кількох кримінальних правопорушень (65,1 %, 69,1 % опитаних (додаток А), 46,5 % кримінальних проваджень (додаток Б));

- факт застосування під час учинення кримінальних правопорушень зброї, яка належить працівникам правоохоронних органів, військовослужбовцям або окремим громадянам (27,5 % слідчих, 35,0 % експертів (додаток А), 19,8 % кримінальних проваджень (додаток Б)) тощо.

З'ясування окреслених обставин надає можливість висунути й перевірити версії, побудувати план розслідування та сформулювати тактику проведення окремих слідчих (розшукових) дій.

У межах цього підрозділу ми акцентуємо увагу на особливостях використання балістичного обліку Експертної служби МВС України для виконання низки організаційно-тактичних завдань розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із застосуванням вогнепальної зброї. Про важливість використання балістичного обліку зазначили 75,2 % слідчих і 75,8 % експертів (додаток А). На підставі здійснених досліджень

сформульовано висновок, що результати використання балістичного обліку для виконання організаційно-тактичних завдань розслідування кримінальних правопорушень залежать від комплексу чинників.

Одним із визначальних є належна нормативно-правова регламентація. Зокрема, слід:

- урегулювати в КПК України інститут криміналістичного, а отже, і балістичного, обліку (75,2 % слідчих, 78,3 % експертів, додаток А);
- удосконалити порядок взаємодії слідчого та підрозділів Експертної служби МВС України під час перевірки об'єктів (72,4 % слідчих, 71,7 % експертів, додаток А);
- врегулювати процесуальний статус речових доказів – об'єктів реєстрації в масивах балістичного обліку (63,3 % слідчих, 58,3 % експертів, додаток А) тощо.

Одна з важливих проблем полягає в тому, що результати перевірки за балістичним обліком, оформлені у вигляді довідки, яку складають за формою, передбаченою в додатках до Інструкції з організації функціонування криміналістичних обліків Експертної служби МВС України, затвердженої наказом МВС України від 10 вересня 2009 року № 390 [57], не використовують у доказуванні в кримінальному провадженні. Для встановлення певних обставин використання вогнепальної зброї під час розслідування кримінальних правопорушень необхідним є проведення судово-балістичної експертизи.

Згідно зі ст. 84 КПК України, доказами в кримінальному провадженні є фактичні дані, отримані в передбаченому КПК України порядку, на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя та суд встановлюють наявність чи відсутність фактів й обставин, що мають значення для кримінального провадження і підлягають доказуванню. Процесуальними джерелами доказів є показання, речові докази, документи, висновки експертів [98].

Таке процесуальне джерело доказів, як «документи», регламентоване ст. 99 КПК України. Документом є спеціально створений з метою збереження інформації матеріальний об'єкт, який містить зафіксовані за допомогою

письмових знаків, звуку, зображення тощо відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюють під час кримінального провадження.

До документів, за умови наявності в них відомостей, передбачених ч. 1 ст. 99 КПК України, можуть належати:

1) матеріали фотозйомки, звукозапису, відеозапису й інші носії інформації (зокрема електронні);

2) матеріали, отримані внаслідок здійснення під час кримінального провадження заходів, передбачених чинними міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України;

3) складені в порядку, передбаченому КПК України, протоколи процесуальних дій та додатки до них, а також носії інформації, на яких за допомогою технічних засобів зафіксовано процесуальні дії;

4) висновки ревізій та акти перевірок [98].

Тому вважаємо за необхідне визначити серед процесуальних джерел доказів документи (ст. 99 КПК України) такого виду, як «довідка за результатами перевірки за криміналістичним обліком».

Обґрунтуємо таку пропозицію.

Відповідно до відомчих нормативно-правових актів, усі об'єкти балістичного походження, вилучені з місць учинення кримінальних правопорушень, надсилають до балістичного обліку Експертної служби МВС України, що діє на центральному й обласному рівнях. Сюди також надсилають експериментально відстріляні кулі та гільзи з вилученої, знайденої, добровільно зданої зброї, втраченої зброї громадян, об'єктів дозвільної системи, табельної зброї працівників правоохоронних органів [135, с. 88-96].

Така централізація дає змогу проводити висококваліфіковані перевірки в межах усієї держави й за результатами об'єднувати кримінальні правопорушення, учинені в різних регіонах, а також встановлювати факти застосування вилученої з незаконного обігу зброї під час учинення

кримінальних правопорушень. Швидкому виконанню поставлених завдань сприяє застосування автоматизованих балістичних комплексів.

Важливе значення мають попередні (або експрес) дослідження, які сприяють реалізації організаційно-тактичних завдань розслідування кримінальних правопорушень, учинених із використанням вогнепальної зброї.

Зазначене питання не врегульоване кримінальним процесуальним законодавством, однак такі попередні дослідження застосовують спеціалістами під час роботи з балістичними об'єктами.

Участь спеціаліста під час проведення попередніх досліджень, зазначає В. М. Ревака, є однією із форм використання спеціальних знань у кримінальному процесі. У науковій літературі пропонують й інше визначення такого виду діяльності – експрес-дослідження речових доказів. Кваліфіковане проведення попереднього дослідження спеціалістом-криміналістом надає можливість одержати об'єктивнішу інформацію про розслідувану подію, її механізм та учасників, допомагає визначити напрям подальшого пошуку доказів, засобів і методів цієї роботи, встановити приналежність виявлених слідів, предметів до досліджуваної події та їх придатність для одержання діагностичної інформації. Крім того, результати попереднього дослідження створюють об'єктивне підґрунтя для всебічного ситуаційного аналізу місця події. Результати дослідження матеріальних наслідків події, що відбулася, зіставляють з іншою інформацією, одержаною з інших джерел (відомості оперативного характеру, пояснення потерпілих, свідків), для з'ясування як механізму вчинення злочину, так і даних щодо особи винного, а також надання допомоги слідчому під час перевірки версії про інсценування злочину, у пошуку й виявленні негативних обставин [161].

Позаекспертні експрес-дослідження речових джерел інформації дають змогу усунути інформаційну непевність слідчого в різноманітних обставинах учиненого злочину, у ситуації гострого дефіциту інформації, а отже, цілеспрямовано здійснювати слідчі й оперативно-пошукові заходи; своєчасно визначити причетність виявлених слідів до справи, а тим самим запобігати

невиправданим витратам сил і засобів у роботі з об'єктами, які не стосуються справи; швидко звірити вилучені сліди із джерелами інформації, що знаходяться в різноманітних колекціях, автоматичних банках даних, або зразками для порівняльного дослідження; оперативно перевірити причетність до вчиненого злочину підозрюваних осіб. Зрештою, такі дослідження можуть істотно допомогти в розкритті та розслідуванні злочинів, розшуку й викритті злочинця. Науковець такі дослідження поділяє на два види: процесуальні, здійснювані в межах слідчих дій поза експертизою, і непроцесуальні, тобто здійснювані поза кримінальним процесом, наприклад, до початку кримінально-процесуальної діяльності з метою виявлення злочину [161].

Такі науково обґрунтовані висновки стосуються й балістичних об'єктів, які підлягають попереднім (експрес) дослідженням, їх перевіряють за балістичним обліком Експертної служби МВС України.

На думку С. О. Торопова, попередні балістичні дослідження як форма пізнавальної діяльності, яку проводять під час огляду місця події з використанням спеціальних знань і науково-технічних засобів, спрямовані на виконання діагностичних та класифікаційних завдань, серед яких важливими є:

1) встановлення факту й обставин застосування вогнепальної зброї за виявленими слідами пострілу: чи було застосовано вогнепальну зброю на місці події; яка орієнтовна відстань виконаного пострілу; яка кількість пострілів та їх послідовність; яке положення на момент пострілу відносно потерпілого займала особа, що його виконувала; за яких обставин та з якою метою було виконано постріл (самогубство, завдання тілесних пошкоджень тощо);

2) встановлення групової приналежності зброї за залишеними гільзами та снарядами: яку зброю (вид, система, модель) застосовували на місці події. Основна мета попередніх досліджень на місці події – невідкладне й оперативне отримання за обмежений проміжок часу інформації про обставини вчиненого за допомогою вогнепальної зброї злочину, які використовують для розкриття злочину за гарячими слідами [182, с. 485-489].

Слід окреслити особливості проведення попередніх досліджень, успішне виконання яких на початковому етапі розслідування кримінального правопорушення, вчиненого з використанням вогнепальної зброї, дають змогу отримати орієнтовну інформацію, необхідну для оптимальної організації комплексу слідчих (розшукових) дій та оперативно-розшукових заходів.

Про застосування вогнепальної зброї на місці події свідчать такі ознаки:

1) сліди, притаманні вогнепальним пошкодженням, на предметах, що знаходилися на траєкторії руху кулі, або тілі потерпілого, сліди порошу, кіптяви; 2) виявлені на місці події зброя (її деталі), кулі, дріб, гільзи, пижі тощо. Для виявлення слідів пострілу на місці події можуть використовувати оптичні засоби (лупи, мікроскопи). Стосовно пошкоджень встановлюють розмір, форму, кількість, взаєморозташування, спрямування пошкоджених волокон, наявність чи відсутність кіптяви пострілу та її розташування біля ділянки пошкодження, розміри дробового розсіювання тощо. Пошкодження досліджують на наявність ознак пострілу з близької відстані й пострілу впритул. Іншим показником застосування вогнепальної зброї є пасок обтирання (темне кільце вздовж отвору пошкодження). Він утворюється внаслідок контактного впливу кулі на краю отвору та відкладення мікрочасток металу й інших речовин, що знаходилися в каналі ствола [182].

На місці події одним із завдань попередніх досліджень є встановлення приналежності зброї та боєприпасів до певного виду, системи (моделі). Сприятливою умовою визначення зброї, з якої було здійснено постріли, є наявність кулі. Однак можливість визначення конкретної моделі зброї обмежена, тому що більшість моделей мають схожі характеристики будови каналу ствола. Так, револьвер зразка 1895 року (наган) і самозарядний карабін Симонова (СКС) мають калібр 7,62 мм, 4 поля нарізів, кут правого нахилу $5^{\circ}40'$ та $5^{\circ}18'$ відповідно, ширина слідів полів нарізів – 2,2 та 2,1 мм [142, с. 103–104].

Для встановлення групової приналежності зброї за кулею використовують дані про розмір, форму, особливості будови кулі й інші характеристики, які слід порівнювати з криміналістичними обліками

довідкового призначення та масивами кулегільзотек Експертної служби МВС України.

У практиці розслідування кримінальних правопорушень виникають ситуації, коли на місці події немає не тільки вогнепальної зброї, а й куль та гільз. У такому разі встановлення групової приналежності зброї можна здійснювати за допомогою дослідження паска обтирання.

Експериментальним шляхом було доведено, що зброя моделей АПС, ПМ, Форт-12 (модифікація 4 та 6 нарізного ствола) з використанням патрона 9 мм залишає особливий за конфігурацією та розподіленням інтенсивності пасок обтирання (кругла, чотирипелюсткова або кругла з променистими краями). У моделей з 4 нарізами спостерігалось 8, а в моделей із 6 нарізами – 12 променевих слідів [173, с. 83-84]. Таким чином, попередні дослідження паска обтирання на предметах з вогнепальними пошкодженнями під час огляду місця події не потребують використання складних методів дослідження та не змінюють його первинного стану.

Неоднозначно вирішують питання щодо фіксації результатів попередніх досліджень.

Раніше Настанова «Про діяльність експертно-криміналістичної служби МВС України», затверджена наказом МВС України від 30 серпня 1999 року № 682 [147, с. 174-217], стосувалася цього питання. Згідно з положеннями Настанови, спеціалістам заборонено було «давати висновки в письмовій формі з приводу виявлених обставин та вилучених слідів і речових доказів» [147, с. 174-217]. Таке положення обмежувало слідчого, спеціаліста, експерта у встановленні обставин кримінального провадження.

Чинне Положення про Експертну службу Міністерства внутрішніх справ України, затверджене наказом МВС України від 3 листопада 2015 року № 1343 [138], питання проведення попередніх досліджень не регламентує.

Новелою кримінального процесуального законодавства, актуальною в контексті нашого дослідження, є тлумачення додатків до протоколу слідчих (розшукових) дій. Згідно зі ст. 105 КПК України, особа, яка проводила

процесуальну дію, до протоколу долучає додатки. Додатками до протоколу можуть бути: 1) спеціально виготовлені копії, зразки об'єктів, речей і документів; 2) письмові пояснення спеціалістів, які брали участь у проведенні відповідної процесуальної дії; 3) стенограма, аудіо-, відеозапис процесуальної дії; 4) фототаблиці, схеми, зліпки, носії комп'ютерної інформації та інші матеріали, які пояснюють зміст протоколу. Додатки до протоколів мають бути належно виготовлені, упаковані з метою надійного збереження, а також засвідчені підписами слідчого, прокурора, спеціаліста, інших осіб, які брали участь у виготовленні та/або вилученні таких додатків [97].

Такий вид додатка до протоколу слідчої (розшукової) дії, як «письмові пояснення спеціалістів, що брали участь у проведенні відповідної процесуальної дії», можуть складати за результатами проведення огляду місця події щодо вчиненого кримінального правопорушення з використанням вогнепальної зброї. Однак результати проведених досліджень засвідчили, що на практиці такий вид додатка майже не застосовують (лише у 7,0 % вивчених кримінальних проваджень, додаток Б).

Із цього приводу С. О. Торопов зазначає, що в слідчій практиці результати попередніх балістичних досліджень не мають документального закріплення, а втілюються у форму вербального роз'яснення та припущень. За правилами складання протоколу огляду місця події, його зміст не повинен містити припущень слідчого або спеціалістів про обставини й механізм учинення злочину. Однак такі результати використовують під час розшуку злочинця за гарячими слідами, під час висування версій, розроблення тактичних прийомів проведення подальших слідчих дій [182].

У наукових джерелах результати попередніх досліджень пропонують оформляти у формі «довідки спеціаліста», орієнтування. На думку С. О. Торопова, для підвищення ефективності розкриття та розслідування злочинів, планування оперативних заходів і побудови слідчих версій доцільно результати попереднього балістичного дослідження на місці події відображати в спеціально розроблених інформаційно-пошукових картках, у які вносять

інформацію, що має розшукове значення для встановлення зброї, злочинця тощо. Картка може бути додатком до протоколу огляду місця події, у ній не тільки зазначають результати попередніх досліджень, а й можуть надавати рекомендації щодо використання криміналістичних обліків (кулегільзотеки), висловлювати припущення [182].

Вважаємо, що вчений у своїй публікації порушив актуальну проблему й запропонував цікаве її розв'язання. Продовжимо аналіз за цим напрямом.

Проведення попередніх (експрес) досліджень відбувається під час огляду місця події – слідчої (розшукової) дії, якій притаманні інформаційна невизначеність, потреба дослідження речових доказів в умовах дефіциту часу. Попереднє дослідження здійснюють за допомогою різноманітних засобів криміналістичної техніки (засобів вимірювання, оптичних засобів, засобів ультрафіолетового або інфрачервоного освітлення тощо) [176]. Із цією метою залучають пересувні криміналістичні лабораторії, які оснащені новими технічними засобами, наборами хімічних реактивів тощо.

Наприклад, на підставі Інструкції «Про організацію діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України», затвердженої наказом МВС України від 6 липня 2017 року № 570 (п. 4 розділу IX), інспектор-криміналіст (технік-криміналіст) проводить експрес-аналіз за зовнішніми характеристиками вилучених об'єктів (без надання письмового висновку), акцентує увагу слідчого на фактичних даних, що мають значення для розслідування обставин кримінального правопорушення [59]. Однак положення цього нормативно-правового акта не регламентують процесуальне значення попереднього (експрес) дослідження.

Учені Є. І. Макаренко, О. В. Негодченко, В. М. Тertiшник вважають, що такі дослідження не можна вважати непроцесуальними, оскільки їх можуть здійснювати й у межах слідчих дій (огляду, освідування, огляду трупа тощо). Низку експрес-досліджень можуть здійснювати до початку кримінального процесу в межах оперативно-розшукової діяльності, що не дає підстав вважати

всі види таких досліджень непроцесуальними. Виправданим буде поділяти їх на спеціальні експертні й позаекспертні [108, с. 46–49].

Отже, перебіг і результати попередніх досліджень мають бути задокументованими. Фіксація обставин дослідження потенційних речових доказів у документах дає змогу здійснити перевірку як цілісності доказових властивостей досліджуваних слідів, так і достовірності отриманих у процесі їх дослідження фактичних даних. Найважливішим принципом доказового права є вимога достовірності, а отже, перевіреності фактичних даних. Ця вимога має універсальний характер, тому що поширюється на всі види доказів [175]. Наприклад, у випадках, коли дослідження є неможливим без застосування методик, що змінюють зовнішній вигляд об'єктів дослідження, додатково фіксують і фотографують початковий їхній стан, подають виклад процесу дослідження, зазначаючи методики, що застосовували, криміналістичні засоби, виявлені ознаки та результати їх оцінювання, а також характеризують зміни й кількість витраченого матеріалу [108, с. 51–52]. Фіксація перебігу й результатів дослідження є доцільною за умови, що саме такий документ буде долучений до справи, може бути оцінений і використаний як експертом, так й іншими учасниками процесу [108, с. 51–52].

За умови проведення попередніх (експрес) досліджень під час огляду місця події щодо кримінальних правопорушень, учинених із використанням вогнепальної зброї, усі дії слід фіксувати в протоколі слідчої (розшукової) дії та додатках до нього, зокрема в письмовому поясненні спеціаліста.

Однак і таку ситуацію не можна вважати «ідеальною» в контексті дотримання процесуальної форми фіксації доказової інформації. Тому вважаємо необхідним віднести до такого процесуального джерела доказів, як документи (ст. 99 КПК України), «довідки за результатами перевірки за криміналістичним обліком». Цю пропозицію поділяють 76,1 % слідчих, 80,0 % експертів (додаток А). Сформульовано пропозиції стосовно доповнення КПК України, що засвідчує відповідний акт впровадження (додаток Е). Вважаємо, що ця пропозиція та її реалізація в законотворчій діяльності

сприятиме вирішенню актуальних практичних питань щодо використання результатів перевірки об'єктів за балістичним обліком Експертної служби МВС України.

Нагальною є необхідність удосконалення організації і тактики використання балістичного обліку під час розслідування кримінальних правопорушень. Можна виокремити низку проблем, які знижують ефективність його функціонування, а саме:

- направлення до балістичного обліку об'єктів – речових доказів із запізненням (через 2–3 місяці після їх вилучення) або ненаправлення їх взагалі (56,9 % слідчих, 65,8 % експертів, додаток А);

- дублювання процесу проведення дослідження речових доказів під час перевірки за обліками й подальшого проведення судово-балістичних експертиз (67,8 % слідчих, 70,8 % експертів, додаток А);

- неповне використання можливостей балістичного обліку в попередженні кримінальних правопорушень й оперативно-розшуковій діяльності (55,9 % слідчих, 58,3 % експертів, додаток А);

- невикористання всього масиву криміналістично значущої інформації, що накопичують і систематизують у балістичному обліку (49,5 % слідчих, 60,0 % експертів, додаток А);

- недостатнє використання можливостей балістичного обліку в науково-дослідній та освітній діяльності (44,9 % слідчих, 59,2 % експертів, додаток А).

Ці проблеми негативно позначаються на якості й оперативності кримінального провадження, часто призводять до порушення строків досудового розслідування, у низці випадків ускладнюють або навіть унеможливають розкриття та розслідування кримінальних правопорушень.

Розглянемо слідчі ситуації, у яких за допомогою використання балістичного обліку може бути виконано організаційно-тактичні завдання розслідування кримінальних правопорушень. Зокрема, ідеться про комплексне використання можливостей балістичного й дактилоскопічного обліків у розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень

Відповідно до вимог відомих нормативно-правових актів, а саме Інструкції з організації функціонування криміналістичних обліків Експертної служби МВС України, затвердженої наказом МВС України від 10 вересня 2009 року № 390 [57], усі кулі та гільзи, вилучені за фактами вчинення кримінальних правопорушень із застосуванням вогнепальної зброї, направляють для перевірки й постановки на контроль до центрального балістичного обліку (центральної кулегільзотеки) ДНДЕКЦ МВС України.

У процесуальній сфері взаємодії досудового розслідування з підрозділами Експертної служби МВС України проблемними є питання порядку призначення судових експертиз, що в деяких випадках не дають змоги проводити повне та всебічне дослідження речових доказів. Першочергове призначення за речовими доказами балістичного походження (зброя, кулі та гільзи, сліди пострілу) судово-балістичної експертизи часто призводить до втрати можливості виявлення та дослідження слідів пальців рук, мікрОВОЛОКОН, вторинних слідів пострілу, слідів біологічного походження, запаху тощо.

На нашу думку, під час вилучення вогнепальної зброї, гільз і куль з місць учинення кримінальних правопорушень доцільно враховувати перспективу пошуку інших слідів кримінальних правопорушень, у зв'язку з чим бажано вживати заходів щодо максимально обережного ставлення до цієї групи речових доказів. Під час первинного дослідження вогнепальної зброї, куль і гільз слід призначати одразу комплекс досліджень: одорологічне, мікрОВОЛОКОН, дактилоскопічне, хімічне, медико-біологічне та балістичне. Послідовність і порядок проведення досліджень слідчим доцільно визначати за участю спеціалістів, залежно від характеру слідів, стану об'єктів, перспектив виявлення інших слідів тощо.

Ключовою метою під час огляду місця події є пошук слідів особи, причетної до вчинення кримінального правопорушення, які допомагають встановити особу та механізм учинення кримінального правопорушення. Злочинці переважно ознайомлені з традиційними криміналістичними методами досліджень, тому під час учинення злочинів намагаються не залишати

відповідних слідів. Досвід засвідчує, що в цих випадках вкрай важливим є не тільки якісний та цілеспрямований огляд місця вчинення кримінального правопорушення, а й ретельний огляд прилеглої території. Саме там у більшості випадків вдавалося вилучати такі важливі речові докази, як зброя, шапочки-маски, рукавички, верхній одяг, недопалки цигарок.

Аналіз досвіду роботи фахівців Експертної служби МВС України засвідчує, що найефективнішим є комплексне дослідження речових доказів, вилучених у процесі огляду місця події [37].

У цих випадках необхідно використовувати методики, які відповідають низці вимог: науковій вірогідності, використанню доступних приладів і реактивів, стабільності результатів, можливості повторного аналізу, документальності й наочності отриманих даних [171].

Принципово важливою є вимога першочергового застосування методів, у процесі використання яких речовий доказ максимально зберігає сліди для подальших досліджень.

Перед направленням у ДНДЕКЦ МВС України вилучені кулі та гільзи досліджують у спеціалізованих балістичних лабораторіях на предмет встановлення системи, типу, виду й моделі зброї, з якої вони могли бути відстріляні, а також перевіряють за масивами регіональних кулегільзотек. Водночас перед проведенням балістичних досліджень гільзи досліджують на предмет наявності на них слідів небалістичного походження. Зокрема, на стріляних гільзах можуть залишитися сліди папілярних узорів пальців рук; сліди мастила, котрим була змащена зброя; волокна тканини з одягу злочинця тощо. Для прикладу, необхідно зосереджувати увагу саме на слідах пальців рук.

Процес спорядження магазину зброї або ручної постановки патрона в патронник передбачає, що особа, яка стріляє, має дослати патрон у магазин великим пальцем правої (або лівої) руки, або, взявши патрон великим і вказівним пальцями, вставити його в патронник. У більшості випадків на корпусах (у середній їх частині або ближче до фланця) гільз патронів

залишаються сліди, що відображають центральний та (або) дистальний потоки папілярних ліній.

Сліди пальців рук на гільзах можуть залишатися як сліди нашарування потожирової речовини на поверхні корпусу гільзи або як сліди відшарування мастила, яким був покритий патрон (якщо патрон новий). Корпуси гільз більшості патронів заводського виготовлення мають майже «ідеально» шліфовану поверхню, тому виявлені на них фрагменти папілярних узорів у низці випадків придатні навіть для проведення пороеджиоскопічного дослідження.

З метою якнайкращого збереження придатності слідів для пороеджиоскопічного дослідження, для їх виявлення необхідно обирати дрібнодисперсні дактилоскопічні порошки, які за кольором контрастують з кольором поверхні. Для підвищення ефективності застосування дактилоскопічних порошків під час виявлення слідів пальців рук важливо встановити властивості матеріалу, з якого виготовлено гільзу, і властивості її покриття (притягується магнітом чи ні, сухе чи вологе, чисте чи забруднене тощо).

У практичній роботі активно застосовують метод виявлення слідів пальців рук на поверхнях корпусів гільз за допомогою парів ціаноакрилової кислоти. Одним з позитивних результатів застосування цього методу є те, що ціаноакрилова кислота не тільки виявляє сліди рук, а ще й фіксує їх.

Крім того, трапляються випадки, коли потожирова речовина сліду під впливом високої температури горіння пороху під час пострілу «запікається» на поверхні гільзи. Так, поблизу одного з будинків у Луганській області було виявлено труп гр. П. з численними вогнепальними пораненнями. Біля трупа виявлено та вилучено 2 кулі та 13 гільз калібру 7,62 мм, стріляних із двох екземплярів пістолетів «ТТ». Під час дослідження однієї з гільз у косопадаючому освітленні було виявлено слід пальця руки, який запікся на її поверхні. У сліді відобразився фрагмент дистального потоку папілярних ліній. Для отримання зображення сліду було застосовано установку «Развертка», що

призначена для фотографування поверхні тіл обертання (куль і гільз). Після затримання підозрюваного в учиненні цього злочину й отримання його дактилокарти в НДЕКЦ при УМВС України в Луганській області було проведено пороеджиоскопічну експертизу з категоричним позитивним висновком [31, с. 90-93].

Крім проведення ідентифікаційних дактилоскопічних експертиз, виявлені на гільзах сліди найчастіше придатні для перевірки й поміщення в масиви дактилоскопічних обліків.

Зокрема, на території Луганської області за фактом посягання на життя працівників міліції був затриманий гр. А., у якого було вилучено два пістолети «ТТ». На одному з патронів, що був у магазині пістолета «ТТ» серії УА № 2222, 1945 року виготовлення, після обробки дактилоскопічним порошком «Малахит» було виявлено слід пальця руки, у якому відобразився фрагмент центрального потоку завиткового папілярного візерунка. У процесі дослідження було встановлено, що цей слід був залишений на патроні не гр. А., після чого слід направлено для вміщення в масив дактилоскопічного обліку. Згодом перевірка цього сліду за дактилокартою одного із затриманих під час учинення злочину із застосуванням вогнепальної зброї дала позитивний результат [31, с. 90-93].

Виявлення та вилучення на стріляних гільзах слідів дактилоскопічного походження, а також перевірка гільз за масивами кулегільзотек дає змогу проводити перевірку сліду пальця руки за масивами дактилоскопічних обліків. За допомогою кулегільзотек можна встановити факт учинення іншого кримінального правопорушення із застосуванням цього самого екземпляра зброї або конкретний екземпляр зброї, застосований під час учинення цього кримінального правопорушення, але якщо зброю злочинець знищив, то розкриття кримінального правопорушення силами балістичних обліків стає неможливим. Водночас виявлений на гільзі слід руки, уміщений до дактилоскопічного обліку, будуть постійно перевіряти за дактилокартами осіб, що підлягають постановці на дактилоскопічний облік, що значно підвищує

шанси встановити особу, причетну до вчинення кримінального правопорушення [29, с. 293-296].

Вирішальне значення під час проведення криміналістичних досліджень мають кількісна характеристика об'єкта та його якісний стан, наявність або відсутність підозрюваного й порівняльних зразків, оскільки в першому випадку може бути отримана доказова інформація (наприклад, шляхом молекулярно-генетичного дослідження (ДНК-аналізу) об'єкта, вилученого на місці події), а в другому – необхідна пошукова інформація, одержана переважно за допомогою методів мікроскопії, імунологічних і цитологічних методів встановлення групової та статевої приналежності, одорологічних досліджень.

Прикладом ефективності застосування комплексу методів дослідження за фактом убивства з використанням вогнепальної зброї є така інформація: у травні 2003 року в Оболонському районі м. Києва невідома особа завдала смертельного поранення гр. Н. Під час огляду місця події було вилучено пістолет системи «ТТ». Спусковий гачок і рукоятка пістолета були щільно замотані тканиною білого кольору. Зброю доставили на дослідження до ДНДЕКЦ МВС України.

Під час огляду зброї в косопадаючому освітленні й під мікроскопом слідів пальців рук і мікроволокон виявлено не було. У лабораторії з пістолета відібрали запахові сліди. Після цього оперативно на тканині було виявлено піт і визначено його групову належність. Визначено також ДНК-профіль і статеву належність за виявленими епітеліальними клітинами¹.

Таким чином, визначення групової приналежності слідів поту надало можливість звузити коло осіб, яких перевіряли. Вилучені зі зброї запахові сліди та ДНК-профіль епітеліальних клітин було залучено до банків даних запахових слідів і результатів ДНК-аналізу, що дало змогу перевіряти підозрюваних осіб².

На підставі зазначеного вище можна дійти висновку про доцільність проведення спеціалістами Експертної служби МВС України комплексу

¹ Згідно даних Експертної служби МВС України

² Згідно даних Експертної служби МВС України

досліджень відповідних речових доказів у кримінальних провадженнях щодо кримінальних правопорушень, учинених із використанням вогнепальної зброї. Фахівці всіх напрямів досліджень мають можливість оглянути речові докази, визначити тактику й послідовність проведення експертиз, для чого наявне сучасне обладнання, створено банки даних балістичних об'єктів, дактилоскопічної інформації, запахових слідів і результатів ДНК-аналізу з місць нерозкритих злочинів та ДНК-профілів осіб, причетних до вчинення злочинів.

Комплексне проведення досліджень балістичних об'єктів під час розслідування кримінальних правопорушень, учинених із використанням вогнепальної зброї, доцільно проводити в такій послідовності:

- 1) дактилоскопічне дослідження (візуальний огляд зброї, виявлення та фіксація слідів без вилучення);
- 2) вилучення мікрооб'єктів з речових доказів (мікрОВОлокна, волосся тощо) та їх подальше дослідження;
- 3) вилучення запахових слідів і проведення одорологічних досліджень;
- 4) виявлення продуктів пострілу на предметах-носіях фізико-хімічними методами (одязі, рукавичках, змивах з рук підозрюваного);
- 5) встановлення групової приналежності слідів поту (на масках, рукавичках, одязі, недопалках цигарок);
- 6) морфологічне дослідження волосся;
- 7) молекулярно-генетичне дослідження (визначення ДНК-профілю епітеліальних клітин);
- 8) судово-балістичне дослідження;
- 9) занесення вилучених об'єктів до масивів відповідних криміналістичних обліків.

Запропонований поетапний підхід до комплексного дослідження речових доказів у кримінальних провадженнях, пов'язаних із застосуванням вогнепальної зброї, сприятиме їх ефективному розкриттю та розслідуванню.

Підбиваючи підсумки, зауважимо, що більшість окреслених проблемних питань взаємодії слідчого з підрозділами Експертної служби МВС України потребують комплексного підходу до їх вирішення, з огляду на внесення змін до КПК України, відомчих нормативно-правових актів, а також можуть бути узгоджені в процесі співпраці й обміну досвідом між працівниками зазначених відомств під час проведення спільних нарад, семінарів, конференцій тощо.

3.2. Використання балістичного обліку Експертної служби МВС України під час проведення судово-балістичних експертиз

У сучасних умовах розслідування різних видів кримінальних правопорушень, вчинених із застосуванням вогнепальної зброї, значущим є складний процес досліджень, пов'язаних з ототожненням зброї та набоїв до неї, які проводять судові експерти згідно з визначеною в КПК України процедурою – проведення судової експертизи.

Теоретичні засади інституту судової експертизи в кримінальному провадженні висвітлено в працях знаних учених, зокрема: Т. В. Аверьянкової [5], В. Д. Арсеньєва [8, с. 6-12], Л. Ю. Ароцкера [7, с. 70-75], Р. С. Белкіна [12], В. Г. Гончаренка [38], А. В. Іщенка [62, с. 3-5], Н. І. Клименко [65], Б. А. Матийченка [100, с. 88-106], І. В. Пирога [133], О. Г. Рувіна [172], М. Я. Сегая [167, с. 25-32], Е. Б. Сімакової-Єфремян [169], І. Я. Фрідмана [186, с. 31-36], О. Р. Шляхова [198, с. 10-18], М. Г. Щербаковського [199, 200], М. П. Яблокова [202, с. 18-19] та ін.

Згідно зі ст. 242 КПК України, експертизу проводять експертна установа, експерт або експерти, яких залучають сторони кримінального провадження, або слідчий суддя за клопотанням сторони захисту у випадках і порядку, передбачених ст. 244 КПК України, якщо для з'ясування обставин, що мають

значення для кримінального провадження, необхідні спеціальні знання. Не допускається проведення експертизи для з'ясування питань права [97].

Стаття 243 КПК України регламентує порядок залучення експерта. Експерта залучають у разі наявності підстав для проведення експертизи за дорученням сторони кримінального провадження. Сторона захисту має право самостійно залучати експертів на договірних умовах для проведення експертизи, зокрема обов'язкової. Експерт може бути залучений слідчим суддею за клопотанням сторони захисту у випадках і порядку, передбачених ст. 244 КПК України [98].

Підставою для проведення експертизи відповідно до чинного законодавства є процесуальний документ про призначення експертизи, складений уповноваженою на те особою (органом), або договір з експертом чи експертною установою, укладений за письмовим зверненням особи у випадках, передбачених законом, у якому обов'язково зазначають її реквізити, номер справи або кримінального провадження або посилання на статтю закону, у якій передбачено надання висновку експерта, перелік питань, що підлягають вирішенню, а також об'єкти, що підлягають дослідженню (п. 1.8 Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень від жовтня 1998 року № 53/5) [55].

Результати проведення експертизи викладають у письмовому документі – висновку експерта.

Найтипівішою під час досудового розслідування є ситуація, коли судові експертизи в кримінальному провадженні, зокрема судово-балістичну експертизу, проводять на підставі постанови слідчого.

Вивчення кримінальних проваджень засвідчило, що під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із використанням вогнепальної зброї, проводили: судово-балістичну експертизу (98,8 %); судово-трасологічну експертизу (93,0 %); судово-дактилоскопічну експертизу (89,5 %); судово-медичну експертизу (98,8 %); судово-одорологічну експертизу (15,1 %); молекулярно-генетичну експертизу (36,1 %) (додаток Б).

Поняття, завдання, види судової експертизи, що проводять з метою дослідження вогнепальної зброї та слідів її застосування, потребують окремого дослідження, адже є певні розбіжності в тлумаченні окреслених вище питань.

Важливим відомчим нормативно-правовим документом, що визначає організаційно-правові й науково-методичні засади проведення судових експертиз, є Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень, затверджена наказом Міністерства юстиції України від 8 жовтня 1998 року № 53/5 [55]. Згідно з п. 1.2 цієї Інструкції, серед основних видів (підвидів) криміналістичних експертиз визначено експертизу зброї та слідів і обставин її використання.

Відповідно до цієї Інструкції (п. 4) [55], експертизу зброї та слідів її використання поділяють на:

- дослідження вогнепальної зброї та бойових припасів до неї;
- дослідження слідів зброї, слідів пострілу та ситуаційних обставин пострілу;
- дослідження холодної зброї;
- дослідження зброї з некінетичним принципом ураження;
- дослідження гранатометів і ствольної артилерійської зброї;
- дослідження ракетно-реактивної зброї.

До основних завдань досліджень вогнепальної зброї та бойових припасів до неї належать:

- установлення приналежності об'єктів до вогнепальної зброї або конструктивно подібних до неї стріляючих виробів;
- установлення приналежності об'єктів до боєприпасів вогнепальної стрілецької зброї або конструктивно подібних до них виробів;
- визначення виду, системи (моделі) й калібру вогнепальної зброї та боєприпасів до неї, а також конструктивно подібних до них виробів;
- з'ясування стану (справності) зброї, боєприпасів до неї та придатності їх до стрільби;

- установлення способу виготовлення або факту переробки вогнепальної зброї, боєприпасів до неї та конструктивно подібних до них виробів;
- встановлення приналежності об'єктів до частин (деталей) вогнепальної зброї тощо.

Об'єктами досліджень є вогнепальна зброя та подібні до неї стріляючі пристрої з ураженням цілі за рахунок кінетичної енергії стріляного снаряда як фізичного тіла, а також бойові припаси до вогнепальної зброї (п. 4.2 Інструкції [55]).

Головними завданнями досліджень слідів зброї, слідів пострілу та ситуаційних обставин пострілу є установлення:

- за слідами на стріляних кулях, шроті, картечі, гільзах конкретного екземпляра вогнепальної зброї або конструктивно подібного до неї виробу;
- можливості пострілу без натискання на спусковий гачок за певних умов (наприклад, у разі падіння зброї на ґрунт, підлогу тощо);
- обставин, пов'язаних із використанням зброї або конструктивно подібних до неї виробів (факту стрільби після останнього чищення та змащування зброї, кількості пострілів, відстані, з якої стріляли, напрямку пострілу, взаємного розміщення зброї та перешкоди тощо) тощо (п. 4.3 Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 8 жовтня 1998 року № 53/5 [55]).

Висвітливши особливості нормативно-правової регламентації «експертизи зброї та слідів її використання» відповідно до відомчих нормативно-правових документів Міністерства юстиції України, вважаємо необхідним розглянути особливості нормативно-правового регулювання проведення судово-балістичної експертизи (експертизи зброї та слідів й обставин її використання) згідно з нормативно-правовою регламентацією Експертної служби МВС України.

Положення про Експертно-кваліфікаційну комісію МВС та атестацію судових експертів Експертної служби МВС України, затверджене наказом

МВС України від 21 вересня 2020 року № 675 [137], регламентує види судової експертизи й експертних спеціальностей, за якими присвоюють кваліфікацію судового експерта працівникам Експертної служби МВС України.

Нормативно-правові акти Експертної служби МВС України регламентують такий вид судової експертизи, як «експертиза зброї», що охоплює експертні спеціальності відповідно до їхніх індексів:

3.1. «Балістичне дослідження вогнепальної зброї та бойових припасів до неї»

3.2. «Балістичне дослідження слідів зброї, слідів пострілу та ситуаційних обставин пострілу»

3.3. «Дослідження холодної зброї»

3.4. «Дослідження зброї з некінетичним принципом ураження»

3.5. «Дослідження гранатометів та ствольної артилерійської зброї».

Отже, питання визначення назви й предмета судової експертизи, яка досліджує вогнепальну зброю та бойові припаси до неї, сліди зброї, сліди пострілу тощо, є дискусійним і потребує уваги дослідників. На підставі аналізу підзаконних нормативно-правових актів необхідно з'ясувати тлумачення цього питання в законодавчих джерелах.

Згідно зі ст. 8 Закону України «Про судову експертизу» 1994 року [158], методики проведення судових експертиз (крім судово-медичних і судово-психіатричних) підлягають атестації та державній реєстрації в порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України.

Третій розділ Реєстру методик проведення судових експертиз, ведення якого покладається на Міністерство юстиції України [162], присвячений експертизі (експертній спеціальності) – «Балістична експертиза» (3.1. «Дослідження вогнепальної зброї та слідів її складових деталей», 3.2. «Дослідження боєприпасів слідів пострілу», 3.3. «Дослідження ситуаційних обставин пострілу»).

Під час нашого дослідження ми будемо використовувати термін «судово-балістична експертиза», однак акцентуємо на актуальності досліджень в

окресленому вище напрямі для формування однозначної узгодженої термінології.

Важливим нормативно-правовим документом, що регламентує організацію проведення судових експертиз в Експертній службі МВС України, є Інструкція з організації проведення та оформлення експертних проваджень у підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України, затверджена наказом МВС України від 17 липня 2017 року № 591 [56].

Використання оперативно-пошукових та інформаційно-довідкових колекцій під час проведення судово-балістичної експертизи має підґрунтям алгоритм організації проведення судової експертизи й експертного дослідження. Цей алгоритм визначений в Інструкції з організації проведення та оформлення експертних проваджень у підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України, затвердженій наказом МВС України від 17 липня 2017 року № 591 [56].

Зокрема, під час проведення судово-балістичної експертизи на початковій стадії попереднього дослідження судовий експерт здійснює оцінювання наданих матеріалів, формує загальне уявлення про досліджувані об'єкти, явища, події, їхні ознаки, формулює гіпотез та планує експертне дослідження. Під час проведення попереднього дослідження судовий експерт ознайомлюється з наданими матеріалами, об'єктами дослідження (досліджуваними та порівняльними), вивчає питання необхідності порушення клопотань щодо надання додаткових матеріалів і зразків, вчинення інших дій, пов'язаних із проведенням експертизи. Під час здійснення такої діяльності експерт з метою підготовки до експертного дослідження може звертатися до оперативно-пошукових та інформаційно-довідкових колекцій.

Важливим є використання судовим експертом даних балістичного обліку Експертної служби МВС України на стадії роздільного дослідження, коли проводять усебічне й повне вивчення властивостей та ознак досліджуваних об'єктів, явищ, процесів. Зокрема, під час проведення роздільного дослідження судовий експерт вивчає ознаки й властивості кожного з досліджуваних об'єктів,

явищ, процесів, визначає аналоги серед певних груп виробів, речовин, явищ тощо з метою визначення умов проведення експертного експерименту. Для виконання цього завдання важливим є використання даних балістичного обліку.

На стадії експертного експерименту судовий експерт установлює механізм слідоутворення, взаємодію певних частин механізмів – об'єктів дослідження, виявляє причиновий зв'язок між певними явищами та процесами, отримує зразки для порівняльного дослідження. Під час проведення експертного експерименту судовий експерт здійснює: відтворення певних умов, максимально наближених до тих, у яких відбувалося формування досліджуваних об'єктів, явищ і процесів; перевірку експертних версій, що виникли на попередніх етапах дослідження, отримання даних, необхідних для вирішення поставлених запитань; ілюстрування перебігу й результатів проведеного експерименту; оцінювання результатів експерименту з погляду індивідуальності та стійкості відображення виявлених ознак досліджуваних об'єктів, явищ, процесів; формування проміжних висновків; дотримується вимог, які висувають до проведення експертного експерименту, щодо ужиття заходів із запобігання руйнуванню об'єктів дослідження; створення умов, максимально наближених до тих, у яких відбувалося формування досліджуваних об'єктів, явищ і процесів; експеримент проводить до отримання результату, достатнього для проведення порівняльного дослідження, проте не менше ніж три рази.

На стадії порівняльного дослідження судовий експерт установлює ознаки схожості (тотожності) та (або) розбіжності (відмінності) досліджуваних об'єктів, явищ і процесів. Під час проведення порівняльного дослідження судовий експерт порівнює: встановлені загальні ознаки досліджуваних об'єктів, явищ і процесів; встановлені окремі ознаки досліджуваних об'єктів, явищ та процесів; порівняння загальних й окремих ознак здійснює одним або кількома способами: зіставлення, накладення або суміщення; формування проміжного висновку про наявність чи відсутність тотожності (схожості) та (або)

розбіжності (відмінності); ілюстрування результатів порівняльного дослідження.

На стадії оцінювання результатів проведеного дослідження та формулювання висновків судовий експерт здійснює комплексне оцінювання результатів, наукове обґрунтування походження встановлених ознак, формулювання висновків.

На стадії оформлення результатів проведеного експертного дослідження судовий експерт складає висновок відповідно до встановленої форми, виготовляє ілюстративний або додатковий матеріал, який додають до складеного висновку (додатки до висновку).

Результати проведеного анкетування експертів підтверджують отримані теоретичні висновки. Так, на запитання: «на якій стадії експертного дослідження судовий експерт звертається до балістичного обліку, а саме оперативно-пошукових та інформаційно-довідкових колекцій» – отримано такі відповіді (додаток А): на початковій стадії попереднього дослідження (91,7 % опитаних); на стадії роздільного дослідження (75,0 %); на стадії експертного експерименту (66,7 %); на стадії порівняльного дослідження (65,0 %); на стадії оцінювання результатів проведеного дослідження та формулювання висновків (67,5 %); на стадії оформлення результатів експертного дослідження (27,5 %).

Проілюструємо отримані теоретичні положення прикладом щодо використання даних балістичного обліку Експертної служби МВС України під час проведення судово-балістичної експертизи з використанням методу моделювання для вирішення питання щодо встановлення приналежності кулі та гільзи до одного патрона [121, с. 110-116].

Виносячи постанову про призначення балістичних експертиз, слідчий переважно ставить питання класифікаційного й ідентифікаційного характеру (з якого типу та виду зброї було вистріляно вилучені під час огляду місця події кулі та гільзи; з одного чи кількох екземплярів зброї вони були відстріляні тощо). Ці питання є найважливішими передусім тоді, коли вогнепальну зброю не знайдено. На практиці непоодинокими є випадки, коли з тіла потерпілої

особи вилучають кулі, а під час огляду місця події – гільзи. На жаль, питання, що ставлять на вирішення судово-балістичних експертиз, які виконують експерти, є переважно одноманітними. Водночас експерти-балісти у своїй практичній діяльності застосовують не всі можливі й доцільні методи вирішення питань експертизи.

Зокрема, слідчі майже не ставлять питання, а експерти майже не вирішують їх стосовно встановлення приналежності кулі й гільзи до одного патрона (встановлення цілого за частинами). Вирішення цього питання надає можливість встановити, чи було застосовано під час учинення злочину один екземпляр зброї чи більше, а також довести причетність підозрюваної особи до вчиненого злочину, якщо в неї буде вилучено частину стріляного патрона (кулю чи гільзу), передусім тоді, коли під час учинення злочину було застосовано револьвер.

У постанові про призначення експертизи слідчий може постановити такі питання: «Чи належали вилучені кулі й гільзи до одного патрона?», «Чи не становила до пострілу кулі й гільзи один патрон?» тощо.

Практика вивчення балістичних експертиз, які виконані в обласних експертних підрозділах, засвідчує: якщо слідчий сформулює в постанові питання на зразок: «Чи не належали вилучені кулі й гільзи до одного патрона?», «Чи не становили до пострілу кулі й гільзи один патрон?», то експерти не можуть вирішити ці питання й дають стандартну відповідь: «Відповісти на питання: чи не становили до пострілу один патрон надані куля й гільза, не видалося можливим з обставин, що викладені в дослідницькій частині висновку». Водночас аналіз описання в дослідницьких частинах висновку дає підстави стверджувати, що експерти не достатньо ретельно проводять вивчення об'єктів на стадії детального дослідження. Сліди взаємодії кулі з гільзою не вивчають. Найтипніше описання цих слідів у висновках таке: «У зв'язку з тим, що під час пострілу на ведучій частині кулі відтворилися сліди взаємодії з каналом ствола, сліди від контакту кулі з гільзою не збереглися». Відсутність

слідів взаємодії кулі з гільзою дає підстави експертам дійти висновку: «Встановити ... не видається можливим».

Інформація за цим видом дослідження в наявній довідково-методичній літературі є розрізненою та неповною. Під час вирішення цих питань експерти-балісти користуються методиками, що запропоновані деякими авторами й іншими загальними методиками встановлення цілого за частинами. Проте ці методики придатні для використання переважно в таких випадках:

- коли наявні спільні сліди корозії чи якісь ушкодження на поверхні кулі та гільзі, що мають характерні індивідуальні ознаки, за якими можна встановити, що до пострілу ці об'єкти становили одне ціле;

- у разі чіткої та індивідуальної вираженості слідів керніння чи обтиску на кулі й гільзі [129]. Однак, на наш погляд, сліди керніння та обтиску (статичні сліди) мають характер загальних ознак, які виражені в топографії їх розміщення та глибині вдавненості, що не дає підстави, за поодинокими винятками, для категоричного вирішення питання про приналежність частин до одного цілого. Значно інформативнішими є динамічні сліди, питання дослідження яких на оболонкових кулях з метою встановлення цілого за частинами в сучасній літературі висвітлено фрагментарно [184].

З метою покращення ефективності проведення досліджень у цьому напрямі експерти відділу балістичних і трасологічних досліджень ДНДЕКЦ МВС України розробили та впровадили в практичну діяльність методику дослідження патронів, у яких оболонкові кулі з'єднуються з гільзами способом тісної посадки, керніння та обтиску. Так, експерти відділу виконали низку таких експертиз із позитивними висновками про те, що надані куля та гільза до пострілу становили один патрон (у цих випадках зброю не було вилучено). У зазначених експертизах проводили дослідження 7,62 мм патронів зразка 1930/33 років до пістолета Токарева «ТТ» та 9 мм патронів до пістолета Макарова «ПМ» саме за динамічними слідами.

Розроблена методика ґрунтується на загальнокриміналістичному методі отримання експериментальних зразків для порівняння за допомогою

моделювання. Моделювання здійснюють шляхом отримання копії слідів внутрішньої поверхні дульця гільзи на експериментальній моделі кулі, яку виготовлено з м'якого металу, твердість якого значно менша за твердість матеріалу гільзи.

Підстави для розроблення методу передбачають, що під час спорядження (монтажу) патрона в процесі його виробництва та під час пострілу куля знаходиться в статичній і динамічній взаємодії з гільзою, унаслідок чого на її поверхні залишаються певні сліди. Під час монтажу патрона куля задньою частиною вміщується в дульце гільзи на необхідну для кожного виду патрона глибину. Переміщення кулі відбувається вздовж її поздовжньої осі, і на поверхні її ведучої частини залишаються мікротраси у вигляді паралельних відносно поздовжньої осі кулі валиків і борозенок. На межі закінчення траси, розміщеної на рівні верхньої частини дульця гільзи, здебільшого залишаються мікроскопічні скупчення (напливи) металу. Розміри цих напливів більші відповідно до глибини борозни.

Під час проведення пострілу куля спочатку рухається прямолінійно та до виходу з корпусу гільзи, не ушкоджує залишених на поверхні під час монтажу трас. До речі, мікроскопічним дослідженням внутрішньої поверхні дульця гільз було встановлено, що найповніші та найінформативніші сліди на кулях залишає саме кромка дульця, де є чимало мікроскопічних виступів різної форми та розмірів. Такий характер взаємодії кулі з гільзою майже не залежить від способу з'єднання (методом тісної посадки, керніння та обтиску, однак під час обтиску та керніння на кулі виникають додаткові сліди.

Теоретично сліди взаємодії поверхні кулі з внутрішньою поверхнею гільзи мають лишитися на частинах усіх видів патронів. Під час вивчення значної кількості експериментально відстріляних куль, які надходили на перевірку до відділу балістичних досліджень, а також куль, які знаходяться в колекції центральної кулегільзотеки (нині – балістичного обліку), було встановлено, що такі сліди залишаються майже на всіх кулях, незалежно від їх

типу та калібру, хоча значна кількість цих слідів пошкоджується під час проходження кулі каналом ствола чи під час контакту з перешкодою.

Водночас не всі ці сліди утворюють індивідуально-характерний комплекс особистих ознак, що не завжди дає змогу встановити ціле за частинами. Майже неможливо провести такі дослідження щодо малокаліберних патронів кільцевого запалення калібру 5,6 мм. Зазначене пов'язано з тим, що частина кулі, на якій під час монтажу залишилися сліди обтиску гільзи, під час виконання пострілу внаслідок дії високого тиску порохових газів на донну частину розплескується і вступає в повний контакт з поверхнею каналу ствола зброї. Потрібні для дослідження сліди в цей момент руйнуються. Тому експертам-балістам під час вирішення питань, пов'язаних із встановленням цілого за частинами, необхідно уважніше й ретельніше вивчати сліди, що є неможливим без усвідомлення процесу й характеру їх утворення.

Розроблену нами методику не можна розглядати як цілком нову, проте в аспекті отримання експериментальних зразків слідів взаємодії на моделі кулі вона принципово відрізняється від запропонованих раніше. У роботі В. В. Філіпова [184] для отримання експериментальних зразків запропоновано заливати в гільзу розплавлений свинець, після чого за допомогою пристрою для демонтажу патронів його вилучають і досліджують отримані сліди взаємодії. Динамічні траси, які залишаються на моделі кулі, за механізмом утворення мають спрямування згори донизу (відносно головної частини кулі). У запропонованій нами методиці отримані траси мають спрямування знизу вгору, що відповідає механізму їх утворення на кулях під час монтажу патрону в процесі його виробництва.

Методика проведення експертного дослідження щодо встановлення приналежності кулі й гільзи до одного патрона передбачає кілька стадій, аналогічних за змістом і завданнями до стадій традиційних криміналістичних експертиз (ідентифікаційних та встановлення цілого за частинами).

По-перше, слід визначити, чи належать надані на дослідження об'єкти (кулі й гільзи) до одного виду й типу патрона (встановити їх групову й родову

приналежність). У разі надходження на дослідження кількох об'єктів їх слід розділити за певними групами. Дослідженню й зіставленню підлягають об'єкти тільки однієї групової приналежності. Для цього використовують загальнородові ознаки об'єктів, як-то: тип і зразок патрона, калібр, спосіб з'єднання кулі з гільзою тощо. Не доцільно, наприклад, проводити дослідження кулі калібру 9 мм «ПМ» з гільзами калібру 9 мм «Браунінг», «Люгер» тощо, оскільки цілком очевидно, що вони принципово не могли бути складовими одного патрона. У разі неспіввідносності куль з гільзами за груповою приналежністю, на цій стадії експерт повинен сформулювати категоричний негативний висновок. Посиленої уваги потребує дослідження переспоряджених патронів, оскільки не виключеною є можливість їх саморобного переспорядження як штатними, так і саморобними частинами патронів.

За допомогою мікроскопа (зі збільшенням не менше ніж 16 крат) вивчають поверхню кулі та внутрішню поверхню дульця гільзи з метою встановлення наявності первинних і вторинних слідів та відокремлення від них слідів взаємодії кулі з гільзою. Такі сліди починаються переважно від донної частини кулі й закінчуються напливами металу на одному рівні по колу поверхні кулі. Розташовані вони переважно на ділянках між слідами полів нарізів у вигляді трас, паралельних поздовжній осі кулі.

Якщо дослідженню підлягає куля, яка раніше була з'єднана з гільзою способом керніння, ретельно вивчають наявність трас у дні заглибин від керніння. Внутрішня поверхня сліду від керна під час пострілу не контактує з поверхнею ствола, тому там можна виявити траси, залишені внутрішньою поверхнею дульця гільзи, придатні для ідентифікації (саме за такими слідами виконано одну з експертиз із позитивним результатом). Топографічне розташування слідів від керніння мало характер загальних ознак.

Експериментальні зразки отримують у такий спосіб:

- виготовляють виключно з м'якого металу (можливе використання олова, припою на основі олова, свинцю тощо) модель кулі (циліндр) висотою 20–30 мм діаметром на 0,5 мм більше за діаметр кулі;

– модель втискують у дульце гільзи на глибину 5–7 мм (згідно з конструктивними особливостями й розмірами патрона) за допомогою преса або лещат, а потім витягують в один прийом, дотримуючись напрямку руху вздовж осі гільзи під час усіх зазначених операцій. Слід застерегти, щоб не пошкодити сліди від зброї, які розташовані на донній частині гільзи. Для уникнення цього гільзу необхідно обгорнути прокладкою з м'якого матеріалу. Кількість отриманих моделей необмежена і залежить від якості отриманих слідів на них;

– здійснюють порівняння слідів, які залишилися від внутрішньої поверхні дульця гільзи на поверхні експериментального циліндра, зі слідами на кулі. Необхідно враховувати твердість матеріалу циліндра, оскільки на його поверхні сліди від контакту з внутрішньою поверхнею дульця гільзи будуть більше вираженими, ніж на досліджуваній кулі. Крім того, на поверхні циліндра можуть відобразитися дрібні траси (валики й борозенки), які не буде або вони будуть слабо вираженими на кулі. Цей факт можна пояснити відмінністю твердості матеріалів експериментального циліндра й оболонки кулі (матеріалу кулі, якщо вона не має оболонки).

Одна з переваг методу дослідження полягає в тому, що метод є неруйнівним і надає можливість виготовити необхідну кількість зразків [121, с. 110-116].

Отримані під час експертного дослідження об'єкти (зокрема експериментальні) не лише сприяють реалізації конкретного завдання, поставленого перед судово-балістичною експертизою; вони є предметом балістичного обліку, можуть бути використані в подальшій діяльності з розкриття, розслідування та попередження кримінальних правопорушень, учинених із використанням вогнепальної зброї.

Відповідно до Інструкції з організації функціонування криміналістичних обліків Експертної служби МВС України, затвердженої наказом МВС України від 10 вересня 2009 року № 390, результати дослідження балістичних об'єктів повинні бути внесені до балістичного обліку Експертної служби МВС України – оперативно-пошукової чи інформаційно-довідкової колекції.

Використовувати балістичний облік Експертної служби МВС України важливо й під час проведення криміналістичної ідентифікаційної експертизи як виду судово-балістичної експертизи.

Ідентифікаційні судово-балістичні експертизи спрямовані на вирішення питань, пов'язаних, по-перше, з ототожненням зброї (наприклад, питання про те, чи з цієї зброї стріляна куля; з однієї чи різних екземплярів зброї стріляні гільзи); по-друге, з ототожненням боєприпасів за слідами керніння на гільзі та кулі (наприклад, чи становили єдине ціле куля та гільза, вилучені в різних місцях); по-третє, зі встановленням групової приналежності зброї, боєприпасів чи їх частин (наприклад, визначення системи зброї за видом боєприпасу або за слідами на стріляних з неї кулях чи гільзах; визначення боєприпасу за цими слідами).

Судово-балістичну експертизу може бути призначено для дослідження боєприпасів до вогнепальної зброї та спрямовано на встановлення чи відсутності певного зв'язку між виявленими на місці події та вилученими в підозрюваного боєприпасами. Наприклад, шляхом дослідження набоїв або їх частин (куль, гільз, шроту, картечі, клейтухів-концентраторів тощо) можна встановити, що їх виготовлено чи споряджено на одному заводі, в одному році, за допомогою одного й того самого приладу або матеріалу. Доказове значення такого встановлення групової приналежності значно менше, ніж під час конкретного ототожнення, однак з метою одержання інформації оперативного характеру або ж як опосередкованого підтвердження певних фактів вона може відігравати значну роль у розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень. До об'єктів, які можуть досліджувати під час експертизи, можна віднести вогнепальну зброю та її складові, боєприпаси та їх частини (набої, кулі, гільзи, шріт, картеч, клейтухи, клейтухи-концентратори, прокладки), а також різноманітні предмети зі слідами пострілу. Одним із найважливіших засобів розкриття кримінальних правопорушень, які доволі часто трапляються, є ідентифікація зброї, застосованої на місці події, за слідами

на стріляних із неї елементів (кулях, шроті, картечі, клейтухах-концентраторах) [6, с. 296-298].

Під час проведення ідентифікаційних балістичних досліджень використання даних балістичного обліку є обов'язковим, зокрема такого його виду, як автоматизований. Під час розкриття та розслідування кримінальних правопорушень, учинених із застосуванням вогнепальної зброї, у низці випадків, коли всі інші оперативно-розшукові заходи та слідчі (розшукові) дії не забезпечили належного результату, саме завдяки ідентифікаційній судово-балістичній експертизі вдається викрити винних у вчиненні кримінальних правопорушень, а тому значення такої експертизи, безумовно, вагоме, оскільки саме внаслідок її проведення можна одержати й перевірити докази у справі, а також відтворити картину події, яка має бути обов'язково встановлена. На сучасному рівні розвитку криміналістичної техніки й судової балістики з наявними в її «арсеналі» методами, засобами та методиками є широке коло можливостей, які можна використовувати за допомогою експертного дослідження. Порівняно з минулими десятиліттями, потрібних результатів під час проведення судово-балістичної експертизи можна досягти з вищими достовірністю, ефективністю та швидкістю. Безперечно, майбутнє ідентифікаційної судово-балістичної експертизи полягає в її подальшій автоматизації, однак, з огляду на ситуацію, що склалася, найефективніші автоматизовані інформаційно-пошукові системи потрібно вдосконалювати шляхом усунення їхніх недоліків і впроваджувати в роботу експертних підрозділів й освітній процес для підготовки майбутніх фахівців експертної спеціалізації [6, с. 302].

Однак, поряд із цими актуальними питаннями, важливою є і проблема відповідності судово-балістичних експертиз високим міжнародним стандартам, тобто сертифікації експертних лабораторій [32, с. 5-9].

Обов'язки з криміналістичного забезпечення діяльності правоохоронних органів й отримання за допомогою спеціальних знань і технічних засобів

інформації, що має значення для реалізації завдань кримінального судочинства, виконують експертні підрозділи та служби.

Діяльність Експертної служби МВС України охоплює залучення до проведення огляду місця події, вилучення речових доказів, проведення лабораторних досліджень, ведення криміналістичних обліків, інтерпретацію отриманої інформації та представлення висновків експертів до органів досудового розслідування, прокуратури й суду. Зазначена діяльність потребує використання як інструментальних методів з визначеними та чіткими результатами, так і проведення ситуаційних досліджень, а також різних видів порівняльних досліджень, які є суб'єктивними за своєю сутністю, проте їх можуть проводити до отримання послідовного результату різні експерти-криміналісти [123].

Досягнення цієї мети забезпечують шляхом упровадження в усіх експертних лабораторіях системи управління якістю, що відповідає вимогам стандарту ДСТУ ISO/IEC 17025.

Однією з основних вимог Європейської мережі криміналістичних наукових установ (ENFSI), постійним членом якої з 2002 року є ДНДЕКЦ МВС України, є акредитація її членів відповідно до вимог міжнародного стандарту ISO/IEC 17025.

Акредитація експертних лабораторій – це формальне визнання третьою (незалежною) стороною їхньої компетентності в наданні визначених законодавством послуг: виконанні експертиз, досліджень, веденні криміналістичних обліків тощо. З позицій оцінювання відповідності акредитацію застосовують до постачальників послуг, таких як метрологічні лабораторії, випробувальні (дослідні, аналітичні) лабораторії, інспекційні органи й органи із сертифікації. Формальне визнання своєї компетенції експертна лабораторія отримує після оцінювання певного виду послуг, які вона надає, щодо їх відповідності вимогам, визначеним в атестаті акредитації (свідоцтві) стандартів.

Мета процесу акредитації полягає в наданні незалежного підтвердження того, що експертна лабораторія (центр) компетентна для проведення досліджень. У законодавчо регульованих сферах функціонування держави (обов'язкова сертифікація, оборонна промисловість, правоохоронна діяльність тощо) лабораторії в попередні роки мали право проводити певні роботи на підставі рішень органів державної влади. У разі вирішення спірних питань висновки таких лабораторій вважали компетентними. Такий спосіб призначення лабораторій називали «за домовленістю». Він досі поширений у різних країнах, однак дискредитував себе, тож поступово його витісняють із загальноприйнятої практики.

В Україні 2003 року було прийнято зміни й доповнення до Закону України «Про метрологію та метрологічну діяльність», на підставі яких (ст. 20) усі роботи, які виконують лабораторії за дорученням органів прокуратури та правосуддя, віднесені до сфери Державного метрологічного нагляду. На законодавчому рівні було визначено, що експертні лабораторії всіх правоохоронних органів мають пройти акредитацію на право проведення вимірювань, робочі місця експертів атестовані, а всі засоби вимірювальної техніки, які використовують у процесі досліджень, повинні проходити періодичні перевірки або атестації [153].

Нині Закон України «Про метрологію та метрологічну діяльність» 2014 року (ст. 3) визначає [154], що до сфери законодавчо регульованої метрології належить перелік видів діяльності, зокрема й «роботи, що виконуються за дорученням органів досудового розслідування, органів прокуратури та судів» [154].

Одночасно з набранням чинності на території України міжнародним стандартом ISO/IEC 17025 (ДСТУ ISO/IEC 17025-2001 «Вимоги до компетентності випробувальних та калібрувальних лабораторій») [36, с. 33-35] скасовано ДСТУ 3412-96 «Вимоги до компетентності та незалежності випробувальних лабораторій та порядок їх акредитації» [36, с. 33-36;3].

Однак в Україні нещодавно ще була ситуація, коли один державний орган поєднував такі види діяльності, як стандартизація, сертифікація та акредитація. У міжнародній практиці розмежовують ці види діяльності, щоб уникнути неправомірного обмеження конкуренції на ринку послуг із підтвердження відповідності.

Закон України «Про акредитацію органів відповідності» чітко розмежував функції підтвердження відповідності й акредитації. Результатом цього стало створення 2002 року державної організації – Національного агентства з акредитації України (НААУ), засновником якої стало Міністерство економіки та з питань європейської інтеграції України [3; 143; 36, с. 33-36;3]. Термін «акредитація вимірювальної лабораторії» було замінено на «уповноваження лабораторії на діяльність у Державній метрологічній системі» відповідно до Правил, затверджених наказом Держспоживстандарту України від 29 березня 2005 року № 71.

Отже, НААУ дістало повноваження щодо акредитації органів оцінювання відповідності, а саме: інспекційних органів, органів сертифікації, лабораторій і центрів.

Відповідно до вимог законодавства, усі підрозділи Експертної служби МВС України пройшли процедуру уповноваження (атестації) в Державній метрологічній системі й отримали відповідні свідоцтва (атестати), а лабораторія відділу експертизи зброї та трасологічної експертизи ДНДЕКЦ МВС України 6 серпня 2002 року була акредитована НААУ на компетентність і незалежність у державній Системі сертифікації УкрСЕПРО на відповідність вимогам ДСТУ 3412-96.

Наказом Держспоживстандарту України від 9 квітня 2004 року № 75 ДНДЕКЦ МВС України був призначений, а наказом від 11 серпня 2005 року № 209 уповноважений органом із сертифікації зброї, набоїв та піротехнічних виробів (свідоцтва № UA.P.151. та № UA.PN.151.) у державній системі сертифікації УкрСЕПРО.

Держспоживстандарт України 2003 року спільно з НААУ прийняв рішення, що надалі акредитацію (переакредитацію) випробувальних лабораторій здійснюватиме НААУ виключно на відповідність вимогам ДСТУ ISO/IEC 17025-2001, а ДСТУ 3412-96 втрачає чинність після закінчення термінів дії атестатів акредитованих лабораторій [124].

Відділ експертизи зброї та трасологічної експертизи ДНДЕКЦ МВС України із 6 серпня 2002 року був акредитованим НААУ відповідно до вимог ДСТУ 3412-96 терміном на три роки (атестат акредитації № UA 6.001.H.878), тому з 2005 року працівники відділу почали впроваджувати систему управління якістю відповідно до вимог ISO/IEC 17025. НААУ здійснює періодичний інспекційний контроль процесу підготовки й подовжило термін дії її атестату № UA 6.001.H.878 до завершення акредитації на відповідність вимогам ISO/IEC 17025.

Для впровадження системи управління якістю в низці випадків експертні лабораторії повинні внести суттєві зміни в організаційно-штатну структуру, проведення додаткових навчань персоналу, а також опанування нових методик і технічних засобів проведення досліджень. У межах ENFSI Комітет з якості та компетенції (QCC ENFSI) надає допомогу судово-експертним установам – членам ENFSI у підготовці до акредитації шляхом узагальнення та поширення позитивного досвіду акредитованих лабораторій, розповсюдження методичних рекомендацій, організації науково-практичних семінарів і проведення переакредитаційних аудитів лабораторій.

Аналіз позитивного досвіду підготовки та проведення акредитації, набутого Центральною лабораторією ФБР (Квонтіко, Вірджинія), Міжрегіональною комп'ютерною лабораторією ФБР і Міжрегіональною лабораторією поліції (Нью-Джерсі), Міжрегіональними ДНК лабораторіями США (Денвер, Атланта), Лабораторіями поліції в Сіетлі, Нью-Йорку, Чикаго; Інститутом криміналістики Нідерландів (NFI), ЦКЛ Швеції (Лінгчопінг, Швеція), ЦКЛ Головної комендатури поліції Республіки Польщі, ЦКД Департаменту поліції Республіки Литви, ЦКД Міністерства юстиції Республіки

Литви, Інститутом судової медицини університету М. Ромеріса (Республіка Литва), Експертним центром поліції Естонії, ДНДІ МВС України й Інститутом пожежної безпеки МНС України, дає підстави для однозначного висновку щодо важливості та практичної корисності акредитації експертних лабораторій.

Акредитація надає експертній лабораторії значних переваг, оскільки, по-перше, наявність у неї атестата акредитації – це доказ компетентності для замовників її послуг (органів суду, прокуратури, досудового розслідування, дізнання тощо), а по-друге – свідченням того, що всім її висновкам можна довіряти.

Одним з основних принципів діяльності підрозділів Експертної служби МВС України є постійне підвищення якості досліджень і жорсткий контроль за достовірністю їх результатів. Високої достовірності результатів досягають завдяки чіткому функціонуванню системи підготовки та перепідготовки персоналу, застосуванню передових методик досліджень, упровадженню сучаснішого устаткування, засобів вимірювальної та випробувальної техніки, якісному та своєчасному проведенню ремонту й налаштування криміналістичного обладнання.

Тому керівництво Експертної служби МВС України прийняло рішення та реалізувало низку заходів щодо підготовки та впровадження системи управління якістю в діяльності всіх науково-дослідних експертно-криміналістичних центрів з метою їх подальшої акредитації за вимогами ISO/IEC 17025 [32, с. 5-9].

З 2012 року лабораторії Експертної служби МВС України, згідно з атестатом про акредитацію, відповідають вимогам ДСТУ ISO/IEC 17025:2017 щодо проведення «балістичних досліджень і випробувань».

Згідно з даними Експертної служби МВС України [32], Національне агентство з акредитації України атестатом про акредитацію засвідчило відповідність лабораторій Експертної служби МВС України вимогам ДСТУ ISO/IEC 17025:2017 щодо проведення «балістичних досліджень і випробувань».

Діяльність підрозділів Експертної служби МВС щодо ведення криміналістичного балістичного обліку охоплює: експериментальний відстріл зброї, з метою отримання зразків куль та гільз зі слідами цієї зброї, лабораторні дослідження цих зразків, а також куль та гільз зі слідами зброї, вилучених за фактами вчинення кримінальних правопорушень, сканування цих об'єктів за допомогою автоматизованих систем та введення додаткової інформації, отримання, аналізування та інтерпретацію отриманих результатів, представлення висновків за результатами перевірок до органів дізнання, досудового слідства, прокуратури та суду.

Зазначена діяльність вимагає використання як інструментальних аналізів, з визначеними та чіткими результатами (визначення розмірних характеристик об'єктів тощо), а також різних видів порівняльних досліджень (методами порівняння, суміщення тощо), котрі є у великій мірі суб'єктивними за своєю природою, але можуть і повинні приводитись до отримання послідовного результату різними експертами-криміналістами.

Досягнення цієї мети забезпечується шляхом упровадження в усіх експертних лабораторіях системи управління, що відповідає вимогам стандарту ДСТУ ISO/IEC 17020 «Оцінювання відповідності. Вимоги щодо діяльності різних типів органів, що здійснюють інспектування».

Цей міжнародний стандарт було розроблено ISO (Міжнародна організація зі стандартизації) та ІЕС (Міжнародна електротехнічна комісія) з метою підтримування довіри до органів, що здійснюють інспектування. Органи з інспектування провадять оцінювання від імені приватних клієнтів, їх головних організацій або державних органів влади, з метою надання інформації щодо відповідності проінспектованих об'єктів регламентам, стандартам, технічним умовам, інспекційним схемам або контрактам. Параметри для інспектування охоплюють питання кількості, якості, безпеки, функціональної придатності, а також неперервної безпечності устаткування або систем, які перебувають в експлуатації. Загальні вимоги, яких ці органи зобов'язані дотримуватися для

того, щоб їхні послуги були визнані клієнтами та контролюючими органами, узгоджені в цьому стандарті.

Акредитація експертних лабораторій — це формальне визнання третьою (незалежною) стороною їх компетентності в наданні визначених законодавством послуг: виконанні експертиз, досліджень, веденні криміналістичних обліків тощо. З точки зору оцінки відповідності, акредитація застосовується до постачальників послуг, таких як вимірювальні лабораторії, випробувальні (дослідницькі, аналітичні) лабораторії, інспекційні органи та органи з сертифікації. Формальне визнання своєї компетенції експертна лабораторія отримує після оцінки певного виду послуг, що надаються нею, на їх відповідність вимогам визначених у атестаті акредитації (свідоцтві) стандартів.

Мета процесу акредитації підрозділу Експертної служби МВС на відповідність стандарту ДСТУ ISO/IEC 17020 полягає в наданні незалежного підтвердження, що ця експертна лабораторія (центр) компетентна для ведення криміналістичного обліку.

Впровадження дієвої системи управління дозволяє забезпечити стабільно високу якість досліджень та перевірок за масивом криміналістичного обліку, зниження витрат часу та матеріальних ресурсів. Відповідний рівень якості може бути забезпечений лише в лабораторії, котра має: досконалу систему управління з чітким розмежуванням функцій персоналу; обладнання, що постійно оновлюється або модернізується у відповідності до нових досягнень науки і техніки; фонд нормативно-методичних та інформаційно-довідкових документів, що своєчасно актуалізується; а також компетентний персонал, який постійно працює над підвищенням свого професійного рівня. Все зазначене є невід'ємними частинами системи управління у відповідності до вимог стандарту ДСТУ ISO/IEC 17020, котра має бути впровадженою в діяльність усіх підрозділів експертної служби МВС України, що забезпечують функціонування криміналістичного балістичного обліку.

3.3. Використання балістичного обліку Експертної служби МВС України в методиці розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із використанням вогнепальної зброї

Під час розслідування кримінальних правопорушень використовують усі необхідні засоби й методи збирання інформації, які можуть компенсувати або нейтралізувати негативні умови й складні аспекти пізнання. Виконання цього завдання забезпечують максимальним використанням наукових досягнень криміналістичної методики, що становить якісно новий рівень практичної реалізації положень (рекомендацій) криміналістичної техніки та криміналістичної тактики на підставі осмислення і пристосування цих положень до конкретних особливостей виявлення, збирання, дослідження, оцінки й використання доказової інформації відповідно до специфіки розслідування та попередження окремих видів злочинів [94, с. 568].

У методиці розслідування злочинів, пов'язаних із використанням вогнепальної зброї, проводять усі необхідні процесуальні дії та застосовують непроцесуальні заходи. Важливе значення за таких умов має використання можливостей кримінальної реєстрації та системи криміналістичних обліків, зокрема – балістичного обліку.

Теоретичне підґрунтя дослідження становлять фундаментальні праці, у яких висвітлено концептуальні засади методики розслідування злочинів, пов'язаних із використанням вогнепальної зброї, а саме наукові праці Г. П. Власової [116], В. Я. Горбачевського [27], В. А. Журавля [95], В. О. Коновалої [85], О. С. Саїнчина [163], В. В. Тіщенка [179], В. Ю. Шепітька [95], Б. В. Щура [201].

Однак особливості використання балістичного обліку Експертної служби МВС України в методиці розслідування окремих видів кримінальних правопорушень, пов'язаних із використанням вогнепальної зброї, не були предметом окремого дослідження в науковій літературі.

Результати вивчення статистичних даних засвідчують збільшення кількості кримінальних правопорушень, що вчиняють із використанням вогнепальної зброї. Зокрема, 2018 року, за даними Офісу Генерального прокурора, вилучено такі предмети злочинної діяльності: 84 одиниці гладкоствольної вогнепальної зброї, 1100 – нарізної вогнепальної зброї, 978 – інших видів вогнепальної зброї, 271 141 патрон тощо [45]. 2019 року вилучено 60 одиниць гладкоствольної вогнепальної зброї, 854 – нарізної вогнепальної зброї, 920 – інших видів вогнепальної зброї, 204 899 патронів тощо [46].

Використання даних балістичного обліку Експертної служби МВС України в методиці розслідування окремих видів кримінальних правопорушень, пов'язаних із використанням вогнепальної зброї, здійснюють:

1. У процесі побудови криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень, пов'язаних із використанням вогнепальної зброї, для характеристики:

- предмета злочинного посягання (наприклад, у разі вчинення контрабанди (ст. 201 КК України); викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем (ст. 262 КК України) тощо);

- типових способів учинення кримінального правопорушення з використанням такого знаряддя чи засобу, як вогнепальна зброя (учинення вбивства з використанням вогнепальної зброї (ч. 5, ч. 7 ст. 115 КК України), терористичного акту (ст. 258 КК України), хуліганства (ч. 4 ст. 296 КК України) тощо;

- формування типової «слідової картини» вчиненого кримінального правопорушення (вогнепальна зброя, а також її частини, деталі, патрони до неї, їх елементи (кулі, шріт, картеч, гільзи, капсулі, порохові заряди), а також сліди застосування патронів (вогнепальні ушкодження, відкладення продуктів пострілу, сліди на снарядах і стріляних гільзах);

– характеристики особи підозрюваного (за фізичними, професійними даними, наявним досвідом, що свідчить про застосування відповідної вогнепальної зброї (наприклад, під час учинення військових кримінальних правопорушень (ч. 2 ст. 404 КК України «Опір начальникові або примушування його до порушення службових обов’язків», ч. 4 ст. 405 КК України «Погроза або насильство щодо начальника» тощо) та його зв’язку з особою потерпілого;

2) визначаючи типовий перелік обставин, що підлягає встановленню під час розслідування кримінальних правопорушень, пов’язаних із використанням вогнепальної зброї.

Зокрема, щодо кримінальних правопорушень, учинених із використанням вогнепальної зброї, основними обставинами, які підлягають встановленню, є: 1) час (здійснення пострілів; придбання (виготовлення, переробки) вогнепальної зброї або її елементів); 2) місце (здійснення стрільби (що охоплює і територію, де були виявлені сліди застосування зброї); розміщення особи (осіб), які здійснювали стрільбу; наявність сторонніх перешкод (автомобілів, парканів тощо); виявлення трупів, пошкоджень (руйнувань) конструкцій, комунікацій), з якого проводилися постріли; виготовлення (зокрема викрадення) готового екземпляра вогнепальної зброї та пристроїв до неї, глушника. Встановленню підлягає місце, де було затримано осіб, яких підозрюють у вчиненні кримінального правопорушення, а також місцезнаходження набоїв, куль, гільз, глушників, частин ударно-спускового механізму; 3) спосіб учинення кримінального правопорушення (характеристика й видові особливості зброї, її бойові характеристики, у кого їх зберігали з моменту придбання або виготовлення до моменту використання) тощо [19, с. 14–15].

Якщо для виконання пострілів було застосовано саморобну вогнепальну зброю, необхідно встановити: у кого та які саме частини вогнепальної зброї, набої до неї було придбано та за яку ціну; як підозрюваний ознайомився з технікою виготовлення (переробки вогнепальної зброї (у зв’язку з його професією, вивченням спеціальної літератури, шляхом консультування зі

спеціалістами), хто консультував його із цих питань; за допомогою яких технічних засобів виготовляли саморобну вогнепальну зброю та набої до неї.

Якщо для виконання пострілів використано готові боєприпаси, то встановлюють: тип, зовнішній вигляд, наявність маркувальних позначок; у кого, в якій кількості були придбані (зокрема викрадені), за яку ціну; у кого зберігалися з моменту придбання до моменту використання.

Стосовно способу вчинення кримінального правопорушення з використанням вогнепальної зброї також встановлюють: хто, за допомогою яких технічних засобів вивчав розпорядок дня потерпілого, спосіб його життя, маршрути пересування; чи підготовлювали шляхи відходу після вчинення кримінального правопорушення та в який спосіб; чи використовували для реалізації злочинних намірів транспорт, його характеристики; кількість здійснених пострілів, їх дистанція, осічки, рикошет, перекіс набою під час досилання його до патронника, сліди пострілу на одязі й тілі жертви, на довколишніх предметах, на особі, яка стріляла [19, с. 16].

Окреслені й інші обставини залежно від виду кримінального правопорушення, учиненого з використанням вогнепальної зброї, підлягають обов'язковому вставленню в кримінальному провадженні;

3) формуючи типовий алгоритм слідчих (розшукових) дій та інших заходів відповідно до слідчих ситуацій під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із використанням вогнепальної зброї.

Наприклад, у разі виявлення на місці події стріляних гільз потрібно встановити місце перебування того, хто стріляв. Для встановлення його через точку на місцевості, де була вилучена гільза, умовно проводять пряму лінію, направлену в бік руху кулі. Потім, використовуючи довідкові дані, потрібно виміряти (здебільшого ліворуч) відстань, що дорівнює середній дистанції викидання гільзи. Так визначають найвірогідніше місце перебування особи, яка стріляла. Слід урахувати, що гільза може змінити напрямок під час рикошету. Допоміжними ознаками, за якими можна визначити місце перебування особи, яка стріляла, – це сліди взуття, недопалки, прим'ята трава, наявність на землі

слини. Крім того, потрібно враховувати показання свідків, потерпілих, дослідити вогнепальні пошкодження на перешкодах, трупі, визначити дистанцію, провести візування. Знайдені гільзи нумерують із прив'язкою до предметів обстановки, визначають їх точне місцезнаходження відносно двох постійних орієнтирів. Потім гільзи оглядають і фіксують у протоколі огляду місця події.

Під час огляду місця події із застосуванням вогнепальної зброї передусім проводять роботу щодо її виявлення. Зброю на місці події знаходять зрідка (самогубство, нещасні випадки). В окремих випадках, коли вчиняють злочин, зброю можуть загубити або, наприклад, підкласти для інсценування. Також з метою приховування слідів зброю можуть ховати неподалік від місця вчинення злочину, топити в річці. Здійснюючи пошук зброї, слід мати на увазі, що, крім стандартної, є й атипова зброя, загальний вигляд якої може відрізнятися від зразків зброї заводського виготовлення (наприклад, під час огляду місця події та трупа було знайдено, на перший погляд, звичайну трубку, як потім виявилось, вона була частиною саморобного пристрою для стрільби). Зброю може бути розібрано та розкидано частинами. Огляд слідів на кулях і гільзах від вогнепальної зброї на місці події найефективніше може провести спеціаліст у галузі судової балістики. За слідами на стріляних гільзах і кулях можна встановити систему (модель, зразок) зброї, з якої їх було стріляно, саморобного чи заводського вона виготовлення [112, с. 287–295].

Отже, з метою розкриття та розслідування злочинів, запобігання втраті, псуванню слідів, зокрема на об'єктах, вилучених під час огляду місця події, проведення інших слідчих (розшукових) дій, оперативно-розшукових заходів зазначені сліди (об'єкти-слідоносії), зброю, кулі та гільзи слід терміново направляти до підрозділів Експертної служби МВС України для проведення їх перевірки за криміналістичними обліками й безпосередньо балістичним;

4) використання даних балістичного обліку відбувається під час обрання тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій, тактичних операцій.

За умови вчинення кримінального правопорушення з використанням вогнепальної зброї важливе значення має проведення огляду місця події та огляду зброї чи інших предметів, пов'язаних із її використанням (патрони, відстріляні кулі, гільзи тощо). Саме кваліфікований огляд таких предметів надасть можливість з'ясувати ознаки, на підставі яких перевіряють об'єкт за криміналістичними обліками.

Огляд місця події та огляд зброї мають відбуватися з дотриманням криміналістичних рекомендацій та заходів безпеки. Під час статичної стадії слід зафіксувати місце виявлення зброї (на якому боці лежить зброя, у який бік направлений ствол, виміряти відстань від зброї до не менше ніж двох постійних орієнтирів; здійснити оглядову та вузлову фотозйомку так, щоб, окрім зброї, у кадр потрапили найближчі предмети навколишньої обстановки). Під час динамічної стадії здійснюють безпосередній огляд виявленої зброї, а також детальну фотозйомку кожного її екземпляра. На детальних фотознімках має бути видно положення окремих частин і деталей зброї – затвора, курка, запобіжника тощо. Під час огляду зброї слід зважати на те, що вона може бути заряджена й стояти на бойовому взводі. Тому насамперед потрібно суворо дотримуватися заходів безпеки, щоб не спричинити випадковий постріл, і виконувати цю роботу має спеціаліст-баліст. Брати зброю під час огляду слід двома руками, упевненими рухами, не допускаючи її падіння та спрацювання ударно-спускового механізму, що може призвести до випадкового пострілу. Важливо не пошкодити сліди, які можуть бути на поверхні зброї (сліди рук, текстильні волокна, волосся, сліди крові, речовина мозку, сліди запаху тощо) та не залишити власні. Тому спеціаліст-баліст повинен працювати в гумових рукавичках і брати зброю за ті частини, на яких зазвичай не залишаються придатні для ідентифікації сліди рук [67, с. 193]. Після вилучення зброю слід перевірити за криміналістичним (зокрема балістичним) обліком якомога швидше.

Зброю оглядають також для фіксації маркувальних позначень, установлення наявності будь-яких ушкоджень, відсутності частин тощо. Слід

акцентувати увагу на ідентичності заводського порядкового номера на різних деталях конкретного екземпляра зброї. Усі обставини ретельно фіксують у протоколі слідчої (розшукової) дії;

5) дані балістичного обліку Експертної служби МВС України є формою використання спеціальних знань у досліджуваних кримінальних провадженнях.

Спеціальні знання за умови використання даних балістичного обліку під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із застосуванням вогнепальної зброї, застосовують у процесуальних і непроцесуальних формах.

Відповідно до вимог відомчих нормативно-правових актів [57], усі кулі та гільзи, вилучені за фактами вчинення злочинів із застосуванням вогнепальної зброї, направляють для перевірки та постановки на контроль до центральної кулегільзотеки ДНДЕКЦ МВС України.

Перед направленням у ДНДЕКЦ МВС України вилучені кулі та гільзи досліджують у спеціалізованих балістичних лабораторіях на предмет встановлення системи, типу, виду й моделі зброї, з якої їх могли відстріляти, а також перевіряють за масивами регіональних кулегільзотек. Водночас перед проведенням балістичних досліджень гільзи оглядають на предмет наявності на них слідів небалістичного походження. На стріляних гільзах можуть залишитися сліди папілярних візерунків пальців рук; сліди мастила, яким була змащена зброя; волокна тканини з одягу злочинця тощо.

Важливою формою застосування спеціальних знань у справах зазначеної категорії є проведення судово-балістичної експертизи. Під час розкриття й розслідування злочинів, учинених із застосуванням вогнепальної зброї, коли всі інші оперативні заходи та слідчі дії не забезпечили належного результату, саме завдяки ідентифікаційній судово-балістичній експертизі вдається викрити винних у вчиненні злочинів, а тому значення такої експертизи є надзвичайно вагомим. На сучасному етапі розвитку криміналістичної техніки й судової балістики з наявними в її «арсеналі» методами, засобами та методиками є широке коло можливостей, які можна використовувати за допомогою

експертного дослідження. Майбутнє ідентифікаційної судово-балістичної експертизи полягає в її подальшій автоматизації [6, с. 302];

6) використання даних балістичного обліку Експертної служби МВС України відбувається під час взаємодії слідчого з експертними підрозділами МВС України, оперативними підрозділами Національної поліції, іншими правоохоронними та державними органами під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із використанням вогнепальної зброї;

7) реалізуючи профілактичну діяльність у кримінальних провадженнях цієї категорії.

Отже, використання даних балістичного обліку в методиці розслідування окремих видів кримінальних правопорушень, пов'язаних із використанням вогнепальної зброї, здійснюють:

1) у процесі побудови криміналістичної характеристики відповідних кримінальних правопорушень (90,8 % слідчих, 83,3 % експертів, додаток А), для вивчення: предмета злочинного посягання (наприклад контрабанда); типових способів учинення кримінального правопорушення з використанням такого знаряддя чи засобу, як вогнепальна зброя (убивство з використанням вогнепальної зброї, хуліганство); типової «слідової картини» (вогнепальна зброя, а також її частини, деталі, патрони до неї, сліди застосування); характеристики особи підозрюваного (за фізичними, професійними даними, досвідом) та його зв'язку з особою потерпілого;

2) визначаючи типовий перелік обставин, що підлягає встановленню під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із використанням вогнепальної зброї (72,4 % слідчих, 71,7 % експертів, додаток А);

3) формуючи типовий алгоритм слідчих (розшукових) дій та інших заходів з урахуванням слідчих ситуацій (75,2 % слідчих, 74,2 % експертів, додаток А);

4) обираючи тактику проведення окремих слідчих (розшукових) дій, тактичних операцій (70,6 % слідчих, 70,0 % експертів, додаток А);

5) ураховуючи особливості використання спеціальних знань у цих кримінальних провадженнях (77,1 % слідчих, 80,8 % експертів, додаток А);

6) характеризуючи особливості взаємодії слідчого з експертними підрозділами МВС України, оперативними підрозділами Національної поліції, іншими правоохоронними й державними органами (76,1 % слідчих, 80,0 % експертів, додаток А);

7) реалізуючи профілактичну діяльність у кримінальних провадженнях цієї категорії (67,9 % слідчих, 67,5 % експертів, додаток А).

Виокремлені типові структурні елементи криміналістичної методики розслідування окремих видів кримінальних правопорушень, пов'язаних із використанням вогнепальної зброї, не є вичерпними, проте загалом відповідають сучасному стану розвитку науки криміналістики, потребам слідчої, судової та експертної практики, є орієнтиром для формування нових окремих криміналістичних методик й удосконалення наявних, з огляду на широкі можливості використання балістичного обліку Експертної служби МВС України.

Висновки до розділу 3

Ефективність використання балістичного обліку під час кримінального провадження залежить від належної нормативно-правової регламентації. Проведені дослідження засвідчили, що слід урегулювати в КПК України інститут криміналістичного, зокрема балістичного, обліку; удосконалити порядок взаємодії слідчого та підрозділів Експертної служби МВС України під час перевірки об'єктів; урегулювати процесуальний статус речових доказів – об'єктів реєстрації в масивах балістичного обліку тощо. Обґрунтовано необхідність віднесення до такого процесуального джерела доказів, як документи (ст. 99 КПК України), «довідки за результатами перевірки за

криміналістичним обліком». Із цього приводу надано пропозиції стосовно доповнення КПК України.

Запропоновано поетапний підхід до комплексного дослідження зброї, куль, гільз, інших об'єктів зі слідами зброї під час огляду місця події, з метою їх подальшої криміналістичної реєстрації під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із використанням вогнепальної зброї, що сприятиме їх ефективному розслідуванню.

З'ясовано типові організаційно-тактичні завдання, які вирішують шляхом використання можливостей балістичного обліку Експертної служби МВС України, серед яких: об'єднання кримінальних проваджень за умови встановлення шляхом перевірки за балістичним обліком фактів використання під час учинення різних кримінальних правопорушень тих самих одиниць вогнепальної зброї; з'ясування загальних та індивідуальних ознак вогнепальної зброї, слідів її застосування, за умови встановлення моделі вогнепальної зброї; встановлення факту виготовлення саморобної зброї на одному й тому самому устаткуванні; використання результатів перевірки за балістичним обліком як фактичної підстави призначення судово-балістичної експертизи тощо.

За результатами вивчення емпіричних джерел виявлено низку проблем, які знижують ефективність функціонування балістичних обліків, а саме: направлення на балістичний облік об'єктів – речових доказів із запізненням (через 2–3 місяці після їх вилучення чи ненаправлення їх взагалі); дублювання процесу проведення дослідження речових доказів під час перевірки за обліками й подальшого проведення судово-балістичних експертиз; неповне використання можливостей балістичного обліку в попередженні кримінальних правопорушень та оперативно-розшуковій діяльності; невикористання всього масиву криміналістично значущої інформації, яку накопичують і систематизують у балістичному обліку; недостатнє використання можливостей балістичного обліку в науково-дослідній та освітній діяльності. Сформульовано низку пропозицій щодо вирішення окреслених проблемних питань.

З'ясовано, що під час розслідування кримінальних правопорушень, учинених із використанням вогнепальної зброї, проводять переважно судово-балістичну експертизу (98,8 % кримінальних проваджень). Одним із завдань судово-балістичної експертизи, об'єктами якої є стріляні гільзи, вилучені під час огляду місця події, за фактами нерозкритих кримінальних правопорушень, є встановлення моделі зброї. Ця інформація надає можливість проводити оперативну перевірку на причетність до вчиненого кримінального правопорушення всіх власників вогнепальної зброї встановленої моделі, яка зареєстрована на території конкретного населеного пункту чи області. Встановлення моделі зброї дає змогу здійснювати ефективну й оперативну перевірку вилучених гільз за балістичним обліком.

З огляду на розбіжності нормативно-правового регулювання методик судових експертиз, досліджено такий вид судової експертизи, як експертиза зброї, відповідно до експертних спеціальностей: 3.1. «Балістичне дослідження вогнепальної зброї та бойових припасів до неї»; 3.2. «Балістичне дослідження слідів зброї, слідів пострілу та ситуаційних обставин пострілу» (відповідно до Положення про Експертно-кваліфікаційну комісію МВС та порядок проведення атестації судових експертів Експертної служби МВС України, затвердженого наказом МВС України від 21 вересня 2020 року № 675).

Використання оперативно-пошукових й інформаційно-довідкових колекцій під час проведення судово-балістичної експертизи передбачене алгоритмом організації проведення судової експертизи (визначеного Інструкцією з організації проведення та оформлення експертних проваджень у підрозділах Експертної служби МВС України, затвердженою наказом МВС України від 17 липня 2017 року № 591) і полягає в тому, що на будь-якій стадії експертного дослідження судовий експерт може звертатися до балістичного обліку. Досліджені балістичні об'єкти вносять до балістичного обліку Експертної служби МВС України.

Важливим у забезпеченні відповідності судово-балістичних досліджень міжнародним стандартам, є питання акредитації експертних лабораторій. З 2012

року лабораторії Експертної служби МВС України, згідно з атестатом про акредитацію, відповідають вимогам ДСТУ ISO/IEC 17025:2017 щодо проведення «балістичних досліджень і випробувань».

Нині відбувається процес акредитації підрозділів Експертної служби МВС на відповідність стандарту ДСТУ ISO/IEC 17020 «Оцінювання відповідності. Вимоги щодо діяльності різних типів органів, що здійснюють інспектування», що полягає в наданні незалежного підтвердження, що експертна лабораторія компетентна для ведення криміналістичного обліку. Впровадження дієвої системи управління дозволяє забезпечити стабільно високу якість досліджень та перевірок за масивом криміналістичного обліку, зниження витрат часу та матеріальних ресурсів. Все зазначене є невід'ємними частинами системи управління у відповідності до вимог стандарту ДСТУ ISO/IEC 17020, котра має бути впровадженою в діяльність усіх підрозділів Експертної служби МВС України, що забезпечують функціонування криміналістичного балістичного обліку.

Зауважено, що під час розроблення методики розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із використанням вогнепальної зброї, залучають усі необхідні засоби й методи збирання інформації. Важливе значення має використання можливостей балістичного обліку Експертної служби МВС України.

Дані балістичного обліку Експертної служби МВС України використовують у процесі побудови криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень, пов'язаних із використанням вогнепальної зброї, зокрема для характеристики: предмета злочинного посягання (наприклад, у разі вчинення контрабанди (ст. 201 КК України); типових способів учинення кримінального правопорушення з використанням такого знаряддя чи засобу, як вогнепальна зброя (учинення вбивства з використанням вогнепальної зброї (ч. 5, 7 ст. 115 КК України), терористичного акту (ст. 258 КК України), хуліганства (ч. 4 ст. 296 КК України)); формування типової «слідової картини» вчиненого кримінального правопорушення (вогнепальна зброя, а також її

частини, деталі, патрони до неї, їхні елементи (кулі, шріт, картеч, гільзи, капсулі, порохові заряди), а також сліди застосування патронів (вогнепальні ушкодження, відкладення продуктів пострілу, сліди на снарядах і стріляних гільзах); характеристики особи підозрюваного (за фізичними, професійними даними, наявним досвідом, що свідчить про застосування відповідної вогнепальної зброї).

Дані балістичного обліку використовують під час формування інших елементів криміналістичної методики розслідування кримінальних правопорушень, учинених із використанням вогнепальної зброї.

ВИСНОВКИ

У дисертації розроблено й обґрунтовано концептуальні теоретичні засади та практичні рекомендації щодо використання балістичного обліку Експертної служби МВС України в розслідуванні кримінальних правопорушень. На цій підставі сформульовано такі висновки:

1. Формування системи криміналістичного, зокрема балістичного, обліку обумовлене розвитком предмета криміналістики. Знання в галузі балістики були адаптовані криміналістикою до завдань розкриття, розслідування та попередження кримінальних правопорушень, а знання щодо накопичення, обробки, узагальнення інформації про застосовувану під час учинення кримінальних правопорушень зброю створили передумови для формування балістичного обліку.

На початку XX ст. вперше було сформовано оперативно-пошуковий облік зброї, яку застосовували під час учинення злочинів, куль і гільз, вилучених із місць нерозкритих злочинів, та зброї, вилученої з незаконного обігу. Першими інформаційно-довідковими балістичними обліками стали колекції вогнепальної зброї та довідники з описом її конструктивних і технічних характеристик. Уперше нормативно-правове регулювання балістичного обліку в УРСР здійснено відповідно до наказу «Про введення Інструкції з обліку зброї, яку вилучають органи міліції в населення» (1936). Функціонування кулегільзотек на центральному й регіональному рівнях дістало нормативно-правове закріплення в Настанові щодо роботи криміналістичних підрозділів органів внутрішніх справ (1972).

2. Криміналістичні та балістичні обліки функціонують у структурі правоохоронних органів різних держав з кінця 20-х років XX століття. Вагомі результати, отримані за час існування цих обліків, довели їх високу ефективність у забезпеченні розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із використанням вогнепальної зброї. Теоретичні основи

функціонування балістичного обліку сформували українські вчені-криміналісти. Науковці розглядали: питання інформаційно-довідкового забезпечення розслідування кримінальних правопорушень (В. В. Бірюков, Д. В. Дабіжа, В. Г. Хахановський); наукові й методичні основи організації та використання експертно-криміналістичних обліків органів внутрішніх справ України (В. І. Пашко); засади криміналістичного дослідження вогнепальної зброї (А. В. Кофанов, Р. В. Мельник, Я. В. Новак); судово-балістичну експертизу вогнепальної зброї (Т. В. Тютюнник).

3. Балістичний облік належить до структури криміналістичного обліку Експертної служби МВС України. З'ясовано, що стан його нормативно-правового регулювання потребує доопрацювання, оскільки не узгоджується з чинним законодавством і запитами практики. За результатами діяльності робочої групи Експертної служби МВС України й у межах здійсненого дисертаційного дослідження підготовлено проєкт Інструкції з організації функціонування криміналістичного обліку Експертної служби МВС України. Він визначає структуру, порядок формування та використання криміналістичного обліку, а в його складі – балістичного обліку Експертної служби МВС України, який належить до пріоритетних інформаційних ресурсів єдиної інформаційної системи МВС України.

4. Висвітлено організаційно-правові засади функціонування балістичного обліку Експертної служби МВС України, відповідно до центрального рівня в Державному науково-дослідному експертно-криміналістичному центрі МВС України й обласного рівня – у територіальних підрозділах – науково-дослідних експертно-криміналістичних центрах, сформованих оперативно-пошукових та інформаційно-довідкових колекцій (на підставі Інструкції з організації функціонування криміналістичних обліків Експертної служби МВС України, затвердженої наказом МВС України від 10 вересня 2009 року № 390).

У проєкті Інструкції з організації функціонування криміналістичного обліку Експертної служби МВС України в структурі балістичного обліку заплановано зміни, зокрема, облік куль і гільз зі слідами зброї та зразків зброї і

боєприпасів буде охоплювати інформаційно-пошукові й інформаційно-довідкові колекції. Інформаційно-пошукові колекції центрального й обласного рівнів призначені для встановлення: фактів використання під час учинення кримінальних правопорушень конкретних одиниць зброї; фактів використання під час учинення різних кримінальних правопорушень тих самих одиниць зброї; утраченої (викраденої) табельної, відомчої та іншої раніше зареєстрованої в установленому порядку зброї серед вилученої, добровільно зданої та знайденої зброї. Інформаційно-довідкові колекції формуються з об'єктів, які становлять інтерес для судово-експертної, науково-дослідної та методичної діяльності, були об'єктами судової експертизи в кримінальних провадженнях, щодо яких є рішення суду про їх уміщення до колекцій, а також інших об'єктів і відомостей про них, отриманих від правоохоронних органів та установ, організацій, підприємств незалежно від форми власності.

Сформовано алгоритм дій щодо перевірки об'єктів, проведення експериментального відстрілу вогнепальної зброї, формування, ведення та використання балістичного обліку Експертної служби МВС України.

5. Процес автоматизації балістичного обліку потребує координації зусиль учених і практиків, залучення розробників автоматизованих пошукових систем і досвіду правоохоронних органів іноземних держав. Балістичний облік МВС України має функціонувати на сучасному технічному рівні, ефективно опрацьовувати криміналістично значущу інформацію. Опитані експерти (88,3 %) позитивно оцінили запровадження до балістичного обліку Експертної служби МВС України багатофункціональної комплексної системи дослідження об'єктів – автоматизованої бази BALSCAN. Станом на 2020 рік у підрозділах Експертної служби МВС України функціонують 27 комплексних систем багатофункціонального дослідження об'єктів BALSCAN. Усі системи об'єднано в одну мережу. Загалом у підрозділах Експертної служби МВС України знаходяться на обліку близько 321 664 одиниці зброї (180 019 тис. нарізної та 141 665 тис. – травматичної дії та газової). Загальна кількість гільз, отриманих під час контрольного відстрілу цієї зброї, сягає 950 тис. одиниць.

6. Під час розслідування кримінальних правопорушень, учинених із застосуванням вогнепальної зброї, балістичний облік використовують з метою реалізації організаційно-тактичних завдань розслідування. Може бути з'ясовано такі обставини кримінального провадження: факт застосування одного екземпляра вогнепальної зброї під час учинення кримінальних правопорушень у різних регіонах (35,8 % слідчих, 23,3 % експертів); факт застосування конкретного екземпляра вогнепальної зброї під час учинення кількох кримінальних правопорушень (65,1 % слідчих, 69,1 % експертів); факт застосування під час учинення кримінальних правопорушень зброї, яка належить працівникам правоохоронних органів, військовослужбовцям або окремим громадянам (27,5 % слідчих, 35,0 % експертів) тощо. З'ясування цих обставин дає підстави висунути й перевірити версії, побудувати план розслідування і тактику проведення окремих слідчих (розшукових) дій.

Об'єктами балістичного обліку під час розслідування кримінальних правопорушень, учинених із застосуванням вогнепальної зброї, є: зброя (71,5 % слідчих, 80,8 % експертів), кулі та гільзи зі слідами зброї (61,3 % слідчих, 66,7 % експертів), боєприпаси (33,0 % слідчих, 35,0 % експертів), об'єкти зі слідами застосування зброї (60,6 % слідчих, 45,0 % експертів).

7. Особливості використання балістичного обліку Експертної служби МВС України під час проведення судово-балістичних експертиз полягають у такому:

- оперативно-пошукові й інформаційно-довідкові колекції балістичного обліку можуть використовувати в процесі проведення судово-балістичної експертизи на стадіях попереднього та роздільного дослідження, експертного експерименту, порівняльного дослідження, оцінювання й оформлення результатів проведеного експертного дослідження;

- за результатами проведення судово-балістичної експертизи отримані відомості вносять до бази даних балістичного обліку Експертної служби МВС України, залежно від змісту інформації – оперативно-пошукових чи інформаційно-довідкових колекцій.

8. Використання даних балістичного обліку в методиці розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із використанням вогнепальної зброї, здійснюють: 1) у процесі побудови криміналістичної характеристики відповідних кримінальних правопорушень (90,8 % слідчих, 83,3 % експертів); 2) визначаючи типовий перелік обставин, що підлягає встановленню під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із використанням вогнепальної зброї (72,4 % слідчих, 71,7 % експертів); 3) формуючи типовий алгоритм слідчих (розшукових) дій та інших заходів з огляду на слідчі ситуації (75,2 % слідчих, 74,2 % експертів); 4) обираючи тактику проведення окремих слідчих (розшукових) дій (70,6 % слідчих, 70,0% експертів); 5) ураховуючи особливості використання спеціальних знань у цих кримінальних провадженнях (77,1 % слідчих, 80,8 % експертів); 6) характеризуючи особливості взаємодії слідчого з експертними підрозділами МВС України, оперативними підрозділами Національної поліції, іншими правоохоронними й державними органами (76,1 % слідчих, 80,0 % експертів); 7) реалізуючи профілактичну діяльність у кримінальних провадженнях аналізованої категорії (67,9 % слідчих, 67,5 % експертів).

Виокремлені типові структурні елементи криміналістичної методики розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із використанням вогнепальної зброї, не є вичерпними, однак загалом відповідають сучасному стану розвитку науки криміналістики, потребам слідчої, експертної та судової практики, є орієнтиром для формування нових криміналістичних методик й удосконалення наявних, з огляду на широкі можливості використання балістичного обліку Експертної служби МВС України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Автоматические пистолеты и следы их на пулях и гильзах : судебно-баллистический справочник / [сост. И. А. Дворянский]; под ред. А. И. Устинова. М. : ВНИИ МВД СССР, 1972. Т. 1. 440 с.
2. Автоматические пистолеты и следы их на пулях и гильзах : судебно-баллистический справочник / [сост. И. А. Дворянский, А. И. Устинов]. М. : ВНИИСЭ МВД СССР, 1973. Т. 2. 428 с.
3. Акредитація в Україні : довідник. Київ : НААУ, 2004. Вип. 2. 202 с.
4. Аленін Ю. П. Теоретичні та практичні основи розкриття і розслідування осередків злочинів : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.09. Харків, 1997. 48 с.
5. Алиев И. А., Аверьянова Т. В. Концептуальные основы общей теории судебной экспертизы. Баку : Гянджлик, 1992. 165 с.
6. Арешонков В. В. Сучасний стан, можливості та тенденції вдосконалення судово-балістичної експертизи. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики* : зб. наук. праць. / [ред. кол. : М. Л. Цимбал, В. Ю. Шепітько, Л. М. Головченко та ін.]. 2009. Вип. 9. С. 296–302. URL: <file:///D:/Docs/Desktop/Areshonkov.pdf>
7. Ароцкер Л. Е. Экспериментальное моделирование психологии оценочной деятельности эксперта-почерковеда. *Криминалистика и судебная экспертиза*. Киев, 1977. Вып. 14. С. 70–75.
8. Арсеньев В. Д. Соотношение предмета и субъекта судебной экспертизы. *Проблемы теории понятий судебной экспертизы* : сб. науч. тр. ВНИИСЭ. М., 1986. Вып. 44. С. 6–12.
9. Бахин В. П. Следственная практика : проблемы изучения и совершенствования. Киев : Лыбидь, 1991. 142 с.
10. Белкин Р. С. История отечественной криминалистики. М. : Норма, 1999. 496 с.

11. Белкин Р. С. Криминалистика : проблемы, тенденции, перспективы. От теории – к практике. М. : Юрид. лит., 1988. 304 с.
12. Белкин Р. С. Криминалистика: проблемы, тенденции, перспективы. От теории – к практике. М. : Юрид. лит., 1986. 246 с.
13. Белкин Р. С. Курс криминалистики : учеб. пособ. [3-е изд., доп.]. М. : ЮНИТИ-ДАНА ; Закон и право, 2001. 837 с.
14. Белкин Р. С., Винберг А. И. История советской криминалистики : этапы возникновения и становления науки (1917–1930-е г.) : учеб. пособ. М. : НИИРИО Акад. МВД СССР, 1982. 70 с.
15. Бергер В. Е., Грановский Г. Л., Прищепа В. М. Исследование механизма и условий взаимодействия в трасологии и судебной баллистике : метод. пособ. для следователей и экспертов. М. : ВНИИСЭ МЮ СССР, 1980. 73 с.
16. Бергер В. Е., Рыбалко Я. В. Образцы экспертных заключений. Баллистика. Киев : РИО МВД УССР, 1988. 172 с.
17. Бирюков В. В. Криминалистическое оружиеведение : учеб. пособ. Луганск : Резников В. С., 2013. 256 с.
18. Бірюков В. В. Інформаційно-довідкове забезпечення розслідування злочинів: проблеми теорії і практики : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2011. 31 с.
19. Бондар В. С. Методика досудового розслідування умисних вбивств, вчинених із застосуванням вогнепальної зброї : метод. рек. для практ. працівників. Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2014. 176 с.
20. Бондар В. С. Шляхи оптимізації інформаційно-аналітичного забезпечення проведення судово-балістичних експертиз. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія : Юриспруденція. 2015. № 14, т. 2. С. 110-113. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2015_14\(2\)__32](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2015_14(2)__32).
21. Бухонський С. О. Інформаційно-аналітичне забезпечення початкового етапу досудового розслідування : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Запоріжжя, 2017. 259 с.

22. Власов В. П. Самончик А. Н. Использование пулегильзотек при расследовании преступлений : метод. пособ. М. : ВНИИ прокуратуры СССР ; НИИ МООП РСФСР, 1963. 41 с.

23. Власова Г. П. Види кримінального процесу: історично-правові аспекти. *Право і безпека*. 2010. № 5. С. 164–169.

24. Голубенко В. П., Абраком М. В. Использование баллистической системы «Рикошет» при расследовании преступлений, связанных с применением огнестрельного оружия. *Криміналістичний вісник* : наук.-практ. зб. 2002. Вип. 4. С. 75–79.

25. Гончаренко В. Г. Науково-технічні засоби в роботі слідчого. Київ : Київ. ун-т, 1972. 108 с.

26. Гора І. В. Проблеми використання спеціальних знань у кримінальному судочинстві України. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 209–214.

27. Горбачевський В. Я., Сервецький І. В. Вбивство : огляд місця події : монографія / за ред. Я. Ю. Кондратьєва. Київ : НАВСУ, 2003. 175 с.

28. Грищенко О. В. Актуальні питання автоматизації балістичного обліку Експертної служби МВС України. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2020. Вип. 3, т. 2. С. 167–174.

29. Грищенко О. В. Використання можливостей балістичного та дактилоскопічного обліків у розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень. *Актуальні проблеми кримінального права* : тези доп. XI Всеукр. наук.-теорет. конф., присвяч. пам'яті проф. П. П. Михайленка (Київ, 20 листоп. 2020 р.) / Нац. акад. внутр. справ. Київ, 2020. С. 293–296.

30. Грищенко О. В. Історична генеза використання балістичного обліку Експертної служби МВС України у розслідуванні кримінальних правопорушень. *European political and law discourse. Evropský politický a právní diskurz*. 2020. Volume 7. Issue 6. P. 182–188.

31. Грищенко О. В. Поєднання можливостей криміналістичних балістичних та дактилоскопічних обліків у розкритті та розслідуванні злочинів. *Криміналістичний вісник* : наук.-практ. зб. 2002. Вип. 3. С. 90–93.

32. Грищенко О. В. Сучасний стан і перспективи акредитації підрозділів Експертної служби МВС України відповідно до вимог ISO/IEC 17025 *Криміналістичний вісник* : наук.-практ. зб. 2006. № 2 (6). С. 5–9. URL: <https://dndekc.mvs.gov.ua/>

33. Гросс Г. Руководство для судебных следователей как система криминалистики : / [пер. с нем. 4-го доп. изд. Л. Дудкин и Б. Зиллер]. Санкт-Петербург : Н. К. Мартынов, 1908. 1040 с.

34. Дабіжа Д. В. Використання обліків та автоматизованих інформаційних систем при розслідуванні кримінальних правопорушень : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2017. 22 с.

35. Дановська І. І. Криміналістичне забезпечення слідчої діяльності в органах внутрішніх справ : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2012. 16 с.

36. Державна система сертифікації УкрСЕПРО. Вимоги до компетентності та незалежності випробувальних лабораторій та порядок їх акредитації : ДСТУ 3412-96. [Чинний від 1997-04-01]. Київ : Держстандарт України, 2000. С. 33–65.

37. Дяченко Н. М., Гурін С. М. Вилучення та сучасні можливості криміналістичного дослідження об'єктів біологічного походження : метод. рек. Київ : РВВ МВС України, 2000. 24 с.

38. Експертиза в судовій практиці / за ред. В. Г. Гончаренка. Київ : Юрінком Інтер, 2010. 400 с.

39. Ермоленко Б. Н. Отождествление нарезного огнестрельного оружия по пулям : метод. пособ. для судебно-следственных работников и экспертов / отв. ред. В. П. Колмаков ; Юрид. комиссия при Совете Министров УССР ; Харьк. НИИСЭ им. Н. С. Бокариуса. Киев : РИО МВД УССР, 1969. 56 с.

40. Ермоленко Б. Н. Теоретические и методические проблемы судебной баллистики / Харьк. НИИСЭ им. Н. С. Бокариуса. Киев : РИО МВД СССР, 1976. 150 с.

41. Європейська конвенція про міжнародну дійсність кримінальних вироків : прийнята 28 трав. 1970 р. *Збірник міжнародних договорів про правову допомогу у кримінальних справах. Багатосторонні договори*. Київ, 2006. С. 252–272.

42. Європейська конвенція про взаємну правову допомогу у кримінальних справах 1959 року з Додатковими протоколами 1978 та 2001 року до неї : ратифікована Законом України від 16 січ. 1998 р. *Збірник міжнародних договорів України про правову допомогу у кримінальних справах. Багатосторонні договори*. Київ, 2006. С. 112–232.

43. Європейська конвенція про запобігання тортурам та нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню : прийнята в м. Страсбург, 28 лист. 1987 р.; підпис. 2 трав. 1996 р. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_068

44. Європейська конвенція про передачу провадження у кримінальних справах : підпис. м. Страсбург, 15 трав. 1972 р. *Збірник міжнародних договорів про правову допомогу у кримінальних справах. Багатосторонні договори*. Київ, 2006. С. 297–327.

45. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення по державі за січень-грудень 2018 р. *Офіс Генерального прокурора* : [сайт]. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/stat_n_st?dir_id=113653&libid=100820

46. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення по державі за січень-грудень 2019 року. *Офіс Генерального прокурора* : [сайт]. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/stat_n_st?dir_id=113897&libid=100820&c=edit&_c=fo

47. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення по державі за січень-грудень 2017, 2018, 2019, 2020 років. *Офіс Генерального прокурора* : [сайт]. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/stat_n_st?dir_id

48. Журавель В. А. Криміналістичні методики : сучасні наукові концепції : монографія. Харків : Апостіль, 2012. 304 с.

49. Загальна декларація прав людини : прийнята і проголошена резолюцією 217 (III) ГА ООН від 10 груд. 1948 р. *Права людини і професійні стандарти для юристів в документах міжнародних організацій*. Амстердам-Київ, 1996. С. 6–9.

50. Загальні вимоги до компетентності випробувальних та калібрувальних лабораторій : Оцінювання відповідності : ДСТУ ISO/IEC 17025-2001. *Збірник згармонізованих стандартів*. Київ України, 2002. С. 43–70.

51. Збірник законів та розпоряджень робітничо-селянського уряду України, 1937. 1938. Ч. 2 № 31-59. 228 с.

52. Злочини зі зброєю у I півріччі 2020: українці продовжують вирішувати побутові конфлікти зброєю та зберігати вдома гранати. *Центр безпекових досліджень «СЕНСС»* : [сайт]. URL: <https://censs.org/>

53. Идентификационное исследование огнестрельного оружия : метод. пособ. для экспертов / под ред. Е. И. Стащенко. М. : ВНИИСЭ, 1985. 232 с.

54. Ищенко Е. П. Уголовная регистрация : учеб. пособ. Омск : Омск. ВШ МВД СССР, 1986. 98 с.

55. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень : наказ Міністерства юстиції України від 8 жовт. 1998 р. № 53/5. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>.

56. Інструкція з організації проведення та оформлення експертних проваджень у підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України : наказ МВС України від 17 лип. 2017 р. № 591. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1024-17#Text>

57. Інструкція з організації функціонування криміналістичних обліків Експертної служби МВС України : затв. наказом МВС України від 10 верес. 2009 р. № 390. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0963-09#Text>

58. Інструкція з організації функціонування криміналістичного обліку Експертної служби МВС України : проєкт, надісланий на погодження до Департаменту юридичного забезпечення МВС 07 черв. 2018 р. за № 19/8-11656. Київ, 2018.

59. Інструкція про організацію діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України : наказ МВС України від 6 лип. 2017 р. № 570. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0918-17>.

60. Інструкція про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів : затв. наказом МВС України від 21 серп. 1998 р. № 622. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98#Text>

61. Іщенко А. В. Криміналістичне забезпечення протидії злочинності як наукова категорія. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. Луганськ, 2011. № 3. Спецвипуск. С. 3–5.

62. Іщенко А. В. Методологічні проблеми криміналістичних наукових досліджень : монографія / за ред. І. П. Красюка. Київ : НАВСУ, 2003. 359 с.

63. Іщенко А. В. Методологічні та організаційні проблеми розвитку криміналістичних наукових досліджень : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.09. Київ, 1996. 37 с.

64. Клименко Н. И. Криминалистические знания: природа, структура, оптимизация использования : автореф. дисс. ... д-ра юрид. наук : 12.00.09. Київ, 1993. 40 с.

65. Клименко Н. І. Загальна теорія судової експертології : монографія. Тернопіль : Крок, 2018. 262 с.

66. Клименко Н. І. Судова експертологія : курс лекцій : навч. посіб. Київ : Ін Юре, 2007. 521 с.

67. Коваленко В. В. Організація й тактика огляду вогнепальної зброї та боєприпасів на місці їх виявлення. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ*. 2017. № 1 (77). С. 189–197.

68. Когутич І. І. Криміналістичні знання, їх сутність і потреба розширення меж використання : монографія. Львів : Тріада Плюс, 2008. 420 с.

69. Колесник В. А. Суб'єкти здійснення та класифікація негласних слідчих (розшукових) дій. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 129–134.

70. Колесниченко А. Н. Научные и правовые основы расследования отдельных видов преступлений : автореф. дисс. ... д-ра юрид. наук : 12.00.09. Харьков, 1967. 30 с.

71. Колмаков В. П. Криминалистические методы расследования и предупреждения преступлений против жизни : автореф. дисс. ... д-ра юрид. наук : 12.00.09. Харьков, 1962. 40 с.

72. Коломацкий В. Г. Криминалистическое обеспечение деятельности органов внутренних дел по расследованию преступлений. *Криминалистика* : учебник / под ред. Р. С. Белкина, В. Г. Коломацкого, И. М. Лузгина. М., 1995. Т. 1. История, общая и частная теории. С. 62–63.

73. Комаринец Б. М. Идентификация огнестрельного оружия по выстреленным пулям. *Методика криминалистической экспертизы*. М., 1961. Вып 3. С. 11–114.

74. Комаринец Б. М. Криминалистическое отождествление огнестрельного оружия по стреляным гильзам. М. : НИИ криминалистики ГУ МВД СССР, 1955. 386 с.

75. Комаринец Б. М. Судебно-баллистическая экспертиза : учеб.-метод. пособ. М. : ВНИИСЭ МЮ СССР, 1974. Ч. 1. 165 с.

76. Конвенция о праве международных договоров : принята 23 мая 1969 г. *Україна у міжнародно-правових відносинах* : зб. докум. (укр. та рос. мовами).

Київ, 1996. Кн. 1. Боротьба зі злочинністю та взаємна правова допомога. С. 19–57.

77. Конвенция Организации Объединенных Наций о борьбе против незаконного оборота наркотических средств и психотропных веществ : принята 19 декабря 1988 года ; ратифікована постановою Верховної Ради Української РСР 25 квіт. 1991 р. *Україна у міжнародно-правових відносинах* : зб. докум. (укр. та рос. мовами). Київ, 1996. Кн. 1. Боротьба зі злочинністю та взаємна правова допомога. С. 244–285.

78. Конвенція ООН проти корупції : прийнята 31 жовт. 2003 року ; ратифікована Законом України від 18 жовт. 2006 р. *Офіційний вісник України*. 2010. № 10. Ст. 506.

79. Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності 2000 року : прийнята резолюцією 55/25 ГА ООН від 15 лист. 2000 р. *Збірник міжнародних договорів України про правову допомогу у кримінальних справах. Багатосторонні договори*. Київ, 2006. С. 554–606.

80. Конвенція про боротьбу з незаконним захопленням повітряних суден 1970 року : ратифікована Президією Верховної Ради Української РСР 27 груд. 1971 р. із застереженням. *Збірник міжнародних договорів України про правову допомогу у кримінальних справах. Багатосторонні договори*. Київ, 2006. С. 612–618.

81. Конвенція про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки цивільної авіації 1971 року, із Додатковими протоколами від 23 верес. 1971 р. та 24 лют. 1988 р. : ратифікована Президією Верховної Ради Української РСР 16 січ. 1973 р. із застереженням. *Збірник міжнародних договорів України про правову допомогу у кримінальних справах. Багатосторонні договори*. Київ, 2006. С. 619–628.

82. Конвенція про кіберзлочинність : прийнята 23 лист. 2001 р. Додатковий протокол від 28 січ. 2003 р. до Конвенції ; ратифіковано із застереженнями і заявами Законом України № 2824-IV від 7 верес. 2005 р. *Офіційний вісник України*. 2007. № 65. Ст. 2535.

83. Конвенція про передачу засуджених осіб : прийнята 21 берез. 1983 р. з Додатковим протоколом 1997 р. *Збірник міжнародних договорів про правову допомогу у кримінальних справах. Багатосторонні договори*. Київ, 2006. С. 328–388.

84. Конвенція проти катувань та інших жорстоких нелюдських чи ображаючих гідність видів поводження і покарання : підпис. 10 груд. 1984 р. *Права людини і професійні стандарти для юристів в документах міжнародних організацій*. Амстердам-Київ, 1996. С. 37–44.

85. Коновалова В. Е. Убийство : искусство расследования. Харьков : Факт, 2001. 311 с.

86. Конституція України : прийнята 28 черв. 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

87. Кофанов А. В. Теоретичні та практичні аспекти криміналістичного дослідження гладкоствольної вогнестрільної зброї : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2000. 20 с.

88. Кофанов А. В., Кобилянський О. Л. Особливості криміналістичного дослідження вогнепальної зброї, її частин та механізмів : метод. рек. Київ : УкрДГРІ, 2013. 56 с. (Серія «Зброєзнавство і мисливствознавство»).

89. Криминалистика : учебник / [Н. С. Алексеев, Э. У. Бабаева, И. Ф. Базанова, А. Н. Басалаев и др.] ; отв. ред. И. Ф. Крылов. Ленинград : Ленингр. ун-т, 1976. 591 с.

90. Криминалистика : учебник для слушат. правовых вузов / под ред. А. Я. Вышинского. М. : Сов. законодательство, 1935. Кн. I. Техника и тактика расследования преступлений. 272 с.

91. Криминалистика : учебник для юрид. фак. и ин-тов / [Р. С. Белкин, А. И. Винберг, Б. Л. Зотов и др.] ; отв. ред. С. П. Митричев, М. П. Шаламов. М. : Юрид. лит., 1966. 607 с.

92. Криминалистика : учебник для вузов / [Т. В. Аверьянова, Р. С. Белкин, Ю. Г. Корухов, Е. Р. Россинская] ; под ред. Засл. деят. науки Российской Федерации, проф. Р. С. Белкина. М. : НОРМА-ИНФРА • М, 2000. 990 с.
93. Криминалистическое обеспечение деятельности криминальной милиции и органов предварительного расследования : учебник / под ред. проф. Т. В. Аверьяновой и проф. Р. С. Белкина. М. : Новый Юрист, 1997. 400 с.
94. Криміналістика : підручник / [В. В. Пяковський, Ю. М. Чорноус, А. В. Самодін та ін.] ; за заг. ред. В. В. Пяковського. [2-ге вид., перероб. і допов.]. Київ : Право, 2020. 752 с.
95. Криміналістика : підручник : у 2 т. / [В. Ю. Шепітько, В. А. Журавель, В. О. Коновалова та ін.] ; за ред. В. Ю. Шепітька. Харків : Право, 2019. Т. 2. 328 с.
96. Криміналістика у питаннях і відповідях : навч. посіб. / [А. В. Іщенко, В. В. Пяковський, А. В. Самодін, Ю. М. Чорноус та ін.]. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 118 с.
97. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
98. Кримінальний процесуальний кодекс України. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України» : чинне законодавство з 19 лист. 2012 р. : офіц. текст. Київ : ПАЛИВОДА А. В., 2012. 382 с. (Кодекси України).
99. Крылов И. Ф. В мире криминалистики. Ленинград : Ленингр. ун-т, 1980. 279 с.
100. Крылов И. Ф. Очерки истории криминалистики и криминалистической экспертизы. Ленинград : Ленигр. ун-т, 1975. 185 с.
101. Кузьмічов В. С. Криміналістичний аналіз розслідування злочинів : монографія. Київ : НАВСУ – Правник, 2000. 450 с.

102. Курс криминалистики. Общая часть / [А. Р. Белкин, В. М. Богданов, Э. И. Бордиловский и др.] ; отв. ред. В. Е. Корноухов. М. : Юрист, 2000. 782 с.
103. Лисенко В. В. Криміналістичне забезпечення діяльності податкової міліції (теорія і практика) : монографія. Київ : Логос, 2004. 324 с.
104. Лисиченко В. К., Циркаль В. В. Использование специальных познаний в следственной и судебной практике. Киев : Киев. гос. ун-т им. Т. Г. Шевченко, 1987. 100 с.
105. Лохов В. К., Возгрин И. А. Криминалистический учет как средство борьбы с преступностью. Ленинград : УВД ЛО, 1960. 112 с.
106. Лук'янчиков Є. Д. Інформаційне забезпечення розслідування злочинів (правові і тактико-криміналістичні аспекти) : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2005. 36 с.
107. Лук'янчиков Є. Д. Методологічні засади інформаційного забезпечення розслідування злочинів : монографія. Київ : Нац. акад. внутр. справ України, 2005. 360 с.
108. Макаренко Є. І., Негодченко О. В., Тertiшник В. М. Експертизи на досудовому слідстві : навч. посіб. Дніпропетровськ : Дніпропетр. юрид. ін-т МВС України, 2001. 204 с.
109. Максаров Д. Д. О соотношении оперативно-розыскных, криминалистических и административных учетов. *Труды Омской высшей школы милиции*. Омск, 1979. Вып. 29. Вопросы совершенствования оперативной работы органов внутренних дел. 1979. С. 34–42.
110. Матийченко Б. А. Теоретические вопросы эффективности и качества судебной экспертизы. *Организационно-правовые проблемы судебной экспертизы* : сб. науч. трудов. М., 1982. С. 88–106.
111. Мельник Р. В. Криміналістичне дослідження об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2014. 18 с.

112. Мельник Р. В. Особливості тактики огляду місця події з використанням переробленої вогнепальної зброї. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ*. 2013. № 3. С. 285–295.

113. Мельник Р. В. Поняття вогнепальної зброї у криміналістиці. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2015. Вип. 1. С. 278–285.

114. Методика встановлення належності об'єкта до вогнепальної зброї та його придатності до стрільби (проведення пострілів) : прийнята ДНДЕКЦ МВС України і Департаментом експертного забезпечення правосуддя МЮ України ; затв. Координаційно-методичною радою ДНДЕКЦ МВС України від 28 жовт. 2003 р., протокол № 5. Київ : ДНДЕКЦ МВС України, 2005. 30 с.

115. Методика встановлення належності об'єкта до вогнепальної зброї та його придатності до стрільби : схв. рішенням секції судової балістики та трасології НКМР МЮ України. Протокол від 02.06.2005. Київ : Міністерство юстиції України, 2005. 30 с.

116. Методика розслідування окремих кримінальних правопорушень (у схемах і таблицях) : навч. посіб. / [Г. П. Власова, Г. О. Ганова, В. М. Гусаров та ін.]. Київ : Нац. акад. прокуратури України, 2015. 146 с.

117. Митричев В. С., Ростов М. Н. Криминалистическое исследование боеприпасов к охотничьим ружьям : метод. рек. М. : ВНИИСЭ, 1979. 33 с.

118. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права : прийнятий і відкритий для підписання, ратифікації та приєднання резолюцією 2200 А (XXI) ГА ООН від 16 груд. 1966 р. *Права людини і професійні стандарти для юристів в документах міжнародних організацій*. Амстердам-Київ, 1996. С. 9–19.

119. Моїсєєв О. М. Експертні технології в судово-експертній діяльності : теоретичні засади та практика використання : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2011. 36 с.

120. Мотлях О. І. Інструментальна діагностика достовірності вербальної інформації та використання її результатів у кримінальному провадженні : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2014. 32 с.

121. Назаров В. В., Грищенко О. В. Моделювання, як спосіб вирішення питання щодо встановлення приналежності кулі й гільзи до одного патрону. *Криміналістичний вісник* : наук.-практ. зб. 2001. Вип. 2. С. 110–116.

122. Настанова про діяльність експертно-криміналістичної служби МВС України : затв. наказом МВС України від 30 серп. 1999 р. № 682. *Судово-експертна діяльність* : довідник для експертів / за заг. ред. І. П. Красюка. Київ, 2002. С. 174–217.

123. Настанови для експертно-криміналістичних лабораторій, що акредитуються відповідно до вимог стандарту ISO/IEC 17025 : ILAC-G19:2000. *International Laboratory Accreditation Cooperation* : [сайт]. URL: <https://ilac.org/>

124. Національне агентство з акредитації України : [сайт]. URL: <https://naau.org.ua/>

125. Новак Я. В. Сучасний стан та перспективи розвитку криміналістичного дослідження вогнепальної зброї : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2007. 201 с.

126. Орлов Ю. Ю. Актуальні напрями наукових досліджень у сфері оперативно-розшукової діяльності. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2013. Вип.1 (86). С. 12–19.

127. Остроумов С. С. Советская судебная статистика. Часть общая и специальная : учебник для юрид. вузов. [3-е изд]. М. : Моск. ун-т, 1962. 341 с.

128. Охотничье огнестрельное оружие отечественного производства : справочное метод. пособ. для экспертов-криминалистов, следователей и оперативных работников органов МВД / М. В. Портнов, А. С. Потолицын, А. И. Устинов, В. В. Филлипов ; под ред. А. И. Устинова. М. : ВНИИ МВД СССР, 1969. 224 с.

129. Патроны ручного огнестрельного оружия и их криминалистическое исследование / под ред. А. И. Устинова, М. Б. Блюма. М. : ВНИИ МВД СССР, 1982. 296 с.

130. Пашко В. І. До питання про правове регулювання експертно-криміналістичних обліків ОВС України. *Актуальні питання розслідування злочинів у сучасних умовах: тактика, методика, інформаційне забезпечення*. Київ, 1996. С. 131–133.

131. Пашко В. І. Наукові та методичні основи організації і використання експертно-криміналістичних обліків органів внутрішніх справ України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 1995. 24 с.

132. Перелік пріоритетних інформаційних ресурсів єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ : додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 14 листоп. 2018 р. № 1024. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1024-2018-%D0%BF#n124>

133. Пиріг І. В. Теоретико-прикладні проблеми експертного забезпечення досудового розслідування: монографія. Дніпропетровськ : Ліра ЛТД, 2015. 432 с.

134. Пирог І. В. Теоретичні основи експертного забезпечення досудового розслідування : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2015. 38 с.

135. Пілюков Ю. О., Бевх В. Б. Використання інформаційних систем при проведенні судово-балістичних досліджень *Криміналістичний вісник* : наук.-практ. зб. 2006. № 2 (6). С. 88–96.

136. Пістолети та револьвери, призначені для відстрілу патронів, споряджених металевими снарядами «несмертельної дії», та набоїв до них : судово-балістичний довідник / А. В. Іщенко, О. В. Грищенко, І. В. Ігнат'єв, В. В. Назаров. Київ : ВАРТА, 2005. 208 с.

137. Положення про Експертно-кваліфікаційну комісію МВС та порядок проведення атестації судових експертів Експертної служби МВС України : затв. наказом МВС України від 21 верес. 2020 р. № 675. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0022-21#n2>

138. Положення про Експертну службу Міністерства внутрішніх справ України : затв. наказом Міністерства внутрішніх справ України від 03 листоп. 2015 р. № 1343 ; зареєстр. в Міністерстві юстиції України 06 листоп. 2015 р. за № 1390/27835. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1390-15#Text>

139. Положення про єдину інформаційну систему МВС України : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 14 листоп. 2018 р. № 1024. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1024-2018-%D0%BF#Text>

140. Положення про Міністерство внутрішніх справ України : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовт. 2015 р. № 878. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-%D0%BF#Text>

141. Порядок зберігання речових доказів стороною обвинувачення, їх реалізації, технологічної переробки, знищення, здійснення витрат, пов'язаних з їх зберіганням і пересиланням, схоронності тимчасово вилученого майна під час кримінального провадження : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 19 листоп. 2012 р. № 1104. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1104-2012-%D0%BF#n19>

142. Предварительные криминалистические исследования следов на месте происшествия : учеб. пособ. / под ред Е С. Горшкова. М. : ВНИИ МВД СССР, 1987. 196 с.

143. Про акредитацію органів з оцінки відповідності : Закон України від 17 трав. 2001 р. № 2407-III. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2407-14#Text>

144. Про введення Інструкції по формуванню, веденню та використанню криміналістичних обліків Криміналістичного центру Міністерства внутрішніх справ України : наказ МВС України від 14 січ. 1994 р. № 190. *ЛІГА:ЗАКОН* : [сайт]. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/REG300.html

145. Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення і використання вогнепальної зброї, боєприпасів до неї та вибухових матеріалів : наказ МВС України від 25 берез. 1993 р. № 164. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0051-93#Text>

146. Про затвердження Інструкції про створення єдиної автоматизованої системи номерного обліку вогнепальної (стрілецької) зброї, яка зберігається й використовується в МВС, на об'єктах дозвільної системи та перебуває в особистому користуванні громадян : наказ МВС України від 2 верес. 1998 р. № 659. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0132-99#Text>

147. Про затвердження Настанови про діяльність експертно-криміналістичної служби МВС України : наказ МВС України від 30 серп. 1998 р. № 682. *Судово-експертна діяльність* : довідник для експертів. / за заг. ред. І. П. Красюка. Київ, 2002. С. 174–217.

148. Про затвердження Положення про діяльність експертно-криміналістичних підрозділів органів внутрішніх справ України : наказ МВС України від 9 берез. 1992 р. № 140. Київ : МВС України, 1992. 35 с.

149. Про затвердження Положення про інформаційно-телекомунікаційну систему «Інформаційний портал Національної поліції України» : наказ МВС України від 03 серп. 2017 р. № 676. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1059-17>.

150. Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах : Закон України від 5 лип. 1994 р. № 80/94-ВР. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80>

151. Про захист персональних даних : Закон України від 1 черв. 2010 р. № 2297-VI. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>

152. Про інформацію : Закон України від 02 жовт. 1992 р. № 2657-XII. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>

153. Про метрологію та метрологічну діяльність : Закон України від 11 лют. 1998 р. № 113/98-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 30–31. Ст. 194. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/113/98-%D0%B2%D1%80#Text>

154. Про метрологію та метрологічну діяльність : Закон України від 5 черв. 2014 р. № 1314-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 30. Ст. 1008.

155. Про міжнародні договори України : Закон України від 29 черв. 2004 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 50. Ст. 540.

156. Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основних свобод 1950 року, Перший протокол та протоколи № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції : Законом України від 17 лип. 1997 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 40. Ст. 263.

157. Про створення Криміналістичного центру при МВС України : наказ МВС України від 10 лют. 1992 р. № 59. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>

158. Про судову експертизу : Закон України від 25 лют. 1994 р. № 4038-XII. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>

159. Про утворення Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру Міністерства внутрішніх справ : постанова Кабінету Міністрів України від 6 трав. 1998 р. № 617. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/617-98-%D0%BF#Text>

160. Про утворення Експертної служби МВС України : постанова Кабінету Міністрів України від 20 черв. 2000 р. № 988. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2000-%D0%BF#Text>

161. Ревака В. М. Попереднє дослідження об'єктів у стадії порушення кримінальної справи. *Правова держава*. 2009. № 11. С. 183–189. URL:

<http://liber.onu.edu.ua:8080/bitstream/handle/123456789/7232/183->

189a.pdf;jsessionid=E5EAAE3A6D0C14E38A31A7B757CE0561?sequence=1.

162. *Реєстр методик проведення судових експертиз*. Міністерство юстиції України : [сайт]. URL: <https://rmpse.minjust.gov.ua/>

163. Саінчин О. С. Розкриття і розслідування умисних убивств : концептуальні і практичні основи. Одеса : Юрид. літ., 2004. 408 с.

164. Салтевский М. В. Теоретические основы установления групповой принадлежности в судебной экспертизе (методологические и правовые проблемы) : автореф. дисс. ... д-ра юрид. наук. Харьков, 1969. 37 с.

165. Салтевський М. В. Криміналістика : підручник : у 2 ч. Харків : Консум ; Основа, 1999. Ч. 1. 416 с.

166. Сегай М. Я. Методология судебной идентификации. Киев : РИО МВД СССР, 1970. 256 с.

167. Сегай М. Я. Судебная экспертология : объект, предмет, природа и система криминалистики. *Теорія і практика судової експертизи та криміналістики* : зб. наук.-практ. матеріалів (до 80-річчя заснування Харківського НДІ судових експертиз). Харків, 2003 Вип. 3. С. 25–32.

168. Сергєєва Д. Б. Зняття інформації з каналів зв'язку: кримінально-процесуальні і криміналістичні засади : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2008. 18 с.

169. Сімакова-Єфремян Е. Б. Комплексні судово-експертні дослідження : теорія та практика : монографія. Харків : Право, 2016. 456 с.

170. Сімакова-Єфремян Е. Б. Теорія і методологія комплексної експертизи контактно-слідової взаємодії об'єктів : монографія. Харків : Гриф, 2004. 176 с.

171. Судебная медицина : руководство для врачей / под. ред. А. А. Матышева. [3-е изд., перераб. и доп.]. СПб. : Гиппократ, 1998. 544 с.

172. Судові експертизи в процесуальному праві України : навч. посіб. / за заг. ред. О. Г. Рувіна. Київ : Ліра-К, 2019. 424 с.

173. Тагаев Н. Н., Антонюк А. П., Бурма В. В., Назаренко А. Н. Определение модели огнестрельного оружия по особенностям пояса

обтирания. *Актуальные вопросы судебной экспертизы и криминалистики на современном этапе судебно-правовой реформы* : сб. науч.-практ. материалов. Харьков, 1998. С. 83–84.

174. Теоретические и методические основы судебно-баллистической экспертизы : метод. пособ. для экспертов / отв. ред. Х. М. Тахо-Годи. М. : ВНИИСЭ МЮ СССР, 1984. Вып. 1, 2. 184 с.

175. Тертишник В. М. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України. Київ : Алерта, 2016. 810 с.

176. Техничко-криминалистическое обеспечение следствия : учеб. пособие [В. М. Чернишов, Е. В. Сысоев, А. В. Селезньов, А. В. Терехов]. Тамбов, 2005. 80 с.

177. Тихонов Е. Н. Ручное длинноствольное и среднествольное оружие : пособие для экспертов. М. : ВНИИСЭ, 1979. 116 с.

178. Тихонов Е. Н. Судебно-баллистическая экспертиза : учеб. пособ. Барнаул : АГУ, 1991. 96 с.

179. Тищенко В. В. Корыстно-насильственные преступления: криминалистический анализ : монография. Одесса : Одес. нац. юрид. акад., 2002. 359 с.

180. Тищенко В. В. Теоретичні і практичні основи методики розслідування злочинів : монографія / Одес. нац. юрид. акад. Одеса : Фенікс, 2007. 260 с.

181. Торвальд Ю. Век криминалистики. М. : Прогресс, 1984. 326 с.

182. Торопов С. О. Попередні балістичні дослідження на місці події. *Форум права* : електрон. наук. фахове вид. 2008. № 3. С. 485–489. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2008-3/08tsonmp.pdf>

183. Тютюнник Т. В. Теоретичні та організаційно-технічні основи інформаційного забезпечення судово-балістичної експертизи : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2008. 19 с.

184. Филиппов В. В. Методика применения прибора для демонтажа патронов. М. : ВНИИ МВД СССР, 1972. 112 с.

185. Филиппов В. В. Условия выстрела и следы на пулях. М. : ВНИИ МООП СССР, 1967. 45 с.

186. Фридман И. Я., Бондарь М. Е. О повышении качества и эффективности профилактической работы экспертов-почерковедов. *Криминалистика и судебная экспертиза*. Киев, 1987. Вып. 34. С. 31–36.

187. Хахановський В. Г. Проблеми теорії і практики криміналістичної інформатики : монографія. Київ : Аванпост-Прим, 2010. 382 с.

188. Хахановський В. Г. Теорія і практика криміналістичної інформатики : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2011. 28 с.

189. Черваков В. Ф. Судебная баллистика / [переплет: М. И. Эльцуфен] ; Всес. ин-т юрид. наук. М. : Юрид. изд. НКЮ СССР, (17 ф-ка нац. книги треста «Полиграфкнига»), 1937. 248 с.

190. Чернявський С. С. Фінансове шахрайство : методологічні засади розслідування : монографія. Київ : Хай –Тек Прес, 2010. 624 с.

191. Чорноус Ю. М. Криміналістичне забезпечення досудового слідства у справах про злочини міжнародного характеру : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2013. 32 с.

192. Чорноус Ю. М. Криміналістичне забезпечення кримінального провадження: рівні, напрями та форми реалізації. *Криміналістика і судова експертиза*. Київ, 2020. Вип. 65. С. 40–51. DOI: <https://doi.org/10.33994/kndise.2020.65.04>

193. Чорноус Ю. М. Криміналістичне забезпечення розслідування злочинів : монографія. Вінниця : Нілан-ЛТД, 2017. 492 с.

194. Шевченко Б. И. Идентификация оружия по пуле в судебной баллистике : лекция. М. : МГУ, 1962. 48 с.

195. Шепітько В. Криміналістичні проблеми збирання доказів технічними засобами у кримінальному процесі. *Вісник Академії правових наук України*. 2001. № 4 (27). С. 198–207.

196. Шепітько В. Ю., Авдєєва Г. К. Інформаційні технології в криміналістиці та слідчій діяльності. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2010.

Вип. 19. С. 194–202. URL:
<http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/17397/1/Avdeeva-194-203.pdf>

197. Шепітько В. Проблеми криміналістичного забезпечення діяльності органів досудового слідства. *Шепітько В. Ю. Вибрані твори*. Харків, 2010. С. 40–42.

198. Шляхов А. Р. Предмет и система криминалистической экспертизы. *Труды ВНИИИСЭ*. М., 1971. Вып. 3. С. 10–18.

199. Щербаковский М. Г. Судебные экспертизы: назначение, производство, использование : учеб.-практ. пособ. Харьков : Эспада, 2005. 544 с.

200. Щербаковський М. Г. Проведення та використання судових експертиз у кримінальному провадженні : монографія. Харків : В деле, 2015. 560 с.

201. Щур Б. В. Тактика нейтралізації протидії розслідуванню злочинів, вчинених організованими групами : монографія. Харків : Гриф, 2005. 176 с.

202. Яблоков Н. П. Предмет криминалистического предупреждения преступлений. *Современные проблемы судебной экспертизы и пути повышения эффективности деятельности судебно-экспертных учреждений в борьбе с преступностью*. Киев, 1983. С. 18–29.

203. Shepitko V., Shepitko M., Simakova-Yefremian E., Kolomiitsev A. The determination of the bullet velocity after ricochet using computer modeling. *AFTE Journal*. 2020. № 52(2). P. 98–102. URL:
<https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57215507618>

ДОДАТКИ

Додаток А

Узагальнені результати анкетування 109 слідчих органів Національної поліції та 120 експертів Експертної служби МВС України (Вінницька, Житомирська, Закарпатська, Київська, Полтавська, Сумська, Тернопільська, Харківська, Черкаська, Чернігівська області та м. Київ), які мали досвід практичної діяльності щодо використання балістичного обліку під час розслідування кримінальних правопорушень

№	Запитання анкети	Відповіді слідчих (109 осіб), %		Відповіді експертів (120 осіб), %	
1.	Ваш стаж роботи:				
	менше ніж 1 рік	9	8,3	0	0
	1–3 роки	25	22,9	39	32,5
	4–10 років	65	59,6	67	55,8
	понад 10 років	10	9,2	14	11,7
2.	Які форми використання балістичного обліку Експертної служби МВС України під час розслідування кримінальних правопорушень Вам відомі?				
	перевірка зброї, боєприпасів, куль і гільз зі слідами зброї	90	82,5	117	97,5
	проведення судово-балістичної експертизи	99	90,8	100	83,3
	виконання низки організаційно-тактичних завдань розслідування	82	75,2	91	75,8
	інший варіант	20	18,3	10	8,3
3.	Чи є необхідність розроблення практичних рекомендацій з питань використання балістичного обліку Експертної служби МВС України під час розслідування кримінальних правопорушень?				
	переважно так	102	93,6	83	69,1

	переважно ні	4	3,7	9	7,5
	інша думка	3	2,7	28	23,3
4.	З чим пов'язані проблемні питання щодо використання балістичного обліку під час розслідування кримінальних правопорушень?				
	з недосконалістю кримінальної процесуальної регламентації порядку використання балістичного обліку під час кримінального провадження	84	77,1	83	69,1
	з необхідністю вдосконалення організаційно-правових засад його функціонування відповідно до сучасних умов	89	81,6	111	92,5
	з автоматизацією балістичного обліку та запровадження досконалих автоматизованих балістичних систем	69	63,3	108	90,0
	зі складнощами взаємодії органу досудового розслідування та підрозділу експертної служби під час кримінального провадження	93	85,3	56	46,7
	надання практичних рекомендацій щодо використання отриманих результатів під час розслідування окремих видів кримінальних правопорушень	102	93,6	78	65,0
	інший варіант	10	9,2	18	15,0
5.	Для виконання яких організаційно-тактичних завдань розслідування кримінальних правопорушень застосовують можливості балістичного обліку?				
	проведення попередніх експрес-досліджень вогнепальної зброї, куль, гільз чи інших об'єктів на місці події	77	70,6	76	63,3
	висунення версій, планування розслідування і тактики окремих слідчих (розшукових) дій	82	75,2	91	75,8
	інший варіант	15	13,8	16	13,3
6.	Об'єктами балістичного обліку під час розслідування кримінальних				

	правопорушень, учинених із застосуванням вогнепальної зброї, є:				
	вогнепальна зброя;	78	71,5	97	80,8
	кулі та гільзи зі слідами вогнепальної зброї	45	41,3	90	66,7
	боєприпаси	36	33,0	42	35,0
	об'єкти зі слідами застосування вогнепальної зброї	66	60,6	54	45,0
	інший варіант	16	14,7	15	12,5
7.	Як Ви ставитеся до автоматизації балістичного обліку Експертної служби МВС України за допомогою автоматизованої багатофункціональної комплексної системи дослідження об'єктів автоматизованої бази BALSCAN?				
	ПОЗИТИВНО	66	60,6	106	88,3
	НЕГАТИВНО	3	2,8	2	1,7
	інша думка	40	36,7	38	10,0
8.	Які обставини в кримінальному провадженні встановлюють за допомогою використання балістичного обліку під час розслідування кримінальних правопорушень?				
	факт застосування одного екземпляра вогнепальної зброї під час учинення кримінальних правопорушень у різних регіонах	39	35,8	28	23,3
	факт застосування конкретного екземпляра вогнепальної зброї під час учинення кількох кримінальних правопорушень	71	65,1	83	69,1
	факт застосування під час учинення кримінальних правопорушень вогнепальної зброї, яка належить працівникам правоохоронних органів, військовослужбовцям або окремим громадянам	25	27,5	42	35,0

	інший варіант	12	11,0	9	7,5
9.	Які недоліки нормативно-правової регламентації перешкоджають ефективному використанню балістичного обліку для виконання організаційно-тактичних завдань розслідування кримінальних правопорушень?				
	нерегламентованість у КПК України інституту криміналістичного, зокрема балістичного, обліку	82	75,2	94	78,3
	недосконалість нормативно-правової регламентації взаємодії слідчого та підрозділів Експертної служби МВС України	79	72,4	86	71,7
	проблемний процесуальний статус речових доказів – об'єктів реєстрації в масивах балістичного обліку	69	63,3	70	58,3
	інший варіант	17	15,6	18	15,0
10.	Які організаційно-тактичні проблеми знижують ефективність функціонування та використання балістичного обліку під час розслідування кримінальних правопорушень?				
	направлення до балістичного обліку об'єктів – речових доказів із запізненням (через 2–3 місяці після їх вилучення або ненаправлення їх взагалі)	62	56,9	79	65,8
	дублювання процесу проведення дослідження речових доказів під час перевірки за обліками та подальшого проведення судово-балістичних експертиз	74	67,8	85	70,8
	неповне використання можливостей балістичного обліку в попередженні кримінальних правопорушень та оперативно-розшуковій діяльності	61	55,9	70	58,3
	невикористання всього масиву криміналістично значущої інформації, яку накопичують і систематизують під час	54	49,5	72	60,0%

	функціонування балістичного обліку				
	недостатнє використання можливостей балістичного обліку в науково-дослідній та освітній діяльності	49	44,9	71	59,2
	інший варіант	37	33,9	12	10,0
11.	Чи вважаєте Ви доцільним віднести до такого процесуального джерела доказів, як документи (ст. 99 КПК України), «довідки за результатами перевірки за криміналістичним обліком» (із внесенням доповнень до КПК України)?				
	так	103	94,4	96	80,0
	ні	6	5,5	4	3,3
	інша думка	—	—	20	16,7
12.	Дані балістичного обліку в методиці розслідування окремих видів кримінальних правопорушень, пов'язаних із використанням вогнепальної зброї, використовують:				
	у процесі побудови криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень для вивчення: предмета посягання; типових способів учинення кримінального правопорушення з використанням такого знаряддя чи засобу, як вогнепальна зброя; типової «слідової картини»; характеристики особи підозрюваного та його зв'язку з особою потерпілого	99	90,8	100	83,3
	визначаючи типовий перелік обставин, що підлягає встановленню під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із використанням вогнепальної зброї	79	72,4	86	71,7
	формуючи типовий алгоритм слідчих (розшукових) дій та інших заходів з урахуванням слідчих ситуацій	82	75,2	89	74,2

	обираючи тактику проведення окремих слідчих (розшукових) дій, тактичних операцій	77	70,6	84	70,0
	ураховуючи особливості використання спеціальних знань у кримінальних провадженнях	84	77,1	97	80,8
	характеризуючи особливості взаємодії слідчого з експертними підрозділами МВС України, оперативними підрозділами Національної поліції, іншими правоохоронними й державними органами	83	76,1	96	80,0
	реалізуючи профілактичну діяльність щодо кримінальних правопорушень, учинених із використанням вогнепальної зброї	76	69,7	81	67,5
	інша думка	4	3,7	9	7,5
13.	На якій стадії експертного дослідження судовий експерт звертається до балістичного обліку, оперативно-пошукових та інформаційно-довідкових колекцій?				
	на початковій стадії попереднього дослідження			110	91,7
	на стадії роздільного дослідження			90	75,0
	на стадії експертного експерименту			80	66,7
	на стадії порівняльного дослідження			78	65,0
	на стадії оцінювання результатів проведеного дослідження та формулювання висновків			81	67,5
	на стадії оформлення результатів експертного дослідження			33	27,5
	інший варіант			22	18,3

**Узагальнені результати вивчення
вивчення 86 кримінальних проваджень, досудове розслідування
в яких за ст. 115 «Умисне вбивство», ст. 121 «Умисне тяжке тілесне
ушкодження», ст. 187 «Розбій», ст. 296 «Хуліганство» КК України
здійснювали протягом 2000–2020 років з використанням балістичного
обліку та проведення судово-балістичної експертизи
(Волинська, Дніпропетровська, Запорізька, Івано-Франківська, Київська,
Кіровоградська, Луганська, Одеська області, м. Київ)**

1. Під час розслідування кримінальних правопорушень, учинених із застосуванням вогнепальної зброї, використано такі можливості балістичного обліку для виконання організаційно-тактичних завдань розслідування:

- проведення судово-балістичних експертиз (94,1 %);
- перевірка об'єктів за балістичним обліком (81,4 %);
- виконання організаційно-тактичних завдань розслідування (69,8 %);
- інше (17,4 %).

2. Найпоширенішими та найінформативнішими речовими доказами (об'єктами балістичного обліку) під час розслідування кримінальних правопорушень, учинених із застосуванням вогнепальної зброї, були:

- вогнепальна зброя (88,3 %);
- кулі та гільзи зі слідами вогнепальної зброї (93,0 %);
- боєприпаси (38,4 %);
- об'єкти зі слідами застосування вогнепальної зброї (89,5 %);
- інше (44,2 %).

3. Під час розслідування кримінальних правопорушень, учинених із застосуванням вогнепальної зброї, балістичний облік Експертної служби МВС України було застосовано з метою з'ясування таких обставин кримінального провадження:

- факт застосування одного екземпляра вогнепальної зброї під час учинення кримінальних правопорушень у різних регіонах (25,6 %);
- факт застосування конкретного екземпляра вогнепальної зброї під час учинення кількох кримінальних правопорушень (46,5 %);
- факт застосування під час учинення кримінальних правопорушень вогнепальної зброї, яка належить працівникам правоохоронних органів, військовослужбовцям або окремим громадянам (19,8 %);
- інше (17,4 %).

4. Головними проблемами, які знижують ефективність функціонування та використання балістичного обліку Експертної служби МВС України під час розслідування кримінальних правопорушень, є:

- направлення до балістичного обліку об'єктів – речових доказів із запізненням (через 2–3 місяці після їх вилучення або ненаправлення їх взагалі) (25,6 %);
- дублювання процесу проведення дослідження речових доказів під час перевірки за обліками й подальшого проведення судово-балістичних експертиз (46,5 %);
- неповне використання можливостей балістичного обліку в попередженні кримінальних правопорушень й оперативно-розшуковій діяльності (19,8 %);
- невикористання всього масиву криміналістично значущої інформації, яку накопичують і систематизують у балістичному обліку (24,5 %);
- інше (17,4 %).

5. Встановлено підставу проведення судово-балістичної експертизи під час розслідування кримінальних правопорушень, учинених із застосуванням вогнепальної зброї:

- постанова слідчого (98,8 %);
- залучення експерта слідчим суддею за клопотанням сторони захисту в порядку ст. 244 КПК України (19,8 %);
- залучення експерта стороною захисту на договірних умовах для проведення експертизи (17,4 %).

6. Чи застосовували такий вид додатка до протоколу огляду місця події щодо вчиненого кримінального правопорушення з використанням вогнепальної зброї, як «письмові пояснення спеціалістів, що брали участь у проведенні відповідної процесуальної дії»:

- так (7,0 %);
- ні (81,4 %);
- інше (11,6 %).

7. Під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із використанням вогнепальної зброї, проводили:

- судово-балістичну експертизу (98,8 %);
- судово-трасологічну експертизу (93,0 %);
- судово-дактилоскопічну експертизу (89,5 %);
- судово-медичну експертизу (98,8 %);
- судово-одорологічну експертизу (15,1 %);
- молекулярно-генетичну експертизу (36,1 %);
- інше (38,3 %).

Додаток В**ПРОЄКТ****ІНСТРУКЦІЯ****з організації функціонування криміналістичного обліку
Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України³,****I. Загальні положення**

1. Ця Інструкція визначає структуру, порядок формування та використання криміналістичного обліку Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України, який належить до пріоритетних інформаційних ресурсів єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ (далі - криміналістичний облік ЄІС МВС).

2. Правовою основою функціонування криміналістичного обліку ЄІС МВС є Конституція України, Кримінальний процесуальний кодекс України, закони України «Про інформацію», «Про судову експертизу», «Про захист персональних даних», «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах», Положення про Міністерство внутрішніх справ України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 року № 878, Положення про єдину інформаційну систему Міністерства внутрішніх справ, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 14 листопада 2018 року № 1024, Порядок зберігання речових доказів стороною обвинувачення, їх реалізації, технологічної переробки, знищення, здійснення витрат, пов'язаних з їх зберіганням і пересиланням, схоронності тимчасово вилученого майна під час кримінального провадження, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 19 листопада 2012 року № 1104, Положення про Експертну службу Міністерства внутрішніх справ України, затверджене наказом Міністерства внутрішніх справ України від 03 листопада 2015 року № 1343, зареєстроване в Міністерстві юстиції України 06 листопада 2015 року за № 1390/27835, це Положення та інші нормативно-правові акти.

3. Криміналістичний облік ЄІС МВС ведеться з метою запобігання кримінальним правопорушенням, їх розкриття і розслідування з використанням відомостей, які можуть бути встановлені перевіркою речових доказів за цим обліком і використані як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження, а також інформаційно-довідкового забезпечення судово-експертної, науково-дослідної та методичної діяльності.

³ Надіслана на погодження до Департаменту юридичного забезпечення МВС України від 07.06.2018 за № 19/8-11656

4. Об'єктами криміналістичного обліку ЄІС МВС є сліди (їх копії, зображення), вироби, речовини, матеріали, зразки генетичних ознак, записів голосів та мовлення людини, інші об'єкти, визначені цією Інструкцією, або їх матеріальні відображення, які вилучаються або отримуються під час досудового розслідування, у процесі діяльності правоохоронних органів, а також інші об'єкти та відомості про них, що отримуються Експертною службою МВС відповідно до законодавства від судів, органів досудового розслідування, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності (далі – об'єкти).

5. Функціонування криміналістичного обліку ЄІС МВС (його ресурсне забезпечення, формування, проведення перевірок та інформування про їх результати, зберігання об'єктів, уміщених до обліку) здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України, що виділяються на утримання Експертної служби МВС, а також інших не заборонених законодавством джерел.

Надіслання до підрозділів Експертної служби МВС об'єктів для проведення перевірок і/або їх уміщення до криміналістичного обліку ЄІС МВС або транспортування з цією метою таких об'єктів, пересилання яких у поштових відправленнях заборонено, здійснюється органами досудового розслідування за рахунок коштів Державного бюджету України, що виділяються на їх утримання.

6. Криміналістичний облік ЄІС МВС функціонує на двох рівнях:

центральному – у Державному науково-дослідному експертно-криміналістичному центрі МВС України (далі – ДНДЕКЦ);

обласному – у територіальних підрозділах – науково-дослідних експертно-криміналістичних центрах МВС України (далі – НДЕКЦ).

7. Криміналістичний облік ЄІС МВС складається з наступних інформаційних ресурсів:

трасологічний облік;

облік слідів, відбитків і відтисків пальців та долонних поверхонь рук;

облік куль і гільз зі слідами зброї та зразків зброї й боєприпасів;

облік грошових знаків і бланків документів;

облік наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, сильнодіючих та отруйних лікарських засобів;

облік генетичних ознак людини;

облік записів голосів та мовлення людини;

облік ідентифікаційних позначень транспортних засобів;

облік матеріалів, речовин і виробів;

вибухотехнічний облік.

8. Криміналістичний облік ЄІС МВС функціонує за такими принципами:

одноразова каталогізація та багаторазове використання описів об'єктів;

забезпечення пошуку за визначеними ознаками (ідентифікаційні ознаки, інвентарний номер, серія, дата реєстрації, ключові слова тощо);

формування вихідних форм.

9. Криміналістичний облік ЄІС МВС ведеться державною мовою. У разі якщо використання літер українського алфавіту призводить чи може призвести до перекручення інформації, можуть використовуватися латинські літери з урахуванням таблиці транслітерації українського алфавіту латиницею, затвердженої в порядку, установленому законодавством України, і спеціальні символи.

10. Криміналістичний облік ЄІС МВС складається, обробляється та зберігається відповідно до вимог законодавства в електронному вигляді і функціонує з використанням автоматизованих робочих місць.

У разі відсутності технічної можливості забезпечити функціонування криміналістичного обліку в електронному вигляді відповідні журнали (картотеки) обліку ведуться в паперовому вигляді.

11. Комплексні системи захисту інформації забезпечують захист інформації криміналістичного обліку ЄІС МВС шляхом здійснення комплексу технічних, криптографічних, організаційних та інших заходів і використання засобів захисту інформації, спрямованих на недопущення блокування доступу до інформації, несанкціонованого доступу та/або її модифікації.

12. Інформація, що обробляється в криміналістичному обліку ЄІС МВС, повинна відповідати єдиним вимогам, визначеним для інформаційних ресурсів

ЄІС МВС, та узгодженим показникам для їх автоматизованого оброблення, використання і надання користувачам в уніфікованому вигляді, а також єдиним правилам її класифікації та кодифікації шляхом використання відповідних загальнодержавних, міжнародних класифікаторів, кодифікаторів та уніфікованих відомчих словників.

13. Криміналістичний облік ЄІС МВС продовжує функціонувати в штатному режимі та надавати сервіси наявним категоріям користувачів до впровадження постійно діючих компонентів центральної підсистеми ЄІС МВС з відповідною модернізацією криміналістичного обліку ЄІС МВС.

14. До моменту введення в дослідну експлуатацію ЄІС МВС і приведення інформації про особу в державних та єдиних реєстрах, інших інформаційних базах, що перебувають у власності держави або підприємств, установ та організацій, у відповідність до наскрізного ідентифікатора оброблення інформації про особу здійснюється згідно з чинними регламентами роботи криміналістичних обліків ЄІС МВС.

15. Криміналістичний облік ЄІС МВС складається з інформаційно-пошукових та інформаційно-довідкових колекцій.

16. Організація надання (надіслання) об'єктів до підрозділів Експертної служби МВС для проведення їх перевірок за криміналістичним обліком ЄІС МВС покладається на органи досудового розслідування.

Об'єкти надаються (надсилаються) для перевірки за ІПК уповноваженою службовою особою, якою здійснюється відповідне кримінальне провадження, із письмовим запитом про проведення перевірки об'єктів за криміналістичним обліком Експертної служби МВС України, який оформлюється згідно з додатком ...

Запити на перевірку за криміналістичним обліком ЄІС МВС виконуються у строк не більше 5 робочих днів з моменту отримання, термінові – не пізніше наступного робочого дня.

17. Наказом директора ДНДЕКЦ (НДЕКЦ) призначаються працівники, які відповідають за зберігання об'єктів, що визнані речовими доказами та вміщені до колекцій криміналістичного обліку, та функціонування відповідних колекцій за кожним із його видів, а також працівники, які виконують їх обов'язки в разі їх відсутності, що закріплюється в їх посадових інструкціях (далі – відповідальні особи).

У разі зміни відповідальної особи передача об'єктів колекції іншій відповідальній особі здійснюється в п'ятиденний строк за участю комісії, призначеної наказом директора ДНДЕКЦ (НДЕКЦ), з оформленням акта приймання-передачі.

18. Для проведення перевірок об'єктів за криміналістичним обліком допускаються працівники ДНДЕКЦ (НДЕКЦ), у посадових обов'язках яких закріплені такі повноваження. Доступ працівників до криміналістичного обліку ЄІС МВС здійснюється з використанням засобів електронної ідентифікації, що відповідають вимогам законодавства, у межах реалізації їх повноважень.

19. Об'єкти колекцій зберігаються в умовах, які унеможливають несанкціонований доступ до них, забезпечують збереження їх ознак і властивостей. Зберігання об'єктів колекцій в умовах, що можуть призвести до їх знищення чи псування, забороняється.

Зброя, бойові припаси, вибухові речовини та пристрої, наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги та прекурсори, сильнодіючі та отруйні лікарські засоби зберігаються в спеціальних приміщеннях, обладнаних відповідно до визначених нормативно-правовими актами МВС вимог до цих приміщень.

Інші об'єкти інформаційно-пошукових та інформаційно-довідкових колекцій зберігаються в спеціальних приміщеннях ДНДЕКЦ (НДЕКЦ), які обладнані шафами, стелажми, оббитими металом дверима, ґратами на вікнах, охороною, протипожежною сигналізацією та відеоспостереженням.

Визначені наказом директора ДНДЕКЦ (НДЕКЦ) об'єкти інших колекцій можуть зберігатися в спеціально виділених сейфах або металевих шафах достатнього розміру в приміщеннях для зберігання об'єктів досліджень або робочих кабінетах відповідного структурного підрозділу за наявності охоронної сигналізації та відеоспостереження.

20. Спеціальні приміщення, сейфи, шафи, у яких зберігаються об'єкти колекцій, опечатуються відповідальною особою.

21. Вхід до спеціального приміщення, у якому зберігаються об'єкти колекцій, здійснюється в присутності відповідальної особи.

Порядок та умови доступу до спеціального приміщення в разі відсутності відповідальної особи при виникненні надзвичайних умов (загроза пожежі, аварія систем тепло- або водопостачання, раптова втрата працездатності відповідальною особою тощо) визначаються окремим наказом директора ДНДЕКЦ (НДЕКЦ).

II. Інформаційно-пошукові колекції

1. Інформаційно-пошукові колекції (далі – ІПК) призначені для:

1) отримання інформації про особу, яка причетна до вчинення кримінального правопорушення;

2) ідентифікації особи, знаряддя злочину або інших засобів чи виробів, які використовувалися під час учинення кримінального правопорушення;

3) установлення групової (спільної родової) належності виробів, матеріалів і речовин;

4) отримання іншої інформації щодо вчинених кримінальних правопорушень та запобігання їх учиненню.

2. ІПК формуються з об'єктів та відомостей про них, вилучених або отриманих під час досудового розслідування кримінальних правопорушень, дактилоскопічної реєстрації осіб, куль і гільз, отриманих під час контрольного відстрілу зброї.

3. Організація проведення перевірок за ІПК відповідних видів і рівнів покладається на директора ДНДЕКЦ (НДЕКЦ).

Директорам НДЕКЦ забороняється ініціювати перевірки об'єктів, наданих для перевірки або уміщених до ІПК НДЕКЦ, які вони очолюють, за ІПК інших НДЕКЦ без умотивованого доручення уповноваженої службової особи, якою здійснюється відповідне кримінальне провадження.

4. Об'єкти, вилучені під час проведення досудового розслідування, підлягають перевірці за ІПК після проведення судової експертизи, якщо їх визнано придатними для подальшого порівняльного дослідження (придатними для ідентифікації і/або встановлення групової належності), але не ідентифіковано.

Об'єкти, які підлягають уміщенню до ІПК, після проведення судової експертизи передаються відповідальному працівнику відповідного відділу ДНДЕКЦ (НДЕКЦ) для перевірки за ІПК.

5. Об'єкти підлягають узяттю на криміналістичний облік ЄІС МВС, якщо за результатами їх перевірки за ІПК не встановлено джерело їх походження або належність конкретному слідоутворювальному об'єкту.

6. Об'єкти, які вміщуються до ІПК, реєструють у журналі реєстрації об'єктів, уміщених до інформаційно-пошукової колекції, який ведеться в паперовому і/або електронному вигляді (додаток ...).

На вміщені об'єкти складаються реєстраційні картки з відомостями про об'єкти та їх зображеннями (у форматі BMP, TIFF, JPEG з роздільною здатністю не нижче 1200 dpi). Реєстраційна картка на об'єкт складається судовим експертом, який проводив судову експертизу.

Для запобігання втрати інформації (вихід з ладу комп'ютерної техніки, збої програмного забезпечення), уміщеної до журналів, що ведуться в електронному вигляді, забезпечується її резервне копіювання в спосіб, що забезпечує цілісність інформації на інших електронних носіях інформації не рідше одного разу на тиждень.

7. Оброблення і захист персональних даних, що містяться в криміналістичному обліку ЄІС МВС, здійснюється відповідно до законів України «Про інформацію», «Про захист персональних даних», «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах».

8. У разі наявності кількох однорідних об'єктів, питання про кількість об'єктів, що вміщуються до ІПК, вирішується залежно від якості відображення ідентифікаційних ознак та з урахуванням необхідності їх узяття на облік до центральної та обласних колекцій.

9. Про факт уміщення об'єктів дослідження до ІПК (куль, гільз, підроблених грошових знаків тощо) у супровідному листі, із яким надсилається висновок експерта, інформується уповноважена службова особа або суддя (суд), що здійснює відповідне кримінальне провадження.

10. Об'єкти, уміщені до ІПК, вилучаються з них на підставі:

1) письмового запиту уповноваженої службової особи, якою здійснюється відповідне кримінальне провадження, судді (суду), ДНДЕКЦ (НДЕКЦ), від яких надійшли об'єкти, у зв'язку з необхідністю проведення слідчих дій, судових розглядів або судової експертизи;

2) письмового повідомлення про розкриття злочину, прийняття рішення про закриття кримінального провадження або знищення речових доказів, уміщених до колекції;

3) установлення факту, що об'єкт, який уміщений до колекції, утворений конкретним предметом, знаряддям, виробом (зброя, інструмент, взуття, кліше тощо) або особою, які перевірялися за криміналістичним обліком у зв'язку з вилученням (підозрою в причетності) у досудовому розслідуванні або добровільною здачею чи знахідкою;

4) закінчення строку перебування на обліку, визначеного в розділах IV–XIII цієї Інструкції окремо за видами криміналістичного обліку з огляду на властивості об'єкта, тривалість ідентифікаційного періоду та строки притягнення до кримінальної відповідальності.

У разі надходження документа про знищення об'єктів, уміщених до ІПК, щодо яких не встановлено знаряддя, яким вони утворені, не встановлено походження виробу або речовини, обіг яких у державі заборонений або обмежений (вогнепальна зброя, кліше для виготовлення фальшивих грошових банкнот тощо), але вони можуть бути ідентифіковані за допомогою цих об'єктів, директором НДЕКЦ порушується клопотання про залишення їх на

обліку для подальшої перевірки.

Вилучені з колекцій об'єкти з мотивованим роз'ясненням повертаються до органу досудового розслідування або суду.

11. Для перевірки за центральною ІПК надсилаються об'єкти, щодо яких за результатом перевірки за ІПК обласного рівня не встановлено джерело їх походження або належність конкретному слідоутворювальному об'єкту. Об'єкти надсилаються до ДНДЕКЦ у десятиденний строк після проведення судової експертизи, якщо інше не визначено в розділах IV–XIII цієї Інструкції.

Якщо кількості об'єктів недостатньо для їх одночасного вміщення до центральної та обласної колекцій, такі об'єкти після проведення перевірки за обласною колекцією надсилаються до центральної колекції для перевірки та взяття на облік, а в обласній колекції залишаються їх фізичні або цифрові копії і/або реєстраційні картки з відомостями про них.

12. Об'єкти, надіслані до ДНДЕКЦ (НДЕКЦ) для перевірки за криміналістичним обліком з письмовим запитом уповноваженої службової особи, судді (суду), що здійснює відповідне кримінальне провадження, а також Інтерполу, Європолу, підлягають такій перевірці в разі їх придатності для порівняльного дослідження (ідентифікації та/або встановлення групової належності).

13. Відомості про проведені перевірки та їх результати відображаються в реєстраційній картці об'єкта.

Про результат перевірки об'єктів інформується керівник органу або особа, які були ініціаторами перевірки.

Якщо об'єкти надіслані для перевірки за центральною ІПК з НДЕКЦ, про результати їх перевірки ДНДЕКЦ інформує керівництво НДЕКЦ, яке, у свою чергу, забезпечує подальше інформування ініціатора або керівництва ініціатора.

Лист із повідомленнями про результат перевірки об'єкта оформлюється відповідно до встановлених форм:

якщо встановлено збіг за індивідуальною сукупністю ідентифікаційних ознак з іншим об'єктом, раніше уміщеним до криміналістичного обліку, за наявності згідно з пунктом 5 цього розділу Інструкції підстав для вміщення об'єкту, що перевіряється, до криміналістичного обліку, лист про результат перевірки за криміналістичним обліком оформлюється згідно з додатком ...;

якщо встановлено збіг за індивідуальною сукупністю ідентифікаційних ознак з іншим об'єктом, раніше уміщеним до криміналістичного обліку, за відсутності згідно з пунктом 5 цього розділу Інструкції підстав для вміщення об'єкту, що перевіряється, до криміналістичного обліку, лист про результат перевірки за криміналістичним обліком оформлюється згідно з додатком ...;

якщо встановлено збіг за сукупністю групових ознак (єдина групова належність або єдине джерело походження) з іншим об'єктом, раніше

уміщеним до криміналістичного обліку, за наявності згідно з пунктом 5 цього розділу Інструкції підстав для вміщення об'єкту, що перевіряється, до криміналістичного обліку, лист про результат перевірки за криміналістичним обліком оформлюється згідно з додатком ...;

якщо перевіркою не встановлено збігів з іншими об'єктами, раніше уміщеним до криміналістичного обліку, і за наявності згідно з пунктом 5 цього розділу Інструкції підстав для вміщення об'єкту, що перевіряється, до криміналістичного обліку, лист про результат перевірки за криміналістичним обліком оформлюється згідно з додатком

14. Інформація про об'єкти, уміщені до ІПК, і результати перевірок за ІПК є інформацією з обмеженим доступом. Забороняється її розголошення без дозволу уповноваженої службової особи, якою здійснюється відповідне кримінальне провадження, судді або суду, за ініціативою яких об'єкти вміщувалися до ІПК або проводилися перевірки за ІПК.

15. У разі тимчасового вилучення об'єктів з ІПК організація їх повернення покладається на керівника органу досудового розслідування, який здійснює відповідне кримінальне провадження.

16. На час відсутності в ДНДЕКЦ (НДЕКЦ) об'єктів, вилучених із колекцій для проведення слідчих дій, судових розглядів або судової експертизи, перевірка інших об'єктів може проводитися за наявності їх фізичних або цифрових копій.

17. Надіслання об'єктів або їх спеціально виготовлених копій для перевірок за криміналістичними обліками правоохоронних органів інших держав здійснюється уповноваженою службовою особою, якою здійснюється відповідне кримінальне провадження, через Робочий апарат Укрбюро Інтерполу.

18. За достовірність матеріалів, які надаються для перевірки, відповідає ініціатор запиту.

За достовірність результатів перевірки відповідає працівник ДНДЕКЦ (НДЕКЦ), який проводив перевірку.

19. Організація дотримання умов зберігання об'єктів, наданих для проведення перевірок та уміщених до криміналістичного обліку, заходів із запобігання їх пошкодженню, втраті, випадковому або несанкціонованому знищенню, а також несанкціонованому доступу до них покладається на директора ДНДЕКЦ (НДЕКЦ).

20. Особливості проведення перевірок об'єктів за певними видами колекцій регламентуються розділами IV–XIII цієї Інструкції.

III. Інформаційно-довідкові колекції

1. Інформаційно-довідкові або референтні колекції (далі – ІДК) призначені для використання об'єктів, уміщених до них, під час проведення судової експертизи, сертифікаційних випробувань, створення методичних, науково-дослідних та дослідно-конструкторських розробок, підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників Експертної служби МВС.

2. ІДК формуються з об'єктів, які становлять інтерес для судово-експертної, науково-дослідної та методичної діяльності, були об'єктами судової експертизи в кримінальних провадженнях, щодо яких є рішення суду про їх уміщення до колекцій, а також інших об'єктів і відомостей про них, отриманих від правоохоронних органів та установ, організацій, підприємств незалежно від форми власності.

3. З метою формування та поповнення ІДК директор ДНДЕКЦ (НДЕКЦ) забезпечує подання до суду, уповноваженій службовій особі, якою здійснюється відповідне кримінальне провадження, клопотань про передачу про передачу речових доказів для використання в експертній і науковій діяльності (додаток ...).

4. Об'єкти, які досліджувалися під час проведення судової експертизи в кримінальних провадженнях, за згодою уповноваженої службової особи, якою здійснюється відповідне кримінальне провадження, можуть бути залишені в ДНДЕКЦ (НДЕКЦ) у порядку, установленому нормативно-правовими актами, до набрання законної сили судовим рішенням про спеціальну конфіскацію та подальше використання об'єктів.

Про факт залишення об'єктів у ДНДЕКЦ (НДЕКЦ) з таких підстав зазначається в супровідному листі, із яким надсилається відповідний висновок експерта. На період вирішення питання про передачу до ІДК зазначені об'єкти реєструються в журналі обліку об'єктів, залишених на зберігання до вирішення питання про передачу до ІДК (додаток ...).

Після отримання документа про прийняття судом рішення про спеціальну конфіскацію об'єкта і передачу його до ДНДЕКЦ (НДЕКЦ) такий об'єкт обліковується та вміщується до відповідної колекції.

5. Об'єкти, які вміщуються до ІДК та не є витратними матеріалами (зброя, зразки грошових знаків, бланків документів тощо), обліковуються в журналі обліку об'єктів, уміщених до інформаційно-довідкової колекції (додаток ...).

На об'єкти наносяться облікові номери (у спосіб, що унеможливило псування конструкції та зовнішнього вигляду об'єктів) або прикріплюються бирки з обліковими номерами.

Журнал обліку об'єктів, уміщених до ІДК, і облікові картки з відомостями про об'єкти та їх зображеннями ведуться в електронному вигляді.

Видача об'єктів колекцій, які є зброєю, виробами та документами суворої звітності, для використання на час проведення судової експертизи, науково-дослідних і дослідно-конструкторських розробок, навчань з відповідних судово-експертних спеціальностей обліковується в журналі видачі об'єктів, уміщених до інформаційно-довідкової колекції (додаток ...).

6. Об'єкти ІДК, які є витратними матеріалами (патрони, наркотичні засоби тощо), обліковуються в журналі обліку та витрат об'єктів, уміщених до інформаційно-довідкової колекції (додаток ...).

Видача об'єктів для витрачання під час виконання судової експертизи, науково-дослідних робіт тощо, а також повернення невикористаних об'єктів обліковується у відомості обліку витрат об'єктів інформаційно-довідкової колекції (додаток ...).

7. Списання об'єктів колекцій, які є витратними матеріалами, здійснюється щомісяця (якщо протягом звітного періоду такі витрати мали місце) на підставі відомості обліку витрат об'єктів ІДК зі складанням акту списання об'єктів інформаційно-довідкової колекції (додаток ...) і внесенням відповідних змін до облікових даних. Акти списання затверджуються директором ДНДЕКЦ (НДЕКЦ).

8. Об'єкти, у подальшому перебуванні яких в ІДК немає потреби, знищуються.

Знищення об'єктів, вилучених з ІДК, за винятком об'єктів, для яких встановлено спеціальний порядок знищення (зброя, бойові припаси, вибухові речовини та пристрої, наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги та прекурсори, сильнодіючі та отруйні лікарські засоби), здійснюється комісіями, що утворюються наказом директора ДНДЕКЦ (НДЕКЦ), де такі об'єкти перебували на обліку. За результатом цього складається акт списання об'єктів інформаційно-довідкової колекції (додаток ...), який затверджується директором ДНДЕКЦ, НДЕКЦ.

Об'єкти, для яких встановлено спеціальний порядок знищення (зброя, бойові припаси, вибухові речовини та пристрої, наркотичні засоби тощо), передаються для знищення до відповідних органів або установ.

IV. Трасологічний облік

1. Трасологічний облік складається з наступних колекцій:

ІПК слідів взуття, рукавичок, знарядь зламу, транспортних засобів; формується з об'єктів-носіїв зі слідами, копій або зображень слідів взуття, рукавичок, знарядь зламу, транспортних засобів, вилучених під час ОМП, інших слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій;

ІДК зразків знарядь зламу, запірних та запірно-пломбувальних пристроїв (їх копій, зображень або відомостей про них), а також відомостей про взуття, транспортні засоби; формується із зразків знарядь зламу, запірних та запірно-пломбувальних пристроїв, частин транспортних засобів (шини, фарне скло тощо), виробів масового виробництва (або зображень та відомостей про них).

2. Трасологічний облік функціонує на центральному та обласному рівнях.

На центральному рівні ведеться ІПК слідів взуття.

На обласному рівні ведуться ІПК слідів взуття і знарядь зламу.

За рішенням директора ДНДЕКЦ (НДЕКЦ) можуть створюватися та функціонувати ІПК або (та) ІДК інших знарядь та об'єктів, які можуть використовуватися при вчиненні кримінальних правопорушень.

3. ІПК призначена для встановлення:

конкретної одиниці знаряддя або іншого об'єкта, якою залишено сліди на місці вчинення кримінального правопорушення;

фактів використання того самого знаряддя або іншого об'єкта при вчиненні одного чи кількох кримінальних правопорушень.

4. До ІПК уміщуються копії або зображення слідів знарядь або інших об'єктів, зазначених у пункті 1 цього розділу, вилучених або отриманих під час досудового розслідування, з дотриманням вимог, визначених у пункті 9 розділу I цього Положення.

5. Після проведення судової експертизи сліди знарядь або інших об'єктів, які визнані придатними для ідентифікації чи встановлення групової належності, перевіряються за відповідними колекціями.

Після проведення перевірки слідів знарядь або інших об'єктів та в разі невстановлення об'єкта, яким вони залишені, до ІПК уміщуються їх копії або електронні зображення.

6. До ІПК уміщуються копії або електронні зображення слідів взуття, у яких відображено комплекс елементів рельєфу (малюнка) підметкової, проміжної або каблучної частин підошви, що дає можливість визначити розмірні характеристики, особливості будови низу взуття, установити механізм слідоутворення та визнати їх придатними для встановлення групової належності.

Копії або електронні зображення слідів знарядь зламу або інших об'єктів уміщуються до ІПК у разі відображення комплексу елементів ознак, що дають можливість визначити розмірні характеристики, особливості будови, установити механізм слідоутворення та визнати їх придатними для встановлення групової належності.

На вміщені до колекції копії або електронні зображення слідів складаються реєстраційні картки слідів взуття (знаряддя зламу) за формою, наведеною в додатку

7. У разі надання для взяття на облік та перевірки за ІПК слідів взуття або знарядь зламу, зафіксованих на об'єктах-носіях чи інших носіях, вони фотографуються і вміщуються до ІПК в електронному вигляді, а самі об'єкти-носії повертаються ініціатору.

8. Кодування реєстраційних карток здійснюється відповідно до порядку кодування реєстраційних карток зі слідами взуття (знаряддя зламу), що вміщуються до ІПК, наведено в додатку ...

Реєстраційні індекси підрозділів Експертної служби МВС для заповнення реєстраційних карток наведені в додатку

9. Сліди взуття та знарядь зламу фотографуються за правилами судової фотографії, у форматі BMP, роздільна здатність отриманих зображень – не нижче 1200 dpi, масштаб 1:1.

10. Сліди взуття (знарядь зламу), уміщені до ІПК, реєструються в електронному журналі реєстрації слідів взуття (знарядь зламу), уміщених до інформаційно-пошукової колекції (додаток ...).

11. Не підлягають перевірці та вміщенню до центральної ІПК сліди взуття, оформлені з порушенням вимог, викладених у пунктах 5, 6, 9 цього розділу. Такі реєстраційні картки повертаються ініціаторові для усунення встановлених невідповідностей.

12. До центральної ІПК уміщуються сліди взуття, вилучені за фактами вчинення вбивств; замахів на вбивства; тяжких тілесних ушкоджень, які спричинили смерть; згвалтувань; розбійних нападів; грабежів; кримінальних правопорушень, учинених з використанням вогнепальної зброї, вибухових пристроїв і речовин, а також кримінальних правопорушень, коли ідентичні сліди взуття вилучено із двох та більше місць кримінальних правопорушень.

13. У разі проведення в НДЕКЦ судової експертизи за фактом учинення кримінального правопорушення на території іншої області виготовлена реєстраційна картка зі слідом взуття надсилається до ДНДЕКЦ згідно з пунктом 12 цього розділу та відповідного НДЕКЦ.

Після проведення в НДЕКЦ судової експертизи за фактом учинення кримінального правопорушення на території іншої області, виготовлена реєстраційна картка зі слідом знаряддя зламу надсилається до відповідного НДЕКЦ.

14. Після виконання перевірки за ІПК обласного рівня реєстраційна картка сліду взуття в п'ятиденний строк надсилається для перевірки за центральною ІПК. У разі встановлення збігу сліду взуття з іншим слідом

взуття за різними фактами вчинення кримінальних правопорушень усі реєстраційні картки надсилаються для вміщення до центральної ІПК.

15. Якщо за результатами перевірки за центральною ІПК встановлено збіги слідів взуття, ДНДЕКЦ інформує про це НДЕКЦ, із якого надійшли сліди взуття для перевірки, та НДЕКЦ, зі слідами яких встановлено збіг для подальшого інформування керівника органу досудового розслідування, що здійснює кримінальне провадження.

16. Якщо за результатами перевірки за обласною ІПК встановлено збіги слідів взуття, знарядь зламу, керівництво НДЕКЦ інформує керівника органу досудового розслідування, у якому здійснюється кримінальне провадження, або ініціатора перевірки за формою, наведеною в додатку

17. У разі встановлення збігу слідів взуття, уміщених до обласної ІПК, зі слідами взуття, надісланими з інших НДЕКЦ, про такі факти інформується ДНДЕКЦ із надсиланням реєстраційних карток зі слідами взуття, а також НДЕКЦ, із якого надійшли сліди взуття.

18. Строк зберігання реєстраційних карток слідів, уміщених до трасологічного обліку, становить 2 роки виходячи з тривалості ідентифікаційного періоду цих слідів. Після його закінчення реєстраційні картки вилучаються з обліку та знищуються про що робиться відмітка у журналі реєстрації слідів взуття (знарядь зламу), уміщених до інформаційно-пошукової колекції (поле «примітка»), після чого знищуються.

19. Центральна та обласні ІДК формуються з зразків знарядь та інших об'єктів, що використовуються при вчиненні кримінальних правопорушень, їх копій, зображень і/або відомостей про них.

V. Облік слідів, відбитків і відтисків пальців та долонних поверхонь рук

1. Облік слідів, відбитків і відтисків пальців та долонних поверхонь рук (далі – Облік) забезпечує забирання і обробку фотографічних та електронних копій слідів рук, паперових і електронних копій відбитків і відтисків пальців та долонних поверхонь рук – дактилоскопічних карт, отриманих під час досудового розслідування.

Облік складається з ІПК та функціонує на центральному та обласному рівнях у паперовому та електронному вигляді.

2. Облік призначений для:

- 1) розшуку безвісти зниклих громадян;
- 2) встановлення особи за невпізнаним трупом;

3) підтвердження установчих даних осіб, які раніше були дактилоскопійовані;

4) установлення осіб, які залишили сліди рук на місцях учинення кримінальних правопорушень;

5) установлення фактів залишення однією особою слідів рук при вчиненні різних кримінальних правопорушень.

3. Облік формується з:

1) фотографічних та електронних копій слідів рук;

2) паперових та електронних копій відбитків і відтисків пальців та долонних поверхонь рук – дактилоскопічних карт, отриманих під час досудового розслідування (далі – дактилокарти).

4. Захист персональних даних, що містяться в дактилокартах забезпечується працівниками в ДНДЕКЦ (НДЕКЦ), відповідно до Закону України «Про захист персональних даних» та «Про інформацію».

5. ІПК дактилокарт центрального рівня функціонує в ДНДЕКЦ і формується з електронних копій дактилокарт, які вміщені до обліку в НДЕКЦ або надані підрозділами Національної поліції України (далі – НПУ), іншими уповноваженими органами України та інших держав за міжнародними угодами.

6. ІПК дактилокарт обласного рівня функціонують у НДЕКЦ і формуються з паперових та електронних копій дактилокарт, які надані підрозділами НПУ, іншими уповноваженими органами України та інших держав за міжнародними угодами.

На осіб, які підлягають дактилоскопіюванню, дактилокарти заповнюються у двох примірниках. Один примірник залишається у відділах поліції ГУНП в областях, де було проведено дактилоскопіювання особи, другий примірник у строк, що не перевищує 5 діб, надсилається до територіального підрозділу Експертної служби МВС (НДЕКЦ).

7. Дактилокарти, надані для перевірки та вміщення до обліку в паперовому вигляді, скануються з роздільною здатністю не нижче 300 dpi, їх електронні копії вміщуються до обліку. При цьому оригінали дактилокарт, наданих до центральної ІПК, повертаються ініціатору їх перевірки та вміщення до обліку, а наданих до обласної ІПК – уміщуються до масиву.

Якщо дактилокарти надаються лише для перевірки за обліком, після проведення перевірки їх електронний варіант видаляється з обліку, а дактилокарти повертаються ініціаторові.

8. Дактилокарти, що надійшли для перевірки та взяття на облік, реєструються в електронному журналі реєстрації дактилокарт, уміщених до обліку (додаток ...).

9. Оригінали та електронні копії дактилокарт вилучаються з ІПК та знищуються за письмовим зверненням органу досудового розслідування, який надіслав їх для взяття на облік, про що робиться відмітка в електронному журналі реєстрації дактилокарт.

Дактилокарти невідомих трупів, а також осіб, які підлягали дактилоскопіюванню, вилучаються з ІПК у разі встановлення особи невідомого трупа, досягнення особою 80-річного віку (щороку в грудні) або смерті особи (за письмовим повідомленням ініціатора), про що робиться відмітка в електронному журналі реєстрації дактилокарт і реєстраційній картці (поле «примітка»), після чого знищуються.

Знищення дактилоскопічних карт на впізнаний труп проводиться після їх перевірки за ІПК усіх рівнів.

10. Знищення дактилокарт проводиться комісією НДЕКЦ, оформляється актом, який затверджується директором НДЕКЦ, із зазначенням місця, часу, підстави знищення та анкетних даних, їх загальної кількості. Копія акта надсилається ініціатору знищення.

11. Організація надання дактилокарт для перевірки за ІПК та взяття їх на облік покладається на слідчих, працівників карного розшуку, дільничних офіцерів поліції та підрозділи ювенальної превенції НПУ, уповноважені органи України та інших держав, які здійснювали дактилоскопіювання. Дактилокарти надсилаються із супровідним листом за формою, наведеною в додатку

12. За правомірність дактилоскопіювання, достовірність інформації про особу, яка була піддана дактилоскопіюванню, якість отриманих відбитків і відтисків рук у дактилокартах та їх оформлення відповідають працівники підрозділів, які проводили дактилоскопіювання.

13. У дактилокартах, що надсилаються підрозділами НПУ та іншими уповноваженими органами України, прізвище, ім'я та по батькові записуються друкованими літерами. Текстова інформація, зазначена в дактилоскопічній карті, уноситься до обліку мовою, якою заповнено дактилоскопічну карту.

14. Дактилокарта на особу повинна містити такі відомості:

стать;

прізвище, ім'я та по батькові;

число, місяць, рік народження;

місце народження;

стаття, частина, пункт, примітка КК, КПК, КпАП;

номер кримінального провадження, справи про адміністративне правопорушення і/або розшукової справи;

дата реєстрації кримінального провадження, дата складання адмінпротоколу і/або дата заведення розшукової справи;
 стисла фабула події;
 відбитки всіх нігтьових фаланг пальців рук, контрольні відтиски пальців рук, відтиски долонь рук (у разі каліцтва, пошкодження робиться відповідна відмітка);
 підпис особи, яка піддається дактилоскопіюванню;
 дата проведення дактилоскопіювання;
 орган, який проводив дактилоскопіювання;
 підстава для дактилоскопіювання;
 посада, прізвище, ініціали, підпис працівника, який заповнив дактилокарту.

15. Дактилокарта на невпізнаний труп або на особу, яка через стан здоров'я або вік не може про себе нічого повідомити, повинна містити такі відомості:

стать;
 відбитки всіх нігтьових фаланг пальців рук, їх контрольні відтиски, відтиски долонь рук (у разі каліцтва, гнилісних змін м'яких тканин пальців рук робиться відповідна відмітка);
 місце виявлення (населений пункт, район, область, назва вулиці, опис місцевості з обов'язковою геоприв'язкою до місцевості) трупа або особи, яка через стан здоров'я або вік не може про себе нічого повідомити;
 дата проведення дактилоскопіювання;
 орган, на території якого виявлено труп або особу, яка через стан здоров'я або вік не може про себе нічого повідомити;
 посада, прізвище, ініціали, підпис працівника, який заповнив дактилокарту.

У дактилокарти на впізнаний труп додатково вносяться відомості:

прізвище, ім'я та по батькові;
 число, місяць, рік народження;
 місце народження;
 місце проживання (реєстрації).

16. Не підлягають перевірці та взяттю на облік дактилокарти, оформлені з порушенням вимог, викладених у пунктах 13–15 цього розділу.

Такі дактилокарти повертаються ініціаторові в упакованому вигляді для усунення встановлених порушень.

17. Центральна ІПК слідів рук функціонує в ДНДЕКЦ і формується з електронних копій слідів рук, отриманих під час проведення досудового розслідування, а також уміщених до обліку в НДЕКЦ.

18. Обласна ІПК слідів рук функціонує в НДЕКЦ і формується з електронних копій слідів рук, отриманих під час досудового розслідування.

19. Сліди рук, які підлягають уміщенню до обліку та перевірці за ним, реєструються в електронному журналі реєстрації слідів рук, розміщених до обліку (додаток ...).

20. До ІПК розміщуються електронні копії слідів рук, отриманих під час досудового розслідування, які:

за результатами проведення судової експертизи визнані придатними для ідентифікації особи;

перевірені за дактилокартами на осіб, які могли залишити сліди рук на місці події не у зв'язку з учиненням кримінального правопорушення;

перевірені за обліком і залишилися неідентифікованими.

21. Електронні копії слідів рук, унесені до ІПК, вилучаються та знищуються в разі встановлення особи, що їх залишила, або за письмовим зверненням органу досудового розслідування, який надіслав їх для взяття на облік, згідно з вимогами пункту 10 розділу II цього Положення, про що робиться відмітка в електронному журналі реєстрації слідів рук, розміщених до ІПК.

22. НДЕКЦ розміщує та здійснює перевірки слідів, дактилокарт за центральною ІПК, використовуючи канали відомчої мережі.

23. НДЕКЦ у п'ятиденний строк надсилає до ДНДЕКЦ засобами ЄС МВС:

сліди рук, які за результатами проведення судової експертизи визнано придатними для ідентифікації особи, перевірено за обласною ІПК, але не ідентифіковано;

дактилокарти, надіслані підрозділами НПУ, які підлягають перевірці та уміщенню до ІПК, після перевірки за обласною ІПК за формою згідно з додатком

24. Кожні півроку (до 15 липня та 15 січня) НДЕКЦ надсилає до ДНДЕКЦ засобами ЄС МВС за формою згідно з додатком ... актуалізований облік:

слідів рук, які за результатами проведення судової експертизи визнано придатними для ідентифікації особи, перевірено за обласною ІПК, але не ідентифіковано;

дактилоскопічних карт невідомих трупів і безвісти зниклих осіб.

25. Для запобігання втраті дактилоскопічної інформації, розміщеної до ІПК (вихід з ладу комп'ютерної техніки, збої програмного забезпечення тощо), ДНДЕКЦ (НДЕКЦ) щокварталу забезпечує її резервне копіювання на електронних носіях інформації в спосіб, що забезпечує цілісність інформації.

26. Заповнення облікового запису дактилокарти невідомого трупа або безвісти зниклої особи в ЄС МВС здійснюється у порядку, наведеному

в додатку ...

У разі кодування дактилокарти невпізаного трупа в режимі кодування слідів, а також слідів рук, вилучених з місця проживання (роботи) безвісти зниклої особи, їх обліковий запис в ЄІС МВС заповнюється у порядку наведеному в додатку ...

27. Заповнення облікового запису слідів рук, вилучених з місць учинення кримінальних правопорушень, які підлягають узяттю на облік в ЄІС МВС здійснюється у порядку, наведеному в додатку ...

28. Реєстраційні індекси ДНДЕКЦ, НДЕКЦ визначено в додатку ...

29. ДНДЕКЦ (НДЕКЦ) здійснює перевірку слідів рук, дактилокарт за запитами підрозділів НПУ, уповноважених органів України та інших держав за міжнародними угодами.

30. Для організації перевірок слідів рук, дактилокарт за дактилоскопічними обліками інших держав за письмовим запитом органу досудового розслідування ДНДЕКЦ, НДЕКЦ можуть надаватися їх електронні копії, виготовлені у форматах, зазначених у другому абзаці пункту 6 розділу II цього Положення.

31. Про результат перевірки за центральною ІПК ДНДЕКЦ інформує НДЕКЦ, з якого сліди рук або дактилокарти надіслані на перевірку. Про результати перевірок за ІПК обласного та центрального рівня керівництво НДЕКЦ інформує орган досудового розслідування, яким здійснюється відповідне кримінальне провадження. За наявності завдання на перевірку інформація при її результат надсилається лише його ініціатору за формами згідно з додатками ...

VI. Облік куль і гільз зі слідами зброї та зразків зброї й боєприпасів

1. Облік куль і гільз зі слідами зброї та зразків зброї й боєприпасів складається з ІПК та ІДК і функціонує на центральному та обласному рівнях.

2. ІПК центрального та обласного рівнів утворюють систему балістичного обліку, завданням якої є встановлення:

фактів використання при вчиненні кримінальних правопорушень конкретних одиниць зброї;

фактів використання при вчиненні різних кримінальних правопорушень тих самих одиниць зброї;

утраченої (викраденої) табельної, відомчої та іншої раніше зареєстрованої в установленому порядку зброї серед вилученої, добровільно зданої та знайденої зброї.

3. Центральна ІПК складається з таких розділів:

1) кулі, гільзи і патрони зі слідами зброї (зображення слідів зброї), вилучені під час оглядів місця події (далі – ОМП), інших слідчих (розшукових) або негласних слідчих (розшукових) дій, щодо яких не встановлено зброю, з якої вони відстріляні;

2) кулі і гільзи зі слідами зброї (зображення слідів зброї), отримані при контрольному відстрілі втраченої (викраденої) зброї, яка зберігалася та використовувалася в Збройних Силах України (далі – ЗСУ), НПУ, інших уповноважених органах, на об'єктах дозвільної системи, перебувала в особистому користуванні громадян;

3) саморобна та перероблена зброя.

4. ІПК обласного рівня складаються з таких розділів:

1) кулі, гільзи і патрони зі слідами зброї (зображення слідів зброї), вилучені під час оглядів місця події (далі – ОМП), інших слідчих (розшукових) або негласних слідчих (розшукових) дій, щодо яких не встановлено зброю, з якої вони відстріляні;

2) кулі і гільзи зі слідами зброї (зображення слідів зброї), отримані при контрольному відстрілі втраченої (викраденої) зброї, яка зберігалася та використовувалася в Збройних Силах України (далі – ЗСУ), НПУ, інших уповноважених органах, на об'єктах дозвільної системи, перебувала в особистому користуванні громадян;

3) кулі і гільзи зі слідами зброї (зображення слідів зброї), отримані при контрольному відстрілі зброї, яка зареєстрована на об'єктах дозвільної системи і перебуває у власності громадян;

4) гільзи зі слідами зброї (зображення слідів зброї), експериментально відстріляні з пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, газових пістолетів і револьверів, які зареєстровані на об'єктах дозвільної системи і перебувають у власності громадян;

5) саморобна та перероблена зброя.

5. Перевірці за ІПК підлягають:

1) кулі, гільзи і патрони зі слідами зброї, вилучені під час ОМП, щодо яких не встановлено зброю, з якої вони відстріляні; кулі і фрагменти куль з механічними пошкодженнями підлягають перевірці за ІПК у разі збереження на їх поверхні двох і більше недеформованих слідів полів нарізів, придатних для ідентифікації, які збереглися по всій довжині, або за наявності недеформованої ділянки з придатними для ідентифікації слідами всіх полів нарізів завдовжки не менш ніж 2 мм; кулі та фрагменти куль, які мають більший ступінь механічних пошкоджень і деформації, можуть уміщуватися до ІПК разом із гільзами, вилученими під час ОМП, але щодо них проводяться лише цільові перевірки зброї або інших куль, вилучених під час ОМП, за окремими запитами

уповноваженої службової особи, якою здійснюється відповідне кримінальне провадження, судді або суду;

2) кулі та гільзи, отримані при контрольному відстрілі зброї табельної, відомчої, зареєстрованої на об'єктах дозвільної системи і такої, що перебуває у власності громадян, яка після цього була втрачена (викрадена);

3) кулі та гільзи зі слідами зареєстрованої зброї, яка була втрачена (викрадена), вилучені під час ОМП за цими фактами або в її власників;

4) вилучена, знайдена та добровільно здана нарізна вогнепальна зброя промислового виробництва, гладкоствольна зброя, яка не має мисливського та спортивного призначення, пристрої вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, які незаконно зберігалися на підприємствах, в установах, організаціях чи фізичних осіб;

5) гладкоствольна мисливська та спортивна зброя зі знищеними номерними позначеннями або вилучена в осіб, які звинувачуються або підозрюються в учиненні кримінальних правопорушень з використанням цієї зброї;

6) вогнепальна зброя саморобна, перероблена та виготовлена шляхом переробки виробів, що не були вогнепальною зброєю;

7) вихолощена зброя, виготовлена з вогнепальної зброї шляхом її саморобної переробки.

Вогнепальна зброя, пристрої вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, вилучені в осіб, якими вони зберігалися на законних підставах, підлягають перевірці лише в разі, якщо ці особи звинувачуються або підозрюються в учиненні вмісних кримінальних правопорушень з їх використанням.

6. Запити про перевірку за ІПК куль, гільз або патронів зі слідами зброї, вилучених під час ОМП, інших слідчих (розшукових) або негласних слідчих (розшукових) дій, оформляються згідно з додатком

Надіслання для перевірки за ІПК таких куль, гільз і патронів зі слідами зброї здійснюється в п'ятиденний строк після проведення судової експертизи.

Кулі, гільзи або патрони зі слідами зброї, надіслані до НДЕКЦ для проведення судової експертизи за фактами вчинення кримінального правопорушення на території обслуговування іншого НДЕКЦ, після її проведення надсилаються для організації перевірки до відповідного НДЕКЦ за місцем учинення кримінального правопорушення.

Забороняється надсилання для перевірки за центральною ІПК відстріляних куль і гільз, вилучених за фактами затримання правопорушників із застосуванням вогнепальної зброї, до проведення перевірки та виключення зброї працівників правоохоронних органів, яка застосовувалася під час затримання. Результати такої перевірки зазначаються в запиті про перевірку за центральною ІПК.

Запит про перевірку за ІПК вилученої, знайденої та добровільно зданої

вогнепальної зброї та інших об'єктів, зазначених у пункті 5 цього розділу, оформляється згідно з додатком Кулі та гільзи, отримані при їх відстрілі, надсилаються на перевірку за ІПК у триденний строк після проведення судової експертизи.

Запит про перевірку об'єктів за ІПК оформляються окремо на кожну одиницю зброї, з якої відстріляні кулі та гільзи, вилучені під час ОМП, інших слідчих (розшукових) або негласних слідчих (розшукових) дій, та на кожну одиницю вилученої, знайденої та добровільно зданої зброї, які підлягають перевірці за балістичним обліком.

7. Знищення зброї, зазначеної в пункті 5 цього розділу, забороняється до отримання інформації про результати її перевірки за центральною ІПК.

8. Перевірці за ІПК балістичного обліку не підлягають:

1) кулі та гільзи, вилучені під час ОМП, які відстріляні з табельної, відомчої вогнепальної зброї під час припинення протиправних дій або затримання осіб за підозрою в учиненні кримінальних правопорушень;

2) кулі та гільзи зі слідами зброї, які вилучені під час ОМП або інших слідчих (розшукових) дій, якщо вони вилучені не у зв'язку з учиненням кримінальних правопорушень із використанням вогнепальної зброї;

3) кулі та гільзи, вилучені під час ОМП, інших слідчих (розшукових) або негласних слідчих (розшукових) дій, якщо вони відстріляні з неперероблених пістолетів і револьверів, призначених для стрільби 4-мм патронами Флобера, газових та сигнальних пістолетів і револьверів, пневматичних пістолетів, револьверів і гвинтівок, а також відстріляні капсулі, використані для стрільби із капсульної зброї;

4) кулі, картеч, дріб (шрот), відстріляні з мисливської гладкоствольної зброї, обрізів такої зброї, а також з дульнозарядної зброї;

5) вогнепальна зброя, яка зберігалася та використовувалася на законних підставах і була надана для проведення судової експертизи або цільової перевірки на причетність до вчинення конкретного правопорушення, але за результатами судової експертизи або цільової перевірки не встановлено факт використання цієї зброї під час учинення правопорушень;

6) гладкоствольна мисливська зброя, крім зазначеної в пункті 5 цього розділу Положення;

7) дульнозарядна зброя із гнотовим запаленням, кременева, капсульна тощо;

8) вихолощена зброя, виготовлена в установленому законом порядку або виготовлена шляхом саморобної переробки макетів масогабаритних;

9) пістолети та револьвери, призначені для стрільби 4-мм патронами Флобера;

10) пневматичні, газові, сигнальні пістолети, револьвери, гвинтівки, які не мають ознак саморобної переробки;

11) гранатомети і зразки ствольної артилерії.

9. Відомості про об'єкти, уміщені до ІПК, оформляються на реєстраційних картках об'єктів, уміщених до обліку куль і гільз зі слідами зброї (додаток ...).

Реєстраційні картки не оформляються на кулі та гільзи, отримані під час контрольного та експериментального відстрілів зброї. Відомості про такі об'єкти не потребують наявності їх фотозображень.

Запит про перевірку та вміщення об'єкта до ІПК має містити відомості про цей об'єкт в обсязі, необхідному для оформлення реєстраційних карток.

10. Допускається видалення лакового покриття з капсулів відстріляних гільз, вилучених під час ОМП, інших слідчих (розшукових) або негласних слідчих (розшукових) дій, якщо воно заважає оцінці ознак у слідах зброї на капсулі при вирішенні питання щодо придатності цих слідів для ідентифікації. По можливості слід уникати видалення лакового покриття на всіх відстріляних гільзах, які є об'єктами дослідження. Факт його видалення відображається в реєстраційній картці об'єкта.

Під час контрольного та експериментального відстрілу зброї перед проведенням стрільби обов'язково видаляється лакове покриття з капсулів патронів (за його наявності).

11. Кулі, гільзи чи патрони зі слідами зброї, вилучені під час ОМП, інших слідчих дій за фактами використання зброї при вчиненні кримінальних правопорушень, після перевірки за ІПК на обласному рівні надсилаються для перевірки за центральною ІПК.

Після перевірки та вміщення достатньої кількості куль і гільз до центральної ІПК їх надлишок повертається для вміщення до обласної ІПК.

Якщо кількість куль і гільз перевищує ту, що необхідна для вміщення до ІПК центрального та обласного рівнів, надлишок куль і гільз повертається ініціатору перевірки для зберігання разом із матеріалами кримінального провадження.

12. Щомісяця (до 5 числа місяця, наступного за звітним) НДЕКЦ надсилає до уповноваженого підрозділу з контролю за обігом зброї та дозвільної системи ГУНП запит щодо надання інформації про факти втрати (викрадення) зброї, пристроїв, що зберігалися та використовувалися на об'єктах дозвільної системи та перебували у власності громадян, а також факти знайдення (вилучення) таких зброї, пристроїв, утрачених (викрадених) раніше.

Узагальнена інформація щокварталу подається до ДНДЕКЦ.

У разі втрати (викрадення) зброї, пристроїв, які раніше надходили до НДЕКЦ для контрольного відстрілу, куль та гільз, які отримані при цьому відстрілі та зберігаються в ІПК обласного рівня, надсилаються до ДНДЕКЦ для вміщення до центральної ІПК у п'ятиденний строк із дня отримання письмового повідомлення про втрату цієї зброї, пристрою. У такому самому порядку до ДНДЕКЦ надсилається інформація про знайдення (вилучення) зброї, пристроїв, утрачених (викрадених) раніше, для вилучення з центрального

обліку відстріляних з них гільз і куль та повернення їх ініціатору взяття на облік.

Письмове повідомлення про надсилання до центральної ІПК куль і гільз, отриманих під час відстрілу зброї, пристрою, які пізніше були втрачені (викрадені), оформлюється згідно з додатком ...

13. Після перевірки за центральною ІПК кулі та гільзи, відстріляні з вилученої, знайденої та добровільно зданої зброї, залишаються в ДНДЕКЦ до закінчення строку їх зберігання. Надалі стосовно цих куль і гільз проводяться лише додаткові цільові перевірки за мотивованим запитом органу досудового розслідування або суду, а також перевірки куль, гільз та патронів зі слідами зброї, вилучених під час ОМП, стосовно зброї, яка була вилучена, знайдена або добровільно здана пізніше дати вчинення конкретного злочину, але перевірена за центральною ІПК раніше.

Кулі та гільзи зі слідами зброї, отримані під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій, після перевірки вміщуються до центральної ІПК, де зберігаються до встановлення зброї, з якої вони відстріляні, або закінчення строку їх перебування на обліку.

14. У разі надіслання до центральної ІПК об'єктів, тимчасово вилучених із неї для проведення судових експертиз або інших слідчих дій, у супровідному листі зазначається про факт повернення об'єктів, а також реєстраційний номер, раніше наданий об'єктам при їх уміщенні до центральної ІПК (додаток ...).

У разі встановлення за результатом судової експертизи екземпляру зброї, з якої відстріляні кулі та гільзи, тимчасово вилучені з центральної ІПК, такі кулі та гільзи повертаються ініціатору проведення експертизи разом з висновком експерта. При цьому до ДНДЕКЦ надсилається повідомлення про ідентифікацію зброї та відсутність підстав для повернення цих куль і гільз до центральної ІПК.

15. Строки перебування об'єктів на обліку в ІПК:

1) куль, гільз та патронів зі слідами зброї, вилучених під час ОМП або інших слідчих дій, куль і гільз, отриманих при контрольному відстрілі зброї, яка була втрачена (викрадена), – 30 років;

2) гільз, отриманих при контрольному відстрілі пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, які були втрачені (викрадені), – 15 років;

3) куль і гільз, вилучених під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій, – 15 років;

4) гільз, отриманих при контрольному відстрілі газових пістолетів і револьверів, які були втрачені (викрадені), – 5 років;

5) куль і гільз, експериментально відстріляних з вилученої, знайденої та добровільно зданої зброї, – 5 років;

б) кулі і гільз, отриманих під час контрольного відстрілу зброї табельної, відомчої, зареєстрованої на об'єктах дозвільної системи та у власності громадян, – до заміни їх на кулі та гільзи, отримані при наступному контрольному відстрілі зброї, або до отримання письмового повідомлення про зняття зброї з обліку у зв'язку з вилученням її з обігу та утилізацією.

16. У разі заміни кулі і гільз, отриманих при контрольному відстрілі зброї, сліди зброї на кулях і гільзах, отриманих при новому відстрілі цієї зброї, порівнюються зі слідами на кулях і гільзах, отриманих при її попередньому відстрілі.

У разі встановлення розбіжностей, обумовлених суттєвою зміною рельєфу слідоутворювальних деталей зброї, яка призвела до втрати первісних ідентифікаційних ознак у слідах зброї, про це повідомляється підрозділ дозвільної системи НПУ за місцем реєстрації такої зброї. До обліку вміщуються кулі та гільзи, отримані при останньому відстрілі. Кулі та гільзи, отримані при попередньому відстрілі, після перевірки за обласною ІПК надсилаються для перевірки за центральною ІПК. Після проведення перевірки за центральною ІПК кулі та гільзи повертаються до НДЕКЦ, який їх надав, для подальшого надсилання до відповідного підрозділу НПУ.

17. Після закінчення строку перебування на обліку та зняття з нього об'єктів ІПК:

1) кулі, гільзи та патрони зі слідами зброї, вилучені під час ОМП, інших слідчих (розшукових) або негласних слідчих (розшукових) дій, кулі та гільзи, отримані при відстрілі зброї, яка була втрачена (викрадена), гільзи, отримані при відстрілі пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та газових пістолетів і револьверів, які були втрачені (викрадені), – уміщуються до архівної частини відповідного розділу ІПК, де зберігаються в упакованому вигляді;

2) кулі та гільзи, експериментально відстріляні з вилученої, знайденої та добровільно зданої зброї, – знищуються комісією, яка призначається наказом директора ДНДЕКЦ (НДЕКЦ);

3) кулі та гільзи, вилучені з обліку у зв'язку з їх заміною при черговому контрольному відстрілі зброї, – знищуються комісією, яка призначається наказом директора НДЕКЦ, із залученням до її складу представника підрозділу НПУ з контролю за обігом зброї (за згодою).

18. Кулі, гільзи і патрони зі слідами зброї, уміщені до ІПК, систематизуються за: калібрами, типами, зразками патронів, частинами яких вони є; калібрами, типами, зразками зброї, з якої вони відстріляні; хронологією надходження тощо.

Кулі, гільзи і патрони зі слідами зброї, вилучені під час ОМП, інших слідчих (розшукових) дій, які вміщені до ІПК, позначаються кольоровою

поміткою і/або літерно-цифровим кодом у спосіб, що не призводить до пошкодження слідів зброї на них та не ускладнює проведення перевірок.

19. Перевірка умов зберігання ІПК куль, гільз і патронів зі слідами зброї проводиться в ДНДЕКЦ (НДЕКЦ) щомісяця.

Інвентаризація ІПК куль, гільз і патронів зі слідами зброї, вилучених під час ОМП, інших слідчих (розшукових) або негласних слідчих (розшукових) дій, куль і гільз, отриманих при контрольному відстрілі зброї, яка була втрачена (викрадена), проводиться комісією, яка призначається наказом директора ДНДЕКЦ (НДЕКЦ), щороку до 25 грудня.

20. Реєстраційні картки на саморобну та перероблену вогнепальну зброю складаються на об'єкти, при виготовленні або переробці яких застосовувалися верстати, інструменти, пуансони, клейма, які залишають сліди, придатні для ідентифікації, або об'єкти, які за наявною в них сукупністю випадкових конструктивних ознак придатні для встановлення єдиного джерела походження з подібною зброєю.

Реєстраційні картки не оформлюються на вогнепальну зброю:

1) промислового виробництва, саморобним способом вкорочену або оснащену пристроями для зменшення звуку пострілу (глушниками) чи вкомплектовану саморобною ложою;

2) перероблену або виготовлену шляхом переробки виробів, які не були вогнепальною зброєю, якщо це не супроводжувалося встановленням саморобних основних частин, виготовлених з використанням верстатів, інструментів, пуансонів, клейм, які залишають сліди, придатні для ідентифікації;

3) саморобну зброю, виготовлену на низькому технічному рівні з використанням підручних, випадкових засобів і матеріалів.

21. Реєстраційні картки саморобної та переробленої вогнепальної зброї оформлюються згідно з додатком ... До них додаються електронні зображення об'єктів, які не піддавалися редагуванню. Назви електронних файлів цих зображень зазначаються в реєстраційних картках.

22. Реєстраційні картки саморобної та переробленої вогнепальної зброї разом з електронними файлами зображень невідкладно надсилаються до ДНДЕКЦ засобами ЄІС МВС для проведення перевірки та прийняття рішення щодо доцільності вміщення самого об'єкта до ІПК згідно з пунктами 5, 6 розділу II цього Положення. Реєстраційні картки в паперовому вигляді надсилаються до ДНДЕКЦ одночасно з кулями та гільзами, отриманими при експериментальному відстрілі відповідної зброї (окремим листом).

23. Уміщенню до ІПК підлягає саморобна та перероблена вогнепальна зброя, що має ознаки, за якими під час проведення порівняльного дослідження з іншими зразками такої зброї можливе встановлення єдиної групової належності

(єдиного джерела походження).

Доцільність уміщення конкретного зразка саморобної або переробленої зброї до ІПК центрального або обласного рівня вирішується з огляду на наявну кількість вилучених однотипних зразків.

За узгодженням з ініціатором проведення експертизи така зброя залишається в ДНДЕКЦ (НДЕКЦ), про що зазначається в повідомленні (додатки ...), яке додається до висновку експерта разом із клопотанням про передачу цієї зброї до ІДК ДНДЕКЦ (НДЕКЦ) у разі прийняття судового рішення про її спеціальну конфіскацію.

До саморобної та переробленої вогнепальної зброя, яка залишається в ДНДЕКЦ (НДЕКЦ) для уміщення до ІПК після проведення судової експертизи прикріплюється реєстраційна бирка в спосіб, що не перешкоджає порівняльному дослідженню під час проведення перевірок за ІПК.

Після отримання судового рішення про спеціальну конфіскацію і передачу саморобної та переробленої зброї до ДНДЕКЦ (НДЕКЦ) така зброя переводиться з обліку ІПК до обліку ІДК.

24. ІДК зброї та боєприпасів ведуться на центральному та обласному рівнях з метою використання їх об'єктів:

- у порядку, установленому методиками проведення судових експертиз;
- для відстрілу вилученої, добровільно зданої та знайденої зброї з метою її перевірки за криміналістичним обліком куль і гільз зі слідами зброї;
- при створенні науково-дослідних та дослідно-конструкторських розробок, технічних регламентів, державних і галузевих стандартів, інших нормативно-правових та науково-технічних актів;
- у процесі підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації судових експертів Експертної служби МВС;
- для виконання інших завдань, покладених на Експертну службу МВС.

25. ДНДЕКЦ, НДЕКЦ мають право отримувати або придбавати в порядку, визначеному нормативно-правовими актами МВС, з метою виконання завдань, покладених на Експертну службу МВС, зброю та боєприпаси мисливського, спортивного, військового та іншого призначення, конструктивно подібні до них вироби, пристрої вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, газові пістолети і револьвери.

26. Порядок обліку, зберігання і використання ІПК та ІДК зброї й боєприпасів, а також порядок проведення відстрілу зброї, пристроїв визначаються окремими наказами МВС.

VII. Облік грошових знаків і бланків документів

1. Облік функціонує на центральному та обласному рівнях і складається з:

ІПК підроблених грошових знаків, бланків документів і/або відомостей про них;

ІДК зразків грошових знаків, бланків документів і/або їх зображень і відомостей про них.

2. ІПК складаються та ведуться за такими розділами:

1) паперові і металеві грошові знаки Національного банку України (далі – НБУ) та інших країн, які перебувають в обігу;

2) бланки документів або документи України та інших країн, а саме: документи, що посвідчують особу (паспорт, ідентифікаційна картка);

дипломи про освіту;

свідоцтва про народження;

посвідчення водія;

свідоцтва про реєстрацію транспортного засобу.

3. Центральна ІПК складається з підроблених натурних об'єктів (їх зображень) і/або відомостей про них, що надходять із НДЕКЦ, підрозділів досудового розслідування НПУ, інших уповноважених органів та установ, організацій, підприємств незалежно від форми власності.

4. Обласні ІПК складаються з натурних підроблених об'єктів (їх зображень) і/або відомостей про них, що надходять із підрозділів досудового розслідування НПУ, інших уповноважених органів та установ, організацій, підприємств незалежно від форми власності.

5. Центральна та обласні ІДК складаються та ведуться за такими розділами:

1) паперові і металеві грошові знаки НБУ та інших країн, які перебували або перебувають в обігу;

2) бланки документів або документи України та інших країн, а саме:

документи, що посвідчують особу, подію, освіту, трудовий стаж (паспорт, ідентифікаційна картка, свідоцтво про народження, одруження, розірвання шлюбу, зміну прізвища, імені та по батькові; трудова книжка і вкладка до неї; посвідчення водія; свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу, службове, військове посвідчення, посвідчення ветерана, інваліда; дипломи про освіту, присвоєння звання; пенсійна книжка; пенсійні листки; листки тимчасової непрацездатності, візові марки тощо);

документи, що обслуговують грошовий обіг (марки податкові, митні, акцизні тощо).

6. Центральний та обласний обліки грошових знаків і бланків документів ведуться засобами ЄІС МВС.

Інформація про об'єкти, які вміщені до обласних ІПК упродовж місяця, до 5-го числа місяця, наступного за звітним, у відповідному форматі надсилається до ДНДЕКЦ засобами ЄІС МВС.

Для запобігання втраті інформації (вихід з ладу комп'ютерної техніки, збій програмного забезпечення тощо), уміщеної до автоматизованого обліку, здійснюється її щотижневе резервне копіювання на електронних носіях інформації в спосіб, що забезпечує цілісність інформації.

7. Усі об'єкти, які вміщуються до колекцій, реєструються в журналі реєстрації об'єктів, уміщених до інформаційно-пошукової колекції, і журналі реєстрації об'єктів, уміщених до інформаційно-довідкової колекції (додаток ...). Об'єкти ІПК та ІДК зберігаються в альбомах або файлах папок-накопичувачів в окремих шафах або сейфах.

Відомості про об'єкти, що вміщені до ІПК, оформлюються на реєстраційних картках підроблених грошових знаків (додаток ...), реєстраційних картках підроблених документів (додаток ...). Графічні зображення об'єктів, що вміщуються до реєстраційних карток, повинні зберігатися у форматі JPG із роздільною здатністю зображень не нижче 1200 dpi.

8. Об'єкти і/або відомості про них, які вміщені до центральної або обласної ІПК, вилучаються з них у випадках, визначених у пункті 10 розділу II цього Положення. При цьому, якщо строк перебування на обліку таких об'єктів перевищив 3 роки, вони вилучаються з обліку, а відомості про них переносяться до розділу «Архів» автоматизованих ІПК.

Після вилучення об'єктів із центральної або обласної ІПК вони разом із супровідним листом надсилаються ініціатору призначення судової експертизи або керівнику органу досудового розслідування, від якого вони надходили.

У разі знищення об'єктів, вилучених із центральної або обласної ІПК, складається акт, у якому зазначаються: склад комісії, місце, час, підстави, перелік об'єктів, що знищуються, їх кількість і спосіб знищення. Акт затверджується директором ДНДЕКЦ (НДЕКЦ).

9. У разі відсутності потреби в подальшому зберіганні об'єктів (виведення з офіційного обігу, завершення строку дії тощо), уміщених до центральної або обласної ІДК, за попереднім узгодженням з ДНДЕКЦ вони можуть передаватися до інших колекцій, у тому числі вищих закладів освіти, що належать до сфери управління МВС України для використання в навчальному процесі, або знищуватися.

У разі передачі об'єктів, вилучених з ІДК, до інших колекцій складається акт приймання-передачі, який затверджується директором НДЕКЦ та керівником навчального закладу або підрозділу, до якого передано об'єкти.

У разі знищення об'єктів, що вміщені до ІДК, складається відповідний акт, у якому зазначаються: склад комісії, місце, час, підстави, перелік об'єктів, що знищуються, їх кількість і спосіб знищення, який затверджується директором НДЕКЦ.

10. Інвентаризація об'єктів, розміщених до ІПК, здійснюється щорічно до 20 січня, а об'єктів, розміщених до ІДК, – до 20 січня один раз на три роки.

За результатами проведених інвентаризацій складаються відповідні акти, у яких зазначаються: склад комісії, місце, час, підстави, перелік об'єктів, що знищуються, їх кількість і спосіб знищення, що затверджуються директором ДНДЕКЦ (НДЕКЦ).

11. Якщо під час проведення судової експертизи об'єктів, зазначених у пункті 2 цього розділу, було встановлено факт їх підроблення, вони перевіряються за відповідними розділами колекцій.

Якщо під час перевірки об'єктів за відповідними розділами колекції було встановлено:

1) їх ідентичність (за способом виготовлення, номерними позначеннями та іншими ідентифікаційними ознаками) з об'єктами, що перебувають на обліку, інформація про це зазначається в реєстраційних картках цих об'єктів;

2) їх неідентичність (за способом виготовлення, номерним позначенням та іншими ідентифікаційними ознаками) з об'єктами, що перебувають на обліку, в ІПК створюється нова реєстраційна картка на такий об'єкт, а в разі потреби самі об'єкти вміщуються до колекції.

12. Рішення про вміщення до колекції самого об'єкта та кількості однорідних об'єктів приймається особою, відповідальною за її функціонування, залежно від наявності в колекції відповідних варіантів підроблення об'єктів у цілому або варіантів підроблення елементів їх захисту, якості відображення ідентифікаційних ознак та з урахуванням необхідності надіслання таких об'єктів до колекцій вищого рівня.

Про факт розміщення об'єктів до колекцій письмово інформуються ініціатори проведення судової експертизи, які надавали ці об'єкти для дослідження.

13. Перевірка за обліком здійснюється за письмовим запитом уповноваженої службової особи, якою здійснюється відповідне кримінальне провадження, у якому вилучені об'єкти, що підлягають такій перевірці за відповідними розділами колекцій згідно з пунктом 13 розділу II цього Положення.

Відомості про проведені перевірки та їх результати відображаються в реєстраційній картці об'єкта. Результати перевірок оформляються згідно з пунктом 13 розділу II цього Положення.

14. Об'єкти, зазначені в пункті 2 розділу VII цього Положення, які за результатами проведеної протягом місяця в НДЕКЦ судової експертизи визнано підробленими, за умови, що за результатами проведеної перевірки за ІПК не встановлено фактів їх збігу з аналогічними, надсилаються до ДНДЕКЦ для проведення перевірки за центральною колекцією до 5-го числа місяця, наступного за звітним.

Загальна база даних надсилається до ДНДЕКЦ засобами ЄІС МВС до 20 січня щорічно.

15. Об'єкти, що надходять до центральної ІПК, перевіряються за її відповідними розділами, а результати оформлюються згідно з пунктом 6 розділу II цього Положення. Рішення про вміщення об'єкта до колекції за результатами перевірки приймається відповідно до пункту 6 розділу II цього Положення.

VIII. Вибухотехнічний облік

1. Облік складається з:

1) ІПК вибухових пристроїв та їх залишків, які вилучені за фактами вчинення кримінальних правопорушень;

2) ІДК інертних зразків і залишків вибухових пристроїв промислового виготовлення.

До колекцій уміщуються саморобні та промислові вибухові пристрої, у яких заряди вибухової речовини та засоби підризу заміщені інертними, не здатними до вибуху речовинами і нефункціональними механізмами.

2. ІПК ведуться на центральному рівні, ІДК ведуться на центральному і обласному рівнях.

3. ІПК складаються із:

1) саморобних і промислових вибухових пристроїв та їх залишків, вилучених із незаконного обігу під час проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій;

2) саморобних вибухових пристроїв, реконструйованих під час проведення судової експертизи.

4. До ІПК уміщуються об'єкти і/або відомості, джерелом яких є результати досліджень вибухових пристроїв та зарядів вибухових речовин і піротехнічних засобів (вилучених, розряджених або застосованих для вчинення вибухів), отримані під час проведення судових експертиз.

Після проведення судової експертизи у п'ятиденний строк до обліку вміщується інформація на кожний вилучений (знешкоджений) вибуховий пристрій або пристрій, який вибухнув (вибухові пристрої, засоби підризу, піротехнічні засоби промислового виготовлення, вибухові речовини, саморобні вибухові пристрої).

5. ІДК складаються з:

1) інертних зразків боєприпасів і зарядів вибухових речовин промислового виготовлення та їх комплектуючих;

2) вибухових матеріалів і пристроїв, що застосовуються в промисловості

під час проведення вибухових робіт, для спеціальних вибухових робіт, піротехнічних виробів військового і спеціального призначення.

6. Об'єкти, уміщені до ІПК та ІДК, реєструються в журналі реєстрації об'єктів, уміщених до інформаційно-пошукової колекції вибухових пристроїв та їх залишків (додаток ...), і журналі реєстрації об'єктів, уміщених до інформаційно-довідкової колекції вибухових пристроїв промислового виготовлення та їх залишків (додаток ...).

7. Центральна ІПК складається з об'єктів (саморобні вибухові пристрої, вибухові пристрої та боєприпаси, що мало зустрічаються в експертній практиці), які надходили для проведення судової експертизи до ДНДЕКЦ (НДЕКЦ). Зазначені об'єкти після проведення судової експертизи передаються з НДЕКЦ до центральної ІПК з оформленням акта приймання-передачі.

8. Перевірка за ІПК здійснюється за:

- 1) місцем і способом учинення вибуху, спроби вибуху;
- 2) конструкцією вибухових пристроїв чи їх окремих складових частин і механізмів;
- 3) маркувальними позначеннями.

9. За потреби може бути створена окрема ІДК вибухових речовин.

10. До ІДК вибухових речовин уміщуються вибухові речовини (у тому числі порохи), піротехнічні склади, ракетні палива, а також речовини, які є характерними для сумішевих вибухових речовин.

У разі потреби ІДК вибухових речовин може додатково містити молекулярні спектри, хроматограми, спектрограми та інші фактичні дані про вміщені до колекції об'єкти.

Інформація про створення в НДЕКЦ ІДК вибухових речовин надсилається до ДНДЕКЦ протягом одного місяця після її створення.

11. ІДК вибухових речовин призначена для:

- 1) проведення навчання персоналу, у тому числі під час проведення підготовки працівників, відповідно до програми підготовки за експертною спеціальністю «Дослідження вибухових речовин, продуктів вибуху та пострілу»;
- 2) приготування зразків речовин порівняння для використання під час дослідження методами морфологічного дослідження, якісного хімічного аналізу, хроматографії в тонкому шарі сорбенту, газорідинної хроматографії, хромато-мас-спектрометрії, молекулярної спектроскопії в інфрачервоній ділянці спектра, рідинної хроматографії та іншими методами (за потреби);
- 3) проведення повірки та калібрування засобів вимірювальної техніки;
- 4) створення науково-дослідних і дослідно-конструкторських розробок, проведення науково-дослідних робіт;

- 5) оновлення методичної та нормативної бази судової експертизи;
- 6) розроблення, апробації, перевірки придатності методик судових експертиз;
- 7) валідації методів дослідження;
- 8) інших робіт, необхідних для забезпечення належної якості проведення судової експертизи та експертних досліджень.

12. ІДК вибухових речовин складається з:

- 1) натурних зразків речовин і матеріалів, отриманих від установ, організацій, підприємств незалежно від форми власності або придбаних у них відповідно до законодавства;
- 2) речовин, матеріалів і виробів, що є речовими доказами, щодо яких закінчено кримінальне провадження;
- 3) проб речовин і матеріалів, що відібрані за письмовим дорученням ініціатора проведення судової експертизи або за письмовою згодою ініціатора проведення експертного дослідження.

13. Об'єкти, уміщені до ІДК вибухових речовин, підлягають реєстрації в журналі реєстрації об'єктів, уміщених до ІДК вибухових речовин (додаток ...). Інформація щодо вміщення до ІДК вибухових речовин НДЕКЦ нових об'єктів надсилається до ДНДЕКЦ до 10-го числа першого місяця кожного кварталу.

14. Об'єкти, уміщені до ІДК вибухових речовин, повинні зберігатися в окремих ємностях або пакетах, що пронумеровані відповідно до номера, присвоєного в журналі реєстрації об'єктів, уміщених до ІДК вибухових речовин, і в умовах, які забезпечують незмінюваність їх морфологічних ознак та фізико-хімічних характеристик, із дотриманням вимог охорони праці.

Ємності з об'єктами, уміщеними до ІДК вибухових речовин, повинні зберігатися в спеціальному приміщенні для зберігання вибухових речовин, яке обладнане примусовою витяжною вентиляцією, у спеціальному металевому сейфі, що унеможливорює несанкціонований доступ, забезпечує їх збереження в сухому, прохолодному, захищеному від світла місці.

15. Інвентаризація об'єктів, уміщених до ІДК вибухових речовин, проводиться щорічно до 25 грудня. Результати інвентаризації оформлюються актом інвентаризації об'єктів, уміщених до ІДК вибухових речовин (додаток ...).

16. За вимогою директора ДНДЕКЦ або клопотанням директора НДЕКЦ і за згодою керівника ДНДЕКЦ від об'єктів, уміщених до ІДК вибухових речовин ДНДЕКЦ і/або НДЕКЦ, можуть бути відібрані частини (проби) для вміщення до іншої ІДК вибухових речовин ДНДЕКЦ і/або НДЕКЦ. У цьому випадку складається акт приймання-передачі частин (проб) об'єктів, уміщених до ІДК, у трьох примірниках. Перший примірник долучається до відібраних

проб, другий – до колекції, з якої були відібрані проби, третій – залишається у відділі документального забезпечення підрозділу, який надав проби.

Форму акта приймання-передачі частин (проб) об'єктів, уміщених до ІДК вибухових речовин, наведено в додатку ...

17. Об'єкти ІДК вибухових речовин, що повністю використані або втратили свої властивості, підлягають зняттю з обліку (списанню), про що вноситься відповідний запис до журналу реєстрації об'єктів, уміщених до ІДК вибухових речовин.

За результатами зняття з обліку складають акт про зняття з обліку (списання) об'єктів, уміщених до ІДК вибухових речовин (додаток ...).

18. Усі витрати вибухових речовин, уміщених до ІДК вибухових речовин, обліковуються у відомості використання об'єктів, уміщених до колекції зразків вибухових речовин (додаток ...).

ІХ. Облік наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, сильнодіючих та отруйних лікарських засобів

1. Облік наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, сильнодіючих та отруйних лікарських засобів функціонує на центральному та обласному рівнях і складається з:

1) ІПК – Каталог відомостей про напівсинтетичні та синтетичні наркотичні засоби та психотропні речовини, які вилучені на території України у великих та особливо великих розмірах, який функціонує в ДНДЕКЦ;

2) ІДК зразків наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, сильнодіючих та отруйних лікарських засобів, які ведуться в ДНДЕКЦ і НДЕКЦ.

2. Зразки наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, сильнодіючих та отруйних лікарських засобів, уміщені до ІПК та ІДК, зберігаються в порядку, установленому Кабінетом Міністрів України, у спеціально обладнаних приміщеннях, у пронумерованих окремих контейнерах, що забезпечують їх сталі фізико-хімічні властивості та запобігають негативному впливу зовнішнього середовища. У разі потреби такі приміщення додатково обладнуються холодильниками.

3. ІПК використовується для порівняння вміщених до неї зразків наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, сильнодіючих та отруйних лікарських засобів із метою ідентифікації та подальшого встановлення єдиного джерела походження, шляхів надходження, розповсюдження на території України.

4. Доручення про відбір зразків цих речовин і перевірку їх за ІПК

надається уповноваженою службовою особою, якою здійснюється відповідне кримінальне провадження (додаток ...).

5. Працівник ДНДЕКЦ, НДЕКЦ, якому доручено проведення судової експертизи, на підставі отриманого доручення забезпечує відбір зразків речовин, про що складає протокол відбору зразків речовин для надіслання їх на перевірку (додаток ...), заповнює розділ I реєстраційної картки зразка речовини, уміщеного до ІПК (додаток ...), та передає зразки і протокол уповноваженій службовій особі, якою здійснюється відповідне кримінальне провадження.

6. Зразки речовин, які підлягають перевірці та вміщенню до ІПК, відбираються в таких кількостях:

1) таблетки, капсули, ампули з розчинами, марки та інші вироби – 5 одиниць;

2) сипучі або порошкоподібні речовини – 0,5 г.

Зразки відбираються в упаковку (тару), яка забезпечує зберігання речовин і незмінність їх морфологічних ознак та фізико-хімічних характеристик.

7. Надсилання зразків речовин для перевірки і вміщення до ІПК здійснюється відповідальним працівником НДЕКЦ за постановою уповноваженої службової особи, якою здійснюється відповідне кримінальне провадження, в десятиденний строк після проведення судової експертизи.

8. Уповноважена службова особа, якою здійснюється відповідне кримінальне провадження, надсилає до ІПК:

1) відібрані зразки речовин в упакованому вигляді;

2) копії протоколів відбору зразків речовин для надання їх для перевірки за ІПК;

3) оригінал реєстраційної картки.

9. Працівники ДНДЕКЦ за результатами проведених досліджень уносять до розділу II реєстраційної картки (додаток ...) відомості про якісний і кількісний хімічний склад та фізичні властивості зразків речовин.

10. Перевірка зразків речовин, які підлягають уміщенню до ІПК, здійснюється шляхом порівняння з результатами досліджень за останні два роки з метою встановлення групи речовин, які мають спільне джерело походження, у тому числі за сировиною та технологією виготовлення, однаковий метод синтезу основного наркотичного засобу (психотропної речовини).

11. Про результати перевірки речовин за ІПК письмово повідомляється ініціатор перевірки за формою згідно з додатком ...

12. Інформація, отримана в результаті перевірок зразків речовин за ІПК, накопичується, зберігається та надається ДПН і органам досудового розслідування в електронному та паперовому вигляді.

13. Інвентаризація вміщених до ІПК зразків речовин проводиться щорічно до 25 грудня комісією, склад якої затверджується наказом директора ДНДЕКЦ. Результати інвентаризації оформлюються актом про проведення інвентаризації об'єктів ІПК (додаток ...).

14. Після закінчення дворічного строку зразки речовин, уміщені до ІПК, вилучаються з неї та вміщуються до ІДК ДНДЕКЦ, про що складається акт вилучення зразків речовин із ІПК і вміщення їх до ІДК ДНДЕКЦ (додаток ...). Реєстраційні картки зразків речовин, вилучених з ІПК, уміщуються до архіву.

15. Об'єктами ІДК є натурні зразки наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, сильнодіючих та отруйних лікарських засобів з установленими якісними та кількісними фізико-хімічними характеристиками.

16. ІДК складаються із зразків, отриманих у встановленому законодавством порядку від судів, органів досудового розслідування, а також натурних зразків або каталогів продукції, отриманих або придбаних у встановленому законодавством порядку, необхідних для використання в судово-експертній діяльності, науково-дослідних і навчальних цілей, інших завдань, покладених на Експертну службу МВС.

17. ІДК ведуться на центральному та обласному рівнях.

18. Перед уміщенням до ІДК установлюється якісний та кількісний хімічний склад, фізичні властивості речовин і виробів. Установлені дані вносяться до реєстраційної картки зразка речовини, уміщеного до центральної ІДК наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, сильнодіючих та отруйних лікарських засобів (додаток ...).

19. У разі потреби між ІДК центрального та обласного рівнів може здійснюватися обмін зразками речовин або виробів, про що складається акт приймання-передачі зразка ІДК наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, сильнодіючих та отруйних лікарських засобів (додаток ...).

20. Узяття зразків, що надійшли для вміщення до ІДК, на предметно-кількісний облік здійснюється невідкладно в день їх надходження.

Речовини або вироби, уміщені до ІДК, і всі витрати речовин зазначеної

категорії обліковуються в журналі предметно-кількісного обліку зразків ІДК наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, сильнодіючих та отруйних лікарських засобів (додаток ...).

21. Інвентаризація зразків ІДК проводиться до 10-го числа першого місяця кожного кварталу постійно діючою комісією, склад якої затверджується наказом директора ДНДЕКЦ (НДЕКЦ). Результати інвентаризації оформлюються актом про проведення інвентаризації зразків ІДК наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, сильнодіючих та отруйних лікарських засобів (додаток ...).

22. Зразки ІДК, що повністю втратили свої робочі характеристики, знімаються з обліку, про що вноситься відповідний запис до журналу предметно-кількісного обліку зразків.

Х. Облік генетичних ознак людини

1. Облік генетичних ознак людини складається з ІПК генетичних ознак людини, які функціонують:

на центральному рівні – центральний облік генетичних ознак людини (далі – ЦОГОЛ);

на обласному рівні – обласний облік генетичних ознак людини (далі – ООГОЛ).

ІПК генетичних ознак людини формуються засобами ЄІС МВС.

2. ЦОГОЛ ведеться в ДНДЕКЦ і формується з реєстраційних карток ДНК-профілів, отриманих за результатами проведення судової молекулярно-генетичної експертизи в ДНДЕКЦ, НДЕКЦ, інших державних спеціалізованих судово-експертних установах, а також ДНК-профілів, наданих для вміщення до обліку підрозділами правоохоронних органів України та іноземних держав.

3. ІПК складається з ДНК-профілів:

1) осіб, які підозрюються або звинувачуються в учиненні кримінального правопорушення, засуджених;

2) біологічних слідів, вилучених або отриманих під час досудового розслідування кримінальних проваджень;

3) безвісти зниклих осіб;

4) невпізнаних трупів;

5) родичів безвісти зниклих осіб у разі їх добровільної згоди;

6) інших осіб у разі їх звернення та добровільної згоди.

4. Реєстраційна картка ДНК-профілю (додаток ...), яка надається для вміщення до ЦОГОЛ, оформлюється в паперовому і/або електронному вигляді й повинна містити таку мінімальну сукупність установлених генетичних ознак

ДНК-профілів:

- 1) незмішаних слідів – не менше 9 локусів;
- 2) змішаних слідів – не менше 14 локусів, де кожний локус повинен містити не більше 4 алелів;
- 3) осіб, які підозрюються або звинувачуються в учиненні кримінального правопорушення, засуджених, безвісти зниклих осіб, невпізнаних трупів – не менше 13 локусів;
- 4) родичів безвісти зниклих осіб у разі їх добровільної згоди, інших осіб, у разі їх звернення та добровільної згоди – не менше 14 локусів.

При цьому не враховуються локуси, які визначені частково (неповні локуси), а також локуси, які використовуються для визначення генетичної статі особи.

5. Установлені ДНДЕКЦ і НДЕКЦ ДНК-профілі з біологічного матеріалу проходять попередню перевірку засобами ЄІС МВС.

У разі отримання позитивного результату (за винятком збігу генетичних ознак у межах однієї судової експертизи) відповідальна особа повідомляє ініціаторів призначення експертиз. Інформація про встановлений збіг надається винятково в письмовій формі.

Якщо за результатом перевірки на обласному рівні встановлено збіг з ДНК-профілем, який раніше був надісланий до ЦОГОЛ, то в такому випадку інформація про встановлений збіг надсилається також на адресу ДНДЕКЦ.

У разі отримання негативного результату формується реєстраційна картка ДНК-профілю, яка надсилається для вміщення до ЦОГОЛ.

Якщо ДНК-профілі слідів збігаються між собою в межах однієї судової експертизи, у такому випадку оформлюється одна реєстраційна картка.

ДНК-профілі осіб, які підозрюються або звинувачуються в учиненні кримінального правопорушення, засуджених надсилаються до ЦОГОЛ незалежно від результатів перевірки за обліком генетичних ознак людини засобами ЄІС МВС.

6. Реєстраційні картки ДНК-профілів надсилаються до ЦОГОЛ виділеним захищеним каналом зв'язку в строк не більше десяти днів після закінчення проведення судової експертизи.

7. За достовірність інформації, унесеної до реєстраційних карток ДНК-профілів, відповідає виконавець проведення судової експертизи і/або особа, що сформувала реєстраційну картку.

8. Перевірки за ІПК генетичних ознак людини здійснюються на підставі відповідних письмових запитів НПУ, СБУ, Інтерполу, органів прокуратури та суду, а також інших уповноважених органів України та іноземних країн згідно з міжнародними угодами.

Інформація про результати перевірки за ІПК генетичних ознак людини

надається ініціатору проведення судової експертизи або ініціатору запиту на проведення перевірки.

9. Підстави вилучення з обліку реєстраційних карток із ДНК-профілями:

1) слідів біологічного походження – якщо встановлено особу, яка залишила слід, або за запитом ініціатора проведення експертизи, рішенням суду або через 50 років з моменту вміщення їх до ЦОГОЛ;

2) осіб, визначених пунктом 3 цього розділу, – за письмовим зверненням ініціатора проведення експертизи або запиту на вміщення, рішенням суду або через 50 років з моменту вміщення їх до ЦОГОЛ;

3) невідомих трупів – якщо особу трупа ідентифіковано або через 25 років з моменту вміщення їх до ЦОГОЛ;

4) безвісти зниклих осіб, родичів безвісти зниклих осіб – після ідентифікації безвісти зниклої особи, отримання письмового повідомлення про встановлення місця перебування особи або через 25 років з моменту зникнення особи;

5) інших осіб, наданих за їх добровільною згодою, – за письмовим зверненням цієї особи або ініціатора поміщення ДНК-профілю до ЦОГОЛ.

XI. Облік голосів і мовлення людини

1. Облік голосів і мовлення людини складається з ІПК, які функціонують на центральному та обласному рівнях.

2. ІПК голосів і мовлення людини призначені для встановлення:

1) невідомих осіб, які підозрюються в учиненні злочинів;

2) фактів здійснення кількох злочинів однією особою за особливостями мовлення осіб у фонограмах (далі – фонограми мовлення).

ІПК голосів і мовлення людини ведуться засобами ЄІС МВС.

3. До ІПК уміщуються фонограми мовлення невідомих осіб або анонімних повідомлень, вилучених або отриманих під час досудового розслідування кримінальних проваджень в електронному вигляді за фактами вчинення злочинів проти громадської безпеки, у тому числі за фактом повідомлення про підготовку вибуху, підпалу або інших дій, які загрожують загибеллю людей чи іншими тяжкими наслідками.

ІПК складаються з таких розділів:

1) фонограми усного мовлення невідомих осіб або анонімних повідомлень;

2) фонограми усного мовлення осіб, щодо яких встановлено факти передачі повідомлень (у тому числі завідомо неправдивих).

4. Фонограми мовлення, що надходять для перевірки та взяття на облік, перевіряються за обома розділами ІПК голосів і мовлення людини.

Після перевірки та взяття на облік надані носії з фонограмами мовлення

повертаються ініціаторові.

Про результати перевірки фонограм за центральною та обласними ІПК інформується ініціатор.

5. Фонограми мовлення для їх перевірки та взяття на облік надсилаються до НДЕКЦ уповноваженою особою, яка здійснює відповідне кримінальне провадження.

6. Працівники підрозділів СУ НПУ забезпечують копіювання фонограми мовлення на носій цифрової інформації у двох примірниках для подальшого надсилання до центральної та обласної ІПК голосів і мовлення людини.

7. Контроль за своєчасністю і повнотою надсилання фонограм мовлення до центральної та обласних ІПК голосів і мовлення людини покладається на керівництво ГУНП.

Інформація про фонограми мовлення, надіслані із СУ ГУНП до обласних ІПК з метою перевірки і взяття на облік протягом поточного року, та результати їх опрацювання щорічно до 20 грудня надсилаються з НДЕКЦ до ДНДЕКЦ.

8. Фонограми мовлення, які вміщуються до ІПК, реєструються в журналі реєстрації фонограм мовлення, уміщених до ІПК (додаток ...). Цей журнал може вестися в електронному і/або паперовому вигляді. У разі ведення журналу в електронному вигляді для запобігання втрати інформації забезпечується його постійне резервне копіювання в спосіб, що забезпечує цілісність інформації, на електронний носій (носії) інформації.

9. На фонограми усного мовлення невідомих осіб або анонімних повідомлень і фонограми усного мовлення осіб, щодо яких установлено факти передачі повідомлень (у тому числі завідомо неправдивих), які вміщуються до ІПК, оформляються реєстраційні картки фонограм мовлення (додаток ...).

10. На перевірку надаються фонограми мовлення на електронних носіях інформації у форматах, що не піддавалися стисненню, з переліком відомостей про умови отримання запису (дзвінки до організації, за особистими телефонами тощо).

11. Можливість оброблення фонограми мовлення в системі фонотеки визначається уповноваженим працівником. Під час аналізу фонограми мовлення встановлюється її відповідність кількісним і якісним критеріям придатності голосу та мовлення людини для порівняння.

12. Фонограми мовлення, що не відповідають кількісним і якісним критеріям придатності голосу та мовлення людини для порівняння, не вміщуються до обліку та повертаються ініціаторові перевірки.

13. Після оброблення фонограм усного мовлення невідомих осіб або анонімних повідомлень і фонограм усного мовлення осіб, щодо яких встановлено факти передачі повідомлень (у тому числі завідомо неправдивих), у разі встановлення їх збігу зі зразками усного мовлення на інших фонограмах, уміщених до ІПК, для кожної фонограми заповнюється реєстраційна картка за встановленою формою (додаток ...). До неї заносяться реєстраційні дані, за якими може бути здійснено облік і пошук об'єктів.

До реєстраційних даних належать:

- 1) реєстраційні відомості – тип завдання, ініціатор завдання, вхідні і вихідні номери завдання;
- 2) реєстраційні відомості про об'єкт (у разі наявності);
- 3) відомості про проведені дослідження – номер завдання за внутрішнім обліком, дата проведення дослідження, їх основні результати, обліковий номер, наданий об'єкту, прізвище працівника, який проводив дослідження, вихідний номер листа-відповіді ініціатору.

Відомості електронної картки можуть бути об'єднані з відомостями реєстраційної картки.

14. Зняття з обліку фонограм мовлення здійснюється:

- 1) через п'ять років з моменту взяття на облік стосовно фонограм мовлення осіб, голоси яких належать до чоловічої або жіночої групи голосів;
- 2) через рік з моменту взяття на облік стосовно фонограм мовлення осіб, голоси яких належать до дитячої групи голосів.

Результати зняття з обліку оформлюються актом зняття з обліку (списання) об'єктів, уміщених до ІПК голосів і мовлення людини, за встановленим зразком (додаток ...).

XII. Облік ідентифікаційних номерів транспортних засобів

1. Облік ідентифікаційних номерів транспортних засобів функціонує на центральному та обласному рівнях і складається з ІПК та ІДК зображень ідентифікаційних номерів транспортних засобів (далі – ТЗ) різних марок, моделей і років випуску, змінених ідентифікаційних номерів ТЗ, ідентифікаційних номерів ТЗ, значно пошкоджених унаслідок дорожньо-транспортної події або пожежі, які не підлягають відновленню, або натурних зразків ідентифікаційних номерів ТЗ, що піддавалися дослідженню.

2. Облік ідентифікаційних номерів ТЗ, що піддавалися дослідженню, ведеться засобами ЄІС МВС.

Відомості про ТЗ, що вміщуються до ІПК, оформлюються на реєстраційній картці на досліджений транспортний засіб (додаток ...).

3. Пошук карток ТЗ, що піддавалися дослідженню, на обласному рівні

проводиться за такими реквізитами:

- період (або дата) проведення дослідження;
- номер кузова (або його частина);
- номер двигуна (або його частина);
- номер рами (шасі) (або його частина);
- ідентифікатор (або його частина);
- номер висновку експерта або експертного дослідження;
- серія і номер документа, що супроводжує транспортний засіб;
- власник;
- марка;
- модель;
- номерний знак (або його частина);
- заявник,

а також шляхом запиту до центрального обліку за реквізитами:

- номер кузова (або його частина);
- номерний знак (або його частина);
- власник;
- номер висновку експерта або експертного дослідження;
- серія і номер документа, що супроводжує транспортний засіб;
- номер двигуна (або його частина);
- номер рами (шасі) (або його частина);
- заявник.

Пошук карток ТЗ, що піддавалися дослідженню, на центральному рівні проводиться за всіма зазначеними реквізитами та за окремими обласними ІПК.

4. Для запобігання втраті інформації (вихід з ладу комп'ютерної техніки, збої програмного забезпечення), уміщеної до обліку, здійснюється її щоденне резервне копіювання.

5. За достовірність інформації про ТЗ, що вноситься до обліку, відповідають працівники, які проводили дослідження ТЗ.

XIII. Облік матеріалів, речовин і виробів

1. Облік матеріалів, речовин і виробів функціонує на центральному та обласному рівнях і складається з ІДК колекцій:

- матеріалів документів (папір, фарбові матеріали, клеїльні речовини);
- лакофарбових матеріалів і покриттів;
- полімерних матеріалів;
- волокон і волокнистих матеріалів;
- нафтопродуктів і пально-мастильних матеріалів;
- лікєро-горілочної продукції;
- об'єктів ґрунтового походження;
- металів і сплавів;
- спеціальних хімічних речовин;

отруйних речовин подразливої дії.

У разі службової потреби можуть створюватися інші ІДК матеріалів, речовин і виробів.

За потреби ІДК матеріалів, речовин і виробів можуть додатково містити молекулярні спектри, хроматограми, спектрограми та інші фактичні дані про вміщені до колекції об'єкти.

2. ІДК матеріалів, речовин і виробів призначені для використання об'єктів, уміщених до них, для:

- 1) приготування зразків речовин порівняння для використання під час проведення судових експертиз;
- 2) проведення перевірки та калібрування засобів вимірювальної техніки;
- 3) проведення науково-дослідних і дослідно-конструкторських розробок, проведення науково-дослідних робіт;
- 4) розроблення та апробації методик проведення судових експертиз;
- 5) валідації методів дослідження;
- 6) проведення навчання персоналу, у тому числі під час проведення підготовки працівників відповідно до програм підготовки за відповідними експертними спеціальностями;
- 7) інших робіт, необхідних для забезпечення належної якості проведення судової експертизи та експертних досліджень.

3. ІДК матеріалів, речовин і виробів формуються з:

- 1) натурних зразків речовин і матеріалів, отриманих або придбаних в установах, організаціях, підприємствах незалежно від форми власності відповідно до законодавства;
- 2) речовин, матеріалів і виробів, що є речовими доказами, щодо яких закінчено кримінальне провадження;
- 3) проб речовин і матеріалів, що відібрані за письмовим дорученням ініціатора проведення судової експертизи або за письмовою згодою ініціатора проведення експертного дослідження.

4. Об'єкти, уміщені до ІДК матеріалів, речовин і виробів, підлягають реєстрації в журналі реєстрації об'єктів, уміщених до ІДК матеріалів, речовин і виробів (додаток ...), який заводиться окремо на кожний вид ІДК матеріалів, речовин і виробів.

Інформація щодо вміщення до ІДК матеріалів, речовин і виробів НДЕКЦ нових об'єктів надається до ДНДЕКЦ до 10-го числа першого місяця кожного кварталу.

5. Об'єкти, уміщені до ІДК матеріалів, речовин і виробів, повинні зберігатися в окремих ємностях, пакетах, папках, книгах тощо, пронумерованих відповідно до номера, присвоєного в журналі реєстрації об'єктів, уміщених до ІДК матеріалів, речовин і виробів.

6. Зберігання об'єктів, уміщених до ІДК матеріалів, речовин і виробів, здійснюється в умовах, які забезпечують незмінюваність їх морфологічних ознак і фізико-хімічних характеристик, із дотриманням вимог охорони праці.

7. Інвентаризація об'єктів, уміщених до ІДК матеріалів, речовин і виробів, проводиться щорічно до 25 грудня. Результати інвентаризації оформлюються актом інвентаризації об'єктів, уміщених до ІДК матеріалів, речовин і виробів (додаток ...).

8. За вимогою директора ДНДЕКЦ або клопотанням директора НДЕКЦ та за згодою директора ДНДЕКЦ від об'єктів, уміщених до ІДК матеріалів, речовин і виробів ДНДЕКЦ або НДЕКЦ, можуть бути відібрані частини (проби) для вміщення до іншої ІДК матеріалів, речовин і виробів ДНДЕКЦ і/або НДЕКЦ.

У цьому разі складається акт приймання-передачі частин (проб) об'єктів, уміщених до ІДК матеріалів, речовин і виробів (додаток ...), у трьох примірниках. Перший примірник долучається до відібраних проб, другий – до колекції, з якої були відібрані проби, третій – залишається у відділі документального забезпечення підрозділу, який надав проби.

9. Об'єкти ІДК матеріалів, речовин і виробів, що повністю використані або втратили свої властивості, підлягають зняттю з обліку (списанню), про що вноситься відповідний запис до журналу реєстрації об'єктів, уміщених до ІДК матеріалів, речовин і виробів.

Результати зняття з обліку оформлюються актом зняття з обліку (списання) об'єктів, уміщених до ІДК матеріалів, речовин і виробів (додаток ...).

Додаток Д**Встановлення моделі травматичної зброї калібру 9 мм Р.А. за слідами
на стріляних гільзах**

Одним з основних завдань судово-балістичної експертизи, об'єктами якої є стріляні гільзи, вилучені під час огляду місця події за фактами нерозкритих кримінальних правопорушень, є встановлення моделі зброї. Ця інформація є надзвичайно цінною під час розслідування кримінальних правопорушень, учинених із застосуванням вогнепальної зброї, адже надає можливість здійснити оперативну перевірку на причетність до вчиненого кримінального правопорушення всіх власників вогнепальної зброї встановленої моделі, яка зареєстрована на території конкретного населеного пункту чи області. Крім того, встановлення моделі зброї створює умови для ефективної та оперативної перевірки вилучених гільз за балістичними обліками.

Аналіз висновків експертів засвідчив, що найпроблемнішою щодо встановлення моделі зброї за слідами на стріляних гільзах є травматична зброя калібру 9 мм Р.А. У більшості випадків під час дослідження гільз калібру 9 мм Р.А. встановлюють лише тип і вид зброї, а неможливість встановлення моделі пов'язана з появою значної кількості нових зразків травматичної зброї та браком необхідної для порівняння довідкової літератури.

Для підвищення ефективності й результативності роботи експертних підрозділів України було розроблено судово-балістичний довідник, який містить схематичні та графічні зображення слідів на гільзах, стріляних з найпоширенішої травматичної зброї калібру 9 мм Р.А. українського виробництва.

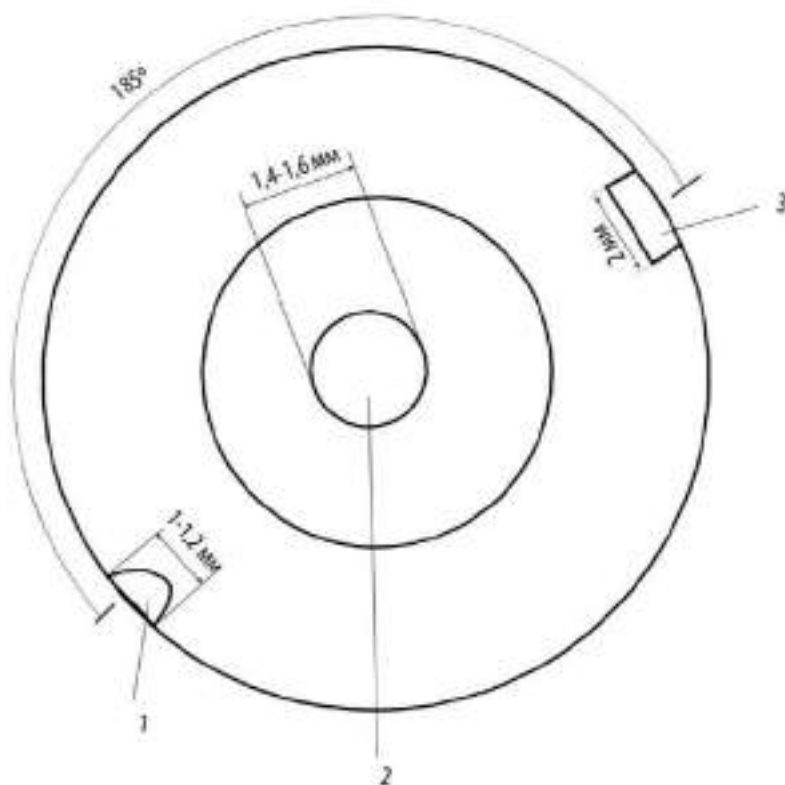
**Пістолет «ФОРТ-6Р» калібру 9 мм Р.А.
Виробник: Казенне науково-виробниче об'єднання «Форт» МВС України
(м. Вінниця, Україна).**

ТЕХНІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Калібр	9 mm P.A.
Довжина, мм	145
Висота, мм	110
Довжина ствола, мм	75
Діаметр каналу ствола, мм	6,5
Місткість магазину, патронів	6
Вага без патронів, грам	410
Максимальна дальність пострілу, м	10
Прицільна дальність, м	5-7

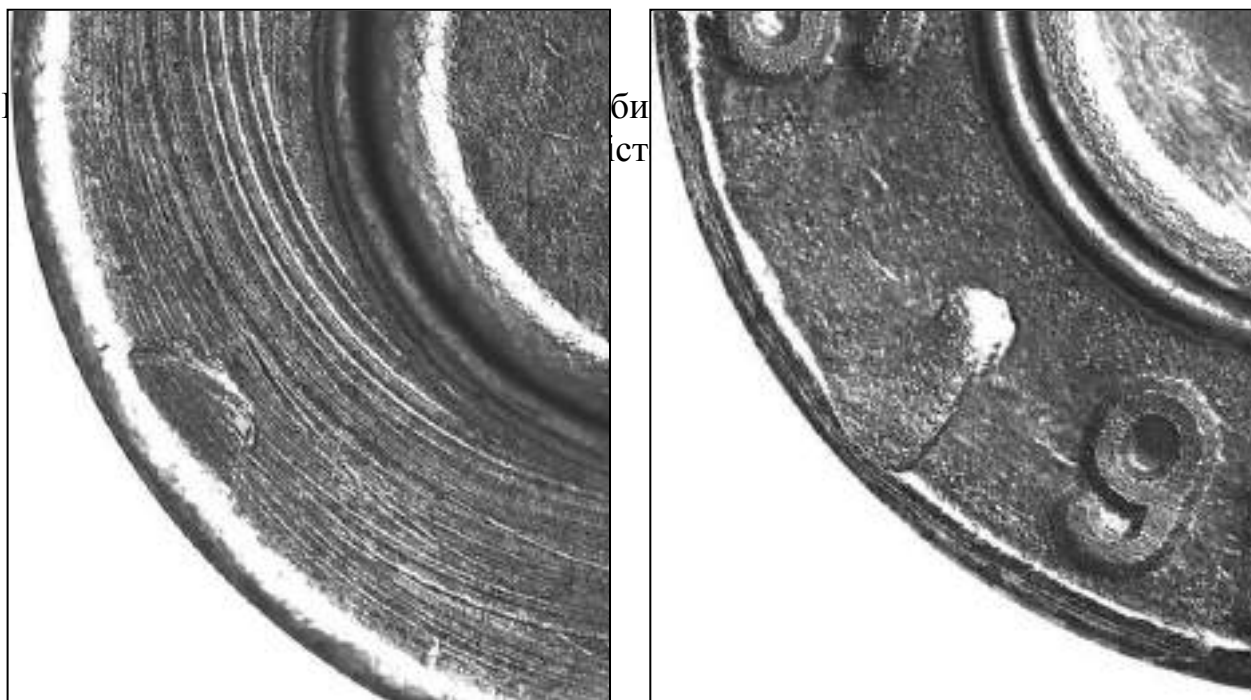
Схематичне зображення слідів на гільзах, стріляних з пістолетів «ФОРТ-6Р».

Сліди: 1 – слід відбивача; 2 – слід бійка; 3 – слід зачепу викидача.

Зображення слідів на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ФОРТ-6Р».

Зображення слід зачепу викидача на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ФОРТ-6Р».

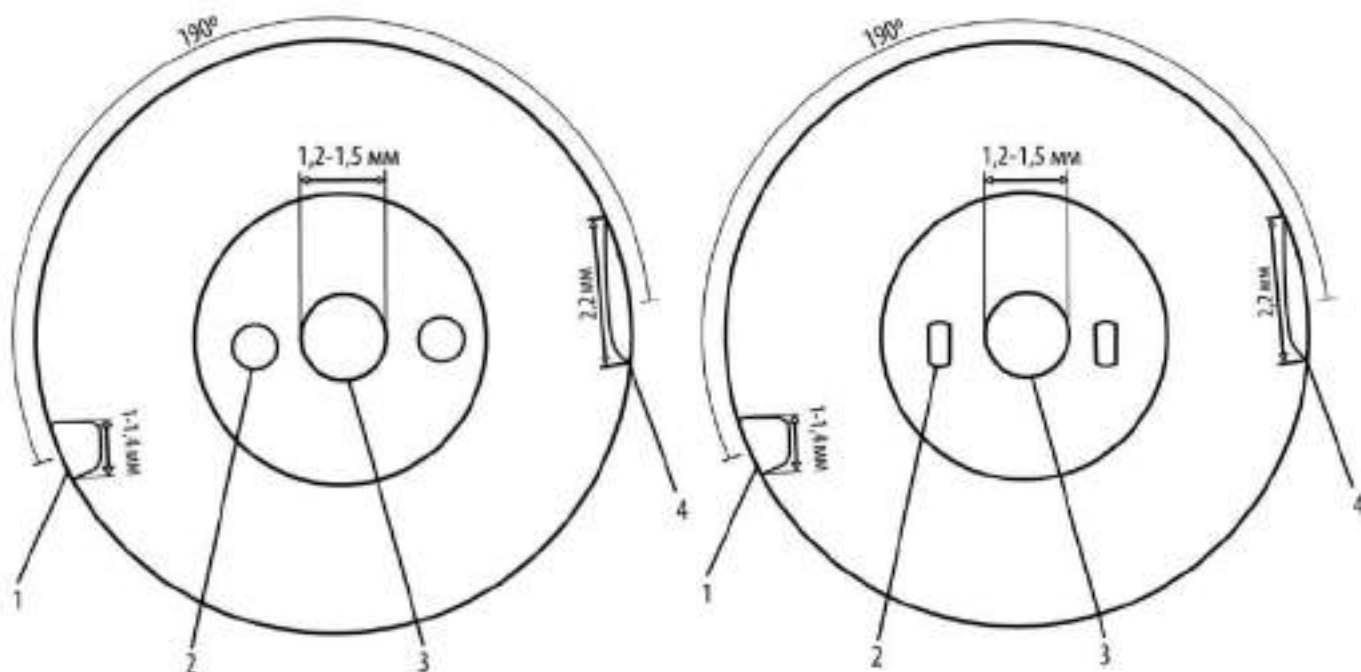
**Пістолет «ФОРТ-9Р» калібру 9 мм Р.А.
Виробник: Казенне науково-виробниче об'єднання «Форт» МВС України
(м. Вінниця, Україна).**

ТЕХНІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Калібр	9 mm P.A.
Довжина, мм	145
Висота, мм	114
Довжина ствола, мм	77,5
Діаметр каналу ствола, мм	6,5
Місткість магазину, патронів	7
Вага без патронів, грам	520
Максимальна дальність пострілу, м	10
Прицільна дальність, м	5-7

Схематичне зображення слідів на гільзах, стреляних з пістолетів «ФОРТ-9Р».

ВАРІАНТ 1.

ВАРІАНТ 2.

Сліди: 1 – слід відбивача; 2 – криміналістична мітка; 3 – слід бійки; 4 – слід зачепу викидача (зразки виготовлені до набрання чинності СОУ 78-19-001:2007, не мають криміналістичні мітки).

Зображення слідів на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ФОРТ-9Р».

Різні варіанти відображення слідів відбивача на слідосприймаючих поверхнях гільз, стріляних з пістолетів «ФОРТ-9Р».

Зображення слід зачепу викидача на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ФОРТ-9Р».

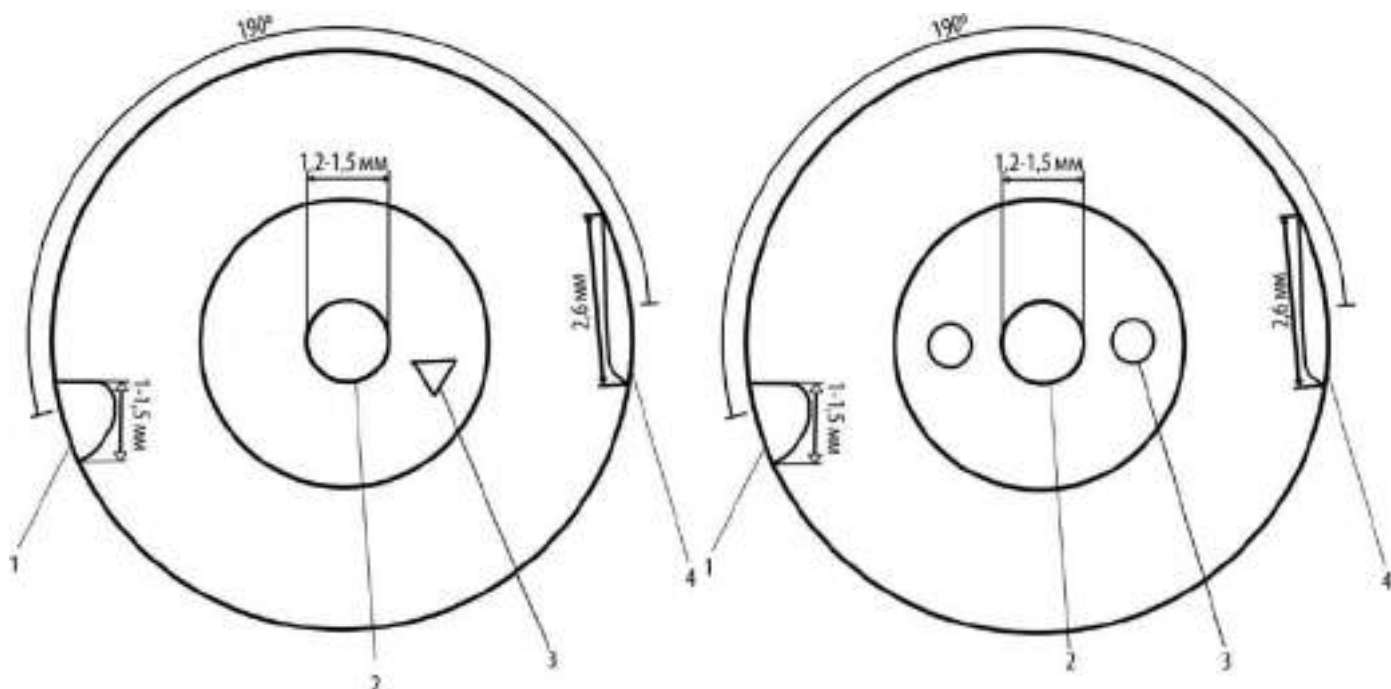
**Пістолет «ФОРТ-10Р» калібру 9 мм Р.А.
Виробник: Казенне науково-виробниче об'єднання «Форт» МВС України
(м. Вінниця, Україна).**

ТЕХНІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Калібр	9 mm P.A.
Довжина, мм	145
Висота, мм	114
Довжина ствола, мм	77,5
Діаметр каналу ствола, мм	6,5
Місткість магазину, патронів	6
Вага без патронів, грам	430
Максимальна дальність пострілу, м	10
Прицільна дальність, м	5-7

Схематичне зображення слідів на гільзах, стріляних з пістолетів «ФОРТ-10Р».

ВАРІАНТ 1.

ВАРІАНТ 2.

Сліди: 1 – слід відбивача; 2 – слід бійка; 3 – криміналістична мітка; 4 – слід зачепу викидача (зразки виготовлені до набрання чинності СОУ 78-19-001:2007, не мають криміналістичні мітки).

Зображення слідів на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ФОРТ-10Р».

Різні варіанти відображення слідів відбивача на слідосприймаючих поверхнях гільз, стріляних з пістолетів «ФОРТ-10Р».

Зображення слід зачепу викидача на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ФОРТ-10Р».

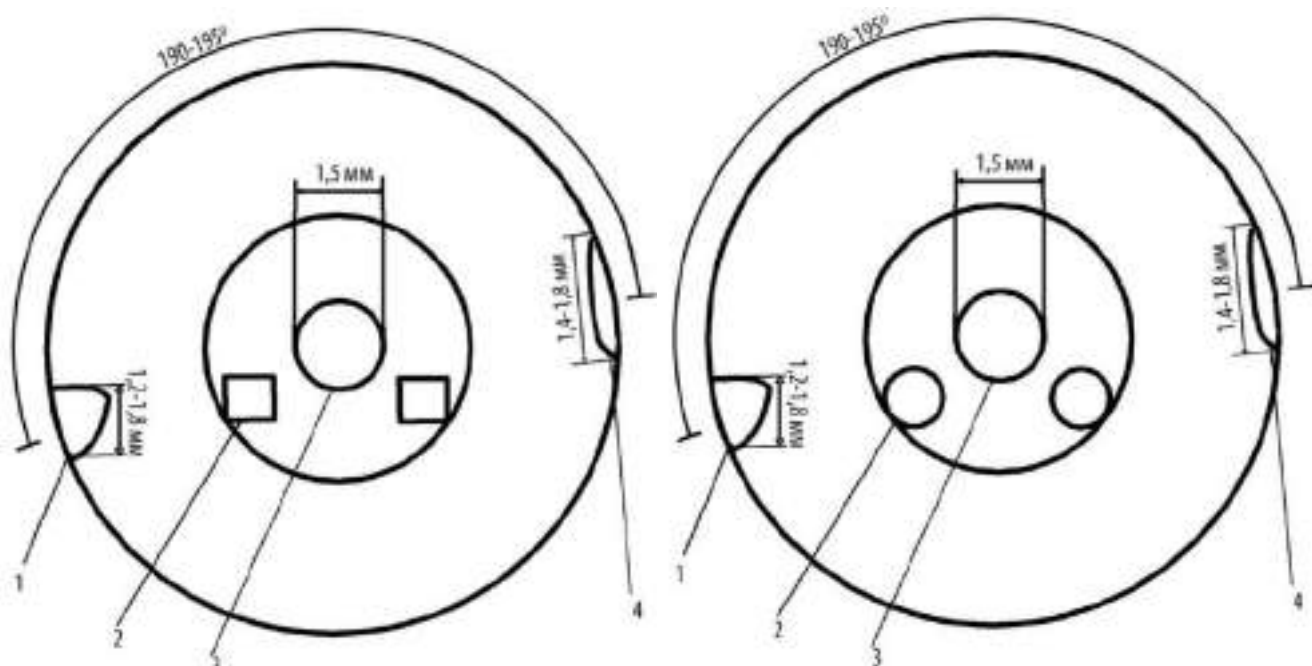
**Пістолет «ФОРТ-12Р» калібру 9 мм Р.А.
Виробник: Казенне науково-виробниче об'єднання «Форт» МВС України
(м. Вінниця, Україна).**

ТЕХНІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Калібр	9 mm P.A.
Довжина, мм	180
Висота, мм	131
Довжина ствола, мм	95
Діаметр каналу ствола, мм	6
Місткість магазину, патронів	12
Вага без патронів, грам	830
Максимальна дальність пострілу, м	10
Прицільна дальність, м	5-7

Схематичне зображення слідів на гільзах, стріляних з пістолетів «ФОРТ-12Р».

ВАРІАНТ 1.

ВАРІАНТ 2.

Сліди: 1 – слід відбивача; 2 – криміналістична мітка; 3 – слід бійка; 4 – слід зачепу викидача (зразки виготовлені до набрання чинності СОУ 78-19-001:2007, не мають криміналістичні мітки).

Зображення слідів на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ФОРТ-12Р».

Різні варіанти відображення слідів відбивача на слідосприймаючих поверхнях гільз, стріляних з пістолетів «ФОРТ-12Р».

Зображення слід зацепу викидача на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ФОРТ-12Р».

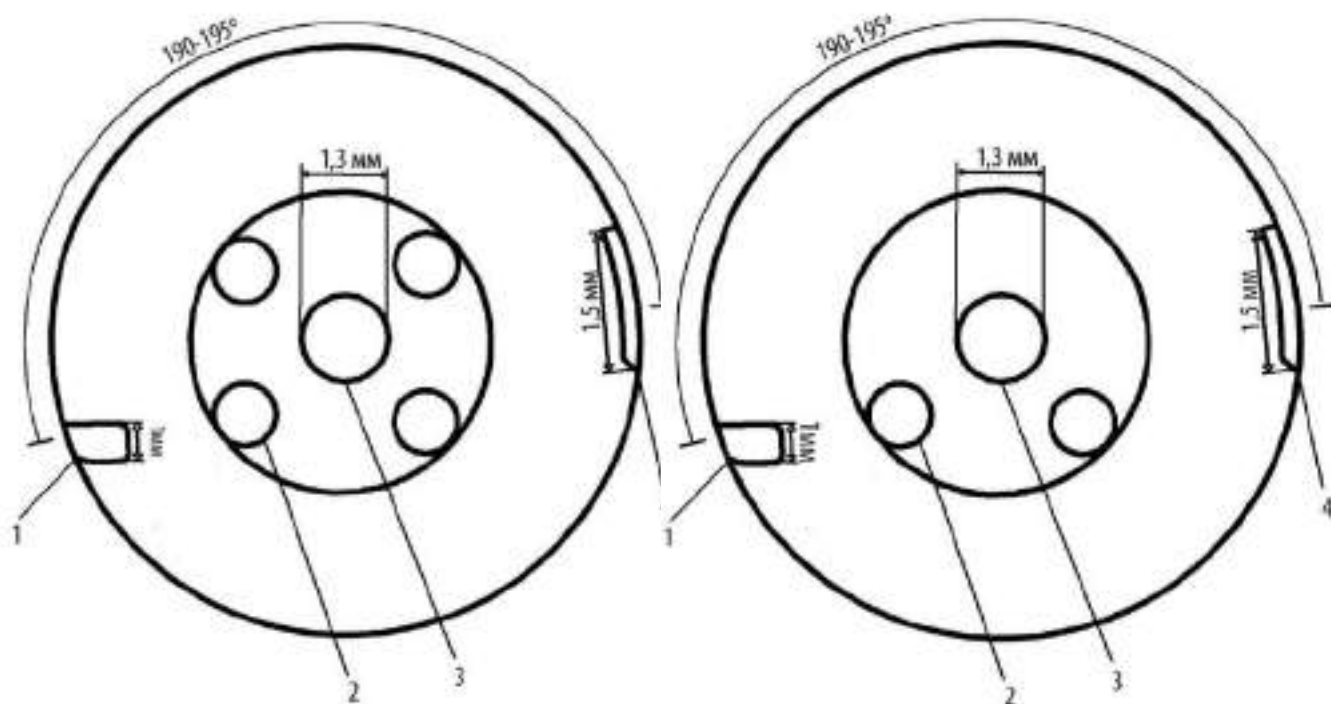
**Пістолет «ФОРТ-12РМ» калібру 9 мм Р.А.
Виробник: Казенне науково-виробниче об'єднання «Форт» МВС України
(м. Вінниця, Україна).**

ТЕХНІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Калібр	9 mm P.A.
Довжина, мм	180
Висота, мм	130
Довжина ствола, мм	95
Діаметр каналу ствола, мм	6
Місткість магазину, патронів	12
Вага без патронів, грам	790
Максимальна дальність пострілу, м	10
Прицільна дальність, м	5-7

Схематичне зображення слідів на гільзах, стріляних з пістолетів «ФОРТ-12РМ».

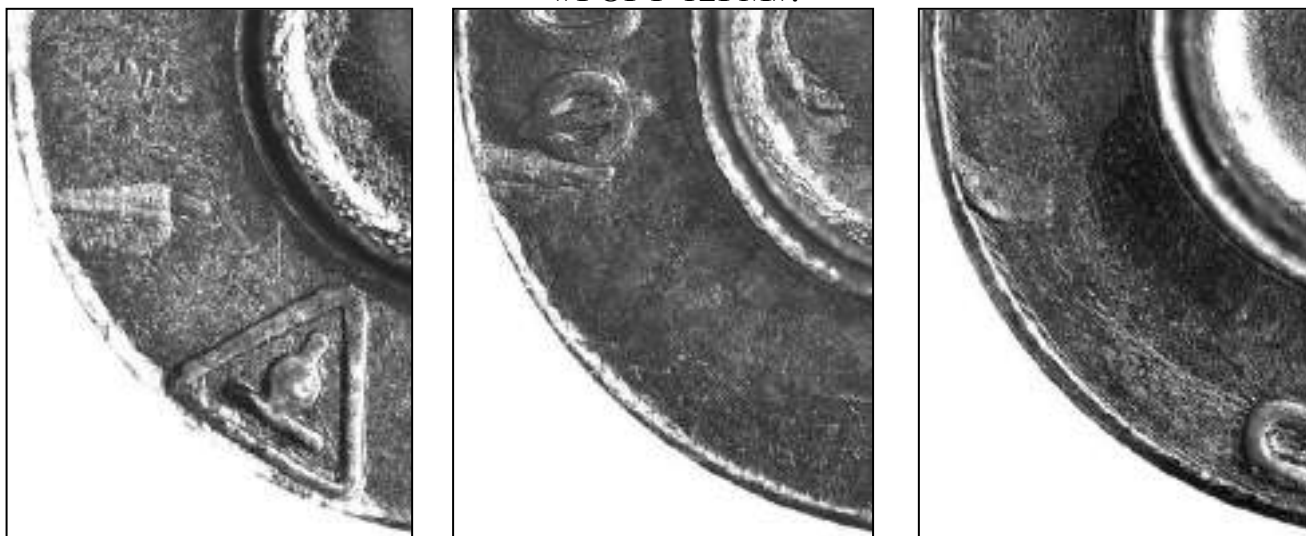
ВАРІАНТ 1.

ВАРІАНТ 2.

Сліди: 1 – слід відбивача; 2 – криміналістична мітка; 3 – слід бійка; 4 - слід зачепу викидача (зразки, виготовлені до набрання чинності СОУ 78-19-001:2007, не мають криміналістичні мітки).

Зображення слідів на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ФОРТ-12РМ».

Різні варіанти відображення слідів відбивача на слідосприймаючих поверхнях гільз, стріляних з пістолетів «ФОРТ-12РМ».

Зображення слід зачепу викидача на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ФОРТ-12РМ».

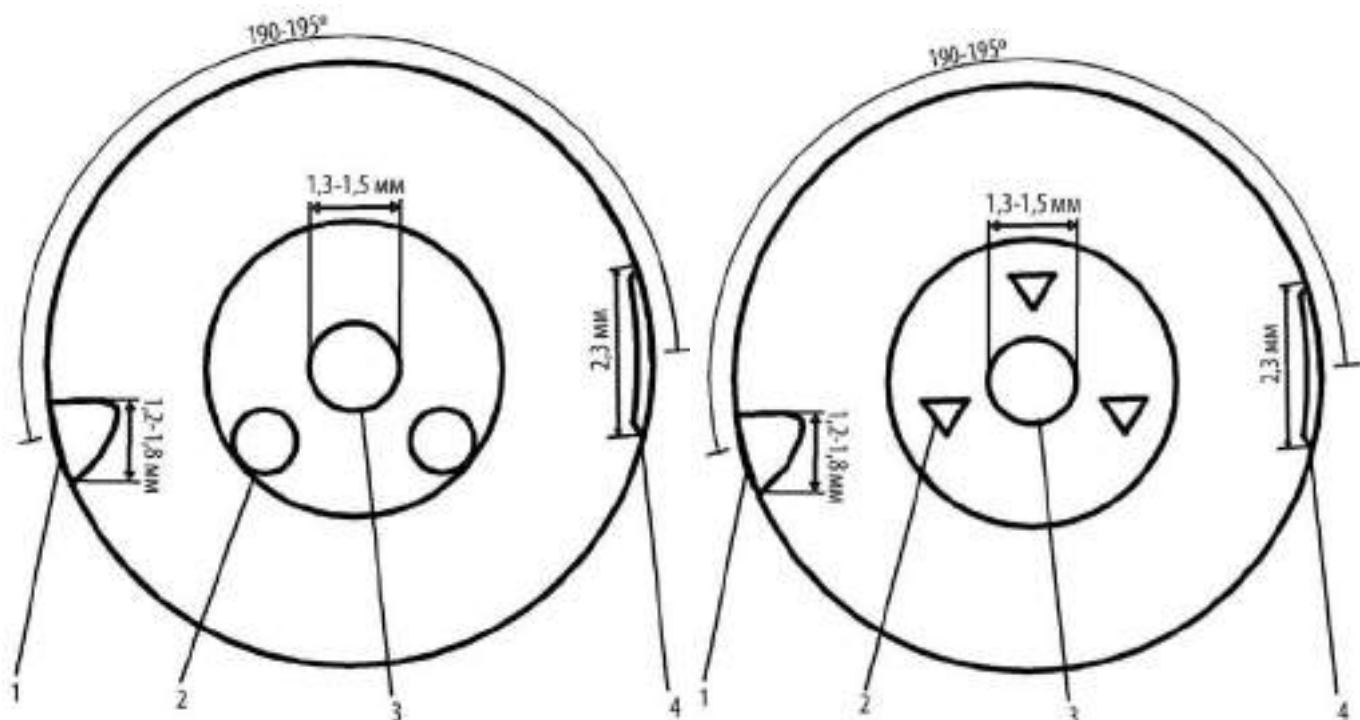
**Пістолет «ФОРТ-14Р» калібру 9 мм Р.А.
Виробник: Казенне науково-виробниче об'єднання «Форт» МВС України
(м. Вінниця, Україна).**

ТЕХНІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Калібр	9 mm P.A.
Довжина, мм	210
Висота, мм	140
Довжина ствола, мм	124
Діаметр каналу ствола, мм	6
Місткість магазину, патронів	16
Вага без патронів, грам	920
Максимальна дальність пострілу, м	10
Прицільна дальність, м	5-7

Схематичне зображення слідів на гільзах, стріляних з пістолетів «ФОРТ-14Р».

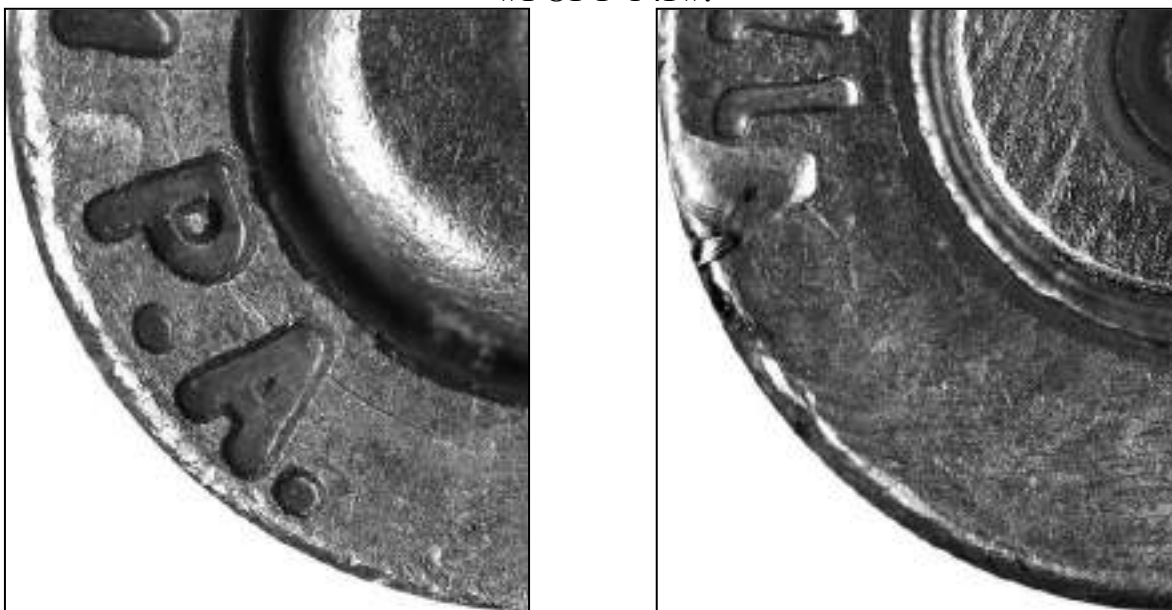
ВЕРІАНТ 1.

ВЕРІАНТ 2.

Сліди: 1 – слід відбивача; 2 – криміналістична мітка; 3 – слід бійки; 4 – слід зачепу викидача (зразки, виготовлені до набрання чинності СОУ 78-19-001:2007, не мають криміналістичні мітки).

Зображення слідів на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ФОРТ-14Р».

Різні варіанти відображення слідів відбивача на слідосприймаючих поверхнях гільз, стріляних з пістолетів «ФОРТ-14Р».

Зображення слід зачепу викидача на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ФОРТ-14Р».

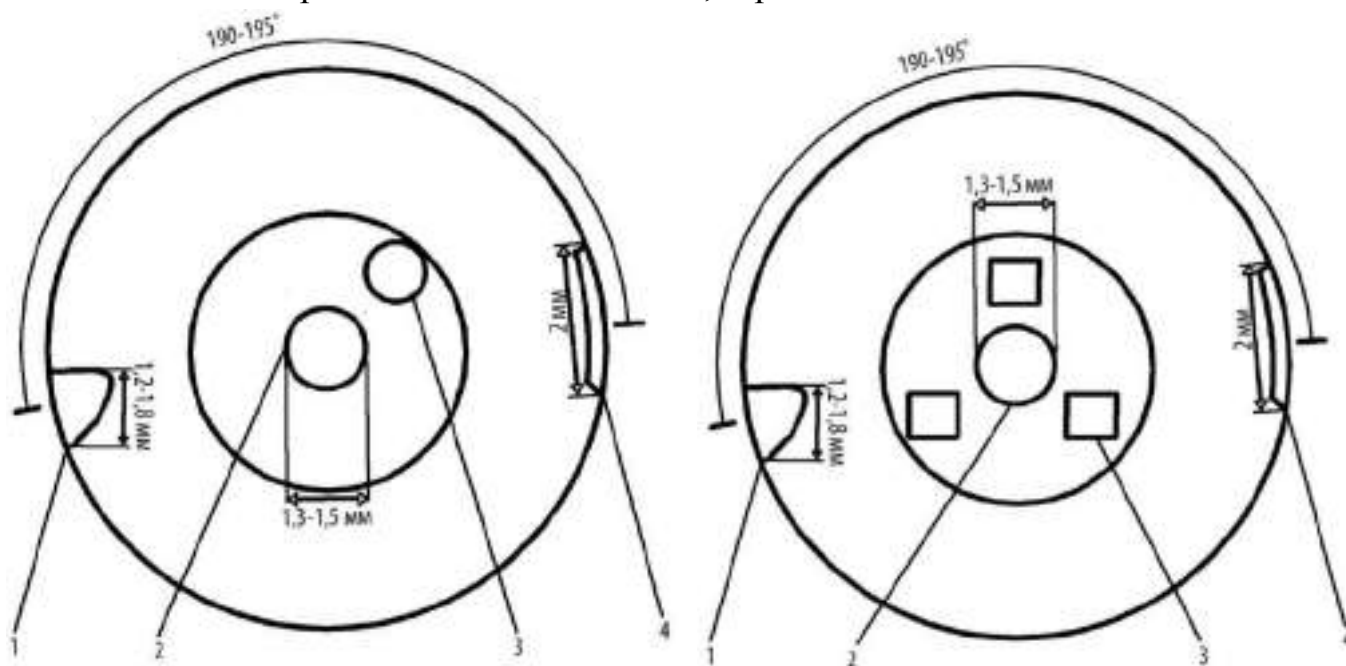
**Пістолет «ФОРТ-17Р» калібру 9 мм Р.А.
Виробник: Казенне науково-виробниче об'єднання «Форт» МВС України
(м. Вінниця, Україна).**

ТЕХНІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Калібр	9 mm P.A.
Довжина, мм	210
Висота, мм	140
Довжина ствола, мм	124
Діаметр каналу ствола, мм	6
Місткість магазину, патронів	16
Вага без патронів, грам	920
Максимальна дальність пострілу, м	10
Прицільна дальність, м	5-7

Схематичне зображення слідів на гільзах, стріляних з пістолетів «ФОРТ-17Р».

ВАРІАНТ 1.

ВАРІАНТ 2.

Сліди: 1 – слід відбивача; 2 – слід бійка; 3 – криміналістична мітка;
4 - слід зачепу викидача (зразки, виготовлені до набрання чинності СОУ 78-19-001:2007, не мають криміналістичні мітки).

Зображення слідів на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ФОРТ-17Р».

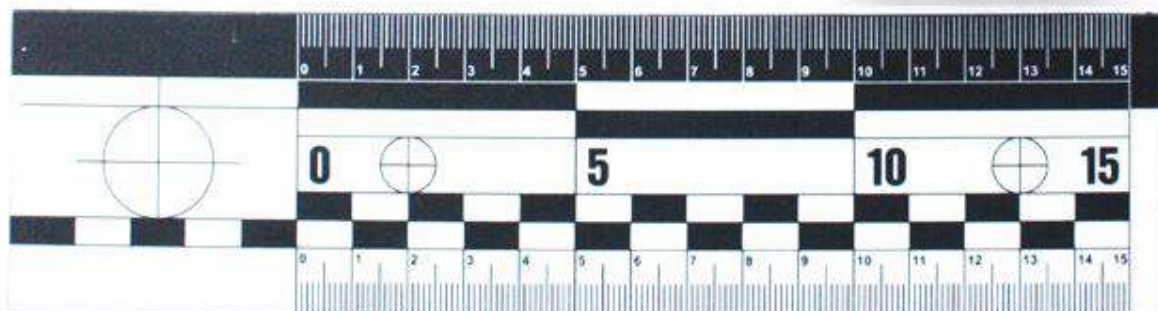

Різні варіанти відображення слідів відбивача на слідосприймаючих поверхнях гільз, стріляних з пістолетів «ФОРТ-17Р».

Зображення слід зацепу викидача на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ФОРТ-17Р».

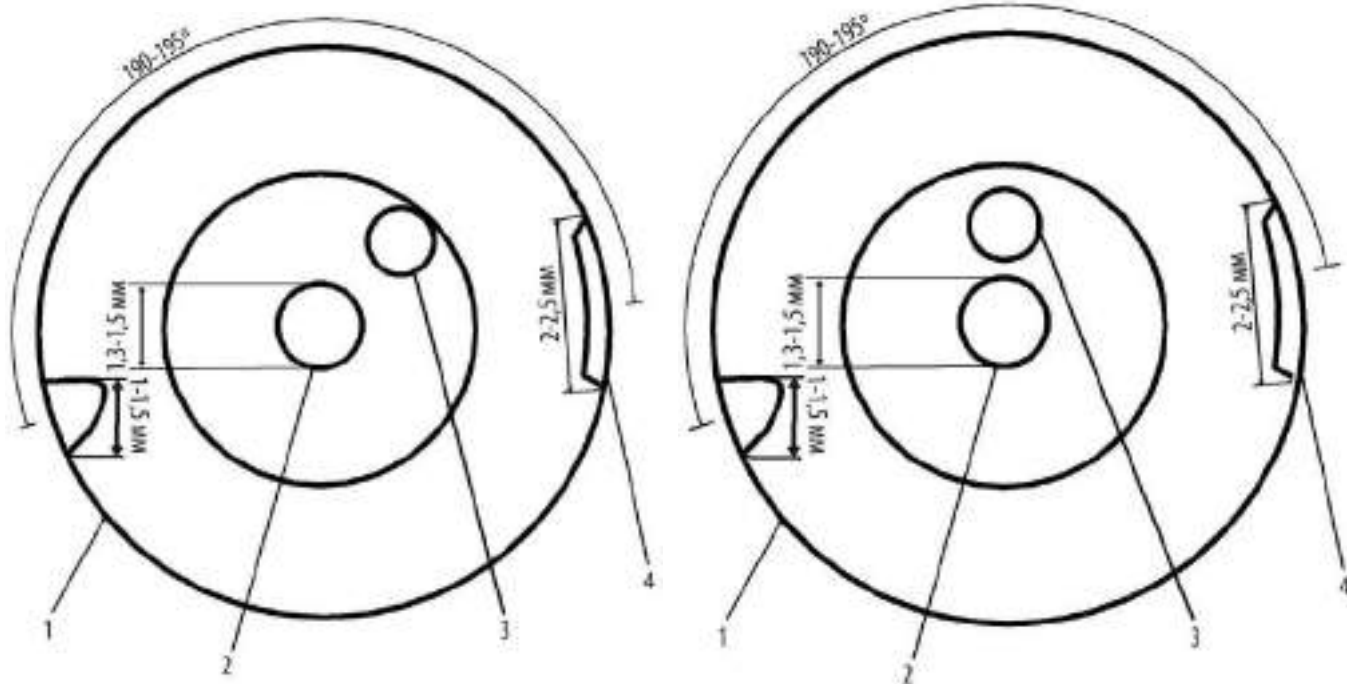
**Пістолет «ФОРТ-18Р» калібру 9 мм Р.А.
Виробник: Казенне науково-виробниче об'єднання «Форт» МВС України
(м. Вінниця, Україна).**

ТЕХНІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Калібр	9 mm P.A.
Довжина, мм	207
Висота, мм	131
Довжина ствола, мм	120
Діаметр каналу ствола, мм	6
Місткість магазину, патронів	12
Вага без патронів, грам	760
Максимальна дальність пострілу, м	10
Прицільна дальність, м	5-7

Схематичне зображення слідів на гільзах, стріляних з пістолетів «ФОРТ-18Р».

ВАРІАНТ 1.

ВАРІАНТ 2.

Сліди: 1 – слід відбивача; 2 – слід бійка; 3 – криміналістична мітка; 4 - слід зачепу викидача (зразки, виготовлені до набрання чинності СОУ 78-19-001:2007, не мають криміналістичні мітки).

Зображення слідів на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ФОРТ-18Р».

Різні варіанти відображення слідів відбивача на слідосприймаючих поверхнях гільз, стріляних з пістолетів «ФОРТ-18Р».

Зображення слід зачепу викидача на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ФОРТ-18Р».

Пістолет «ФЕНІКС-Р» калібру 9 мм Р.А.

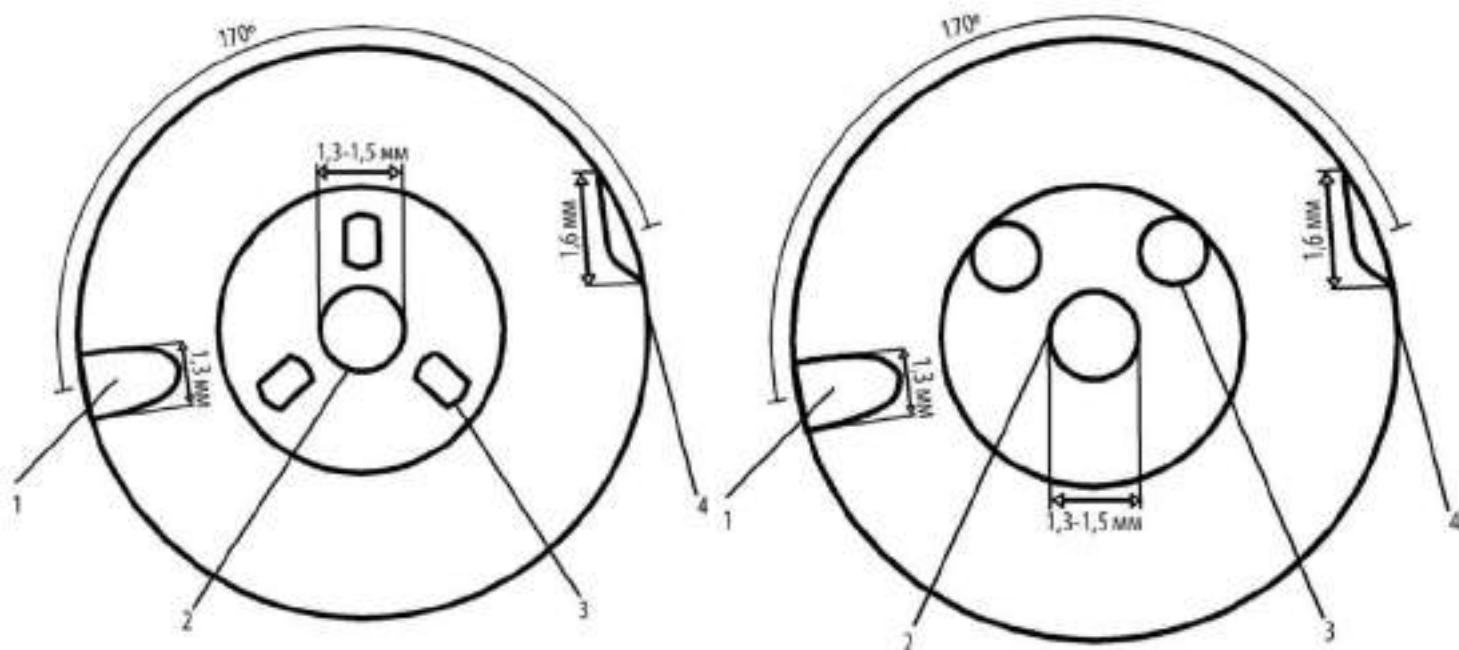
Виробник: Казенне науково-виробниче об'єднання «Форт» МВС України (м. Вінниця, Україна).

ТЕХНІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Калібр	9 mm P.A.
Довжина, мм	172
Висота, мм	126
Довжина ствола, мм	97
Діаметр каналу ствола, мм	6
Місткість магазину, патронів	12
Вага без патронів, грам	750
Максимальна дальність пострілу, м	10
Прицільна дальність, м	5-7

Схематичне зображення слідів на гільзах, стріляних з пістолетів «ФЕНІКС-Р».

ВАРІАНТ 1.

ВАРІАНТ 2.

Сліди: 1 – слід відбивача; 2 – слід бійка; 3 – криміналістична мітка;
4 - слід зачепу викидача (зразки, виготовлені до набрання чинності СОУ 78-19-001:2007, не мають криміналістичні мітки).

Зображення слідів на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ФЕНІКС-Р».

Різні варіанти відображення слідів відбивача на слідосприймаючих поверхнях гільз, стріляних з пістолетів «ФЕНІКС-Р».

Зображення слід зачепу викидача на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ФЕНІКС-Р».

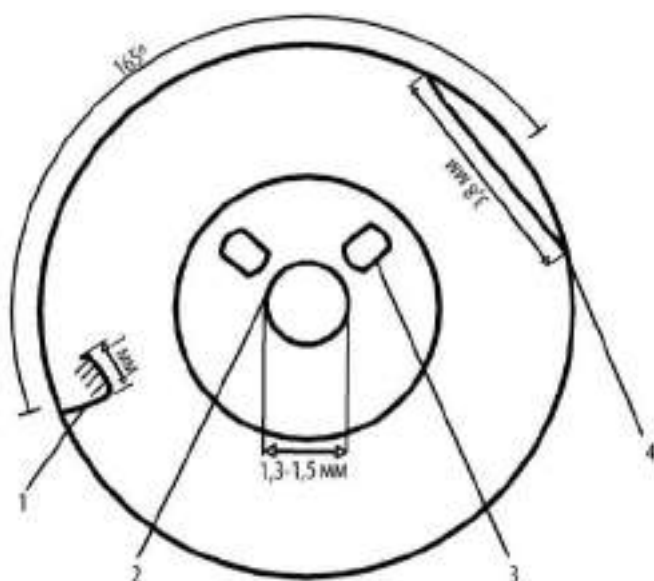
**Пістолет «ПМ-РФ» калібру 9 мм Р.А.
Виробник: Казенне науково-виробниче об'єднання «Форт» МВС України
(м. Вінниця, Україна).**

ТЕХНІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

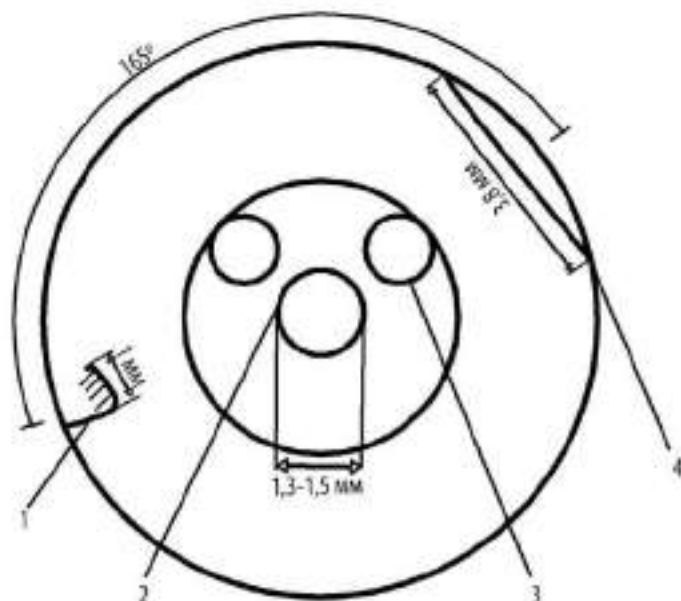
Калібр	9 mm P.A.
Довжина, мм	165
Висота, мм	127
Довжина ствола, мм	94
Діаметр каналу ствола, мм	6,5
Місткість магазину, патронів	8
Вага без патронів, грам	730
Максимальна дальність пострілу, м	10
Прицільна дальність, м	5-7

Схематичне зображення слідів на гільзах, стріляних з пістолетів «ПМ-РФ».

ВАРІАНТ 1.

Сліди: 1 – слід відбивача; 2 – слід бійка; 3 – криміналістична мітка; 4 – слід зачепу викидача (зразки, виготовлені до набрання чинності СОУ 78-19-001:2007, не мають криміналістичні мітки).

ВАРІАНТ 2.

Зображення слідів на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ПМ-РФ».

Різні варіанти відображення слідів відбивача на слідосприймаючих поверхнях гільз, стріляних з пістолетів «ПМ-РФ».

Зображення слід зацепу викидача на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ПМ-РФ».

Пістолет «ГПМ» калібру 9 мм Р.А.

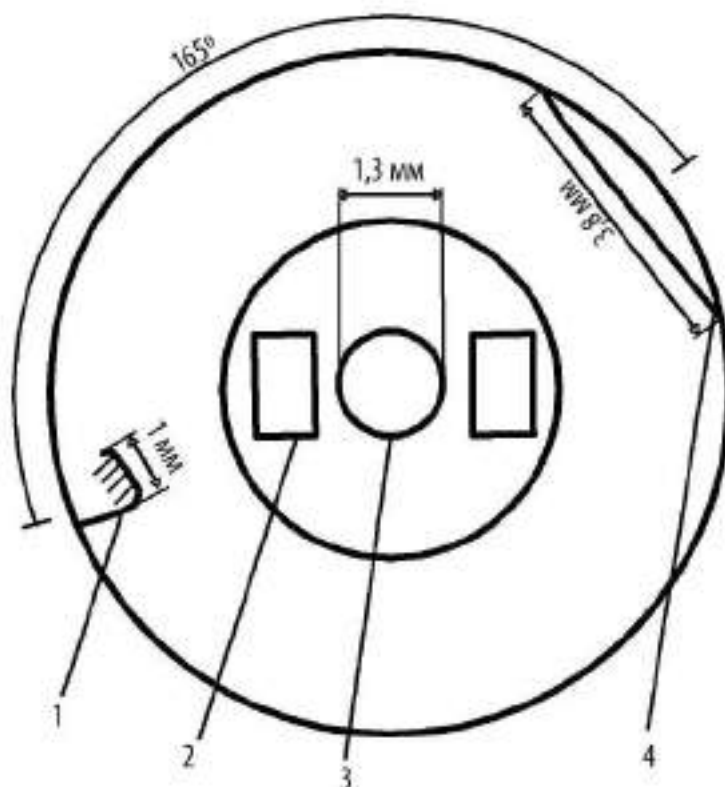
Виробник: ДП «Форт-Ресурси» (м. Київ, Україна).

ТЕХНІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Калібр	9 mm P.A.
Довжина, мм	165
Висота, мм	127
Довжина ствола, мм	94
Діаметр каналу ствола, мм	6,5
Місткість магазину, патронів	8
Вага без патронів, грам	730
Максимальна дальність пострілу, м	10
Прицільна дальність, м	5-7

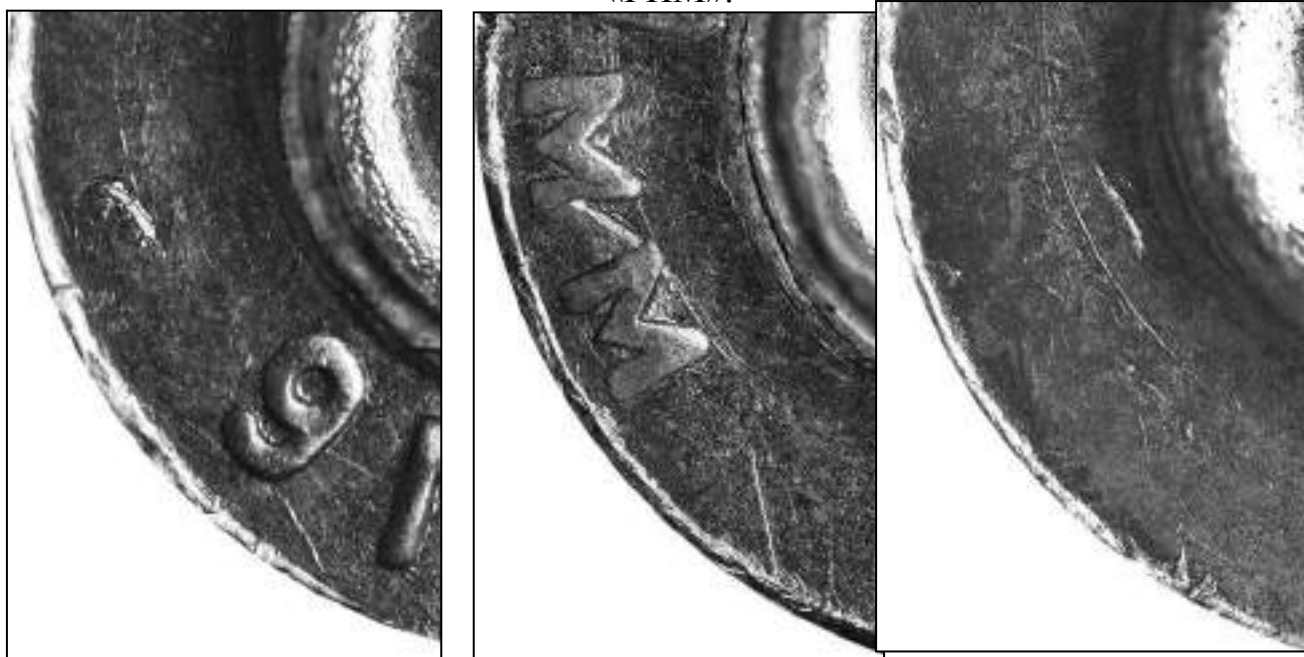
Схематичне зображення слідів на гільзах, стріляних з пістолетів «ГПМ».

Сліди: 1 – слід відбивача; 2 – криміналістична мітка; 3 – слід бійки; 4 - слід зачепу викидача. (зразки, виготовлені до набрання чинності СОУ 78-19-001:2007, не мають криміналістичні мітки).

Зображення слідів на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ГПМ».

Різні варіанти відображення слідів відбивача на слідосприймаючих поверхнях гільз, стріляних з пістолетів «ГПМ».

Зображення слід зачепу викидача на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ГПМ».

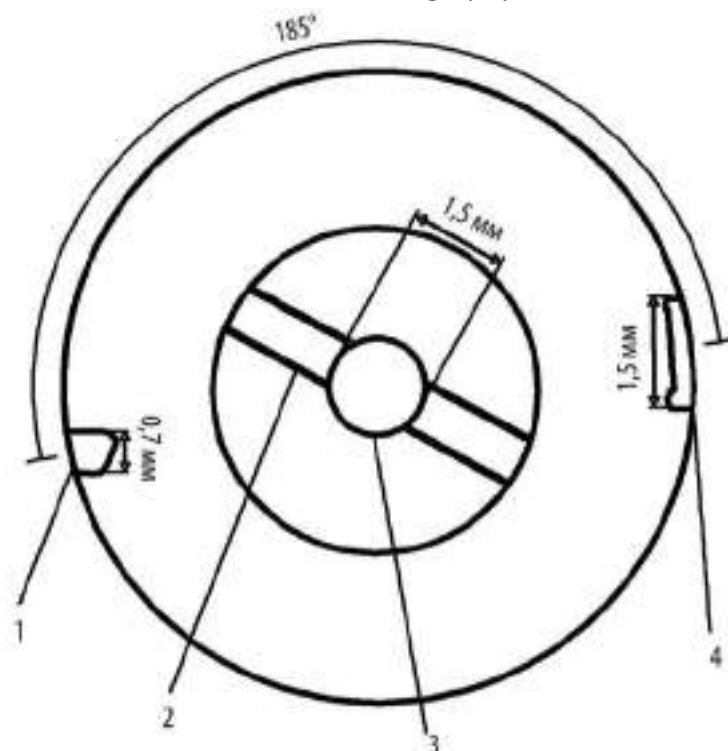
**Пістолет «ГАРАНТ-С27» калібру 9 мм Р.А.
Виробник: ТОВ «ЕРМА-ІНТЕР» (м. Київ, Україна).**

ТЕХНІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Калібр	9 mm P.A.
Довжина, мм	155
Висота, мм	115
Довжина ствола, мм	65
Діаметр каналу ствола, мм	6,5
Місткість магазину, патронів	7
Вага без патронів, грам	600
Максимальна дальність пострілу, м	10
Прицільна дальність, м	5-7

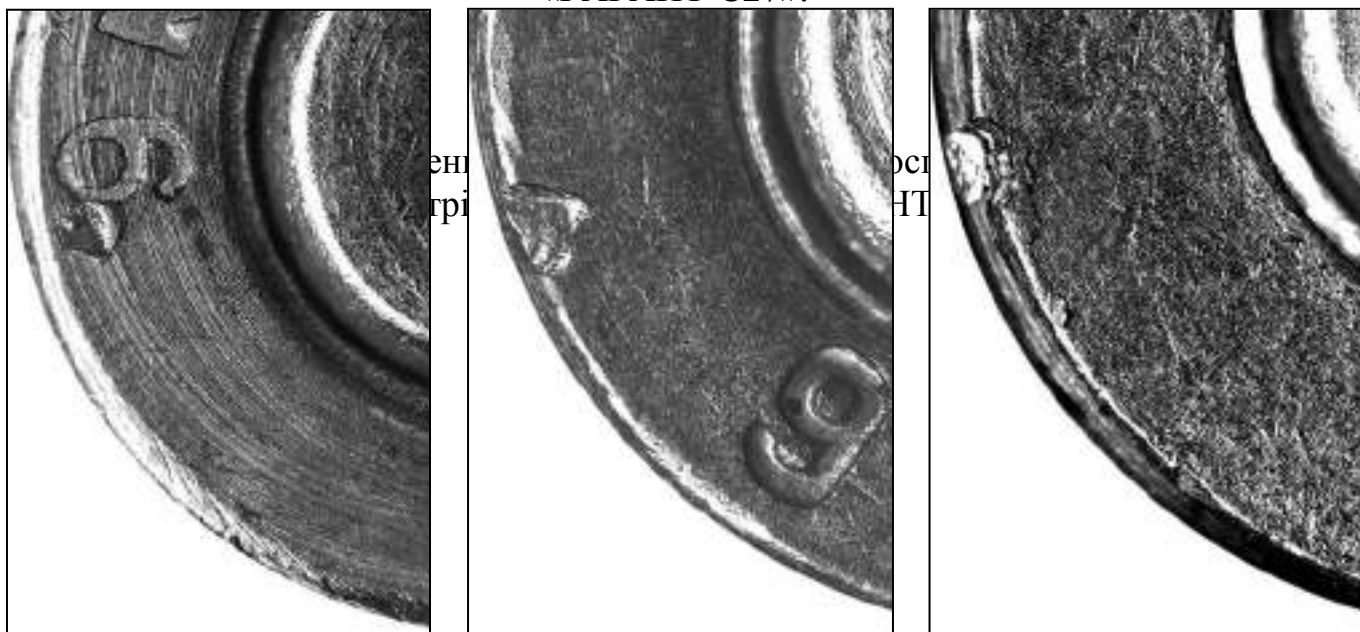
Схематичне зображення слідів на гільзах, стріляних з пістолетів
«ГАРАНТ-С27».

Сліди: 1 – слід відбивача; 2 – криміналістична мітка; 3 – слід бійки;
4 - слід зачепу викидача (зразки, виготовлені до набрання чинності СОУ 78-19-001:2007, не мають криміналістичні мітки).

Зображення слідів на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ГАРАНТ-С27».

Зображення слід зацепу викидача на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ГАРАНТ-С27».

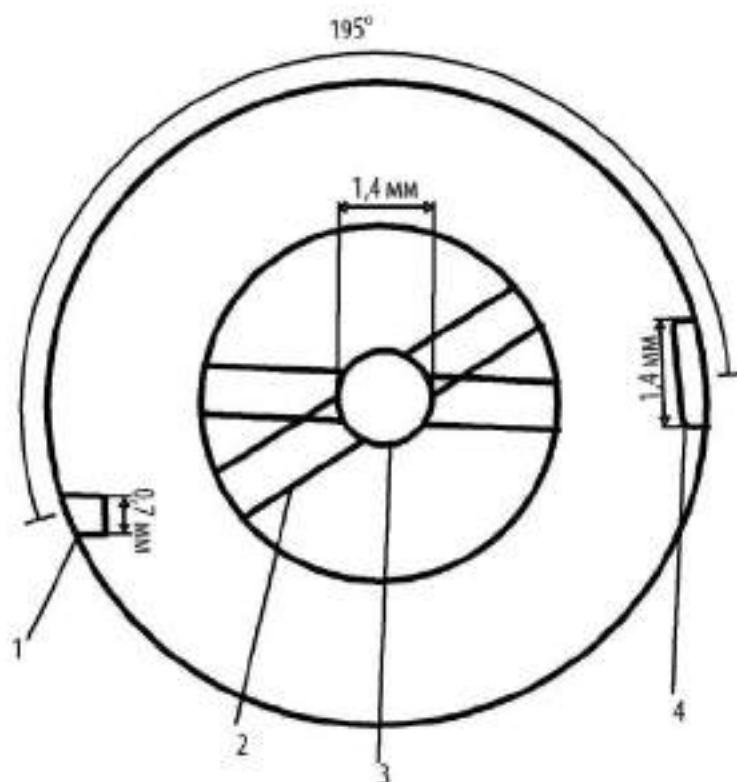
**Пістолет «ЕРМА-490Р» калібру 9 мм Р.А.
Виробник: ТОВ «ЕРМА-ІНТЕР» (м. Київ, Україна).**

ТЕХНІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Калібр	9 mm P.A.
Довжина, мм	160
Висота, мм	128
Довжина ствола, мм	98
Діаметр каналу ствола, мм	6,5
Місткість магазину, патронів	7
Вага без патронів, грам	610
Максимальна дальність пострілу, м	10
Прицільна дальність, м	5-7

Схематичне зображення слідів на гільзах, стріляних з пістолетів «ЕРМА-490Р».

Сліди: 1 – слід відбивача; 2 – криміналістична мітка; 3 – слід бійки; 4 - слід зачепу викидача (зразки, виготовлені до набрання чинності СОУ 78-19-001:2007, не мають криміналістичні мітки).

Зображення слідів на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ЕРМА-490Р».

Різні варіанти відображення слідів відбивача на слідосприймаючих поверхнях гільз, стріляних з пістолетів «ЕРМА-490Р».

Зображення слід зацепу викидача на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ЕРМА-490Р».

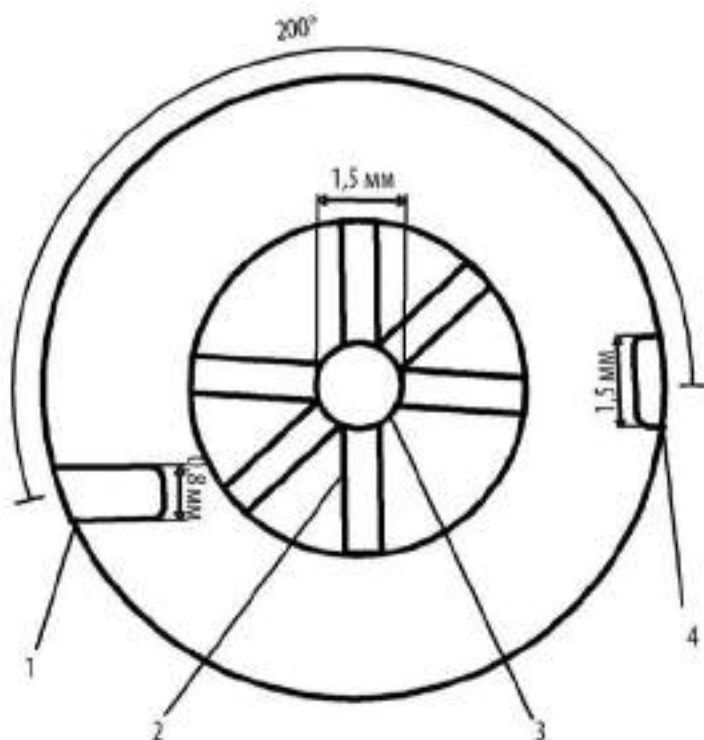
**Пістолет «ЕРМА-55Р» калібру 9 мм Р.А.
Виробник: ТОВ «ЕРМА-ІНТЕР» (м. Київ, Україна).**

ТЕХНІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Калібр	9 mm P.A.
Довжина, мм	137
Висота, мм	99
Довжина ствола, мм	52
Діаметр каналу ствола, мм	6,5
Місткість магазину, патронів	5
Вага без патронів, грам	440
Максимальна дальність пострілу, м	10
Прицільна дальність, м	3-5

Схематичне зображення слідів на гільзах, стріляних з пістолетів «ЕРМА-55Р».

Сліди: 1 – слід відбивача; 2 – криміналістична мітка; 3 – слід бійки; 4 - слід зачепу викидача (зразки, виготовлені до набрання чинності СОУ 78-19-001:2007, не мають криміналістичні мітки).

Зображення слідів на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ЕРМА-55Р».

Різні варіанти відображення слідів відбивача на слідосприймаючих поверхнях гільз, стріляних з пістолетів «ЕРМА-55Р».

Зображення слід зацепу викидача на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ЕРМА-55Р».

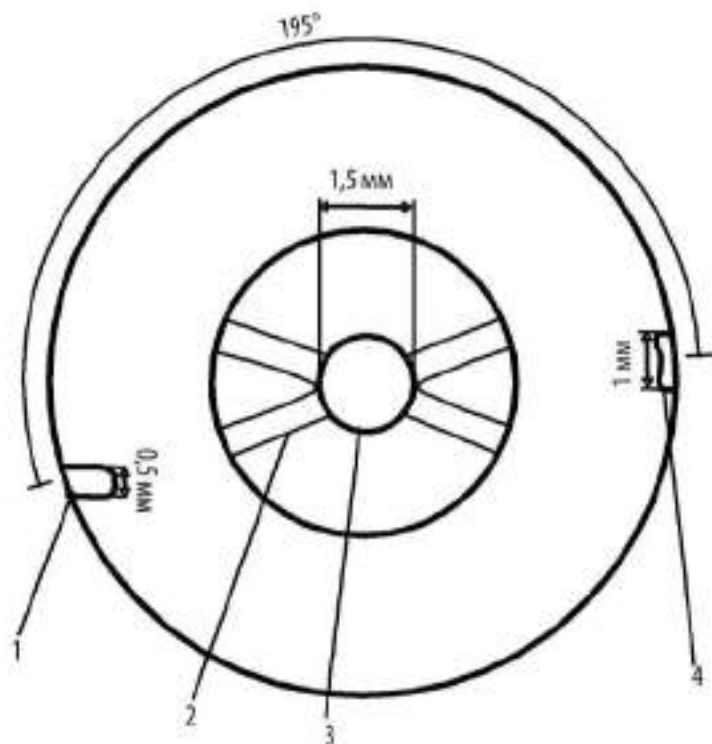
**Пістолет «ЕРМА-459Р» калібру 9 мм Р.А.
Виробник: ТОВ «ЕРМА-ІНТЕР» (м. Київ, Україна).**

ТЕХНІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Калібр	9 mm P.A.
Довжина, мм	172
Висота, мм	128
Довжина ствола, мм	72
Діаметр каналу ствола, мм	6,5
Місткість магазину, патронів	7
Вага без патронів, грам	590
Максимальна дальність пострілу, м	10
Прицільна дальність, м	5-7

Схематичне зображення слідів на гільзах, стріляних з пістолетів «ЕРМА-459Р».

Сліди: 1 – слід відбивача; 2 – криміналістична мітка; 3 – слід бійки; 4 - слід зачепу викидача. (зразки, виготовлені до набрання чинності СОУ 78-19-001:2007, не мають криміналістичні мітки).

Зображення слідів на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ЕРМА-459Р».

Різні варіанти відображення слідів відбивача на слідосприймаючих поверхнях гільз, стріляних з пістолетів «ЕРМА-459Р».

Зображення слід зачепу викидача на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ЕРМА-459Р».

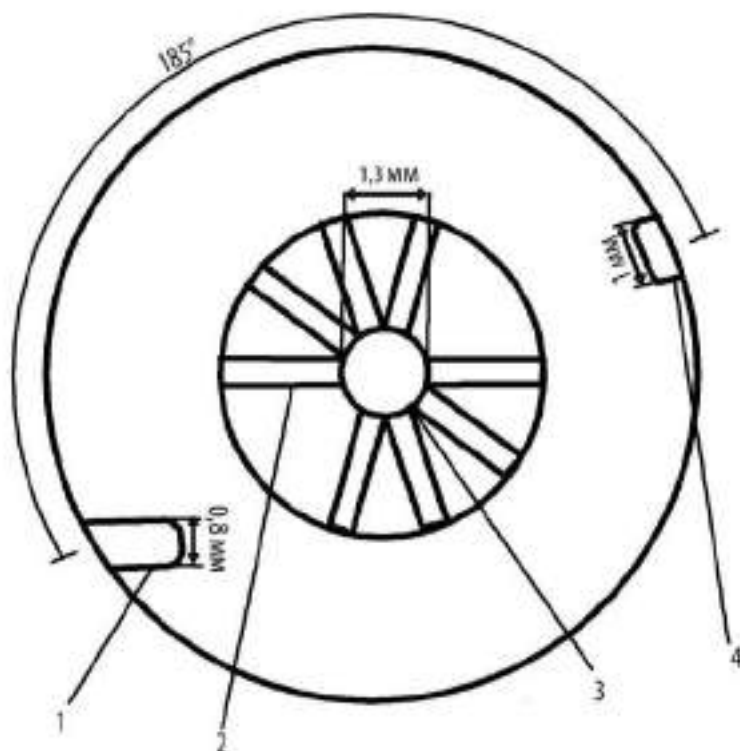
**Пістолет «ЕРМА-38Р» калібру 9 мм Р.А.
Виробник: ТОВ «ЕРМА-ІНТЕР» (м. Київ, Україна).**

ТЕХНІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Калібр	9 mm P.A.
Довжина, мм	172
Висота, мм	128
Довжина ствола, мм	72
Діаметр каналу ствола, мм	6,5
Місткість магазину, патронів	7
Вага без патронів, грам	590
Максимальна дальність пострілу, м	10
Прицільна дальність, м	5-7

Схематичне зображення слідів на гільзах, стріляних з пістолетів «ЕРМА-38Р».

Сліди: 1 – слід відбивача; 2 – криміналістична мітка; 3 – слід бійки; 4 - слід зачепу викидача. (зразки, виготовлені до набрання чинності СОУ 78-19-001:2007, не мають криміналістичні мітки).

Зображення слідів на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ЕРМА-38Р».

Різні варіанти відображення слідів відбивача на слідосприймаючих поверхнях гільз, стріляних з пістолетів «ЕРМА-38Р».

Зображення слід зачепу викидача на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ЕРМА-38Р».

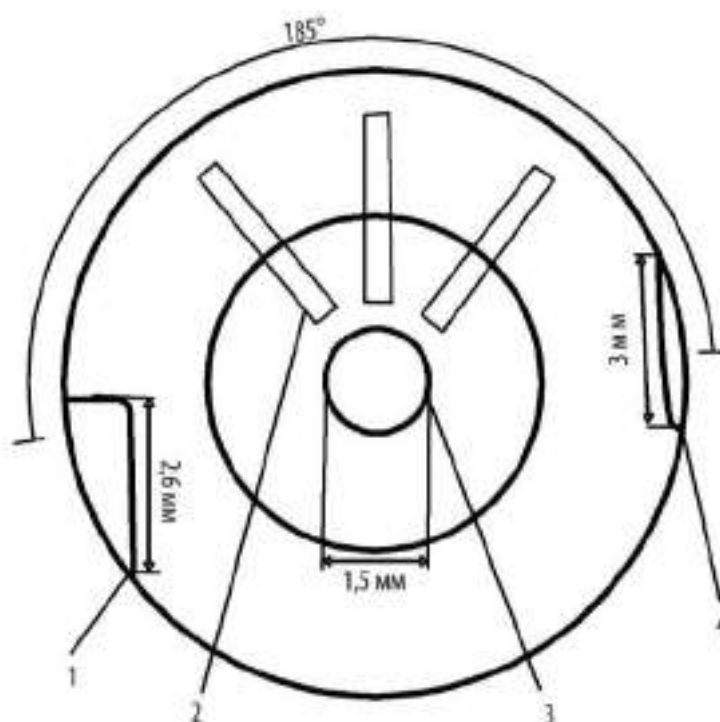
**Пістолет «ТТ-Т» калібру 9 мм Р.А.
Виробник: ТОВ «ЕРМА-ІНТЕР» (м. Київ, Україна).**

ТЕХНІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Калібр	9 mm P.A.
Довжина, мм	195
Висота, мм	128
Довжина ствола, мм	116
Діаметр каналу ствола, мм	6,5
Місткість магазину, патронів	7
Вага без патронів, грам	920
Максимальна дальність пострілу, м	10
Прицільна дальність, м	5-7

Схематичне зображення слідів на гільзах, стріляних з пістолетів «ТТ-Т».

Сліди: 1 – слід відбивача; 2 – криміналістична мітка; 3 – слід бійки; 4 - слід зачепу викидача (зразки, виготовлені до набрання чинності СОУ 78-19-001:2007, не мають криміналістичні мітки)

Зображення слідів на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ТТ-Т».

Різні варіанти відображення слідів відбивача на слідосприймаючих поверхнях гільз, стріляних з пістолетів «ТТ-Т».

Зображення слід зачепу викидача на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ТТ-Т».

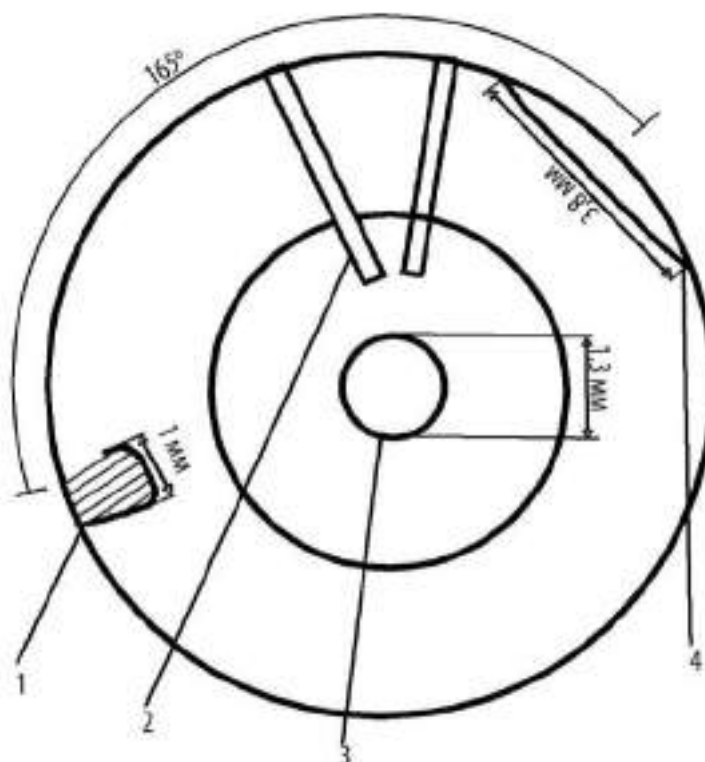
**Пістолет «ПМ-Т» калібру 9 мм Р.А.
Виробник: ТОВ «ЕРМА-ІНТЕР» (м. Київ, Україна).**

ТЕХНІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Калібр	9 mm P.A.
Довжина, мм	170
Висота, мм	127
Довжина ствола, мм	93
Діаметр каналу ствола, мм	6,5
Місткість магазину, патронів	8
Вага без патронів, грам	730
Максимальна дальність пострілу, м	10
Прицільна дальність, м	5-7

Схематичне зображення слідів на гільзах, стріляних з пістолетів «ПМ-Т».

Сліди: 1 – слід відбивача; 2 – криміналістична мітка; 3 – слід бійки; 4 - слід зачепу викидача (зразки, виготовлені до набрання чинності СОУ 78-19-001:2007, не мають криміналістичні мітки).

Зображення слідів на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ПМ-Т».

Різні варіанти відображення слідів відбивача на слідосприймаючих поверхнях гільз, стріляних з пістолетів «ПМ-Т».

Зображення слід зачепу викидача на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ПМ-Т».

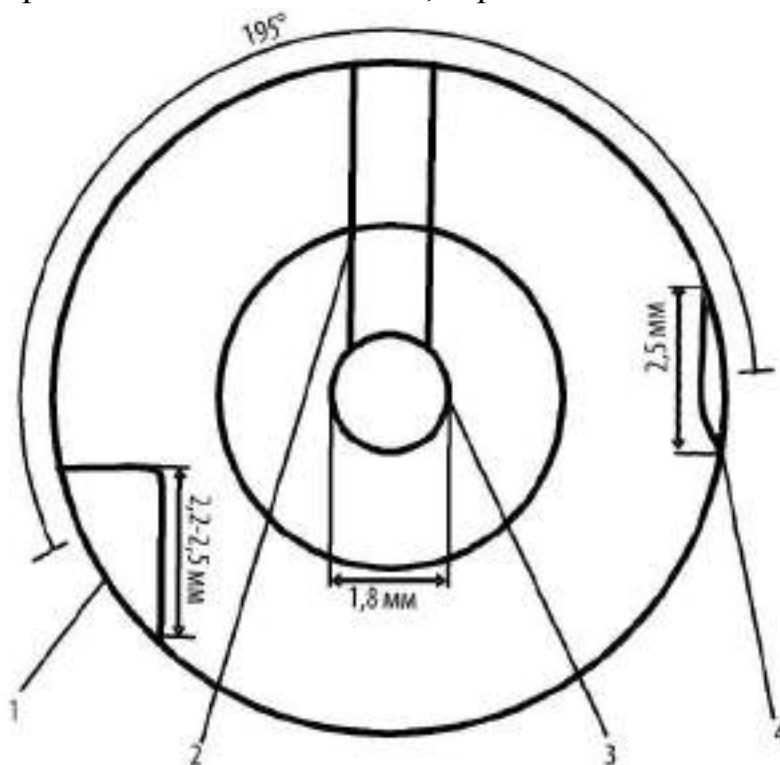
**Пістолет «ЕРМА Т9» калібру 9 мм Р.А.
Виробник: ТОВ «ЕРМА-ІНТЕР» (м. Київ, Україна).**

ТЕХНІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Калібр	9 mm P.A.
Довжина, мм	190
Висота, мм	145
Довжина ствола, мм	105
Діаметр каналу ствола, мм	6,5
Місткість магазину, патронів	15
Вага без патронів, грам	830
Максимальна дальність пострілу, м	10
Прицільна дальність, м	5-7

Схематичне зображення слідів на гільзах, стріляних з пістолетів «ЕРМА Т9».

Сліди: 1 – слід відбивача; 2 – криміналістична мітка; 3 – слід бійки; 4 - слід зачепу викидача (зразки, виготовлені до набрання чинності СОУ 78-19-001:2007, не мають криміналістичні мітки).

Зображення слідів на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ЕРМА Т9».

Різні варіанти відображення слідів відбивача на слідосприймаючих поверхнях гільз, стріляних з пістолетів «ЕРМА Т9».

Зображення слід зачепу викидача на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ЕРМА Т9».

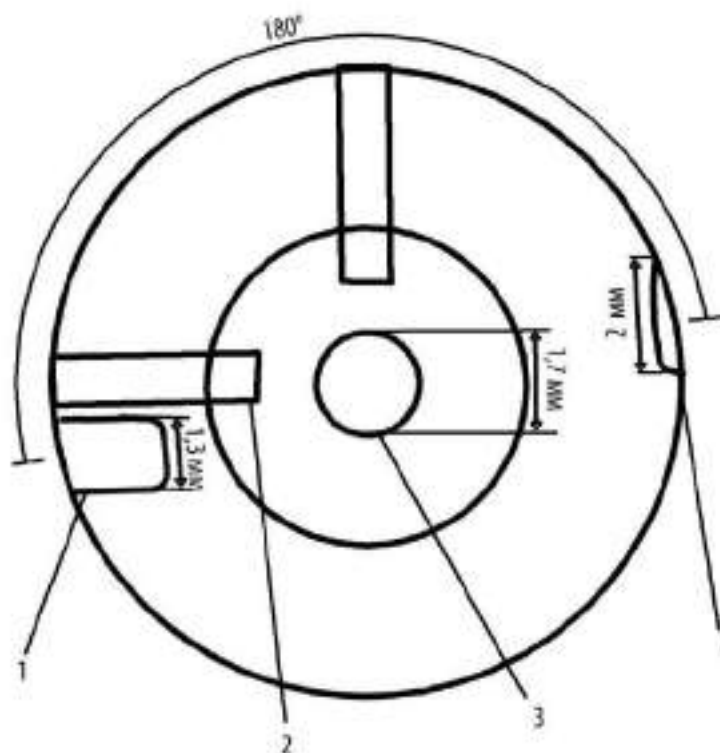
**Пістолет «РР-Т» калібру 9 мм Р.А.
Виробник: ТОВ «ЕРМА-ІНТЕР» (м. Київ, Україна).**

ТЕХНІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Калібр	9 mm Р.А.
Довжина, мм	170
Висота, мм	115
Довжина ствола, мм	98
Діаметр каналу ствола, мм	6,5
Місткість магазину, патронів	7
Вага без патронів, грам	600
Максимальна дальність пострілу, м	10
Прицільна дальність, м	5-7

Схематичне зображення слідів на гільзах, стріляних з пістолетів «РР-Т».

Сліди: 1 – слід відбивача; 2 – криміналістична мітка; 3 – слід бійки; 4 - слід зачепу викидача. (зразки, виготовлені до набрання чинності СОУ 78-19-001:2007, не мають криміналістичні мітки).

Зображення слідів на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «РР-Т».

Різні варіанти відображення слідів відбивача на слідосприймаючих поверхнях гільз, стріляних з пістолетів «РР-Т».

Зображення слід зацепу викидача на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «РР-Т».

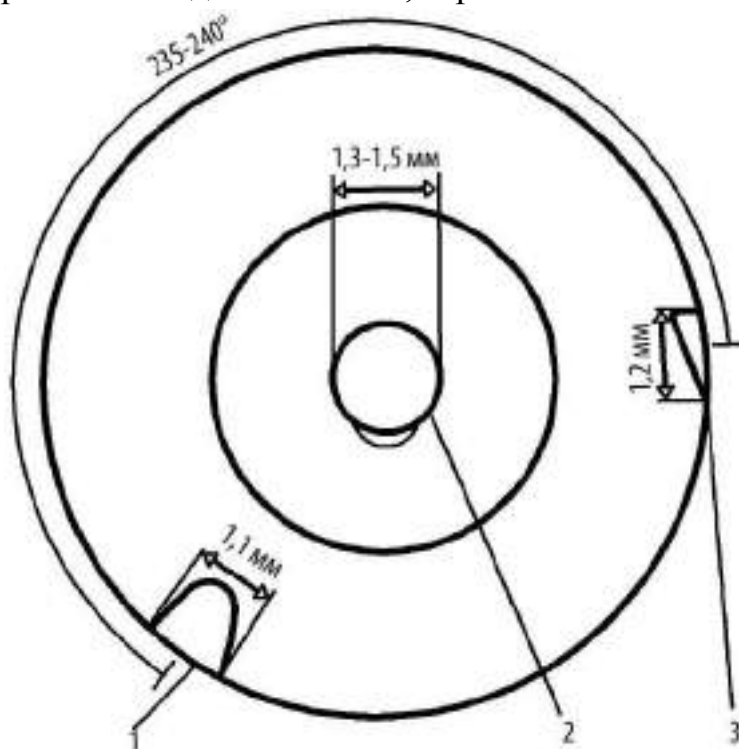
**Пістолет «ЕРМА-Р22Т» калібру 9 мм Р.А.
Виробник: ТОВ «ЕРМА-ІНТЕР» (м. Київ, Україна).**

ТЕХНІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Калібр	9 mm P.A.
Довжина, мм	200
Висота, мм	140
Довжина ствола, мм	109
Діаметр каналу ствола, мм	5,6
Місткість магазину, патронів	15
Вага без патронів, грам	900
Максимальна дальність пострілу, м	10
Прицільна дальність, м	5-7

Схематичне зображення слідів на гільзах, стріляних з пістолетів «ЕРМА-Р22Т».

Сліди: 1 – слід відбивача; 2 – слід бійка; 3 – слід зачепу викидача.

Зображення слідів на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ЕРМА-Р22Т».

Різні варіанти відображення слідів відбивача на слідосприймаючих поверхнях гільз, стріляних з пістолетів «ЕРМА-Р22Т».

Зображення слід зацепу викидача на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ЕРМА-Р22Т».

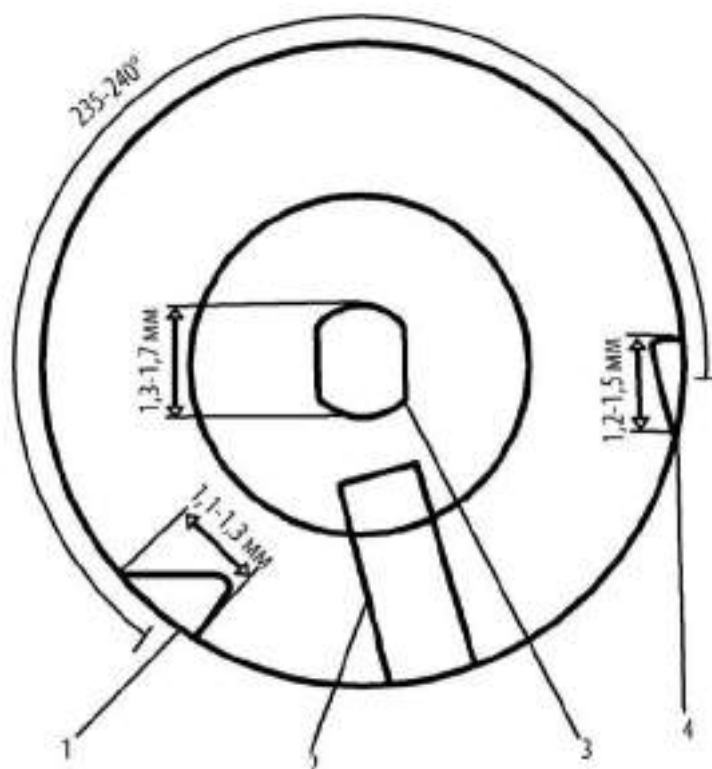
**Пістолет «ЕРМА-Р34Т» калібру 9 мм Р.А.
Виробник: ТОВ «ЕРМА-ІНТЕР» (м. Київ, Україна).**

ТЕХНІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Калібр	9 mm P.A.
Довжина, мм	180
Висота, мм	135
Довжина ствола, мм	93
Діаметр каналу ствола, мм	6,1
Місткість магазину, патронів	13
Вага без патронів, грам	830
Максимальна дальність пострілу, м	10
Прицільна дальність, м	5-7

Схематичне зображення слідів на гільзах, стріляних з пістолетів «ЕРМА-Р34Т».

Сліди: 1 – слід відбивача; 2 – криміналістична мітка; 3 – слід бійки; 4 - слід зачепу викидача. (зразки, виготовлені до набрання чинності СОУ 78-19-001:2007, не мають криміналістичні мітки).

Зображення слідів на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ЕРМА-Р34Т».

Різні варіанти відображення слідів відбивача на слідосприймаючих поверхнях гільз, стріляних з пістолетів «ЕРМА-Р34Т».

Зображення слід зачепу викидача на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ЕРМА-Р34Т».

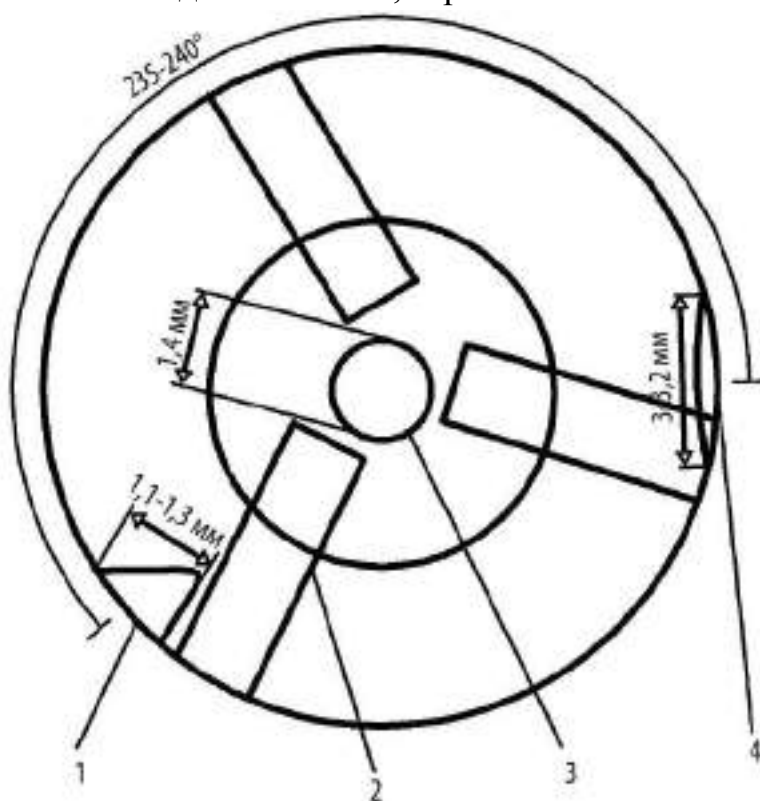
**Пістолет «ЕРМА-Z85Т» калібру 9 мм Р.А.
Виробник: ТОВ «ЕРМА-ІНТЕР» (м. Київ, Україна).**

ТЕХНІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Калібр	9 mm P.A.
Довжина, мм	125
Висота, мм	140
Довжина ствола, мм	112
Діаметр каналу ствола, мм	5,8
Місткість магазину, патронів	15
Вага без патронів, грам	1020
Максимальна дальність пострілу, м	10
Прицільна дальність, м	5-7

Схематичне зображення слідів на гільзах, стріляних з пістолетів «ЕРМА-Z85Т».

Сліди: 1 – слід відбивача; 2 – криміналістична мітка; 3 – слід бійки; 4 - слід зачепу викидача. (зразки, виготовлені до набрання чинності СОУ 78-19-001:2007, не мають криміналістичні мітки).

Зображення слідів на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ЕРМА-Z85Т».

Різні варіанти відображення слідів відбивача на слідосприймаючих поверхнях гільз, стріляних з пістолетів «ЕРМА-Z85Т».

Зображення слід зачепу викидача на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ЕРМА-Z85Т».

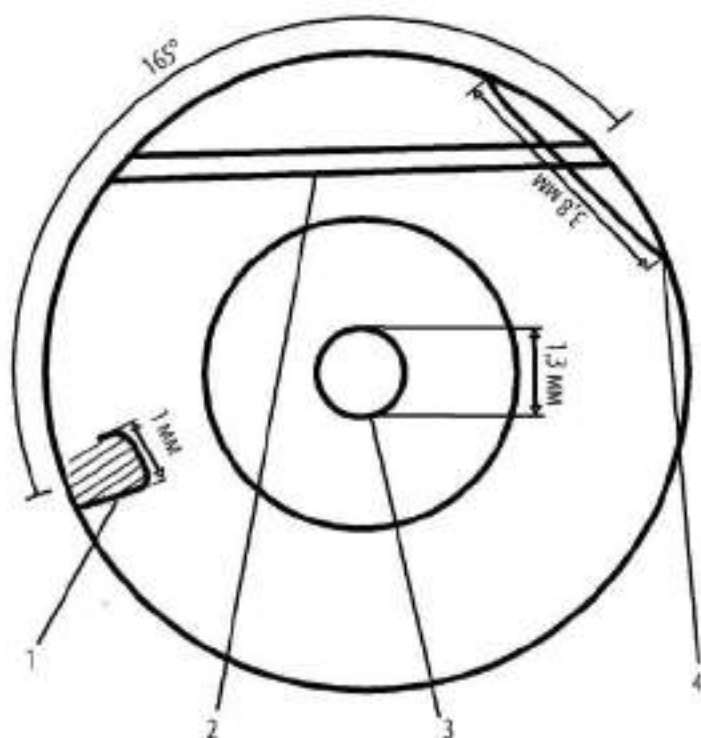
**Пістолет «ПМР» (ПМР-М) калібру 9 мм Р.А., виготовлений на базі пістолета Макарова кал. 9 мм (ПМ).
Виробник: ТОВ «СОБР» (м. Дергачі, Харківська область, Україна).**

ТЕХНІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Калібр	9 mm P.A.
Довжина, мм	170
Висота, мм	127
Довжина ствола, мм	93
Діаметр каналу ствола, мм	6,5
Місткість магазину, патронів	8
Вага без патронів, грам	650
Максимальна дальність пострілу, м	10
Прицільна дальність, м	5-7

Схематичне зображення слідів на гільзах, стріляних з пістолетів «ПМР».

Сліди: 1 – слід відбивача; 2 – криміналістична мітка; 3 – слід бійки; 4 - слід зачепу викидача. (зразки, виготовлені до набрання чинності СОУ 78-19-001:2007, не мають криміналістичні мітки).

Зображення слідів на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ПМР».

Різні варіанти відображення слідів відбивача на слідосприймаючих поверхнях гільз, стріляних з пістолетів «ПМР».

Зображення слід зачепу викидача на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ПМР».

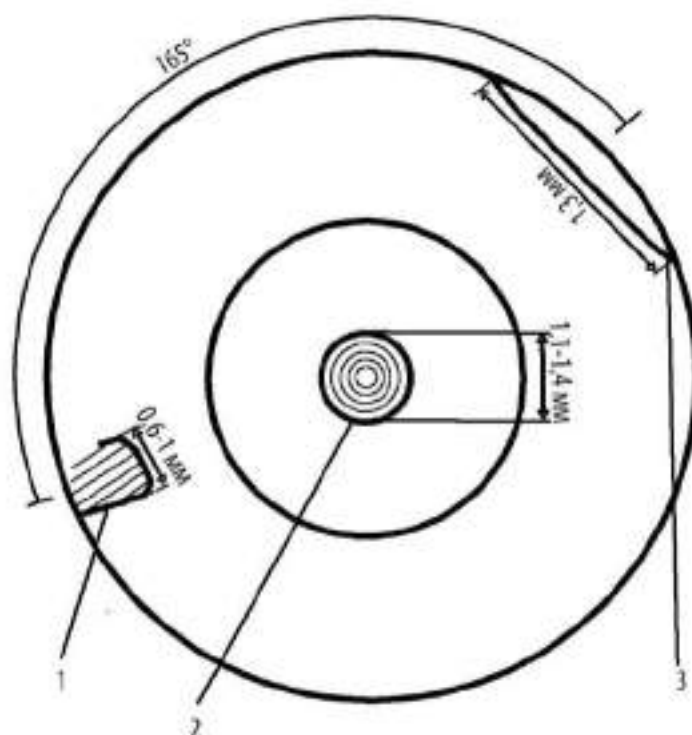
**Пістолет «ПМР» калібру 9 мм Р.А., виготовлений на базі пістолета ІЖ-79.
Виробник: ТОВ «СОБР» (м. Дергачі, Харківська область, Україна).**

ТЕХНІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Калібр	9 mm P.A.
Довжина, мм	170
Висота, мм	127
Довжина ствола, мм	93
Діаметр каналу ствола, мм	6,5
Місткість магазину, патронів	8
Вага без патронів, грам	650
Максимальна дальність пострілу, м	10
Прицільна дальність, м	5-7

Схематичне зображення слідів на гільзах, стріляних з пістолетів «ПМР».

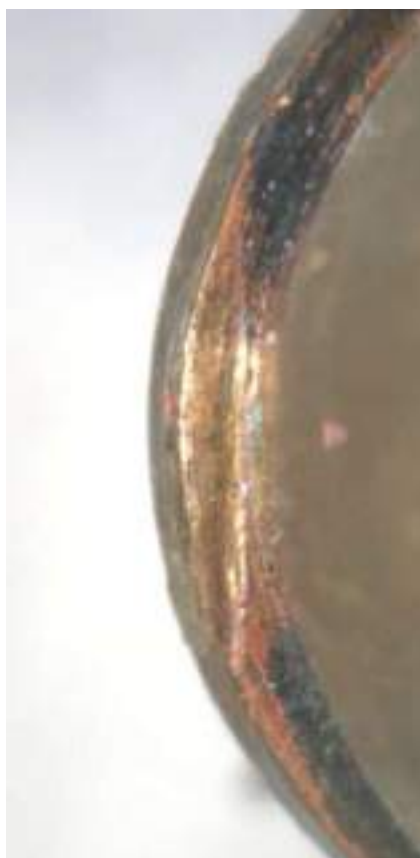
Сліди: 1 – слід відбивача; 2 – слід бійка; 3 – слід зачепу викидача.

Зображення слідів на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ПМР».

Різні варіанти відображення слідів відбивача на слідосприймаючих поверхнях гільз, стріляних з пістолетів «ПМР».

Зображення слід зачепу викидача на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ПМР».

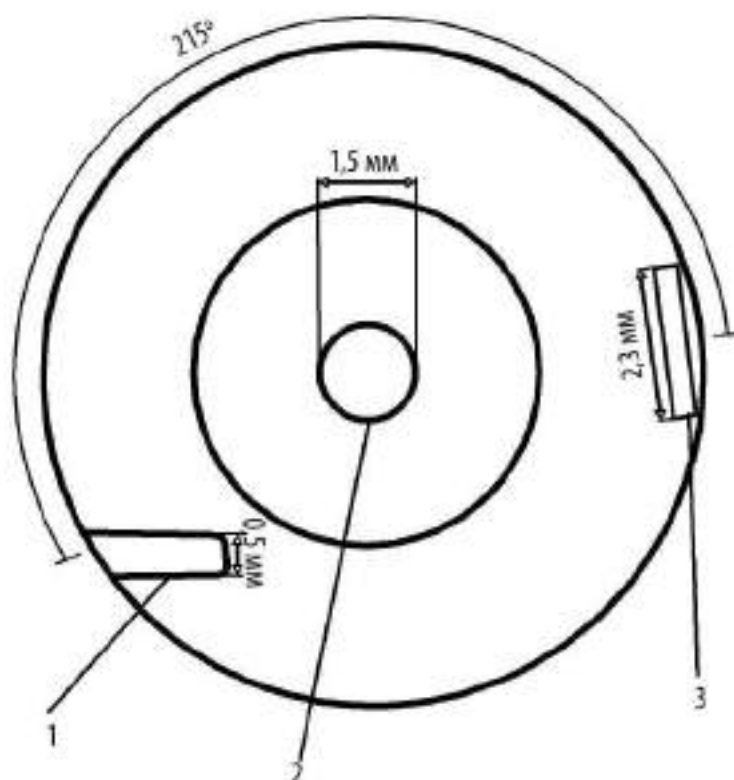
**Пістолет «ПСМ-Р» калібру 9 мм Р.А.
Виробник: ТОВ «СОБР» (м. Дергачі, Харківська область, Україна).**

ТЕХНІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Калібр	9 mm P.A.
Довжина, мм	155
Висота, мм	120
Довжина ствола, мм	85
Діаметр каналу ствола, мм	6,5
Місткість магазину, патронів	6
Вага без патронів, грам	460
Максимальна дальність пострілу, м	10
Прицільна дальність, м	5-7

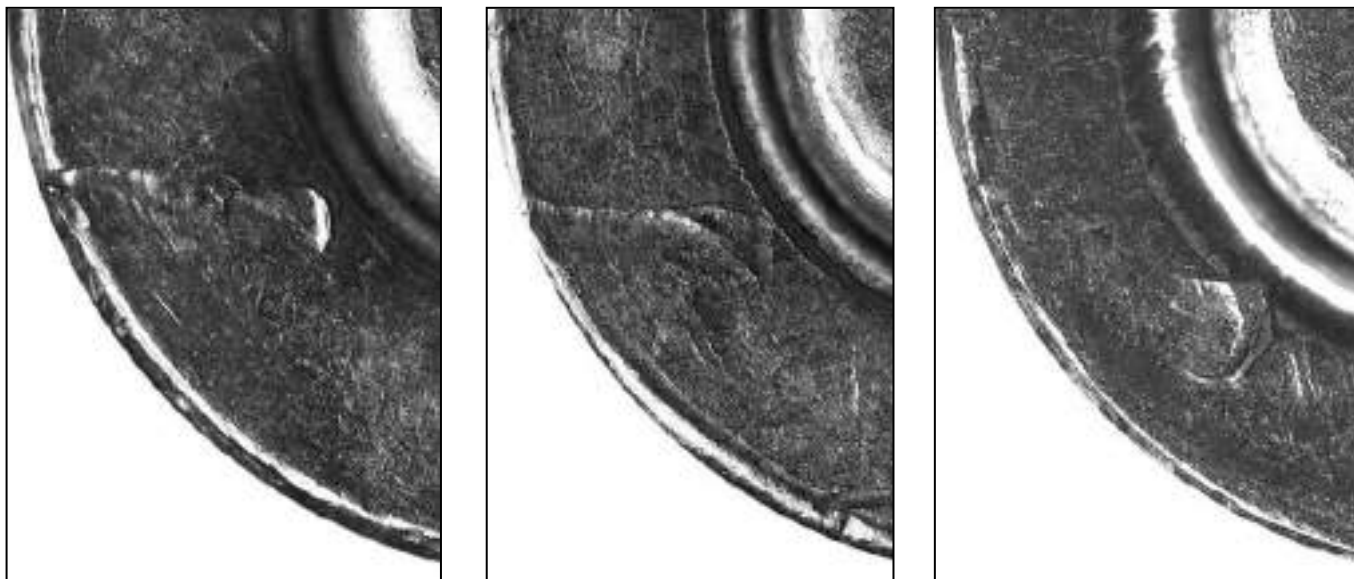
Схематичне зображення слідів на гільзах, стріляних з пістолетів «ПСМ-Р».

Сліди: 1 – слід відбивача; 2 – слід бійка; 3 - слід зачепу викидача.

Зображення слідів на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ПСМ-Р».

Різні варіанти відображення слідів відбивача на слідосприймаючих поверхнях гільз, стріляних з пістолетів «ПСМ-Р».

Зображення слід зацепу викидача на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ПСМ-Р».

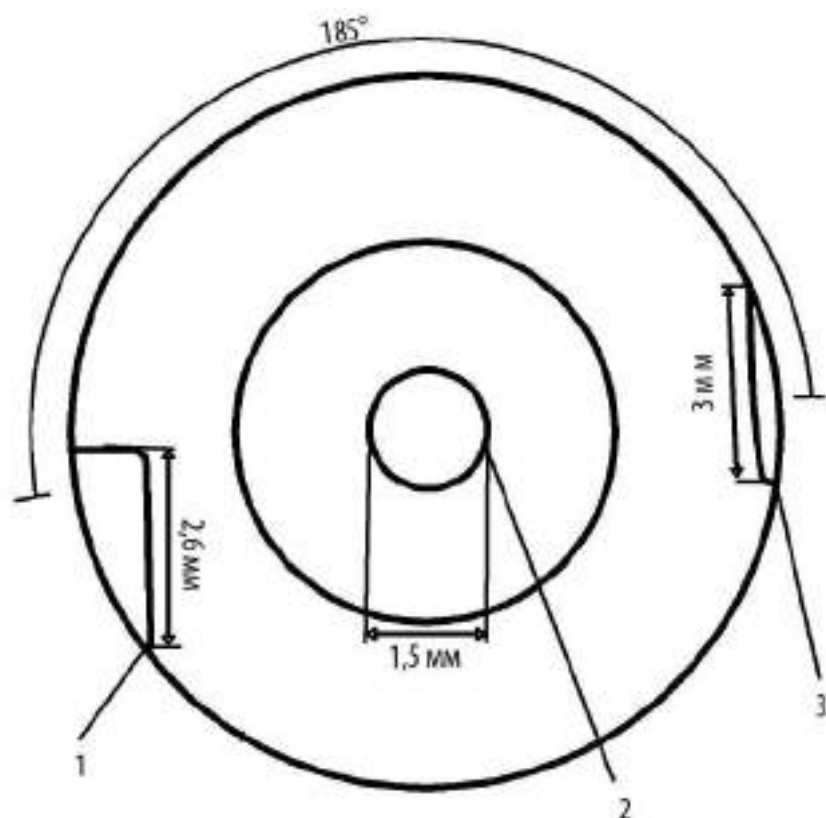
**Пістолет «ТТР» калібру 9 мм Р.А.
Виробник: ТОВ «СОБР» (м. Дергачі, Харківська область, Україна).**

ТЕХНІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Калібр	9 mm P.A.
Довжина, мм	197
Висота, мм	128
Довжина ствола, мм	117
Діаметр каналу ствола, мм	6,5
Місткість магазину, патронів	6
Вага без патронів, грам	850
Максимальна дальність пострілу, м	10
Прицільна дальність, м	5-7

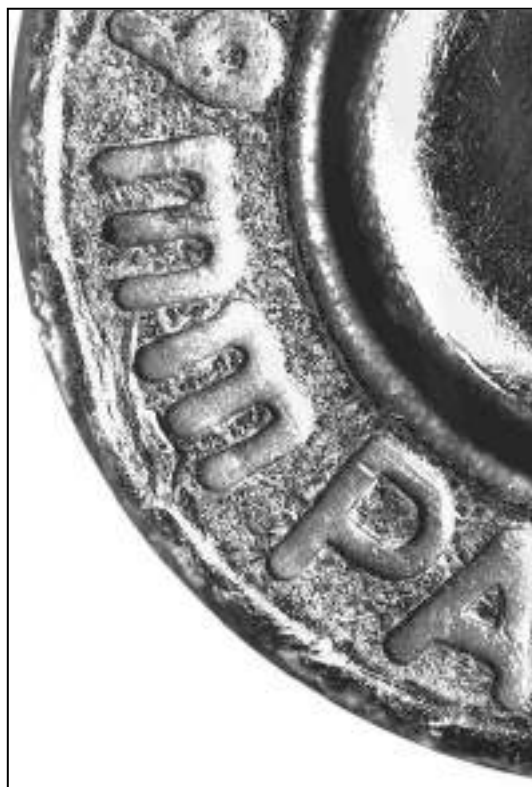
Схематичне зображення слідів на гільзах, стріляних з пістолетів «ТТР».

Сліди: 1 – слід відбивача; 2 – слід бійка; 3 - слід зачепу викидача.

Зображення слідів на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ТТР».

Різні варіанти відображення слідів відбивача на слідосприймаючих поверхнях гільз, стріляних з пістолетів «ТТР».

Зображення слід зачепу викидача на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ТТР».

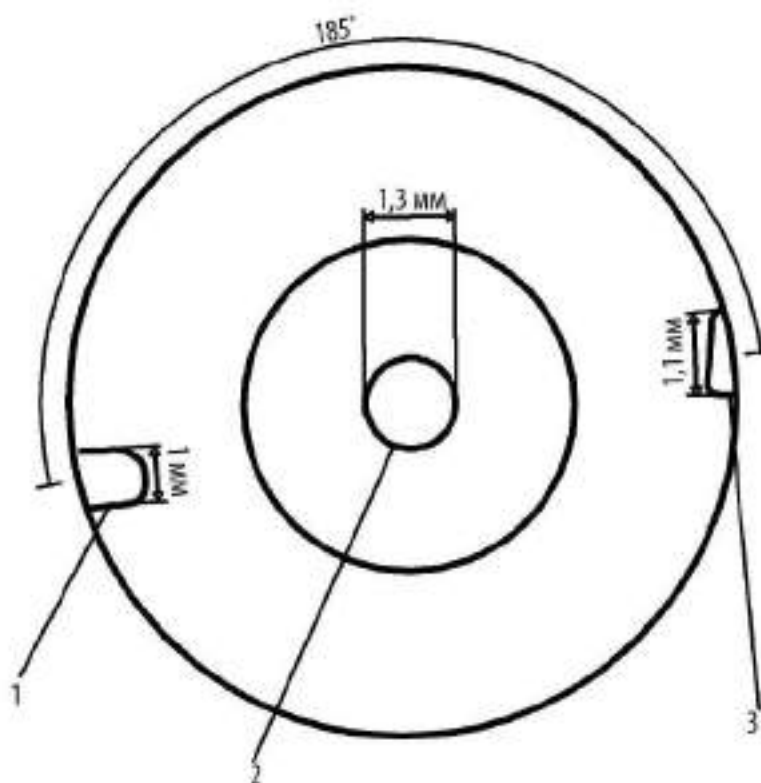
**Пістолет «АЕ-10» калібру 9 мм Р.А.
Виробник: УНСП «Шмайсер», (м. Вишневе, Київська область, Україна).**

ТЕХНІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Калібр	9 mm P.A.
Довжина, мм	135
Висота, мм	99
Довжина ствола, мм	50
Діаметр каналу ствола, мм	6,5
Місткість магазину, патронів	6
Вага без патронів, грам	460
Максимальна дальність пострілу, м	10
Прицільна дальність, м	5-7

Схематичне зображення слідів на гільзах, стріляних з пістолетів «АЕ-10».

Сліди: 1 – слід відбивача; 2 – слід бійка; 3 - слід зачепу викидача..

Зображення слідів на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «АЕ-10».

Різні варіанти відображення слідів відбивача на слідосприймаючих поверхнях гільз, стріляних з пістолетів «АЕ-10».

Зображення слід зацепу викидача на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «АЕ-10».

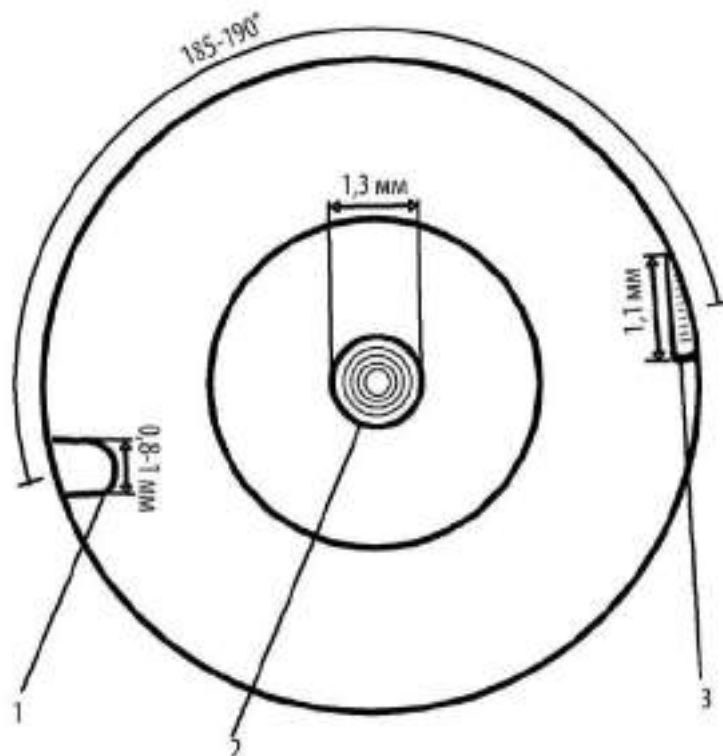
**Пістолети «АЕ-790G» та «АЕ-790G1» калібру 9 мм Р.А.
Виробник: УНСП «Шмайсер», (м. Вишневе, Київська область, Україна).**

ТЕХНІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Калібр	9 mm P.A.
Довжина, мм	160
Висота, мм	115
Довжина ствола, мм	84
Діаметр каналу ствола, мм	6,5
Місткість магазину, патронів	7
Вага без патронів, грам	520
Максимальна дальність пострілу, м	10
Прицільна дальність, м	5-7

Схематичне зображення слідів на гільзах, стріляних з пістолетів «АЕ-790G» та «АЕ-790G1», виготовлених до набрання чинності СОУ 78-19-001:2007.

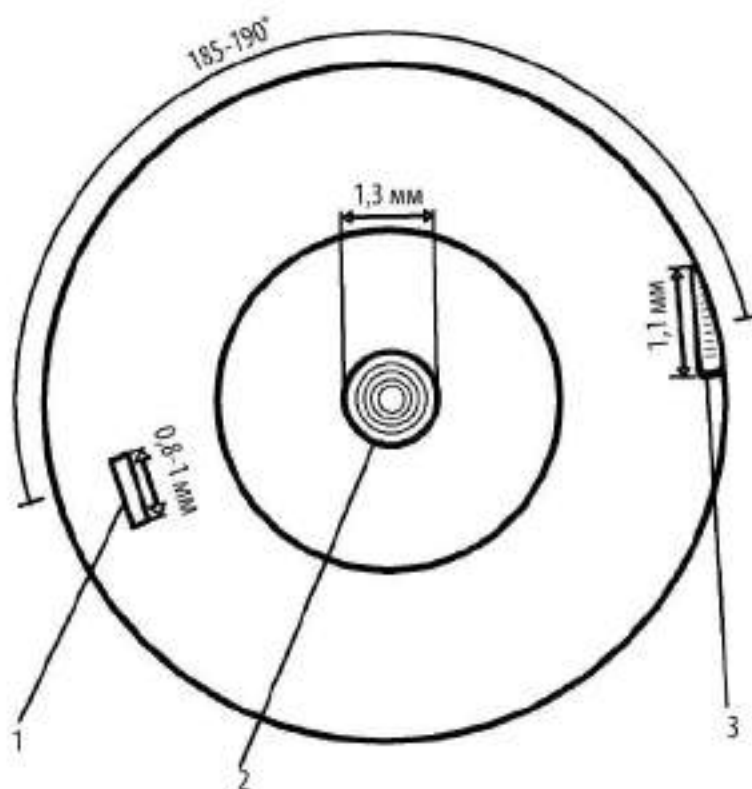

Сліди: 1 – слід відбивача; 2 – слід бійка; 3 – слід зацепу викидача.

Зображення слідів на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «АЕ-790G» та «АЕ-790G1» .

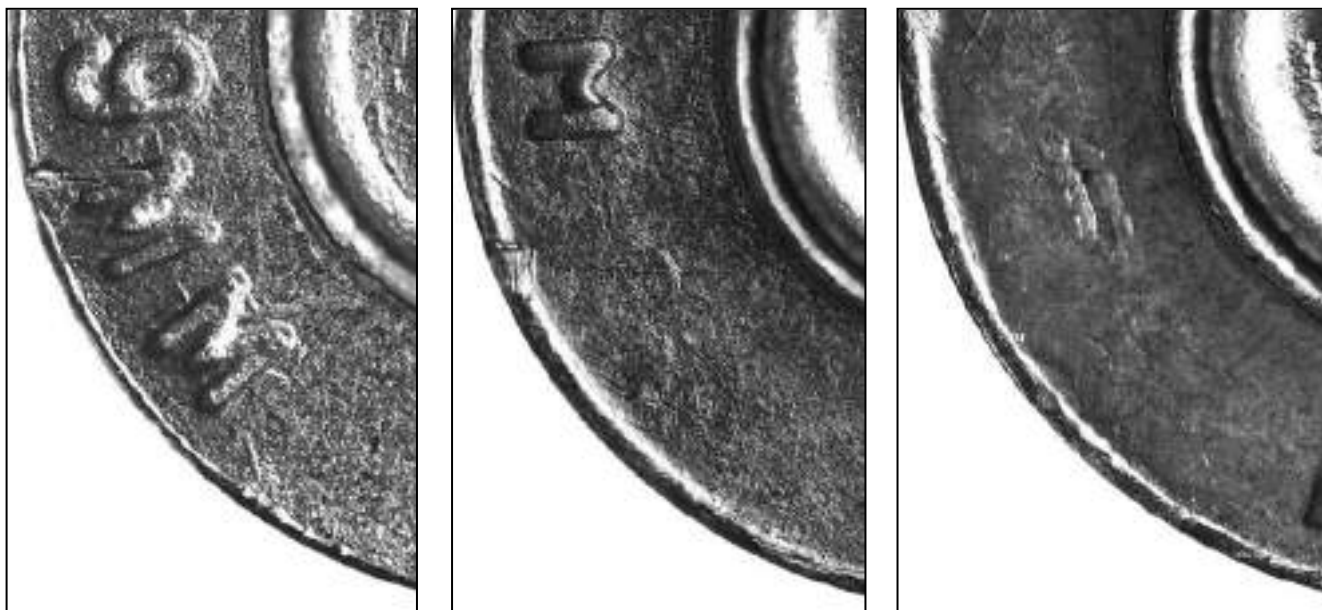
Схематичне зображення слідів на гільзах, стріляних з пістолетів «АЕ-790G» та «АЕ-790G1», виготовлених після набрання чинності СОУ 78-19-001:2007.

Сліди: 1 – слід відбивача; 2 – слід бійки; 3 - слід зачепу викидача.

Зображення слідів на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «АЕ-790G» та «АЕ-790G1» .

Різні варіанти відображення слідів відбивача на слідосприймаючих поверхнях гільз, стріляних з пістолетів «АЕ-790G» та «АЕ-790G1».

Зображення слід зачепу викидача на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «АЕ-790G» та «АЕ-790G1».

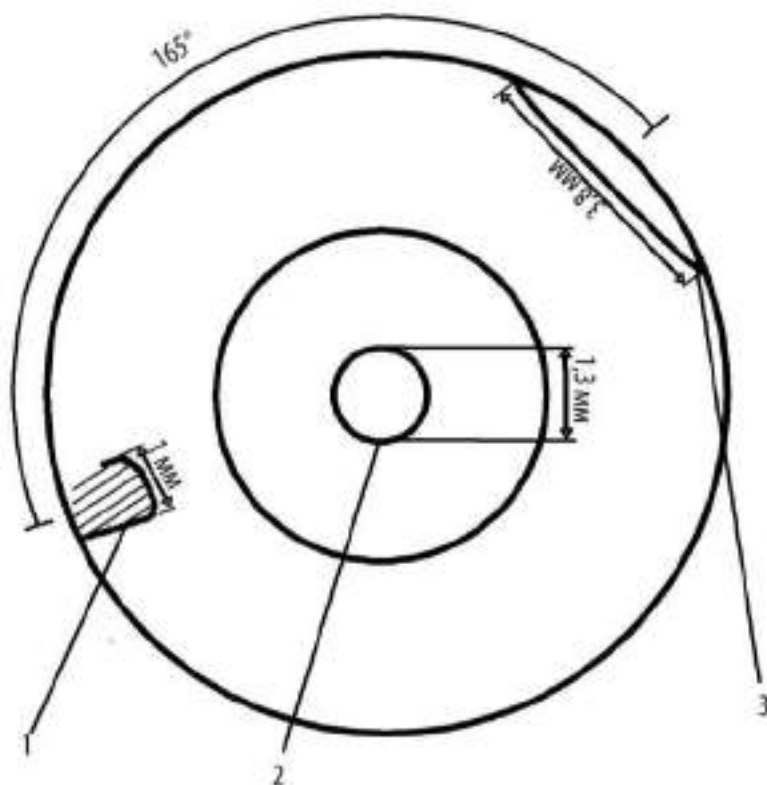
**Пістолет «ПМШ-1» калібру 9 мм Р.А.
Виробник: УНСП «Шмайсер», (м. Вишневе, Київська область, Україна).**

ТЕХНІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Калібр	9 mm P.A.
Довжина, мм	165
Висота, мм	127
Довжина ствола, мм	94
Діаметр каналу ствола, мм	6,5
Місткість магазину, патронів	8
Вага без патронів, грам	730
Максимальна дальність пострілу, м	10
Прицільна дальність, м	5-7

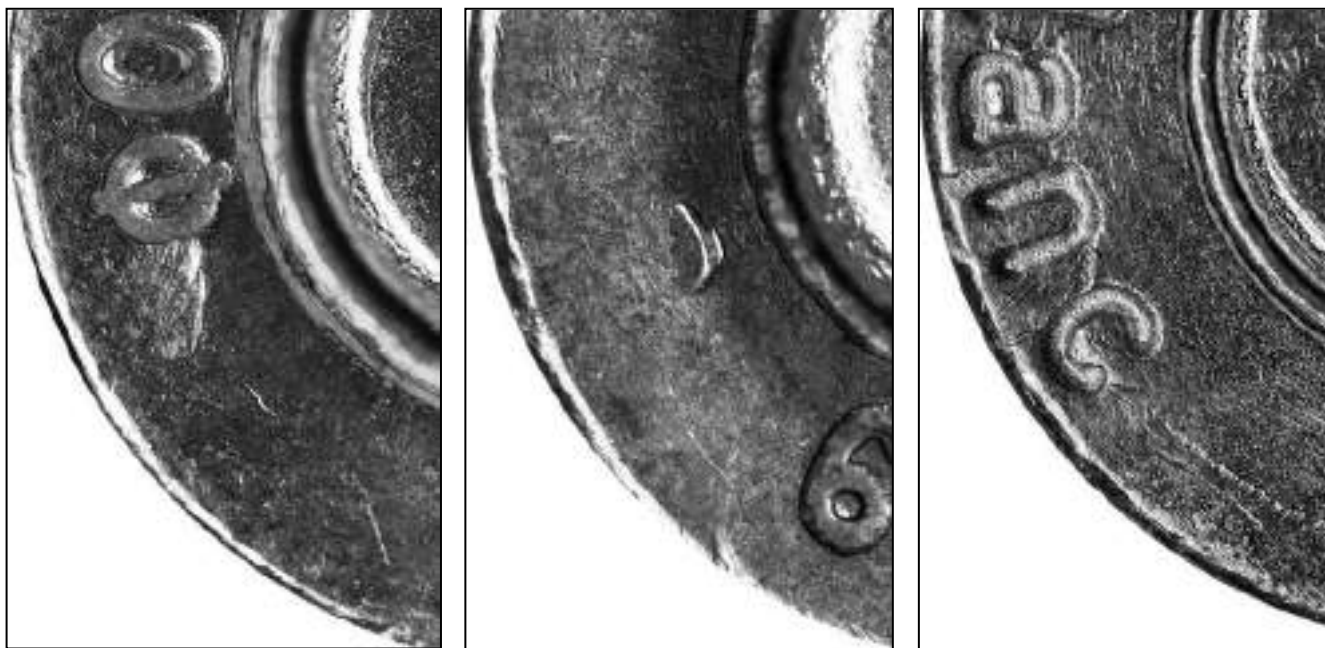
Схематичне зображення слідів на гільзах, стріляних з пістолетів «ПМШ-1».

Сліди: 1 – слід відбивача; 2 – слід бійка; 3 - слід зачепу викидача..

Зображення слідів на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ПМШ-1».

Різні варіанти відображення слідів відбивача на слідосприймаючих поверхнях гільз, стріляних з пістолетів «ПМШ-1».

Зображення слід зачепу викидача на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ПМШ-1».

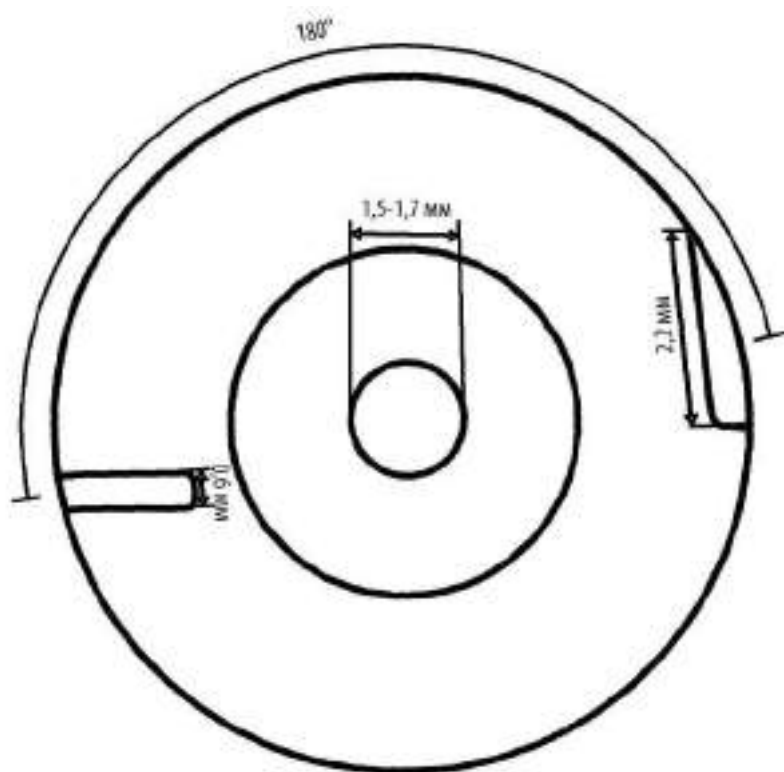
**Пістолет «АЕ-15G» калібру 9 мм Р.А.
Виробник: УНСП «Шмайсер», (м. Вишневе, Київська область, Україна).**

ТЕХНІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Калібр	9 mm P.A.
Довжина, мм	186
Висота, мм	123
Довжина ствола, мм	94
Діаметр каналу ствола, мм	6,5
Місткість магазину, патронів	7
Вага без патронів, грам	730
Максимальна дальність пострілу, м	10
Прицільна дальність, м	3,5-7

Схематичне зображення слідів на гільзах, стріляних з пістолетів «АЕ-15G».

Сліди: 1 – слід відбивача; 2 – слід бійка; 3 - слід зачепу викидача.

Зображення слідів на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «АЕ-15G».

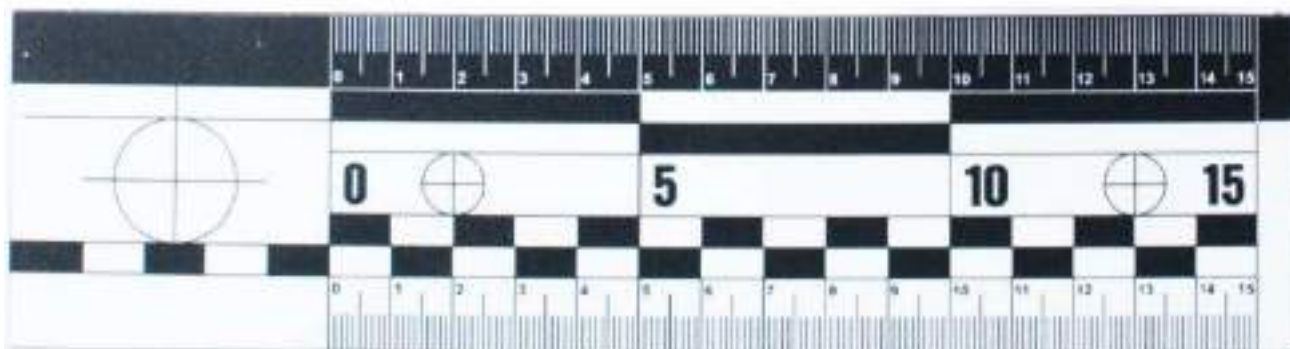

Різні варіанти відображення слідів відбивача на слідосприймаючих поверхнях гільз, стріляних з пістолетів «АЕ-15G».

Зображення слід зачепу викидача на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «АЕ-15G».

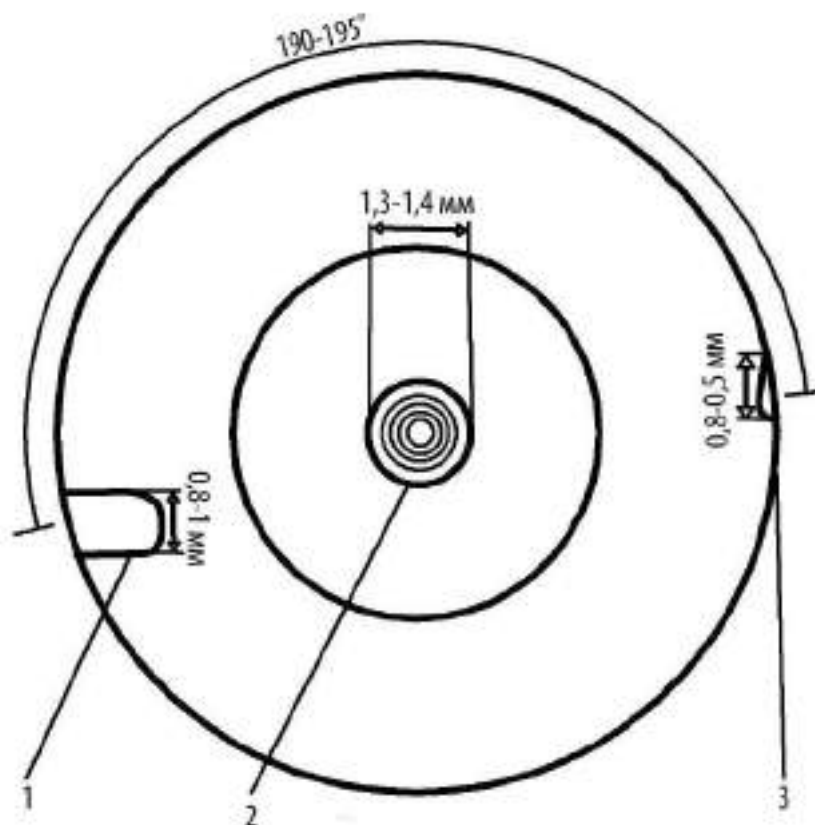
**Пістолет «АЕ-790М» калібру 9 мм Р.А.
Виробник: УНСП «Шмайсер», (м. Вишневе, Київська область, Україна).**

ТЕХНІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Калібр	9 mm P.A.
Довжина, мм	156
Висота, мм	117
Довжина ствола, мм	84
Діаметр каналу ствола, мм	6,5
Місткість магазину, патронів	8
Вага без патронів, грам	640
Максимальна дальність пострілу, м	10
Прицільна дальність, м	5-7

Схематичне зображення слідів на гільзах, стріляних з пістолетів «АЕ-790М».

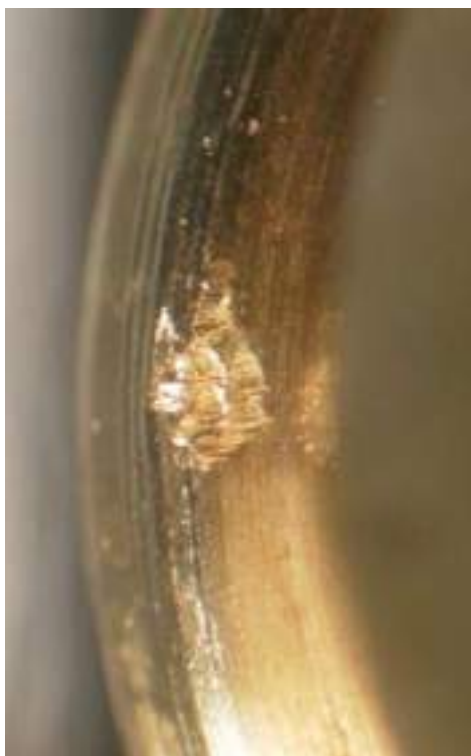
Сліди: 1 – слід відбивача; 2 – слід бійка; 3 – слід зачепу викидача..

Зображення слідів на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «АЕ-790М».

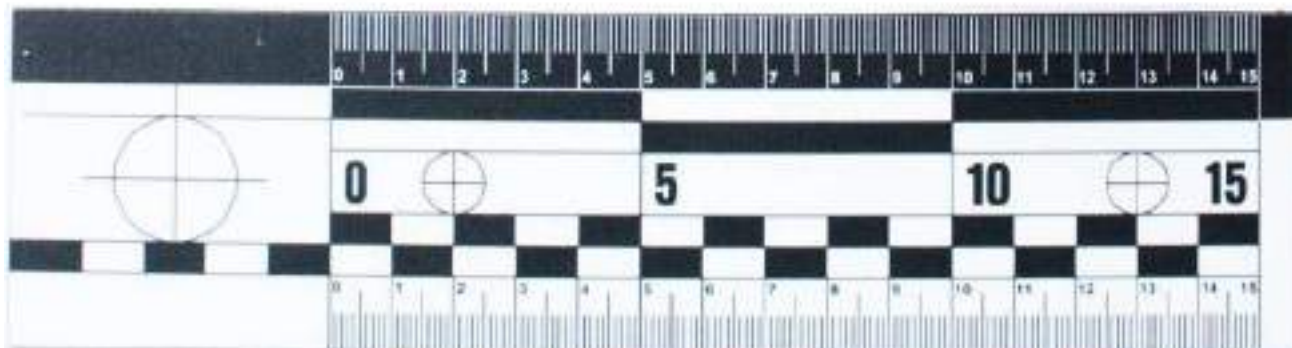

Різні варіанти відображення слідів відбивача на слідосприймаючих поверхнях гільз, стріляних з пістолетів «АЕ-790М».

Зображення слід зачепу викидача на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «АЕ-790М».

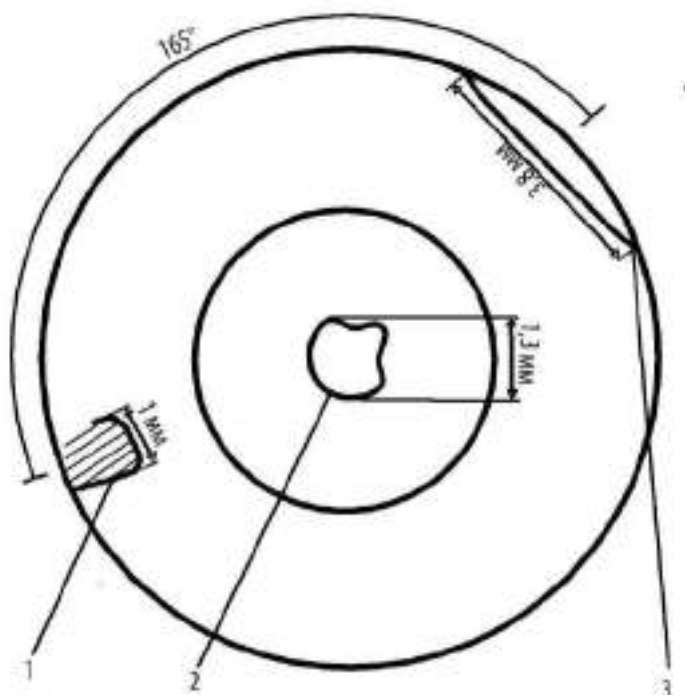
**Пістолет «Беркут» (ПМ) калібру 9 мм Р.А.
Виробник: ВАТ «Беркут», (м. Дніпропетровськ, Україна).**

ТЕХНІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Калібр	9 mm P.A.
Довжина, мм	165
Висота, мм	127
Довжина ствола, мм	94
Діаметр каналу ствола, мм	6,5
Місткість магазину, патронів	8
Вага без патронів, грам	730
Максимальна дальність пострілу, м	10
Прицільна дальність, м	5-7

Схематичне зображення слідів на гільзах, стріляних з пістолетів «Беркут» (ПМ).

Сліди: 1 – слід відбивача; 2 – слід бійка (криміналістична мітка); 3 - слід зачепу викидача (зразки, виготовлені до набрання чинності СОУ 78-19-001:2007, не мають криміналістичні мітки).

Зображення слідів на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «Беркут» (ПМ).

Різні варіанти відображення слідів відбивача на слідосприймаючих поверхнях гільз, стріляних з пістолетів «Беркут» (ПМ).

Зображення слід зачепу викидача на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «Беркут» (ПМ).

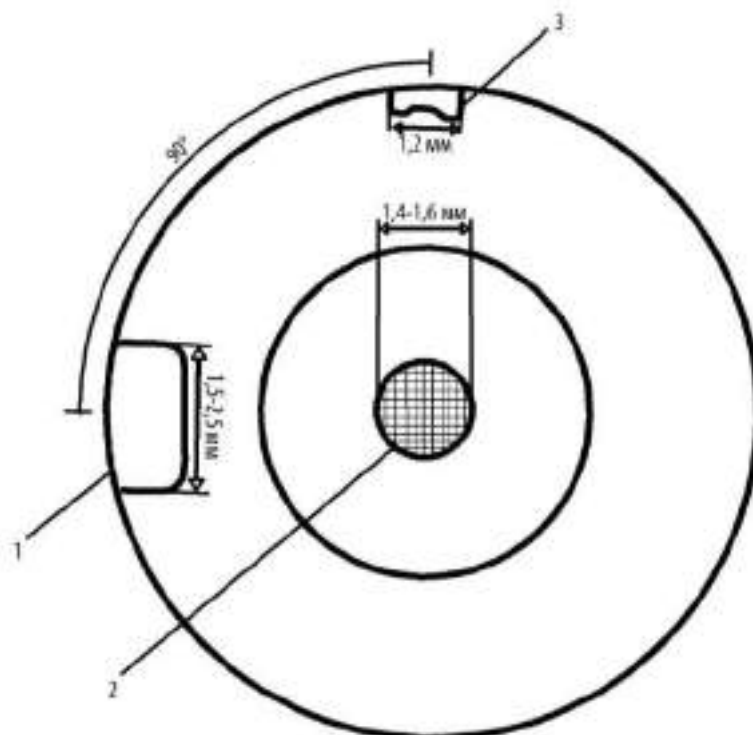
**Пістолет «Беркут – Streamer» калібру 9 мм Р.А.
Виробник: ВАТ «Беркут», (м. Дніпропетровськ, Україна).**

ТЕХНІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Калібр	9 mm P.A.
Довжина, мм	154
Висота, мм	121
Довжина ствола, мм	85
Діаметр каналу ствола, мм	6,5
Місткість магазину, патронів	14
Вага без патронів, грам	630
Максимальна дальність пострілу, м	10
Прицільна дальність, м	5-7

Схематичне зображення слідів на гільзах, стріляних з пістолетів «Беркут – Streamer».

Сліди: 1 – слід відбивача; 2 – слід бійка (криміналістична мітка); 3 - слід зачепу викидача.

Зображення слідів на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «Беркут – Streamer».

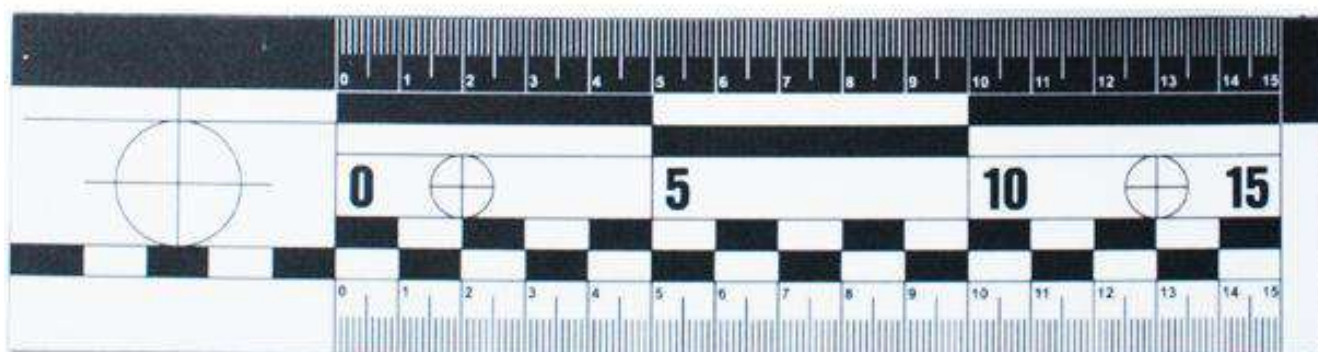

Різні варіанти відображення слідів відбивача на слідосприймаючих поверхнях гільз, стріляних з пістолетів «Беркут – Streamer».

Зображення слід зачепу викидача на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «Беркут – Streamer».

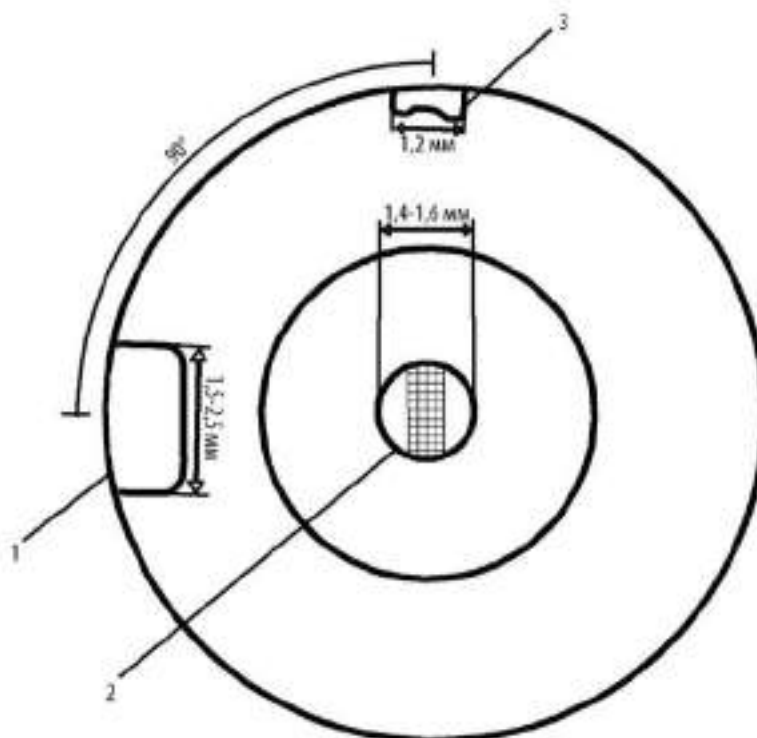
**Пістолет «Беркут – Stalker» калібру 9 мм Р.А.
Виробник: ВАТ «Беркут», (м. Дніпропетровськ, Україна).**

ТЕХНІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Калібр	9 mm P.A.
Довжина, мм	140
Висота, мм	109
Довжина ствола, мм	70
Діаметр каналу ствола, мм	6,5
Місткість магазину, патронів	10
Вага без патронів, грам	600
Максимальна дальність пострілу, м	10
Прицільна дальність, м	5-7

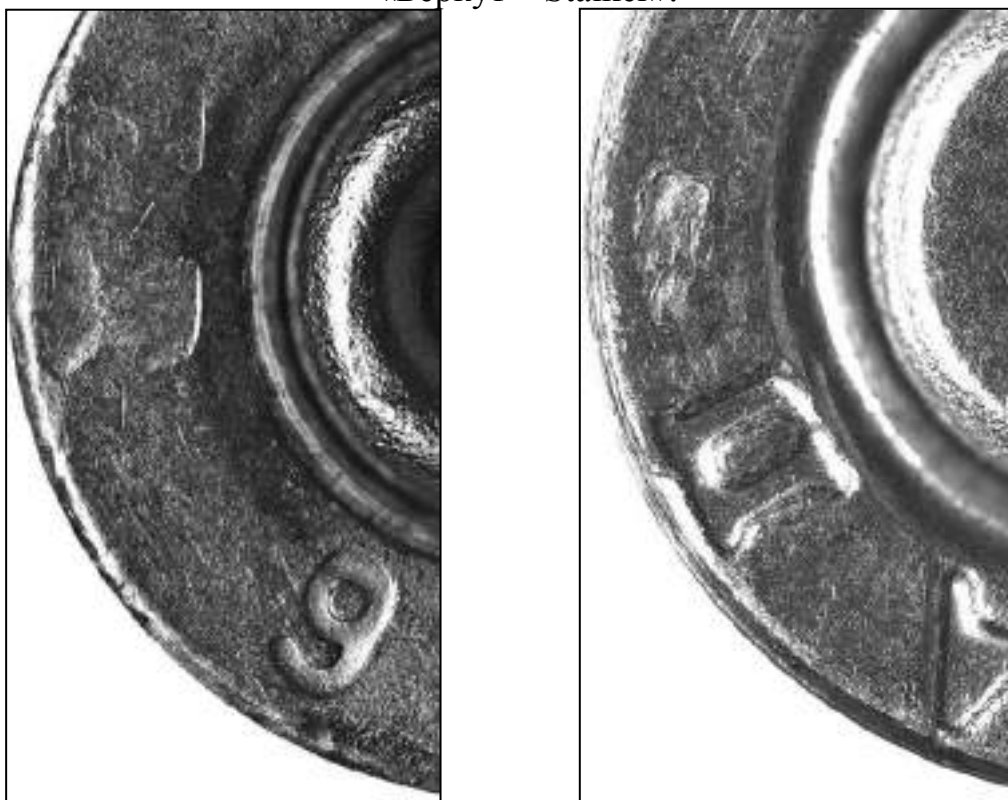
Схематичне зображення слідів на гільзах, стріляних з пістолетів «Беркут – Stalker».

Сліди: 1 – слід відбивача; 2 – слід бійка (криміналістична мітка); 3 – слід зачепу викидача.

Зображення слідів на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «Беркут – Stalker».

Різні варіанти відображення слідів відбивача на слідосприймаючих поверхнях гільз, стріляних з пістолетів «Беркут – Streamer».

Зображення слід зацепу викидача на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «Беркут – Streamer».

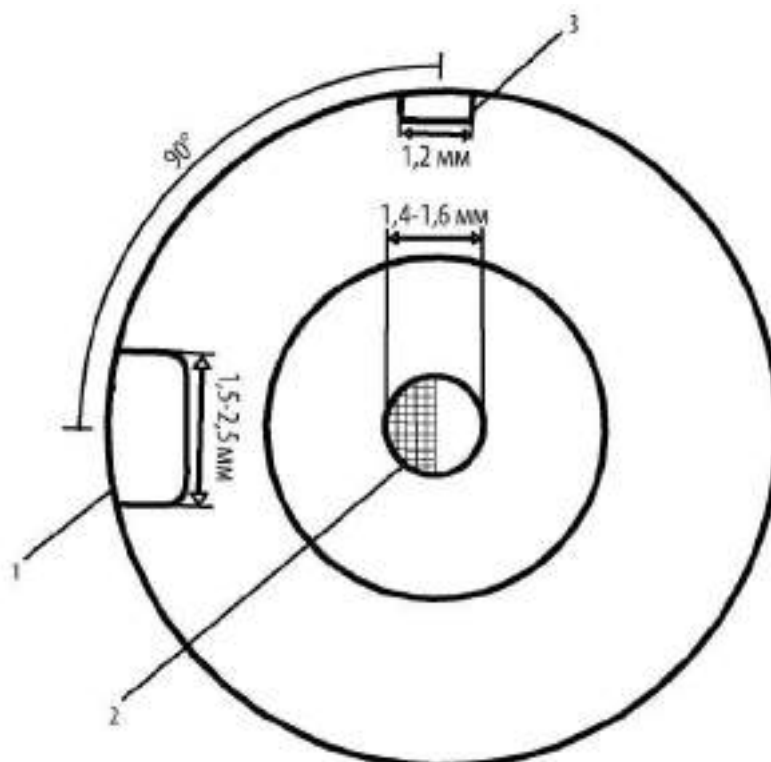
**Пістолет «Беркут – Smerch» калібру 9 мм Р.А.
Виробник: ВАТ «Беркут», (м. Дніпропетровськ, Україна).**

ТЕХНІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Калібр	9 mm P.A.
Довжина, мм	190
Висота, мм	143 (198)
Довжина ствола, мм	85
Діаметр каналу ствола, мм	6,5
Місткість магазину, патронів	16 (25)
Вага без патронів, грам	780
Максимальна дальність пострілу, м	10
Прицільна дальність, м	5-7

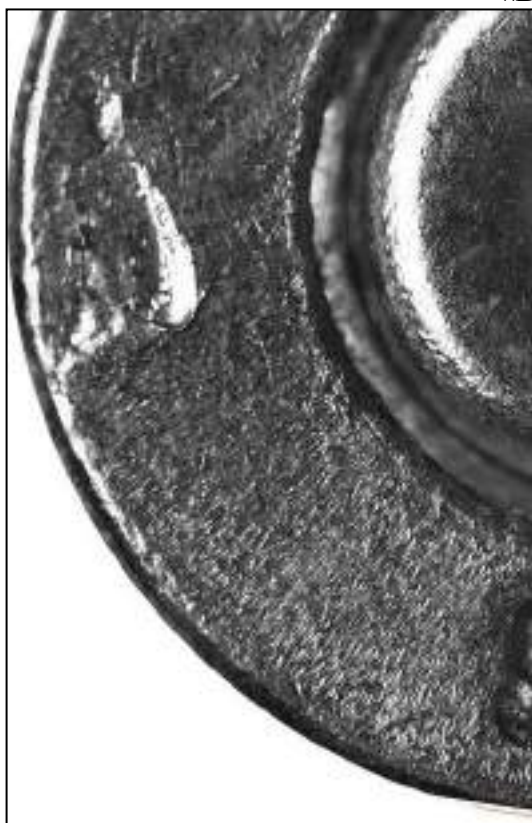
Схематичне зображення слідів на гільзах, стріляних з пістолетів «Беркут – Smerch».

Сліди: 1 – слід відбивача; 2 – слід бійка (криміналістична мітка); 3 - слід зачепу викидача.

Зображення слідів на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «Беркут – Smerch».

Різні варіанти відображення слідів відбивача на слідосприймаючих поверхнях гільз, стріляних з пістолетів «Беркут – Smerch».

Зображення слід зачепу викидача на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «Беркут – Smerch».
Пістолет «ВІЙ» калібру 9 мм Р.А.

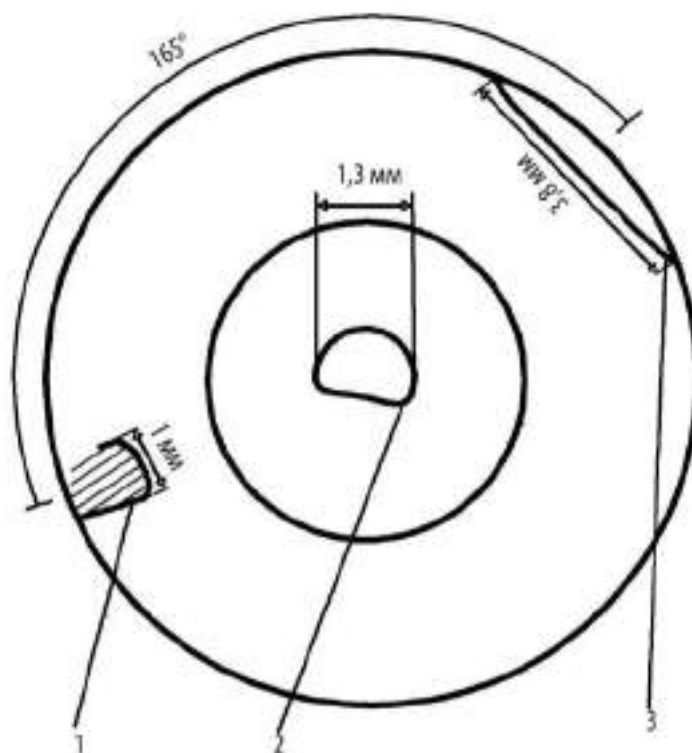
Виробник: військова частина № 4558, (м. Ніжин Чернігівської обл., Україна).

ТЕХНІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Калібр	9 mm P.A.
Довжина, мм	165
Висота, мм	127
Довжина ствола, мм	94
Діаметр каналу ствола, мм	6,5
Місткість магазину, патронів	8
Вага без патронів, грам	730
Максимальна дальність пострілу, м	10
Прицільна дальність, м	5-7

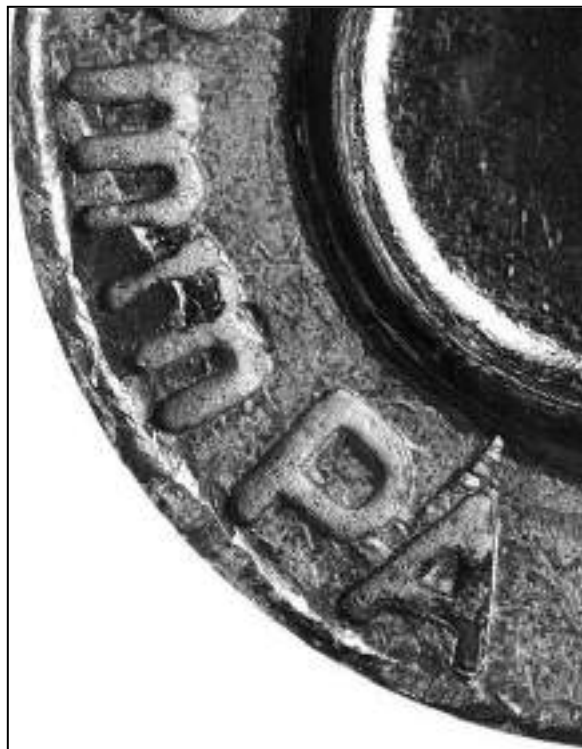
Схематичне зображення слідів на гільзах, стріляних з пістолетів «ВІЙ».

Сліди: 1 – слід відбивача; 2 – слід бійка (криміналістична мітка); 3 - слід зачепу викидача (зразки, виготовлені до набрання чинності СОУ 78-19-001:2007, не мають криміналістичні мітки).

Зображення слідів на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ВІЙ».

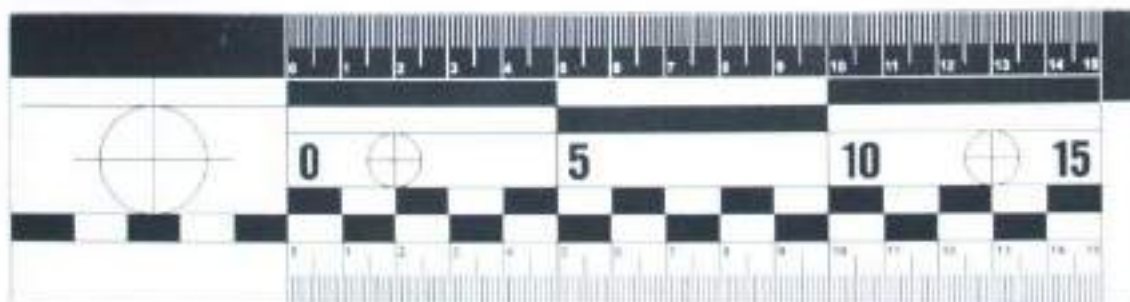

Різні варіанти відображення слідів відбивача на слідосприймаючих поверхнях гільз, стріляних з пістолетів «ВІЙ».

Зображення слід зацепу викидача на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ВІЙ».

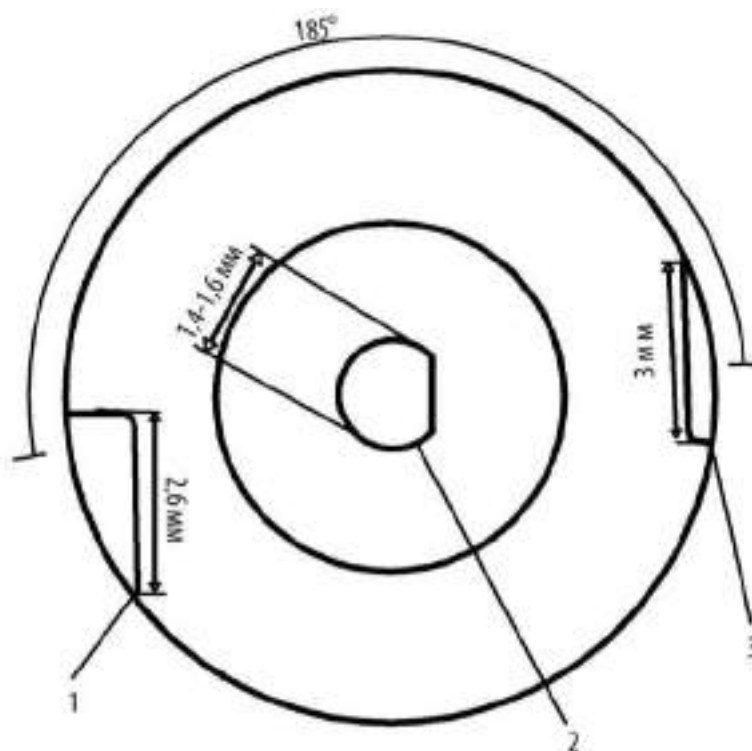
**Пістолет «ВІЙ-ТТ» калібру 9 мм Р.А.
Виробник: військова частина № 4558, (м. Ніжин Чернігівської обл.,
Україна).**

ТЕХНІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Калібр	9 mm P.A.
Довжина, мм	197
Висота, мм	128
Довжина ствола, мм	117
Діаметр каналу ствола, мм	6,5
Місткість магазину, патронів	6
Вага без патронів, грам	850
Максимальна дальність пострілу, м	10
Прицільна дальність, м	5-7

Схематичне зображення слідів на гільзах, стріляних з пістолетів «ВІЙ-ТТ».

Сліди: 1 – слід відбивача; 2 – слід бійка (криміналістична мітка); 3 - слід зачепу викидача.

Зображення слідів на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ВІЙ-ТТ».

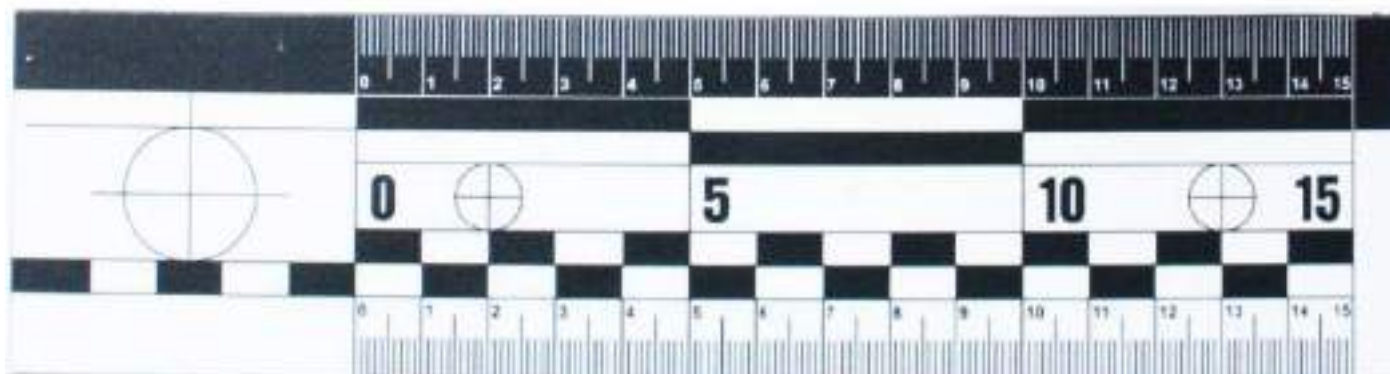

Різні варіанти відображення слідів відбивача на слідосприймаючих поверхнях гільз, стріляних з пістолетів «ВІЙ-ТТ».

Зображення слід зацепу викидача на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ВІЙ-ТТ».

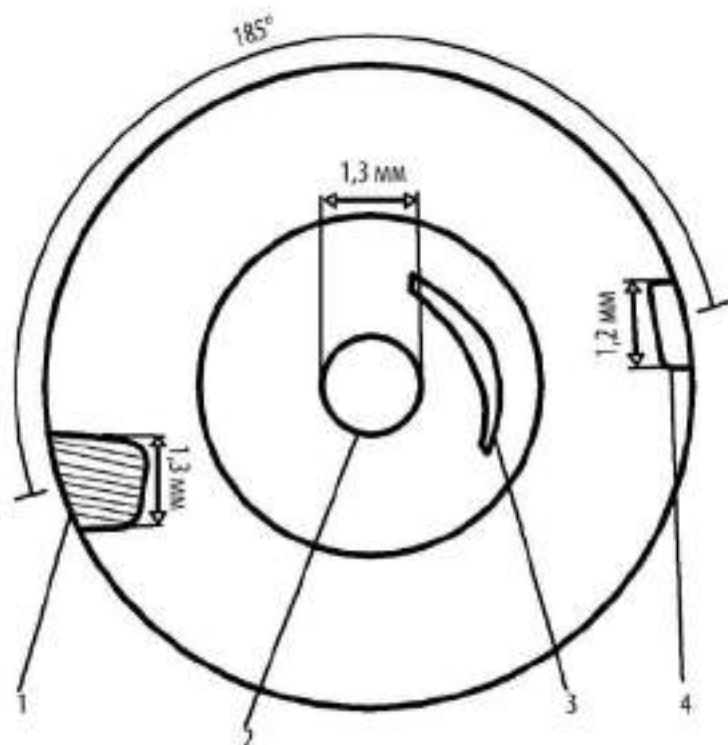
**Пістолет «SAFARI-MINI» калібру 9 мм Р.А.
Виробник: ТОВ «ЛАТЕК» (м. Харків, Україна).**

ТЕХНІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Калібр	9 mm P.A.
Довжина, мм	116
Висота, мм	95
Довжина ствола, мм	57
Діаметр каналу ствола, мм	6,5
Місткість магазину, патронів	6
Вага без патронів, грам	360
Максимальна дальність пострілу, м	10
Прицільна дальність, м	3-5

Схематичне зображення слідів на гільзах, стріляних з пістолетів «SAFARI-MINI».

Сліди: 1 – слід відбивача; 2 – слід бійки; 3 – криміналістична мітка; 4 - слід зачепу викидача. (зразки, виготовлені до набрання чинності СОУ 78-19-001:2007, не мають криміналістичні мітки).

Зображення слідів на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «SAFARI-MINI».

Різні варіанти відображення слідів відбивача на слідосприймаючих поверхнях гільз, стріляних з пістолетів «SAFARI-MINI».

Зображення слід зачепу викидача на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «SAFARI-MINI».

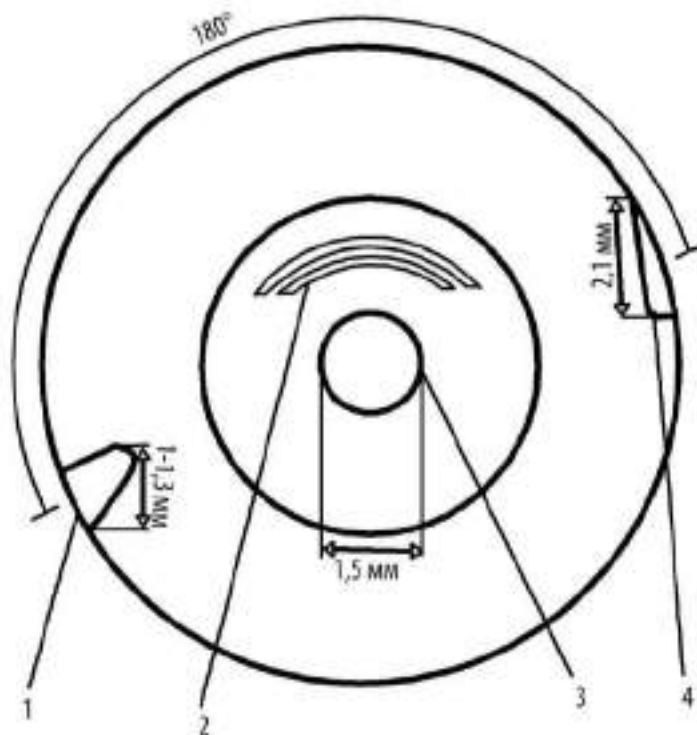
**Пістолет «SAFARI TF» калібру 9 мм Р.А.
Виробник: ТОВ «ЛАТЕК» (м. Харків, Україна).**

ТЕХНІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Калібр	9 mm P.A.
Довжина, мм	190
Висота, мм	133
Довжина ствола, мм	105
Діаметр каналу ствола, мм	6,5
Місткість магазину, патронів	15
Вага без патронів, грам	840
Максимальна дальність пострілу, м	10
Прицільна дальність, м	3-5

Схематичне зображення слідів на гільзах, стріляних з пістолетів «SAFARI TF».

Сліди: 1 – слід відбивача; 2 – криміналістична мітка; 3 – слід бійки; 4 - слід зачепу викидача (зразки, виготовлені до набрання чинності СОУ 78-19-001:2007, не мають криміналістичні мітки).

Зображення слідів на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «SAFARI TF».

Різні варіанти відображення слідів відбивача на слідосприймаючих поверхнях гільз, стріляних з пістолетів «SAFARI TF».

Зображення слід зачепу викидача на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «SAFARI TF».

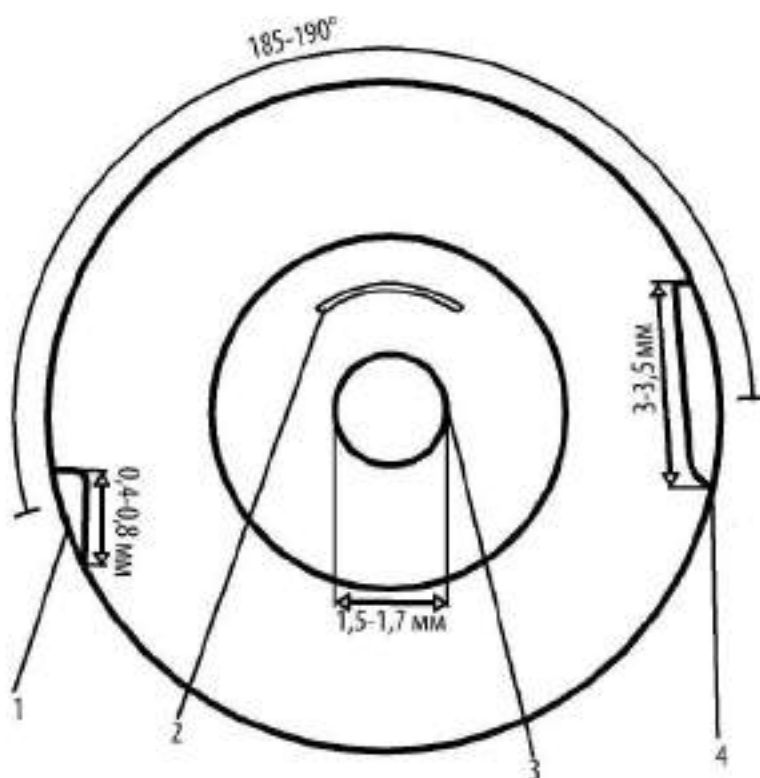
**Пістолет «SAFARI GP-910» калібру 9 мм Р.А.
Виробник: ТОВ «ЛАТЕК» (м. Харків, Україна).**

ТЕХНІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Калібр	9 mm P.A.
Довжина, мм	200
Висота, мм	149
Довжина ствола, мм	105
Діаметр каналу ствола, мм	6,5
Місткість магазину, патронів	15
Вага без патронів, грам	840
Максимальна дальність пострілу, м	10
Прицільна дальність, м	3-5

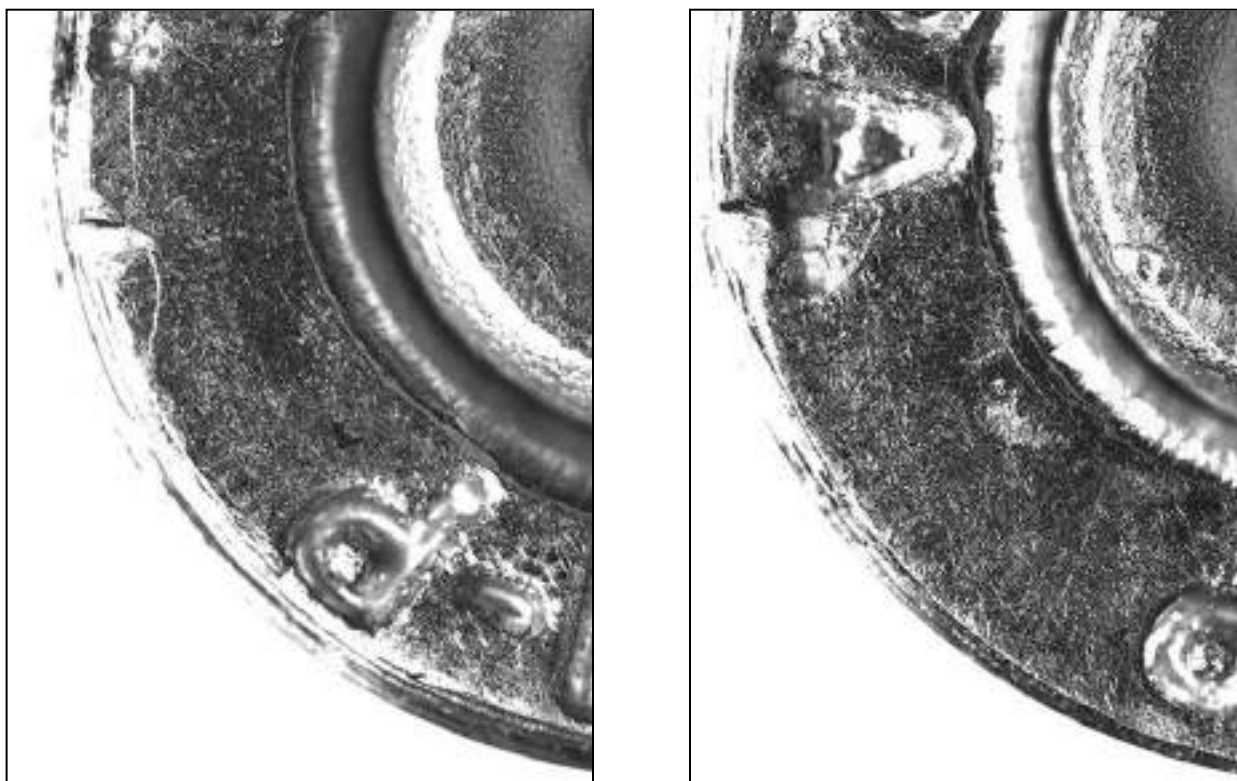
Схематичне зображення слідів на гільзах, стріляних з пістолетів
«SAFARI GP-910».

Сліди: 1 – слід відбивача; 2 – криміналістична мітка; 3 – слід бійка; 4 – слід зачепу викидача (зразки, виготовлені до набрання чинності СОУ 78-19-001:2007, не мають криміналістичні мітки).

Зображення слідів на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «SAFARI GP-910».

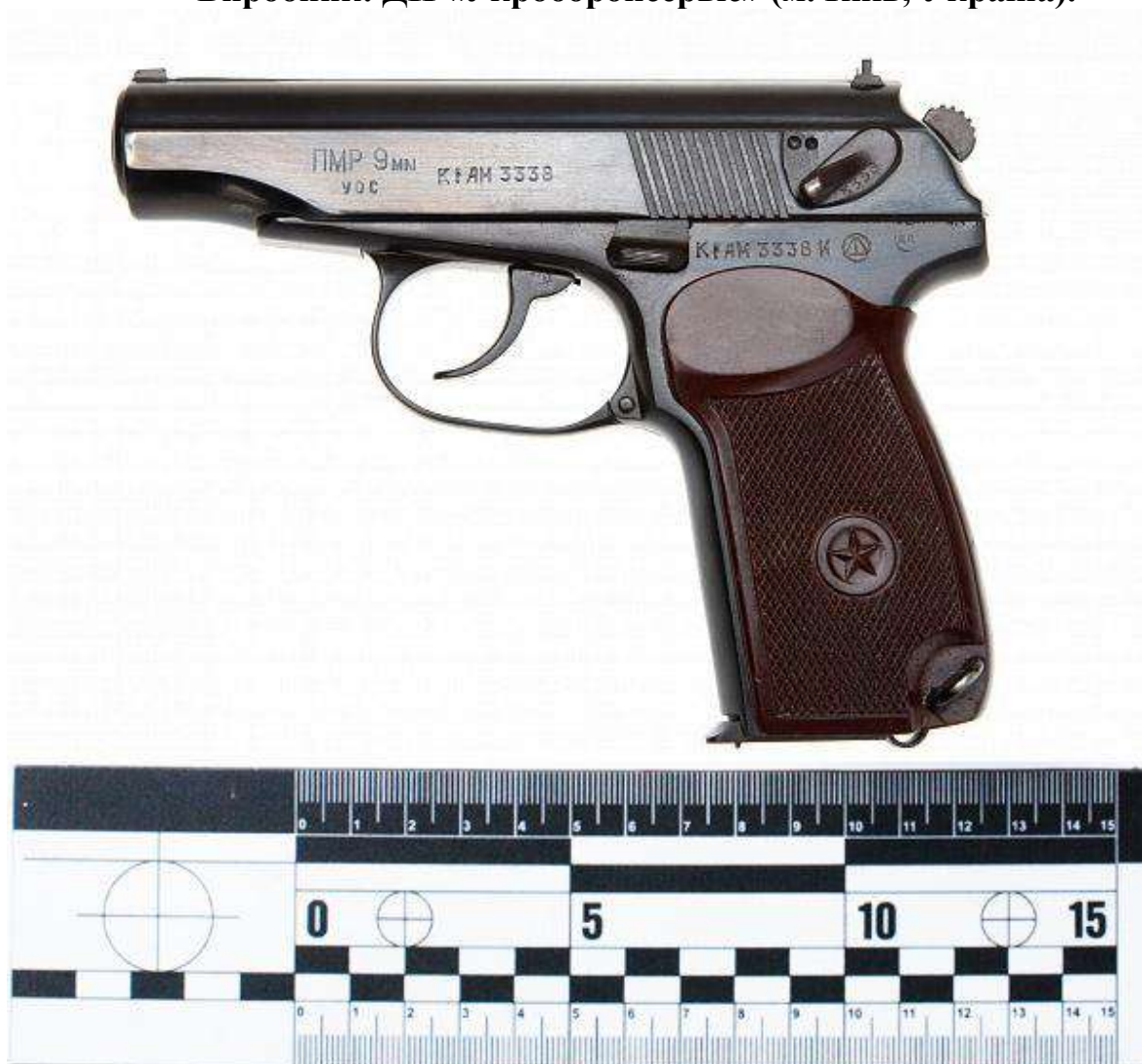

Різні варіанти відображення слідів відбивача на слідосприймаючих поверхнях гільз, стріляних з пістолетів «SAFARI GP-910».

Зображення слід зачепу викидача на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «SAFARI TF».

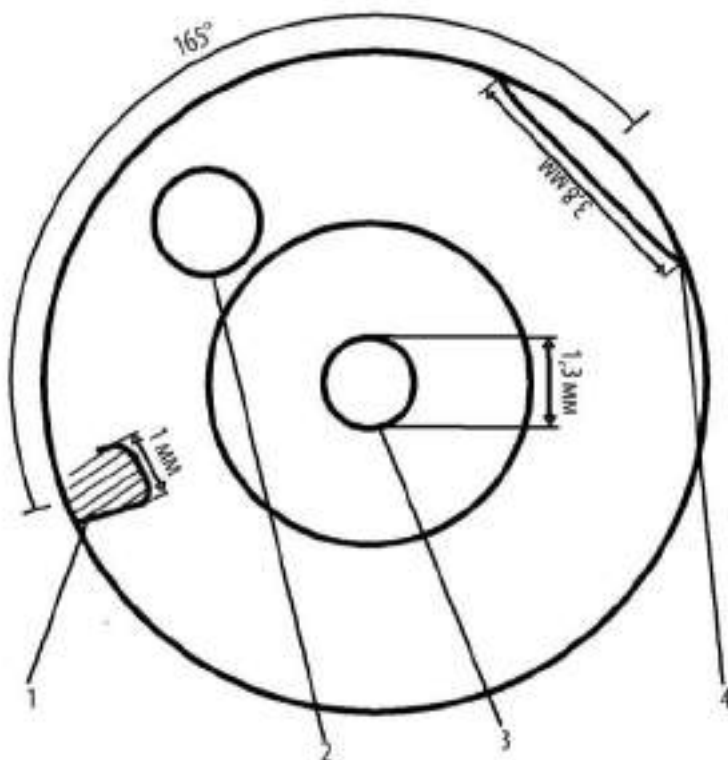
**Пістолет «ПМР-УОС» калібру 9 мм Р.А.
Виробник: ДП «Укроборонсервіс» (м. Київ, Україна).**

ТЕХНІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Калібр	9 mm P.A.
Довжина, мм	165
Висота, мм	127
Довжина ствола, мм	94
Діаметр каналу ствола, мм	6,5
Місткість магазину, патронів	8
Вага без патронів, грам	730
Максимальна дальність пострілу, м	10
Прицільна дальність, м	5-7

Схематичне зображення слідів на гільзах, стріляних з пістолетів «ПМР-УОС».

Сліди: 1 – слід відбивача; 2 – криміналістична мітка; 3 – слід бійки; 4 - слід зачепу викидача. (зразки, виготовлені до набрання чинності СОУ 78-19-001:2007, не мають криміналістичні мітки).

Зображення слідів на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ПМР-УОС».

Різні варіанти відображення слідів відбивача на слідосприймаючих поверхнях гільз, стріляних з пістолетів «ПМР-УОС».

Зображення слід зачепу викидача на слідосприймаючій поверхні гільзи, стріляної з пістолета «ПМР-УОС».

Акти впровадження

НАРОДНИЙ ДЕПУТАТ УКРАЇНИ
Дануца Олександр Анатолійович

Верховна Рада України, 01008, Київ, вул. Грушевського, 5, тел. (044) 255-38-56, e-mail: danutsa@rada.gov.ua

АКТ
впровадження до Комітету з питань правоохоронної діяльності Верховної Ради України результатів дисертаційного дослідження Гринченка Олександра Володимировича на тему «Використання балістичного обліку Експертної служби МВС України у розслідуванні кримінальних правопорушень»

Повідомляємо спеціалізований вчений раді Д 26.007.05 у Національній академії внутрішніх справ, що наукові положення, розроблені здобувачем Національної академії внутрішніх справ Олександром Гринченком під час підготовки дисертаційного дослідження за спеціальністю 12.00.09 «кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» на тему: «Використання балістичного обліку Експертної служби МВС України у розслідуванні кримінальних правопорушень», які стосуються удосконалення кримінального процесуального законодавства та з питань організації охорони громадської безпеки і порядку, мають необхідний теоретичний та методологічний рівень, наукову та практичну значимість, можуть бути використані Комітетом з питань правоохоронної діяльності Верховної Ради України при підготовці відповідних законопроектів.

Зокрема, заслуговують на увагу розроблені Олександром Гринченком зміни та доповнення до чинного законодавства України, а саме до Кримінального процесуального кодексу України, які спрямовані на удосконалення правової регламентації використання даних криміналістичного і балістичного обліку. Здобувачем запропоновано проекти окремих статей законопроектів № 1222-І від 20.09.2019 «Про обіг зброї» та № 4335 від 06.11.2020 Про обіг шквальної вогнепальної зброї та бойових припасів до неї.

Висновки та рекомендації Олександра Гринченка прийняті до уваги Комітетом з питань правоохоронної діяльності Верховної Ради України і будуть враховуватись з метою удосконалення кримінального процесуального законодавства України, а саме Кримінального процесуального кодексу України та Законів України, що регламентують обіг зброї та боєприпасів.

З повагою
Народний депутат України,
Голова підкомітету з питань організації охорони громадської безпеки і порядку Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності
СЕРГІЙ ВОЛКОВИЧ ДАНУЦА

Підписувач: Дануца Олександр Анатолійович
 Сертифікат: НЕДІЙСТВИМІСТЬ КОДЕКСУ ПІДПИСИ
 Дієвий термін: 21.02.2022 0:00:00

О.А. Дануца
Актим Верховної Ради України
 № 305/019-2021/10479 від 18.01.2021

330739

МВС УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ
ЕКСПЕРТНО-КРИМІНАЛІСТИЧНИЙ ЦЕНТР

вул. Богомольця, 10, м. Київ, 01601, тел. / факс (044) 405-74-69,
 e-mail: dndekc@mvs.gov.ua, сайт: dndekc.mvs.gov.ua, код згідно з ЄДРПОУ 25574630

ЗАТВЕРДЖЕНО

Директор ДНДЕКЦ МВС –
 керівник Експертної служби МВС

Сергій КРИМЧУК

АКТ УПРОВАДЖЕННЯ

результатів дисертаційного дослідження

Гриценка Олександра Володимировича на тему: «Використання
 балістичного обліку Експертної служби МВС України у розслідуванні
 кримінальних правопорушень», підготовленого на здобуття наукового
 ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 –
 кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-
 розшукова діяльність, до практичної діяльності підрозділів Експертної
 служби МВС

Комісія у складі: заступника директора ДНДЕКЦ МВС Татарнікової Тетяни, завідувача лабораторії досліджень, сертифікації зброї та обліку ДНДЕКЦ МВС Павленка Олега, завідувача відділу балістичного обліку ДНДЕКЦ МВС Кравченка Романа, завідувача відділу юридичного забезпечення ДНДЕКЦ МВС Юдіної Ірини схвала цей акт про те, що наукові роботи, підготовлені Гриценком Олександром, використовуються в практичній діяльності підрозділів Експертної служби МВС.

Отримані в результаті дослідження положення, висновки, пропозиції використані при підготовці ряду нормативно-правових та методичних документів, а саме:

Порядку надання підрозділами Міністерства внутрішніх справ, Національної поліції та Державної міграційної служби платних послуг, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 жовтня 2011 року № 1098;

постанови Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2020 року № 988 «Про внесення зміни до пункту 11 Положення про дозвільну систему»;

Інструкції з організації функціонування криміналістичних обліків Експертної служби МВС, затвердженої наказом МВС від 10.09.2009 № 390

зарєєстрованим у Міністерстві юстиції України 15 жовтня 2009 року за № 963/16979;

стандарту МВС СОУ 78-19-001:2007 «Пістолети, револьвери та інші короткоствольні пристрої не смертельної дії. Загальні технічні умови», затвердженого наказом МВС України від 29.08.2007 № 325.

Отримані в результаті дослідження положення, висновки, пропозиції відображені у підготовлених проєктах нормативно-правових документів:

проєкту постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін та доповнень до Порядку зберігання речових доказів стороною обвинувачення, їх реалізації, технологічної переробки, знищення, здійснення витрат, пов'язаних із їх зберіганням і пересиланням, схоронності тимчасово вилученого майна під час кримінального провадження, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України 19 листопада 2012 року, надісланого МВС до Кабінету Міністрів України 17.11.2020 за № 38852/09-2020;

проєкту Інструкції з організації функціонування криміналістичних обліків Експертної служби МВС України, надіслані на погодження до Департаменту юридичного забезпечення МВС 07.06.2018 за № 19/8-11656;

проєкту Інструкції з проведення огляду технічного стану та відстрілу вогнепальної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядками не смертельної дії, газових пістолетів і револьверів в Експертній службі Міністерства внутрішніх справ України, надіслані на погодження до Департаменту юридичного забезпечення МВС 07.06.2018 за № 19/8-11656.

Члени комісії дійшли спільного висновку, що представлені матеріали мають належний науковий та практичний рівень розробки проблематики, використовуються з метою підвищення ефективності функціонування балістичного обліку, удосконалення судово-експертної діяльності підрозділами Експертної служби МВС.

Тетяна ТАТАРНИКОВА

Олег ПАВЛЕНКО

Роман КРАВЧЕНКО

Ірина ЮДИНА

**МІНІСТЕРСТВО
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
УКРАЇНИ**

ДЕПАРТАМЕНТ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ

вул. Богomoшля, 10, м. Київ, 01601
тел.: (044) 256-03-33, факс: (044) 253-64-04
сайт: www.mvs.gov.ua
код згідно з ЄДРПОУ 00032684

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Грищенка Олександра Володимировича на тему: «Використання
балістичного обліку Експертної служби МВС України у розслідуванні
кримінальних правопорушень», підготовленого на здобуття наукового
ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 –
кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-
розшукова діяльність, при розробленні Єдиного реєстру зброї ЄІС МВС

Повідомляємо спеціалізований вчений раді Д 26.007.05 у Національній академії внутрішніх справ, що результати дослідження, висновки та пропозиції, викладені здобувачем Національної академії внутрішніх справ Олександром Володимировичем Грищенком під час підготовки дисертаційного дослідження за спеціальністю 12.00.09 «кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» на тему: «Використання балістичного обліку Експертної служби МВС України у розслідуванні кримінальних правопорушень», використані Департаментом інформатизації МВС при підготовці цілої низки проєктів нормативно-правових та нормативно-технічних документів, направлених на підвищення ефективності функціонування криміналістичного обліку ЄІС МВС та впровадження функціональної підсистеми ЄІС МВС «Єдиний реєстр зброї».

Директор Департаменту

Ігор БОНДАРЕНКО

Підписуючий Засвідчує Ігор Павлович
Сертифікат: 43CD8E7757AADD731040000009D0B00005E1A0000

МВС України
362245/16 від 29.01.2021

345894

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник Голови Національної
поліції України – начальник
Головного слідчого управління
доктор юридичних наук, доцент
Заслужений юрист України

Максим ЩУКРІДЗЕ

21.01.2021

АКТ

**впровадження у практичну діяльність органів досудового розслідування
матеріалів дисертаційного дослідження здобувача наукового ступеня
кандидата юридичних наук Національної академії внутрішніх справ
Грищенка Олександра Володимировича на тему: «Використання
балістичного обліку Експертної служби МВС України у розслідуванні
кримінальних правопорушень»**

Комісія у складі: начальника відділу ГСУ НП України, доктора юридичних наук, доцента Шевчишен А.В., заступника начальника відділу ГСУ НП України Жерняка С.М., старшого слідчого в особливо важливих справах ГСУ НП України Загамули В.В. склала цей акт про те, що матеріали дисертаційного дослідження здобувача наукового ступеня кандидата юридичних наук Національної академії внутрішніх справ Грищенка Олександра Володимировича на тему: «Використання балістичного обліку Експертної служби МВС України у розслідуванні кримінальних правопорушень» можуть застосовуватись у практичній діяльності слідчих підрозділів, а також під час проведення занять в системі службової підготовки.

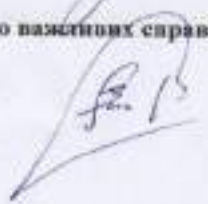
**Начальник відділу
ГСУ НП України
доктор юридичних наук, доцент**

 Артем ШЕВЧИШЕН

**Заступник начальника відділу
ГСУ НП України**

 Сергій ЖЕРНЯК

**Старший слідчий в особливо важливих справах
ГСУ НП України
кандидат юридичних наук**

 Вадим ЗАГАМУЛА

ЗАТВЕРДЖУЮ
Перший проректор
Національної академії
внутрішніх справ
полковник пенсії
С.Д. Гусарен
12.12.2021 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

результатів дисертаційного дослідження Грищенка Олександра Володимировича на тему: «Використання балістичного обліку Експертної служби МВС України у розслідуванні кримінальних правопорушень», поданого на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 «кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність», до освітнього процесу Національної академії внутрішніх справ

Комісія у складі: директора Інституту підготовки керівних кадрів та підвищення кваліфікації доктор юридичних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України, полковника поліції Удалової Л.Д., начальника навчально-методичного відділу, підполковника поліції Колодейчак С.І., професора кафедри криміналістики та судової медицини кандидата юридичних наук, доцента, полковника поліції Писковського В.В., склала цей акт про те, що наукові роботи, підготовлені Грищенком О.В., використовуються у освітньому процесі Національної академії внутрішніх справ.

Отримані в результаті дослідження положення, висновки, пропозиції, рекомендації відображені в опублікованих автором працях, основними із яких є:

1. Грищенко О. В. Сучасний стан і перспективи акредитації підрозділів Експертної служби МВС України відповідно до вимог ISO/IES 17025 *Криміналістичний вісник* : наук.-практ. зб. 2006. № 2 (6). С. 5-9.
2. Іщенко А.В., О.В. Грищенко О.В., Ігнат'єв І.В., Назаров В.В. Пістолети та револьвери, призначені для відстрілу патронів, споряджених металевими снарядами «несмертельної дії», та набойів до них : судово-балістичний довідник. Київ : «ВАРТА», 2005. 208 с.
3. Соколов О. С., Грищенко О. В., Щирба Д. Є. Встановлення моделі травматичної зброї калібру 9 мм Р.А. по слідам на стріляних гільзах : судово-балістичний довідник. Київ: ДНДЕКЦ МВС України, 2016. 132 с.
4. Грищенко О. В. Теоретико-правові засади використання балістичного обліку Експертної служби МВС України у розслідуванні кримінальних правопорушень. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*, 2020 № 45. С. 113-117.

5. Грищенко О. В. Використання балістичного обліку у методіці розслідування окремих видів кримінальних правопорушень. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2020. Випуск 5, С. 180–186.

6. Грищенко О. В. Актуальні питання автоматизації балістичного обліку Експертної служби МВС України. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2020. Випуск 3, Том 2, С. 167–174.

7. Грищенко О. В. Балістичний облік у структурі криміналістичного обліку експертної служби МВС України. *Актуальні питання криміналістики : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 20 груд. 2019 р.)*. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2019. С. 364–368.

8. Грищенко О. В., Використання можливостей балістичного та дактилоскопічного обліку у розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень. *Актуальні проблеми кримінального права : тези доп. XI Всеукр. наук.-теорет. конф., присвяч. пам'яті проф. П. П. Михайленка* (Київ, 20 листоп. 2020 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2020. С. 293–296.

Члени комісії дійшли спільного висновку, що представлені матеріали продемонстрували належний науковий та практичний рівень розробки проблематичних тем дисертаційного дослідження, ґрунтуються на достатній кількості опрацьованих О.В. Грищенком законодавчих, наукових та емпіричних джерел, відображені у науково-методичних матеріалах навчальних дисциплін з криміналістики та судової експертизи для здобувачів вищої освіти бакалавра і магістра, а також використовуються при підготовці науково-практичних методичних рекомендацій та у системі підвищення кваліфікації експертів, слідчих та інших категорій практичних співробітників Національної поліції та Міністерства внутрішніх справ України.

Директор Інституту підготовки керівних кадрів
та підвищення кваліфікації НАВС

доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України,
полковник поліції

10.01.2021 р.

Л.Д. Удалова

Начальник навчально-методичного відділу НАВС

підполковник поліції

10.01.2021 р.

С.І. Колодецький

Професор кафедри криміналістики
та судової медицини НАВС

кандидат юридичних наук, доцент
полковник поліції

10.01.2021 р.

В.В. Писковський

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Назаров В.В., Грищенко А.В. Установление принадлежности пули и гильзы к одному патрону. *Криминалистика и судебная экспертиза* : междуведомственный научно-методический сборник. 2003. Выпуск 51. С. 102-107.

2. Грищенко О. В. Сучасний стан і перспективи акредитації підрозділів Експертної служби МВС України відповідно до вимог ISO/IEC 17025 *Криміналістичний вісник* : наук.-практ. зб. 2006. № 2 (6). С. 5–9.

3. Грищенко О.В. Історична генеза використання балістичного обліку Експертної служби МВС України у розслідуванні кримінальних правопорушень. *European political and law discourse. Evropský politický a právní diskurz*. 2020. Volume 7 Issue 6. 2020. P.182-188. (Чехія).

4. Грищенко О.В. Теоретико-правові засади використання балістичного обліку Експертної служби МВС України у розслідуванні кримінальних правопорушень. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2020 № 45. С. 113-117.

5. Грищенко О.В. Актуальні питання автоматизації балістичного обліку Експертної служби МВС України. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2020. Випуск 3. Том 2. С. 167-174.

6. Грищенко О.В. Використання балістичного обліку у методиці розслідування окремих видів кримінальних правопорушень. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2020. Випуск 5. С. 180-186.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

7. Грищенко О.В. Сучасні можливості та перспективи використання центральної кулегільзотеки. *Використання сучасних досягнень науки і практики у підвищенні ефективності боротьби зі злочинністю* : матеріали

наук.-практ. конф. (Київ, 30 березня 2000 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2000. С.251-255.

8. Грищенко О. В. Балістичний облік у структурі криміналістичного обліку експертної служби МВС України. *Актуальні питання криміналістики* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 20 груд. 2019 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2019. С. 364–368.

9. Грищенко О. В., Використання можливостей балістичного та дактилоскопічного обліків у розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень. *Актуальні проблеми кримінального права* : тези доп. XI Всеукр. наук.-теорет. конф., присвяч. пам'яті проф. П. П. Михайленка (Київ, 20 листоп. 2020 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2020. С. 293–296

які додатково відображають наукові результати дисертації:

10. Назаров В.В., Грищенко О.В. Моделирование, як спосіб вирішення питання щодо встановлення приналежності кулі й гільзи до одного патрону. *Криміналістичний вісник* : наук.-практ. зб. 2001. Випуск 2. С. 110-116.

11. Ищенко А.В., Грищенко А.В. Правовые проблемы функционирования криминалистических баллистических учетов. *Криміналістичний вісник* : наук.-практ. зб. 2002. Випуск 4. С. 41-46.

12. Іщенко А.В., О.В. Грищенко О.В., Ігнат'єв І.В., Назаров В.В. Пістолети та револьвери, призначені для відстрілу патронів, споряджених металевими снарядами «несмертельної дії», та набоїв до них : судово-балістичний довідник. Київ : «ВАРТА», 2005. 208 с.

13. Соколов О.С., Грищенко О.В., Щирба Д.Є. Встановлення моделі травматичної зброї калібру 9 мм Р.А. по слідам на стріляних гільзах : судово-балістичний довідник. Київ: ДНДЕКЦ МВС України, 2016. 132 с.